

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Pol 1/ds Nyberg, eh
1992-07-02
ch t amb London
555 ✓

Pal

INK-UTRIKES DEP.		
D.No		
92-07-02		
AVD	GR.	MAL
P	2	En

INKOM UD 1992-07-02

AMBASSADEN MOSKVA

1992-07-20⁰²

UD STOCKHOLM

FOER POL 1.

RE WALLENBERG.

FORTIS

RE WALLEMBERG.

VID GENOMLAESNING AV VAAR WALLEMBERGDOSSIER STOETTE JAG PAA
UPPTECKNING AV DAAG:S SAMTAL MED GORDIEVSKIJ/1990-03-24. PAA
SIDAN 2 I DEN PROMEMORIAN GOERS HAENVISNING TILL EN KGB-MAN
VID NAMN G DZHIRKVELOV/SOM SKULLE VARA BOSATT I
STORBRIITANNIEN OCH KUNNA NAAS VIA BRITTIERNA. DET NAMNET HAR
NU PLOETSLIGT DYKT UPP HAER MEN DET HAR DAA GJORTS GAELLANDE
ATT HAN BOR HAER. KANSKE AENGEY KUNDE OMBES KONTAKTA
BRITTIERNA OCH SOEKA UPP DENNE PERSON, OM HAN NU FINNS KVAR I
STORBRIITANIEN. DET AER MYCKET VIKTIGT ATT FAA KLARHET I
DENNA FRAAGA.

MAGNUSSON

AMBASSADEN MOSKVA

AF

Raoul Wallenberg 184/004
ol 1:1/dr Magnusson, eh
992-09-11
kr t. tit
Staffansborg 920122
Övermans nu 10
Björte, herr Bildt 9207-02
1992-01-24
622/92
Jag heter Hans Eklund
och tillika MUF-medlem. Men det är inte i egenskap av
något av detta jag skriver till Er, utan i egenskap
av svensk och medmänniska. Anledningen till att
jag skriver till Er är därför att Vi är den som
kan hjälpa mig med något som tryckt mig sedan
jag var nio år. Dessutom tror jag att Vi vill,
hjälpa mig.

Det jag syftar på är att en av de män
som gör mig - och många med mig - stolta över vårt
land och folk suttit orättmätigt fängslad i ett
hulusekel; Raoul Wallenberg.

Hans fall har diskuterats ofta och i skilda
sammenhang, men faktum är att inget har hänt.
Det är nu när muren både bokstavligen och bildligt
avras, något måste göras. Något som borde göras
för länge, länge sedan; att återbörda Raoul
till sitt hemland och låta honom få del av
den ära som tillkommer honom, och låta honom
få tillbringa sina sista år i kretsen av sina
närmaste. Men det är bråttom, han är 79 år
och har mänskligt sett ett begränsat antal
år kvar. Därför finns det ingen tid att vänta
på att läget skall stabilisera sig i det
nya Sovjetunionen.

Naturlighvis finns möjligheten att han är

död, men det fräntar oss inte vår moraliska
plikt att ta reda på sanningen.

Raoul Wallenberg offrades på det
Svensk-Sovjetiska vänskapsaltaret, men vi
kan alltid hoppas att det inte var ett
blodsoffer.

Att Raoul Wallenberg sveks av sitt
fosterland, den dag han själv behövde hjälp
är en skam vi alltid kommer att få leva
med. Låt oss slippa skammen att aldrig
ha tagit reda på sanningen.

Låt Raouls tillvägagångssätt under sin
tid i Budapest bli en ledstjärna; låt oss
handla resolut och djärut för vi vet
att vi har rätten på vår sida.

Ur djupet av mitt hjärta riktar jag
denna vädjan till Er; ~~gör~~ gör ett slut
på denna tragedi!

Högaktmingsfullt eder

Maria Tisele

UTRIKESDEPARTEMENTET
Utrikesministerns kansli
Kr Peter Tejler
tel ankn: 6459

A MH:
DATUM: 1992-07-07

ÄRENDEBETECKNING: 622/92

BREV TILL STATSMINISTERN

☒ ÖVERLÄMNAS TILL Ch pol 1
FÖR ~~UTKAST TILL SVAR~~ SENAST Svar i eget namn

☐ FÖR BENÄGEN VIDARE ÅTGÄRD TILL _____

☐ FÖR KÄNNEDOM TILL _____

ÅTER: ~~Carina Ståhlberg tel ankn: 6471~~

1992-07-03

622/92

Maria Tisell
c/o Petra Andersson
Nevisborg 77
245 45 STAFFANSTORP

På statsministerns uppdrag vill jag tacka för Ditt brev daterat den 22 januari 1992. Jag ber Dig ha överseende med att det dröjt så länge med besked om handläggningen av Ditt brev. Det beror på att det kommit långt fler brev till statsministern än vi hunnit med att ta hand om.

Du ber i Ditt brev att regeringen skall arbeta mer aktivt för att ta reda på sanningen om Raoul Wallenberg. Sedan Du skrev Ditt brev har bl.a. det hänt att representanter från Sverige haft möjlighet att forska i vissa ryska arkiv. Mer information om detta kan Du få från Utrikesdepartementet som inom regeringskansliet har hand om just Wallernbergfallet och därför har Ditt brev överlämnats dit.

Med vänlig hälsning

Gun-Britt Morhed
sakkunnig i Statsrådsberedningen

Avsändningsort

Pol 1/ds Nyberg, eh

Ärende

Wallenberg

Datum

Avd

1992-07-02

Grupp

Mål

P

2

En I

Adress

Ambassaden London

Ambassaden Moskva för kännedom

Text

Pal

Från Pol 1/Nyberg re Wallenberg

PRIMO. Från Magnusson i Moskva har idag följande

inkommit:

Cit. Vid genomläsning av vår Wallenbergdossier stötte jag på uppteckning av Dags:s samtal med Gordievskij 1990-03-24. På sidan 2 i den promemorian görs hänvisning till en KGB-man vid namn G Dzhirkvelov som skulle vara bosatt i Storbritannien och kunna nås via britererna. Det namnet har nu plötsligt dykt upp här men det har då gjorts gällande att han bor här. Kanske Ängeby kunde ombes kontakta britererna och söka upp denne person, om han nu finns kvar i Storbritannien. Det är mycket viktigt att få klarhet i denna fråga. Slut cit

SECUNDO. Tjf polchefen anser det vore lämpligast att i första steget efterhöra hos britererna om Dzhirkvelov verkligen bor i Storbritannien och först därefter - med vägledning från ambassaden i Moskva - ta kontakt med den fd KGB-mannen.

Cabinet

Ex till:

Kabs

Tjf polchefen

Hallqvist, Pol 1

ef 020703

(2 st)

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

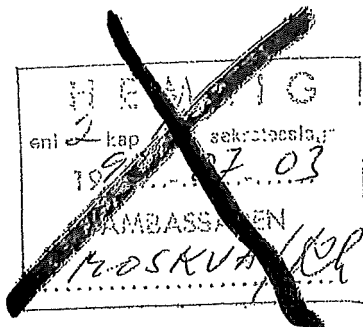
Handl: Min. H Magnusson

PROMEMORIA

1992-07-03

se nr UD 2018/20399/EC
HM

HEMLIG

Raoul Wallenbergärendet

Nedan lämnas kort redogörelse för tre samtal i RW-ärendet denna vecka.

1. Säkerhetsministern Barannikovs assistent Lyskov (29 juni).

Lyskov uppgav att han får föredragningar om allt som försiggår i RW-ärendet men han har inte tid att ägna sig åt det mer i detalj. Han tyckte fortfarande att man borde gått tillväga på ett annat sätt i undersökningen och lagt upp den som en officiell utredning, närmast som en kriminalutredning. Nu var det dock troligen för sent att slå in på detta spår.

Lyskov lovade att resonera med ministern rörande möjligheten att denne personligen vände sig till f d KGB-chefen Sjeljepin och f d förste vice KGB-chefen Bobkov, för att förmå dessa ställa upp på samtal.

Lyskov bedömde det inte som uteslutet att ytterligare material kunde komma att påträffas i MBR:s arkiv.

Han ansåg att man i slutfasen av arbetsgruppens arbete borde genomföra en historisk/rättslig analys ("expertis") av det ihopsamlade materialet med hjälp av experter, historiker m fl.

2. Kozlov, vice ordföranden i Ryska arkivkommittén
(30 juni)

Jag överlämnade brev ställt till ordföranden Pichoja med begäran om medverkan i vissa arkivundersökningar. Kozlov kunde direkt säga att man skulle kontrollera särskilda krigsfångearkivet och centralkommitté-arkivet. När det gällde säkerhetsministeriets specialarkiv hade man på kommittén inga möjligheter. Kozlov ringde under mitt besök chefen för presidentarkivet och frågade, utan att nämna min närvaro, om man i höstas lämnat ut allt som fanns om RW. Svaret blev jakande. Vidare uppgav K. att Stalins personliga fond inrymdes i presidentarkivet. Det troligaste var att nyckeln till gåtan trots allt fanns i f.d. KGB:s arkiv.

På väg ut uppgav han att amerikanarna nu höll ryssarna i ett hårt grepp när det gällde efterforskning av amerikanska krigsfångar.

3. D. Volkogonov, ordförande i ryska parlamentets
kommission för överlämnande av CK:s och KGB:s arkiv
m.m. (2 juli)

Volkogonov ansåg att den universella lögnen genom-
sytrat det f d sovjetiska systemet. Även i dag var
det så att säkerhetsorganen inte släppte ifrån sig
något material frivilligt. Även om han litade på
t ex säkerhetsministern Barannikov så var strukturerna
på lägre nivå i stort sett intakta. När det gällde
de amerikanska krigsfångarna hade säkerhetsorganen
uppgivit att de inte hade något material. Icke desto
mindre hade kommissionen lyckats få tag i protokoll
från underrättelsetjänstens förhör med POW:s i Vietnam

Visst kunde en del dokument ha förstörts, men oftast fanns det kopior. Troligen fanns RW-dossierna någonstans i säkerhetsorganens arkiv. Det var t o m inte otroligt att någon arkivmedarbetare hittat den men gömt undan den och nu satt och väntade på rätt tillfälle avslöja den i hopp om riklig belöning. Man skulle annars vara tvungen att leta på många olika platser.

Han lovade att personligen titta igenom presidentarkivet; som inte var stort, samt även underrättelsetjänstens arkiv m fl. V. var väl medveten om att Roginskij var insatt i ärendet.

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)
Susanna Rabow

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1992-07-06	Nr 96	✓	P 2 Su'

(P)

Ambassaden Moskva

Moskva

Wallenbergärendet

PRIMO. Bifogat översändes utdrag ur Per Angers och Lars Bergs böcker. Några arkivdokument som beskriver förhören i fråga torde icke finnas här, men efterforskningar pågår f.n. i Riksarkivet.

SECUNDO. Under utrikesministerns besök i Ungern i maj tog Jan Nyberg upp Wallenberg-efterforskningarna med Arpad Hargita, som handlägger Wallenbergfrågan i ungerska UM. Denne sade att Benedek-spåret skulle undersökas ytterligare (se PM 1992-05-04) ✓ Vid senare möte i början av juni mellan Nyberg och Hargita sade den senare att besked kan komma att ges till hösten.

TERTIO. Information om arbetsgruppens arbete har delgetts del Strasbourg samt ambassaderna i Bonn, Paris, London, Washington, och Ottawa.

Ifylles av postexp

Avsant med

☐

sv kurir

☐

utl kurir

☐

luftpost

☐

vanlig post

Avsändn datum

Sign

ma och blev minst sagt överraskad att se mig. I Pest hade man nästan gett upp hoppet, att överhuvud taget några människor kunde ha överlevt de fruktansvärda bombardemangen och beskjutningarna av Buda.

Underligt nog verkade Tolstoj inte enbart glad över att se mig igen. Han hade förändrat sig på något egendomligt sätt. Han var inte längre den vänlige och alltid ytterligt tillmötesgående medhjälparen. Nervöst frågade han mig, om ryssarna visste om, att jag var hos honom, och om någon hade sett mig gå in i huset. Jag frågade honom vad som var på tok, men han ville inte gärna ut med språket. Så småningom berättade han dock en del.

Genast efter det att Pest hade fallit i ryssarnas händer, hade han enligt uppdrag uppsökt ryske överbefälhavaren i staden, general Tjernysjov. Hos denne hade han legitimerat sig såsom representant för svenska beskickningen och anhållit om skydd för svenska legationshuset på Gyopar-utca samt för de svenska diplomaterna och deras bostäder.

Redan långt innan ryssarna omringade Budapest, hade minister Danielsson efter samråd med Anger, Wallenberg och mig givit Tolstoj detta uppdrag och även försett honom med en motsvarande fullmakt. Detta gjordes av praktiska skäl, då det var att förvänta, att Tolstoj i sitt sjukhus vid stadens utkant skulle vara den förste av oss, som kom i kontakt med den röda armén. Genom sitt energiska arbete för de ryska krigsfångarna borde han även kunna räkna med att redan från första början vara relativt väl anskriven hos ryssarna. Dessutom behärskade han det ryska språket fullständigt.

Ryssarna hade emellertid inte utan vidare tagit hans uppgifter för goda. Som tack för sitt uppoftande arbete blev han häktad bara några få dagar efter sitt första besök hos Tjernysjov. Han hade blivit ganska väl behandlad och till och med fått äta på en rysk officersmäss. Men i flera dagar hade han blivit utsatt för pressande förhör. Ryssarna hade frågat honom om hans eget och legationens arbete, varför legationen hade så många anställda o. s. v. Därefter hade han fått berätta, vad

han visste om särskilt Wallenbergs och mina privatförhållanden.

Legationen hade anlagats för att vara en tysk spionagehärd, och ledaren för det tyska spionaget i Budapest måste vara Wallenberg eller Berg. Inte hade väl Wallenberg rest ner mitt under brinnande krig för att rädda ungerska judar? Och vad hade Berg för anledning att hjälpa en massa främlingar som holländare, argentinare, kineser m. fl. En i högsta grad misstänkt verksamhet.

Om och om igen hade ryssarna kommit tillbaka till B-avdelningens och Wallenbergs avdelnings arbete. I detalj hade Tolstoj fått redogöra för vad beskickningen gjort för att tillvarata de ryska intressena i Ungern. Alla andra skyddsmaktsuppdrag benådades också upp, och särskilt hade man velat veta, om vi på något sätt haft hand om de amerikanska eller engelska intressena. Han hade svarat, att legationen inte haft något som helst därmed att göra, då dessa intressen bevakades av schweiziska legationen. Tolstoj hade vidare fått uppgiva namnen på så många av Wallenbergs anställda, som han kände till, samt redogöra för deras arbete. Hela tiden repeterades frågan: »Har ni inte märkt något på legationen, som kunde antyda spionageverksamhet». Detta hade naturligtvis Tolstoj inte gjort, och då ryssarna inte kunde få fler upplysningar från honom, hade de slutligen låtit honom gå.

Tolstoj hade därefter blivit uppkallad till general Tjernysjov och fått i uppdrag att vid stadskommendaturen i Pest leda en byrå för utlännningar. Alla utlännningar, tillhörande såväl allierade som neutrala nationer, skulle sortera under den byrån, således även svenskar. De främmande legationerna och konsulatet i staden hade att upphöra med sin verksamhet samt hänvisa alla hjälpsökande till den nya utlänningsbyrån. General Tjernysjov hade inte tid att ta emot några diplomater, utan hade även dessa att vända sig till Tolstoj.

Det var ganska svårt att få alla dessa upplysningar från Tolstoj. Först när han började tala om stadskommendaturens utlänningsbyrå, blev han mera vältalig. Jag anade vad som

skett. Den gode Tolstoj, beskickningens trogne medarbetare, hade med eller mot sin egen vilja enrollerats bland den ryska ockupationsmaktens tjänstemän. Därav hans ängslan och nervositet vid detta mitt besök i hans bostad. Jag var tydligen minst av alla någon persona grata. Han såg väl redan för sitt förskräckta inre, vad som skulle ske med honom, om ryssarna fick reda på, att han nattetid tog emot besök av misstänkta personer i enrum.

Han besvor mig att inte uppträda självständigt å legationens vägnar och att inte göra något, som kunde reta ryssarna. Jag förklarade, att jag visst inte ville företa något emot ryssarna, men att jag i ministerns och alla de andras frånvaro betraktade mig såsom svenska legationens tillfällige chef. I denna min egenskap insisterade jag på att få träffa general Tjernysjov för att hos honom anhölla om vakt åt beskickningen samt hjälp åt ministern och de andra svenskar, som kunde påträffas.

Tolstoj stretade emot i det längsta, men sedan jag lovat att inte yttra mig alltför hätkat om ryssarnas plundringar på besickningen, gav han till slut med sig och lovade att arrangera ett sammanträffande redan nästa dag.

Innan jag lämnade Tolstoj, meddelade jag honom, att då jag numera var i Pest, och han själv tydligen övergått i ryssarnas tjänst, hans roll som beskicknings befullmäktige var slutspelad. Jag bad honom till mig återställa den fullmakt ministern givit honom, men förklarade han, att ryssarna behållit denna. Nå, det hade jag ju ingen anledning att betvivla.

Det var nu mitt i natten, och jag visste inte, om jag skulle våga gå tillbaka till Röda Korsets hus. Men också Tolstoj hade vaktmanskap vid sin byrå, och han lät en man ledsaga mig tillbaka till Ullöi-utca. Ryssen tyckte inte om att bli uppdragen från sitt sköna nattläger och var på det murrigaste humör. Två grundligt berusade ryska underofficerare kom vacklande gatan fram och spärrade vägen för oss. Antingen de nu ville plundra mig eller bara kontrollera, vad vi gjorde ute så dags om natten, så var i varje fall »min» ryss inte benägen för några förklaringar. Utan den minsta respekt för sina överordnade föste han

undan dem med gevärskolven, och vi kunde fortsätta oantastade. Har en rysk vaktpost fått order att vakta något, så gör han det också mot den allra högsta av sina egna officerare.

Langlets högra hand och Svenska Röda Korsets general-sekreterare, den energiske och duktige advokaten Josefovits, hade under tiden låtit iordningställa bäddar för mig och min ledsagare Szekély i en tom museibyggnad mitt emot Röda Korsets hus. Tolken, som bara lovat att följa med oss till Pest-sidan, hade redan tidigare lämnat oss.

Den gamle muscivaktmästaren hade gjort upp en präktig brasa, och i de sista glödens värmande sken somnade vi in, dödströtta men lyckliga över, att den långa och äventyrliga promenaden från besickningen i Buda trots allt slutat så väl. Visserligen hade vi inte nått vårt ursprungliga syfte att skaffa en vakt för legationshuset, men vi hade i alla fall träffat vänner och fått tak över huvudet för natten.

Vad för underbara ting kan inte en brasa och en enkel järn-säng vara ibland!

XVIII.

Den ryska stadskommendaturen visade sig vara ett välbevakat ställe, där talrika vaktposter synade alla besökande noggrant i sömmarna. Men Tolstoj tycktes vara väl känd, och snart satt vi bland de många väntande utanför general Tjernysjovs ämbetsrum.

Tolstoj skulle ha sin dagliga föredragning, och som sista punkt på listan fungerade svenska beskickningen och jag. Andra diplomatiska och konsulära representanter hade blivit avisade vid sina besök å kommendaturen, och Tolstoj trodde knappast, att generalen skulle vara villig att ta emot mig. Han lovade dock att göra sitt bästa.

Tydligen var ryssarna speciellt intresserade av den svenska legationen, ty endast en kort stund efter det att Tolstoj fått

Men om också beskickningens verksamhet tolererades, var därmed inte sagt, att ryssarna var villiga till något samarbete. Upprepade gånger besökte jag stadskommendaturen i svenska angelägenheter, men alltid med samma negativa resultat. Antingen det var fråga om vakt för legationshuset på Gyopár-utca, förfrågan om de övriga beskickningsmedlemmarnas uppehållsort, skydd för svenska industrier eller annan svensk egendom eller bara en hövlig anhöllan om vidarebefordran av ett telegram till utrikesdepartementet, blev svaret alltid, att man hade andra bekymmer än svenska önskemål att ägna sig åt.

Så småningom blev emellertid de ryska myndigheterna allt mera intresserade av den svenska beskickningen. Men det var inte frågan om någon vänskaplig strävan att hjälpa svenskarna. Nej, det var i stället uppenbart, att man sökte bevisa någons slags tidigare, illegal verksamhet vid beskickningen.

Till en början attackerade man inte legationen direkt utan nöjde sig med att arresterade den ene efter den andre av beskickningens f. d. anställda. Särskilt talrika var ryssarnas häktningar bland B-avdelningens och Wallenbergs personal. De flesta av de oskyldiga människor, som på detta sätt blev häktade, blev släppta efter någon tid, medan andra däremot aldrig kom tillbaka. En och annan av de modigaste bland dem, som blivit släppta, kom till mig och berättade, vad ryssarna frågat om.

De flesta frågorna hade rört de svenska diplomaterna, deras arbete, deras privatliv, deras vänner. Vem av svenskarna var tyskarnas spionchef? Var det Wallenberg eller Berg?

Mest mistänkt syntes Wallenberg vara. För ryssarna med deras uppfattning eller rättare sagt brist på uppfattning om humanitära problem, var det fullständigt otänkbart, att den svenske Wallenberg kommit ner till Budapest för att söka rädda ungerska judar. Han måste ha kommit i något annat uppdrag. Mistänkt var det också, att en annan svensk riskerat livet för att tillvarata alla möjliga främmande maktens intressen.

På den tiden var jag naiv nog att tro, att man enbart anklagade oss för att vara tyskarnas spioner. Man kunde ju inte redan då veta, att ryssarna betraktade amerikanarna som minst

X
lika farliga fiender som tyskarna. Men när man tänker på, att Wallenberg faktiskt kommit till Budapest på president Roosevelts personliga begäran, och att de medel, som stod till hans förfogande, härrörde från War Refugee Board i Washington, kan man nu bättre förstå, att ryssarna i själva verket främst betraktade Raoul som en amerikansk spion! Och det var i ryssarnas ögon betydligt värre än att arbeta för tyskarna!

Den, som sett Raoul arbeta dygnet runt vecka efter vecka, visste, att Wallenberg inte haft en minut ledig för något eventuellt spionage. Trots att ryssarna häktade allt fler av våra medarbetare, kom inte heller något bevismaterial fram mot varken Raoul eller någon av de andra svenskarna.

Kritik riktades också mot beskickningens verksamhet i sin helhet, särskilt under de sista månaderna före ryssarnas ankomst. Beskickningen hade inte inskränkt sig till att söka beskydda svenska och åt beskickningen anförtrodda, främmande maktens intressen, utan hade man också gjort vidsträckt ungerska intressen till sina. Man hade här inte nöjt sig med att ta judarna under sitt hägn utan också givit skyddsdokument åt många kända nazister och förnåma ungerska aristokrater. Dessutom hade kontrollen vid Wallenbergs och Langlets avdelningar varit bristfällig, vilket medfört, att en mängd dokument lämnats ut till obehöriga. Både beskickningen som sådan och dess medlemmar påstods ha gjort sig goda extrainkomster genom att sälja falska och äkta skyddsbrev till var och en, som betalade bra.

Ett visst fog för sina anklagelser hade ryssarna säkert. Genom det oerhörda stora antalet anställda hos Wallenberg och Langlet och den brådskan, med vilken dokument ibland måste utfärdas, var det inte alltid möjligt att noggrant kontrollera varje enskild medarbetare eller ens varje dokument, som gick ut från deras avdelningar.

Men om också kanske en del dokument sålts av någon mindre nogräknad anställd på beskickningen, var i regel varken Wallenberg eller Langlet att lasta för de många mer eller mindre äkta dokument, som av ryssarna påträffades i de mest

misstänkta personers händer. Svenska skyddspapper stod på pilkorsarnas tid högt i kurs på den svarta börsen. Detta gjorde, att det var många, beskickningen helt utomstående, människor, som ägnade sig åt den inkomstbringande tillverkningen av falska svenska dokument. Dessutom hade tyskar och pilkorsare vid avlivandet av judar i många fall lagt sig till med dessas svenska skyddspass för att sedan förhoppningsfullt presentera dessa för de ryska myndigheterna som sina egna legitimationshandlingar.

Till ryssarnas mistro mot svenska beskickningen och allt svenskt överhuvud taget bidrog också de ungerska judarnas uppträdande efter belägringens slut. De svenska skyddspass, som de erhölet, var givetvis lika litet avsedda att ge judarna svenskt medborgarskap som att gentemot ryssarna ge dem en privilegierad ställning framför andra ungrare. Men många judar, som trodde, att ryssarna skulle helt respektera alla svenskar och deras egendom, etablerade sig vid ryssarnas intåg som svenska medborgare.

De prydde sina hus med svenska flaggor och bar miniatyrflaggor eller blågula band på sina rockuppslag. När ryssarna under sin framryckning i Pest kom till det hus på Ullöi-utca, dit Otto Fleischmann och ett sextiotial andra Wallenbergs medarbetare tagit sin tillflykt, steg Fleischmann helt ogenerat fram och presenterade sig såsom Sveriges chargé d'affaires i Budapest!

»Vilka är de andra här i huset?», frågade ryssarna.

»De är alla svenska diplomater», kom svaret, och identitetskortet från det ungerska utrikesministeriet visades upp. Den »svenske chargé d'affairen» och hans stora diplomatiska stab blev dock ganska snart avslöjade, då NKVD kom till platsen med sin lista över de riktiga svenska medlemmarna av beskickningen.

Detta judarnas missbruk av de svenska skyddspassen var i och för sig lätt förståeligt. Det gällde ju för dem att rädda liv och egendom undan ryssarnas våldsamma övergrepp och plundringar. Tyvärr gick det inte, som judarna beräknat. Ryss-

sarna visade lika litet respekt för svenska dokument som för något annat. De judiska flickor, som räddat sig undan tyskarnas dödsmarscher till Wien, blev nu sorgfälligt våldtagna av den ryska soldatesken.

Denna förekomst av tusentals »svenska» medborgare och hus kunde ju inte annat än irritera och förvåna de ryska myndigheterna och gjorde dessa än mindre benägna att respektera de svenska intressen, som tilläventyrs kunde vara äkta.

General Tjernysjov lät till mig framföra sin missbelåtenhet med de många svenska dokument, som var i omlopp i staden. För att få slut på misbruket beslöt jag mig för att dra in alla dokument överhuvud taget, som utfärdats av beskickningens alla avdelningar. Efter överenskommande med Langlet skulle denna åtgärd även få omfatta Svenska Röda Korsets olika skyddsdokument.

I de dagliga tidningarna, som nu ånyo hade börjat utkomma, publicerades en kungörelse från Svenska Beskickningen och Svenska Röda Korset, att samtliga av dessa båda myndigheter före den 1 februari utfärdade skyddspass och andra dokument var ogiltiga. Undantag gjordes endast för av beskickningen utfärdade svenska reguljära pass. Alla andra dokument måste för att behålla sin giltighet visas upp på svenska beskickningen respektive Svenska Röda Korset före visst datum.

Denna åtgärd kom givetvis även att omfatta de handlingar, som helt legalt utfärdats för svenska medborgare och B-avdelningens skyddslingar. Men dessa papper var i försvinnande fåtal jämfört med de floder av dokument, som östs ut från Wallenbergs och Langlets avdelningar. De blev också givetvis, i den mån de visades upp vid beskickningen, omgående försedda med påteckning om, att de alltså var att anse som giltiga.

I hundratals strömmade nu allsköns dokument in till beskickningen. Det blev snart känt i staden, att svenska dokument endast var giltiga, om de hade en påskrift, daterad efter den 1 februari, och man slutade att åberopa gamla dokument. Flaggor och emblem försvann från de judiska husen.

De ryska myndigheterna underrättades om kungörelsen, och

man uttryckte sin tillfredsställelse med dess bestämmelser och verkningar. Det svenska namnet började rehabiliteras.

Men alltså forskade ryssarna i beskickningens tidigare förhållanden. Fortfarande sökte man samla bevismaterial mot Wallenberg och mig. Besöken av GPU:s agenter blev allt talrikare på besickningen. Även stadskommandaturen skickade sina representanter för att få upplysningar. I regel släppte våra energiska gröna vakter inte in dessa utan Langlets eller min uttryckliga tillåtelse. En rysk major och Tjernysjovs adjutant lyckades emellertid en gång obemärkt ta sig in genom porten. När han väl kommit in på gården och redan stod och talade med mig, blev han upptäckt. Innan varken han eller jag hann säga ett ord till förklaring, hade vaktchefen, en sergeant, tagit sin överordnade om livet och handgripligen kastat ut honom på gatan. Det hjälpte inte, att majoren pekade på sina epåletter och förklarade sig vara den befälhavande generalens adjutant. NKVD-sergeanten sade sig inte ta några order från en stabs-officer. Hans uppgift var att skydda Langlet och mig, och det tänkte han göra mot var och en utomstående, om det så var generalen själv. Och med detta besked fick majoren låta sig nöja. Skolorad gick han från platsen.

En dag blev jag kallad till GPU. Nu var det min tur, tänkte jag. Förut hade greve Tolstoj och t. o. m. Langlet varit häktade av den hemliga polisen och hållits i förvar ett par dagar under ständiga förhör. Hade man nu funnit tillräckliga bevis för att försäkra sig om min person?

Men jag ansåg mig inte kunna vägra att hörsamma ryssarnas kallelse. Detta så mycket mindre, som jag visste mig ha ett absolut rent samvete beträffande både besickningens tidigare verksamhet och eventuellt spionagearbete. Men man kunde aldrig veta, om inte några av mina medarbetare hade avtvingats falska beaktelser. Det var inte med stora förhoppningar att bli utsläppt igen, som jag trädde in i GPU:s hökvarter. För säkerhets skull hade jag givit Székely noggranna order, hur han skulle förfara med besickningen samt mina få återstående ägodelar.

180

Då jag inte kunde tala varken ungerska eller ryska tog jag med mig till GPU Langlets närmaste man, dr Josefovits. Han kunde inte heller ryska men talade åtminstone ungerska. Den ryske officer, som jag fördes inför, förklarade sig inte kunna varken tyska eller ungerska. Men han hade en tolk, som behärskade ryska och ungerska. Förhöret gick således till så, att GPU-officern gjorde en fråga på ryska. Denna översattes av hans tolk till ungerska, varpå min tolk vidarebefordrade frågan på tyska till mig. Mitt svar gick den omvända vägen tillbaka.

Det gick inte fort på detta omständliga sätt, men ryssarna är ett tålmodigt släkte. På ett artigt och lugnt sätt riktade den ryske officeren ett oändligt antal frågor till mig om envøyen Danielsson, Wallenberg och oss andra svenskar.

Som svensk diplomat ansåg jag mig egentligen inte tvungen att besvara några frågor överhuvud taget, och detta meddelade jag förhörsledaren. Men med tanke på, att detta inte var den rätta lokalen för någon alltför stolt vägran, tillade jag, att jag å andra sidan givetvis önskade underlätta de ryska myndigheternas arbete. Jag lämnade därför på alla frågor korrekta, om också inte särskilt uttömmande svar.

Efter ett par timmars förhör avbröt ryssen plötsligt sina frågor och förklarade, att han var tacksam för alla upplysningar han fått. Det var ingenting mer han ville, och jag kunde få lämna huset. Det var mer än jag väntat. Med lättat hjärta gick jag mot utgången.

Men de ryska vaktposterna var ingalunda benägna att låta mig slippa undan så lätt. De vägrade att öppna porten för mig. Min första tanke var, att den ryske officeren roat sig på min bekostnad. Det var tydligen inte alls hans avsikt att låta mig gå!

Så illa var det emellertid inte.

Han hade bara glömt att ge order till vakten, att jag fick lämna huset. Nästan vem som helst kunde komma in till GPU, men de, som kom ut därifrån som fria människor, var inte lika många.

Jag trodde nu, att mina sorger var över, och att jag bevisat,

181

att jag inte hade något att dölja. Men redan nästa dag fick jag åter kallelse att omedelbart infinna mig hos GPU. Ingalunda glada till sinnes inställde Josefovits och jag oss på samma ställe som dagen innan.

Vi blev införda till samma GPU-officer som tidigare. Men någon tolk syntes inte till i rummet. Ryssen såg min sökande blick.

»Min tolk är inte här i dag. Men det gör ingenting. Jag talar en smula tyska», sade officeren med ett leende på den felriaste och mest lättflytande tyska!

Förskräckta tankar virvlade runt i min perplexa hjärna. Vad hade jag under gårdagen fällt för oförsiktiga yttranden om ryssen och hans medbröder? Den ryske officeren såg min förvirring och läste mina tankar.

»Herr Berg kan vara fullständigt lugn. Ni sade ingenting igår, som inte fullt korrekt översattes av Eder utmärkte tolk. Jag talar nämligen också ungerska!»

Resten av förhöret hölls nu direkt mellan ryssen och mig. Frågorna började gå över på min verksamhet vid besikkingen i Pest efter belägringens slut. Även den dagen fick jag lämna huset men med tillsägelse att återkomma två dagar senare med en skriftlig redogörelse för denna besikkingens senare verksamhet under den ryska ockupationen.

Väl återkommen till Ullöi-utca 32, där man även denna dag var lika överraskad att se mig välbehållen tillbaka, tillbragte jag resten av dagen med att författa en skrivelse till den ryska ockupationsmakten.

Det var inte en lätt uppgift. Å ena sidan ville jag inte försumma tillfället att bekräfta alla mina tidigare muntliga klagomål med en skriftlig protest. Å andra sidan kunde jag inte gärna vägra att lämna ryssarna de uppgifter, som de begärt.

Jag beslöt mig för att kompromissa genom att dels uppsätta en i bestämda ordalag avfattad protestnot dels ock låta denna ledsagas av en promemoria angående besikkingens dåvarande verksamhet.

Den långa tid, som förflutit sedan besikkingen haft någon

förbindelse med utrikesdepartementet, hade gjort, att jag inte var underrättad om mina överordnades i Stockholm försiktiga sätt att avfatta noter till ryska myndigheter. Möjligen kom också, vad jag på ort och ställe sett av ryssarnas skändliga övergrepp, mig att använda något skarpare ordalag, än en skrivbordsdiplomat brukar använda.

I bestämda former protesterade jag mot de upprepade ryska plundringarna i legationens hus på Gyopár-utca och förbehöll besikkingen rätt att senare göra gällande sina skadeanspråk härför. Jag protesterade även gentemot, att svenskt medborgarskap och svensk egendom inte respekterades.

Slutligen uttalade jag som min bestämda uppfattning, att jag inte ansåg mig skyldig att svara på frågor eller lämna några som helst uppgifter om besikkingens verksamhet. Som ett tillmötesgående mot de ryska myndigheterna och för att hjälpa dessa i deras arbete, skulle emellertid noten ledsagas av en promemoria om besikkingens verksamhet.

Denna not var möjligen till tonen något avvikande från de skrivelser ryska myndigheter var vana vid att ta emot från UD och svenska besikkingen i Moskva. Men det var säkert ett språk, som ryssarna skulle förstå.

Tyvärr blev noten emellertid aldrig överlämnad.

Samma morgon, som noten och promemorian skulle överlämnas, fick nämligen besikkingen på Ullöi-utca ett lika oväntat som kärkommet besök.

Bland de många besökande trängde sig plötsligt några bekanta gestalter fram till mitt skrivbord. Det var envoyén Danicsson, Anger och Ekmark!

Jag trodde inte mina ögon, och jag kunde inte hjälpa att de fylldes av glädjetårar. Så hade verkligen även Anger och Ekmark räddats till livet. Och inte bara det. Ministern hade också hälsningar från Göte Carlsson, som var vid bästa hälsa. När den första glädjen över återseendet lagt sig, fick jag höra hela historien.

Ministern och von Mezey hade blivit förda till Dunavese, en liten by vid Donau långt bort från Budapest. Vid sin an-

lund på 50-talet. Man har med ett legat i och inte varit villig att vidta åtgärder som befarar få menliga följder för vårt förhållande till Sovjet. Var man i början med tanke på det kalla kriget, som då hade inletts, så rädd om vår neutralitet att Wallenberg infördes på neutralitetens altare? Regeringen kan väl riktigt inte under åren som följde beskyllas för passivitet. Slutliga årets spår som undersökts och de demonstrationer som följde sedan 1952 gjorts till Sovjetunionen främsta slagdriften för verkliga viljan funnits bakom till att inte låta gå. Det är inte bara varit en låtsasakt utan en riktig vilja att för hemmaopinionen i Sverige att man inte trodde eller ville att Sovjet skulle bli bekvämast så.

"Skall Wallenberg stå för att jag ska gå över hela världen", säger Kalle till den journalisten i början av maj. Han lämnar journalen i början av maj och åker till Ryssarna måste man ta till för att få i sådana här frågor. Han har varit näven i bordet tidigare och har varit i Stockholm för länge sedan. Det borde redan den första gången ha gjort!

Det borde redan den
ha gjort! ..

[illegible]

den rysarna misstänkte för spionage. Med tanke på antisemitismen i Sovjet ansåg ryssarna det desutom inte särskilt meriterande att han sysslat med att hjälpa judarna.

Även Berg misstänktes delvis och så här skriver han själv därom:

"Mest misstänkt syntes Wallenberg vara. För ryssarna med deras uppfattning eller rättare sagt, betygsuppfattning om humanitära problem, var det fullständigt otänkbart att den svenske Wallenbergs kommitté i Budapest för att söka rädda uppenbara judiska liv skulle ha kommit i något annat uppdrag."

På den tiden var jag naiv nog att tro att ryssarna anklagade oss för att vara sysselsatta med spionage. Men ju inte redan då veta, att ryssarna inte hade några ryssarna som minst lika farliga förtroende män som när man tänker på att Wallenberg hade varit i Budapest på president Roosevelts inbjudan, och att de medel, som stod till hans förfogande, kom från War Refugee Board i Washington. Det är inte förstå, att ryssarna i själva verket hade förstått att Raoul som en amerikansk agent i Budapest skulle ha någon betydligt värre än att erbjuda honom en tjänst.

Den som sett Raoul arbeta tyckte nog att han var någon vecka, visste att Wallenberg inte hade en ansett tjänst i något eventuellt spionage. Trots att ryssarna hade allt fler av våra medarbetare, kom ryssarna inte på vismaterial fram mot vare sig Raoul eller någon av andra svenskarna."

När sedan ryssarna fått klart för sig att det inte varit den drivande kraften för att rädda judarna

operationen planera i stanna i Ungern efter kriget för att stödja judarnas sak, ökade deras förtroende mot honom. Wallenberg var redan i Budapest i ryska ögon genom att ha tagit emot enstaka judiska tillflyktsansökningar. Skulle denna förtroendegärning också med nya dunkla syften? Det var undgått för NIVED-männen sig.

Såväl Wallenbergs planer skulle en organisation bestående av Wallenberginstitutionen för Räddning och Utveckling som "Den sista skulda vänta uttryck för en förberedelse utgående av arbetsmöjligheter för de rysande, utsläpplig för fristående, sovjetiska, sovjetiska etc."

Enligt ryssarna förläts inte denna utgående av ryssarna som en utsläpplig för fristående, sovjetiska, sovjetiska etc. att den tillämnade till ryssarna organisation var en hög grad misstänkt personlighet. Enligt ryssarna skulle den tillämnade till ryssarna organisationen för spionage och andra delar av den ryska organisationen att andra illader begagnade sig på tillämnade till ryssarna.

Wallenbergs återuppbyggnadsplaner var för ryssarna sannolikt ingenting annat än ett försök till förändring i tillämnade till ryssarna och att han beskrev sin "dramatiska" planer humanitära verksamhet samt talade om en förändring i tillämnade till ryssarna. Eventuellt skulle ryssarna ännu längre till de spärret ut en oskyldig människor.

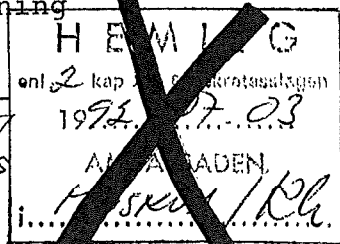
Enligt ryssarna skulle de vad som skulle ha varit om Wallenbergs planer skulle utgående av ryssarna och att det skulle ha varit en oskyldig människor. Ryssarna skulle ha varit en oskyldig människor.

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

Utr min kansli/Ds Sjögren/cs
1992-07-15
Ö t pol 1 f delgivning

cc: Kabs

Exp. 920715

Östraffande åtgärd se delgivningslista

HEMLIGT

ME:

A

1992-07-03

PR

Kabinettsssekreteraren
Lars-Åke Nilsson

Utrikesdepartementet

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

16 JULI 1992
ds Englundsson

185/003

INKOM UD		
1992-07-10		
Avd P	Gr 2	Mån EU I

Raoul Wallenbergärendet - bakgrundsteckning till
några års handläggning i Moskva

Broder,

Efter drygt 40 år blev det så till slut möjligt att börja agera i Wallenbergärendet även i Moskva, vid sidan om den strikt officiella noteväxlingen med det sovjetiska utrikesministeriet, som ju i sak aldrig gav något nytt utöver det besked som lämnades i det s k Gromykomemorandumet från 1957. Nu kan vi se i dokumenten hur de sovjetiska svaren utarbetades. Det är naturligtvis på samma gång paradoxalt och naturligt att man i en brytningstid och revolutionär epok som vi upplevt de senaste åren och som ställer stora krav på en ambassads förmåga att hänga med i utvecklingen och göra bedömningar samtidigt måste lägga ner så mycket tid på att lösa de historiska problemen i de bilaterala förbindelserna. Tidvis har jag det senaste året ägnat åtminstone 20% av min arbetstid åt Wallenbergärendet. Så här i slutet av en fyraårig tjänstgöringsperiod kan man fråga sig om detta var rimligt och om man inte för deltagande i den gemensamma rysk-svenska arbetsgruppen helt bort utnyttja experter med mer tid till sitt förfogande. Vid närmare eftertanke kommer

jag dock fram till att det, åtminstone i höstas, var rätt att låta två av ambassadens tjänstemän handlägga detta ärende. Officiell status och permanent närvaro i Moskva var nödvändiga för att följa med i alla turer, trycka på med jämna mellanrum och rent fysiskt uträtta ett arbete på gemensam basis, så långt möjligt.

Arbetsgruppen har inte slutfört sitt arbete än och en rapport kommer givetvis så småningom, även om det ingalunda är givet att vi med full säkerhet skall kunna slå fast vad som hände med Raoul Wallenberg. Jag tycker dock det kan ha sitt intresse att redan nu ge en bakgrundsteckning till hur arbetet har gått till och några inblickar i de ganska unika personkontakter det har möjliggjort. Dessutom berörs hur ambassaden hela tiden har sökt utnyttja de möjligheter som yppat sig och hur en anpassning till det skiftande politiska läget hela tiden var nödvändig.

Det var våren 1989, när glasnost började få ett mera ordentligt genombrott, som Wallenbergärendet blev en fråga även för den sovjetiska allmänheten och tidningarna börjar publicera uppgifter om RW:s gärning som man tidigare kunnat läsa om i andra länders press. Tonvikten låg just mycket vid RW:s humanitära insatser och det tragiska i hans öde. Förslag gavs också om att upprätta minnesmärken eller att på annat sätt visa den svenske diplomaten sin aktning. Det var först senare som den officiella versionen om hans öde började ifrågastätas. Hösten 1989 publicerades en rad olika vittnesmål och i TV efterlystes personer som kunde veta något om RW. I samband med ett besök i oktober 1989 av Wallenbergföreningen tilläts t o m Nina Lagergren framträda i det viktigaste sovjetiska nyhetsprogrammet i TV.

Inget av dessa framträdanden eller tidningsartiklar resulterade dock i några trovärdiga vittnesmål, om man undantar vad som hände i januari 1945 i Budapest. För denna period fick vi för första gången se människor av kött och blod, f d sovjetsoldater, träda fram även på sovjetisk sida. Ingen av dessa kunde dock kasta något nytt ljus över RW:s öde. Vi höll icke desto mindre nära kontakt med de journalister som var mest engagerade samt med Helen Carlbäck, som då aktivt bearbetade en hel del vittnesmål.

Ett noga kalkylerat, men tämligen misslyckat försök att sätta punkt för RW-ärendet utgjordes av den officiella sovjetiska inbjudan, förmedlad genom ambassadör Pankin, till RW:s anhöriga och Wallenbergföreningen att besöka Moskva i oktober 1989. Det antydde i förväg att Smoltsovrappporten och ev. annat material skulle förevisas/överlämnas. Som bekant överlämnades ett antal av Raoul Wallenbergs personliga tillhörigheter samt ett registerkort för hans inskrivning i Ljubjankafängelset. De anhöriga reagerade dock inte alls som sovjetiska vederbörande hade tänkt sig, d v s att dra slutsatsen att RW verkligen var död. Wallenbergföreningen ville i stället ha mötet i Moskva som utgångspunkt för en dialog och ett samarbete för att få fram sanningen. Guy von Dardel framförde också ett förslag om att upprätta en internationell kommission bestående av utländska och sovjetiska representanter samt fick tillsammans med Sonja Sonnenfeld tillstånd besöka Vladimirfängelset och där se ett antal registerkort. Senare fick von Dardel och jag veta av Alexander Jakovlev att Krjutjkov hade tagit upp frågan om överlämnande av tillhörigheterna i politbyrån. Jakovlev hade fattat saken så att de bevarats hela tiden och ej plötsligt påträffats. Men han kan ju ha missuppfattat.

Nästa minnesvärda händelse i RW-ärendets senare historia var ambassadör Berners och mitt samtal med makarna Sacharov/Bonner i slutet av oktober 1989, f ö bara drygt en månad före Andrej Sacharovs död. Jag hade ju flera gånger tidigare besökt Sacharov, framför allt i samband med dennes medverkan i att undersöka det s k Torzjok-spåret. Nobelpristagaren imponerade varje gång oerhört genom sin intellektuella skärpa och metodiska tillvägagångssätt. Vid det sista samtalet hade Sacharov, och i än högre grad hustrun, kommit att bli rätt övertygade om att RW avrättats i juli 1947. De var då skeptiska till förslaget om en internationell kommission.

Från officiellt sovjetiskt håll var man också tveksam till detta förslag och föredrog, som alltid i sådana sammanhang, att frågan handlades på bilateral basis. Från svensk sida var vi å andra sidan skeptiska till att bli inblandade i någon som helst kommission. Dock framfördes såväl till vice utrikesminister Adamisjin (januari 1990) som till KGB-chefen Krjutjkov (mars 1990) vår önskan att alla tänkbara arkiv undersöktes och äldre KGB-medarbetare utfrågades. Efter viss tvekan i Stockholm bemyndigades vi också framföra önskemålet om analys av Smoltsovrappporten. Både Adamisjin och Krjutjkov insåg, om än utan större entusiasm, att efterforskningarna måste fortsätta. Krjutjkov var egentligen mest tillmötesgående och svarade nästan utan reservationer på alla våra konkreta förslag. Som jag dock senare efter augustikuppen fick veta från MID kom det dock att vara så och så med samarbetsviljan i praktiken. En intressant uppgift från Krjutjkov var att den sovjetiska ledningen beslutat "ge fritt fram" för publicitet i RW-ärendet och för diskussion av frågan.

I maj 1990 kom Guy von Dardel till Moskva för att med MID och KGB diskutera kommissionens arbete och få tillträde till Vladimirfängelsets kartotek. Attityden från sovjetisk sida var i huvudsak tillmötesgående men man slingrade sig när vi kom in på frågan om exakt vad kommissionen skulle få göra. Anmärkningsvärt var vad både MID:s och KGB:s representant då hävdade, nämligen att inga dokument förelåg som visade att RW någonsin suttit i Lefortovofängelset (sic), ett bevis på att de aldrig gått igenom dossiererna. Ett besök senare av von Dardel och mig just i detta fängelse gav klint resultat och man var där inte ens beredd visa den cell där RW skulle ha suttit. Senare hade jag flera kontakter med KGB:s vice arkivchef men dessa gav endast vid handen att KGB:s arbete bedrevs med snigelfart och att det knappast var frågan om att ta några egna initiativ.

Nästa steg blev därför att söka företräde hos inrikesminister Bakatin, som var högste ansvarige för inrikesministeriet. Bakatin tog emot ambassadören och mig och lovade omgående all tänkbar hjälp samt avdelade en medarbetare, chefen för Sovjets alla fängelser och läger, som kontaktman. Därefter kom officiellt klartecken för kommissionen att besöka fängelset i Vladimir och genomföra begärda undersökningar, dock utan att något om RW påträffades. Vad som däremot framkom var att några efterforskningar tidigare aldrig bedrivits i det fängelset, trots alla vittnesmål. Det behövdes väl inte. Bakatin och hans medarbetare kom hela tiden att bli ett gott stöd i det fortsatta arbetet, medan KGB, så länge Krjutjkov fanns kvar, i viss mån bromsade.

von Dardels internationella kommission bestod av en rätt brokig men intressant samling, men deras arbete i Vladimirfängelset utgjorde en pionjärinsats och deras besök gav möjlighet ordna ytterst intressanta sammankomster. Där fanns t ex den amerikanske

läkaren Makinen, för 30 år sedan dömd för spioneri och insatt i Vladimirfängelset, förre politiske fången Lubarski med hustru, båda verksamma på Radio Free Europe. Det visade sig senare att svärfadern varit KGB-general, ett faktum som tinade upp den rätt kyliga tonen i konversationen med KGB:s vice arkivchef. Vidare fanns där medlemmen av Memorial, tillika ordföranden i en judisk organisation, VAAD, Tjlenov som emellertid inte hade några problem att umgås med generalerna från inrikesministeriet. Mitt i sällskapet satt vår vän Rymko från utrikesministeriet och visste väl inte riktigt vad han skulle tycka. Vid senare tillställningar lyckades vi föra samman personer som normalt inte hade så lätt att komma i kontakt med varandra men som blev mycket tacksamma över att detta tillfälle yppades. Det gällde t ex medlemmen av Memorial, förre dissidenten och arkiv-experten Roginskij och hans kollega Birstein, nye ordföranden i ryska parlamentets MR-utskott tillika förre politiska fången Kovaljov å ena sidan samt KGB-chefer och chefer för det särskilda arkivet vid huvudarkivstyrelsen å den andra. Dessa personer kom sedan att vara nyckelpersoner, men tyvärr kom den internationella kommissionens arbete rinna ut i sanden p g a ökande passivt motstånd från sovjetisk sida.

Under hösten 1990 gjordes en viktig upptäckt av de två Memorial-representanterna, som tack vare vår uppvaktning hos Bakatin och chefen för det särskilda krigsfångearkivet fick möjlighet gå igenom arkivakter där. De påträffade ett brev vari beordrades att Wallenberg och Roedel skulle flyttas från Lefortovo till Ljubjanka. Därmed hade vi första gången svart på vitt att RW suttit även i Lefortovo.

Ordentlig fart på arbetet blev det egentligen först efter den misslyckade augustikuppen, även om en

av de vice KGB-cheferna i april 1991 till ambassadör Berner föreslog tillsättandet av en gemensam arbetsgrupp, som skulle sammanställa en "minimal åtgärdslista" för att avsluta ärendet. Vi tryckte på att gruppen skulle få rätt tillkalla även oberoende experter. Notervärt men missvisande var klargörandet av vice KGB-chefen att allt material som återfunnits överlämnats till den svenska sidan. Att sedan inte så mycket hände i denna fråga de närmaste månaderna fick sin förklaring den 19 augusti.

I slutet av augusti blev Bakatin återigen nyckelpersonen, nu som nyutnämnd KGB-chef. Vi fick omgående företräde för honom och han lovade att bedriva efterforskningarna med kraft och kunde redan vid första mötet överlämna några nya papper som dock påträffats betydligt tidigare. Kontaktperson blev hans personlige assistent, Nikonov, som kom att bli mycket pådrivande och hjälpsam men också, som det senare visade sig, väl öppenhjärtig mot massmedia. I varje fall tog arbetet fart och den gemensamma arbetsgruppen kunde under hösten mötas tre gånger, varvid nytt arkivmaterial presenterades vid varje tillfälle, såväl från KGB:s som MID:s och inrikesministeriets m fl arkiv. Samtidigt kom de gemensamma intervjuerna igång med äldre MGB-arbetare m fl. Det var Björn Lyrvall från ambassaden tillsammans med en tjänsteman från KGB:s kontraspionage (Skandinavienavdelningen) samt så småningom även vice ordföranden i ryska parlamentets MR-utskott samt en tjänsteman från det nybildade ryska KGB som skötte dessa. Det visade sig under hösten vara en tillgång att kunna i någon mån "spela ut" de framväxande ryska myndigheterna inriktade på att riva totalitarismens fundament mot de sovjetiska. Intervjuarbetet är ett intressant kapitel för sig och skall inte redovisas här.

Nästan lika viktigt som Bakatins stöd var givetvis utrikesminister Pankins beslut att allt MID-material om RW skulle överlämnas. Så skedde också redan i oktober och dokumenten var onekligen intressanta, även om där fattades det kanske avgörande dokumentet - brevet från Abakumov till Molotov den 17 juni 1947. Efter besked av Gorbatjov personligen utlämnades även CK-material om RW, bl a för första gången från den mest hemliga delen "särskilda mappen". Materialet var dock anmärkningsvärt blodfattigt.

Året 1991 gick dock snabbt mot sitt slut och Sovjetunionens upplösning undgick inte att påverka arbetet med Wallenbergfrågan. Sedermera fick vi höra att Bakatin och hans medarbetare Nikonov, som båda fick sparken, aldrig var säkra på om KGB-personalen fullt ut åttlydde de order som gavs. Som exempel angavs dossiererna om Andrej Sacharov. Först sades att inga sådana fanns. Därefter upptäcktes att Krjutjkov 1989 eller 1990 gett order om att de skulle förstöras. Icke desto mindre framkom att några akter fanns bevarade.

De första månaderna detta år präglades av organisations- och personförändringar i berörda organ, och med undantag för visst arkivarbete på lågfart utrettades inte mycket i Wallenbergfrågan. Påstötningar från ambassadens sida gav inte resultat förrän ambassadören fick företräde för nye säkerhetsministern Barannikov. Även om han föregåtts av ett rykte att vara mer restriktiv när det gällde tillgången till arkiv spårade vi inga reservationer när han lovade fullt samarbete. Stor betydelse hade säkert också att RW-ärendet tagits upp med Burbulis i Stockholm i januari. Det initiativet fick av allt att döma till resultat att Jeltsin gav instruktioner till

alla berörda myndigheter att lämna bidrag till att bringa klarhet i RW:s öde (och i andra utestående svensk-ryska frågor). Barannikov hade en ny assistent som också var tillmötesgående men senare visade sig följa frågans handläggning mera i bakgrunden.

Till att börja med hade han vissa idéer om att bedriva undersökningen mera som en officiell myndighetsutredning, kanske inte direkt som brottsutredning, men något ditåt. Eftersom arbetsgruppen redan kommit så långt som den gjort bedömde vi det båda vara föga ändamålsenligt att så att säga börja om från början. Det har dock hela tiden funnits överväganden om att koppla in åklagarämbetet om något gick snett, även om den formella grunden för dess inkoppling är långt ifrån klar.

Så småningom kom arbetet igång igen, med i huvudsak samma medarbetare som tidigare. Några nya dramatiska avslöjanden har dock ännu inte gjorts, även om vi på intervjusidan fått upp några intressanta spår och ett nyckelvittne återstår att fråga ut igen. Mina försök att få till stånd samtal med ett par f d KGB-chefer och några andra högt uppsatta personer blev också skäligen resultatlösa. Förrre KGB-chefen Semitjastnyj (1961-67) liksom förre internationelle sekreteraren i CK och kandidatmedlemmen i Politbyrå Ponomarjov samtyckte dock till ett telefonsamtal som inte gav något nytt i sak. Semitjastnyjs företrädare Sjeljepin vägrade blankt varje kontakt. Då blev ett samtal (tillsammans med Guy von Dardel) nyligen med förre politbyråmedlemmen Aleksander Jakovlev mer givande. Vi hoppas också få till stånd ett möte med förre KGB-mannen på sovjetiska Stockholmsambassaden (under Kollontaj), sedermera vice utrikesministern Semjonov. Ambassadören har även

förre Skandinavienchefen

haft några kontakter med/Farafonov som avslöjat brottsstycken och givit några personliga bedömningar.

På sistone har vi, p g a att arbetsgruppens medlemmar menar sig inte längre ha full kontroll över alla arkiv - mycket överfördes ju till ryska arkivkommitténs jurisdiktion efter årsskiftet -, också tvingats vända oss med begäran om hjälp till chefen för denna kommitté samt till ryska parlamentets arkivkommission, generalen Volkogonov, som nu hjälper amerikanarna. Ett samtal med denne var intressant kanske främst därigenom att han andades så stark misstro gentemot säkerhetsorganen (med undantag för Barannikov). Han var övertygad de undanhöll något. Som exempel gavs att de först uppgivit att inget material fanns om amerikanska POW's. Sedan upptäcktes i underrättelse-tjänstens arkiv protokoll från förhör med POW's i Vietnam. Jag har f ö vänt mig direkt till Primakovs vice med ett antal konkreta frågor.

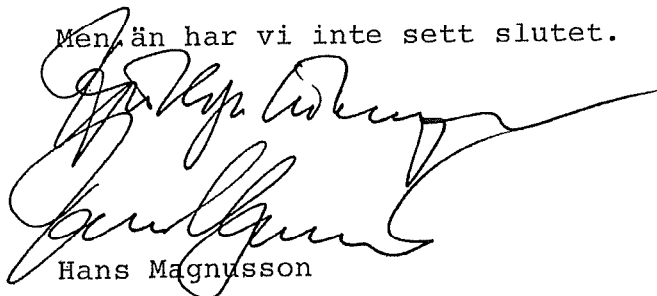
Mötena med tre KGB-chefer i rad (och telefonsamtal med en f d) är naturligtvis också en inte ointressant erfarenhet. Krjutjov var försiktig, avvaktande (med något konspirativt och misstroget i blicken) men på ytan vänlig och t o m tillmötesgående. Senare fick vi klart för oss att han inte riktigt menade vad han sade. Bakatin var kraftfull, gav klara order till medarbetarna och lovade personligen hålla sig à jour med ärendets gång. Han drevs också av en stark rättspatos men fick till slut erkänna att han inte helt rådde på systemet. Barannikov slutligen var den typiske, erfarene men kylige polismannen, tillmötesgående men utan några emotioner.

Som framgår av denna redogörelse har det hela tiden krävt stor anpassningsförmåga till alla person- och organisationsförändringar. Man fick hela tiden göra nya påstötningar och bana nya vägar, naturligt med tanke på att vi lever i högst föränderliga tider. Så snart verkan av chefens order klingat av utbreder sig lätt en letargi bland tjänstemännen, med undantag för några enstaka eldsjälar.

Ovärderlig hjälp har hela tiden givits av några oberoende experter, främst f d Memorials arkivexpert Roginskij. Han har byggt upp förtroendefulla relationer med viktiga arkivchefer och kan nu i egenskap av ledamot av ryska parlamentets arkivkommission gå igenom (nästan) alla de hemligaste arkiven, inkl KGB:s och underrättelsetjänstens. Det är tack vare honom som vi kan känna oss någorlunda (om än inte helt) säkra på att KGB/MBR går metodiskt och ambitiöst tillväga. Det erkännandet måste också ges att ett oerhört omfattande arbete faktiskt har lagts ner.

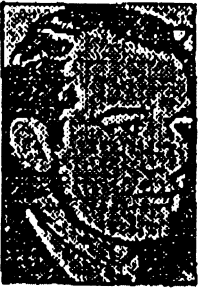
Men, än har vi inte sett slutet.

Hans Magnusson

Den ID 363 Nyttgåva 1990-10 50 b l à 50 ex BCB Varberg 901869

Utr min kansli/ds Sjögren
1992-07-20
Ex t: Pol 1

THE RAOUL WALLENBERG MOVEMENT FOR HUMANITY

International Organizing and Coordinating Center
6420 Victoria Ave., Suite 216
Montreal, Quebec H3W 2S7 CANADA
Tel: (514) 340-1718 Fax: (514) 340-9277

*material från
Wallenberg Commission*

July 9, 1992

SD 1
A4 2

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS

ATTENTION: Prime Minister Carl Bildt

Pol

07-10

PO L En

Dear Mr. Bildt:

The Organizing and Coordinating Center of the RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY thanks you for the documents released last fall. We would very much appreciate your sending us some material of the meeting of the joint Swedish and Russian Wallenberg Commission that was held on June 9-11.

Thanking you for your consideration, we remain,

Most sincerely yours,

THE RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY

V. Parnes

Dr. Vera Parnes - President
Organizing and Coordinating Center

VP:erp

*Received 1992-07-14
SR*

1000000

END

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

STOCKHOLM 1982-07-13

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

RE WOLLENBERG-SEMINARIUM DEN 4 AUGUSTI TELEFONSAMTAL

OF THE
THIRTEEN
HALL VASE
NYEER, 1911

1911 OF THE

STEVEN A. CANDY
SECOND SECRETARY

Handwritten:
AMERICAN EMBASSY
STOCKHOLM

783-5300

Handwritten: 783-5320

Valentina Grigor'yevna

Pavlenko mēle mod

Raoul Wallenberg

INK. LITRICKS DEP		
D. N: 0192/005		
1992-07-16		
AVD <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MAL <i>Eu</i>
HAVE MET		

RAOUL WALLENBERG: FORMER SOVIET PRISONER CLAIMS TO HAVE MET WALLENBERG IN 1947, INTERVIEWED JULY 10, 1992, MOSCOW

PC

see P14

1992-02-

2.0 S.

MRS VALENTINA GRIGOR'YEVNA PAVLENKO (MAIDEN NAME IYEVLEVA) SAID THAT AS A YOUNG GIRL LIVING IN ARKHANGEL'SK, SHE FREQUENTED THE SEAMEN'S CLUB AND MET MANY AMERICANS IN THE YEARS 1941-1945. IN 1944 SHE BECAME PREGNANT AS A RESULT OF A RELATIONSHIP WITH AN AMERICAN SEAMAN. SHE HAD A DAUGHTER IN FEBRUARY 1945. IN 1946, AFTER THE END OF THE WAR, SHE WAS SENT TO THE GULAG AS AN AMERICAN SPY, UNDER ARTICLE 58, PART 2 OF THE CRIMINAL CODE - ESPIONAGE, BECAUSE OF HER RELATIONSHIPS WITH AMERICANS. HER DAUGHTER WAS SENT TO AN ORPHANAGE. SHE RECLAIMED HER DAUGHTER WHEN SHE WAS RELEASED FROM PRISON SIX YEARS LATER. THE CAMP SHE WAS ASSIGNED TO WAS IN THE PECHORA AREA, BUT FARTHER NORTH AND WEST THAN PECHORA 350/5 OF DAVID MARKIN FAME. HER CAMP WAS CALLED THE NORTHERN PECHORA RAILWAY STATION KOZYA. IN CAMP SHE WAS KNOWN AS 'THE AMERICAN' BECAUSE OF HER BACKGROUND, AND BECAUSE SHE COULD SPEAK RUDIMENTARY ENGLISH. THERE WERE MANY FOREIGN PRISONERS AT THE CAMP, INCLUDING SWEDES, FINNS, ENGLISHMEN AND TWO AMERICANS. SHE NEVER GOT TO MEET THE AMERICANS, AND KNEW NOTHING ABOUT THEM EXCEPT THAT THEY EXISTED.

THERE WERE BOTH MALE AND FEMALE PRISONERS AT THE CAMP, MOST OF THEM WORKING AT A BRICK FACTORY. THE SEXES WERE KEPT IN SEPARATE PARTS OF THE CAMP, DIVIDED BY BARBED WIRE FENCES. HOWEVER, THE HOSPITAL TREATED BOTH MALE AND FEMALE PRISONERS. IT WAS THERE IN 1947 THAT SHE MET ANOTHER PRISONER WHO INTRODUCED HIMSELF AS A SWEDISH DIPLOMAT NAMED RAOUL WALLENBERG. THEY WERE SOON ON A FIRST NAME BASIS, WITH HIM CALLING HER 'AMERICAN' AND SHE CALLING HIM RAOUL. BECAUSE SHE SPOKE RUDIMENTARY ENGLISH, AND BECAUSE HIS RUSSIAN WAS SO BAD, THEY COMMUNICATED IN ENGLISH. HOWEVER, THEY ONLY TALKED ABOUT EVERYDAY THINGS, BECAUSE OF THE LANGUAGE LIMITATIONS. HE SAID UPON MEETING HER "YOU'RE SO YOUNG TO BE AN AMERICAN SPY! WHAT DID YOU SPY ON?" HIS NAME MEANT NOTHING TO HER, AND IT WAS NOT UNTIL 1991 WHEN SHE SAW A STORY ABOUT HIM IN THE NEWSPAPER 'MOSKOVSKIYE NOVOSTI, ALONG WITH A PICTURE OF HIM, THAT SHE REALIZED WHO HE ACTUALLY WAS. WALLENBERG SAID HE HAD COME TO THE CAMP FROM LUBYANKA. AFTER BEING RELEASED FROM THE HOSPITAL, MRS PAVLENKO AND WALLENBERG WORKED TOGETHER AT THE BRICK FACTORY. WALLENBERG WAS AT THE CAMP IN APRIL, MAY AND JUNE 1947.

TOWARD THE END OF WALLENBERG'S STAY IN THE CAMP, A SUSPICIOUSLY WELL-DRESSED RUSSIAN ARRIVED IN THE CAMP AND SPENT ALL HIS TIME WITH WALLENBERG. THIS NEW PRISONER APPARENTLY SPOKE FLUENT GERMAN, AND CONVERSED WITH WALLENBERG IN THAT LANGUAGE. SOMETIME IN JULY, THIS STRANGER AND WALLENBERG ESCAPED FROM THE CAMP. FROM ACTIVITY AROUND THE CAMP, IT APPEARED THAT A SEARCH WAS CONDUCTED FOR THREE DAYS. SINCE NEITHER WALLENBERG NOR HIS COMPANION RETURNED TO THE CAMP, THE PRISONERS ASSUMED THE ESCAPE ATTEMPT MIGHT HAVE BEEN SUCCESSFUL.

IN 1991, EXACT DATE UNKNOWN, MRS PAVLENKO SAYS SHE VISITED THE SWEDISH EMBASSY IN MOSCOW WITH A LETTER DETAILING HER EXPERIENCES AND HER CONTACT WITH WALLENBERG. SHE CLAIMS SHE WAS TURNED AWAY WITHOUT MEETING ANYONE IN AN OFFICIAL CAPACITY AT THE EMBASSY, BUT SHE GAVE THE LETTER TO A MILITIAMAN IN FRONT OF THE EMBASSY TO GIVE TO A SWEDISH OFFICIAL. ABOUT TEN DAYS LATER, THE NEWSPAPER 'RABOCHOYE PRAVO' PRINTED HER LETTER ALONG WITH A DETAILED ARTICLE ABOUT WALLENBERG. THE PAPER CONCLUDED SHE WAS A FRAUD, BECAUSE, ACCORDING TO THE PAPER, SHE HAD NEVER BEEN IN CAMP IN THE 1940S, BUT RATHER HAD BEEN IN JAIL IN THE 1970S FOR EMBEZZLEMENT. HOWEVER, MRS PAVLENKO PROVIDED US WITH PHOTO COPIES OF HER PRISON DOCUMENTS, SUBSTANTIATING THE DATES AND REASON FOR HER IMPRISONMENT. SHE WILL ALSO PROVIDE US WITH A COPY OF THE NEWSPAPER ARTICLE. SHE SAID THE ARTICLE ALSO CONTAINED A DEATH CERTIFICATE SENT TO NKVD CHIEF BERIA FROM GEN ABAKUMOV STATING THAT WALLENBERG HAD DIED ON 17 JUL 47 OF A HEART ATTACK.

ACCORDING TO MRS PAVLENKO, THE CAMP WHERE SHE AND WALLENBERG WERE HELD HAS LONG SINCE BEEN DESTROYED, IN HER OPINION AS PART OF AN EFFORT TO ERADICATE TRACES OF WALLENBERG. SHE SAID SHE DOES NOT BELIEVE REPORTS IN THE PRESS THAT SOMEONE HAD SEEN WALLENBERG IN CAMPS IN SIBERIA. SHE BELIEVES THIS WAS ALSO PART OF A DECEPTION OPERATION. SHE BELIEVES HE WAS MOVED FROM LUBYANKA TO HER CAMP WHEN SWEDEN MADE OFFICIAL INQUIRIES ABOUT HIM, IN ORDER TO ERASE TRACES OF HIS EXISTENCE. HE WAS PUT IN THE DISPENSARY AS SOON AS HE ARRIVED, BECAUSE HE WAS SO ILL WITH PELLAGRA. SHE WAS IN THE DISPENSARY BECAUSE SHE WAS SUFFERING FROM NAUSEA AND INABILITY TO EAT FOLLOWING A LONG STRETCH IN SOLITARY CONFINEMENT ON BREAD AND WATER.

MRS PAVLENKO WAS ENROLLED IN DRAMA SCHOOL IN CAMP IN 1951 WHEN AN ORDER WAS ISSUED THAT EVERYONE IN THE CAMP HAD TO WORK ON CONSTRUCTION. SHE TRIED TO ESCAPE, BUT WAS APPREHENDED AND BEATEN. SHE WAS FINALLY RELEASED FROM CAMP IN JULY 1952.

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet 3

Handläggare: Annika Molin *AM*

198/010
PROMEMORIA

1992-07-16

P 2 E u T

Pol

HEMLIG

Arkiver.

Pol 1/ds Nyberg

1992-07-20

Ex till:

• on Dardel

• Carl Persson

• RW-föreningen

• Wallqvist, pol 1

• Magnusson, pol 1

• Polchefen

• Amb Washington

• Amb Moskva

Exp. 1992-07-20 SJ

USA:s ambassad om Raoul Wallenberg

(1 bil) 192/005 920716 *ink on skrivelse*

USA:s ambassadråd Michael Klosson och andreambassad-sekreterare Steven Candy besökte idag 16 juli tf polchef Mathias Mossberg. Närvarande vid mötet var även ds Annika Molin pol 3. Klosson tog upp fyra spörsmål: Irak, kemvapenförhandlingarna i Genève, de multilaterala arbetsgrupperna inom ramen för fredsprocessen i Mellanöstern samt Raoul Wallenberg. Följande kan noteras om det sistnämnda.

./. .

Klosson medförde en skriftlig redogörelse från ett samtal med en f d sovjetisk fånge som skulle ha sett Raoul Wallenberg under sin tid i fängelse 1947.

Amerikanarna hade erhållit informationen i juli i samband med att man undersökte förekomsten av amerikanska krigsfångar från andra världskriget i fd Sovjetunionen. Klosson hoppades att informationen skulle visa sig vara ny. Han påpekade dock att kvinnan ifråga sade sig ha sökt kontakt med den svenska ambassaden i Moskva och där blivit avvisad. Klosson lovade vidare att ev ytterligare information om Wallenberg som framkom under den amerikanska delegationens arbete skulle tillställas departementet.

Mossberg tackade för omtanken och sade att vi var intresserade av all ytterligare tillgänglig information ifrågan.

SH

1992-07-19

Pol 1/Ds J Nyberg/mjn

Skr n 42 t amb Budapest inhiherad

PM 1992-07-19 201/003

Magyar Köztársaság Nagykövetsége

*Embassy
of the
Republic of Hungary*

Stockholm, 17 July 1992.

Pol

POLITIKAS DEPT.		1992-07-17	22-20-800
1992-07-17	22-20-800	P 2	Euf

*Ungerska efterforskningar i
Wallenberg-ärendet*

The Embassy of the Republic of Hungary presents its compliments to the Ministry for Foreign Affairs of Sweden and has the honour to communicate that - according to the request during the official visit of Her Excellency Mrs. Margaretha af Ugglas, Minister for Foreign Affairs of Sweden, to Hungary - the Ministry for Foreign Affairs of the Republic of Hungary asked the Ministry of Interior to figure out the documents relating to the case of Dr. László Benedek.✓

The Data Processing Office of the Ministry of Interior informed the Ministry for Foreign Affairs that all records relating to the case were destroyed on December 14, 1963. Two decisions of the court, not concerning the Wallenberg case, confirm Dr. László Benedek's statements. He was convicted of other matters, later on he has been cleared of the charge on 30 November, 1956.

The Embassy of the Republic of Hungary avails itself of this opportunity to renew to the Ministry for Foreign Affairs of Sweden the assurances of its highest consideration.

To the
Ministry for Foreign Affairs
of Sweden

Stockholm

*Övertänkt till Nyberg, Pol 1, an
ambassaden i Malmö 1992-07-17/ku*

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)
Jan Nyberg

PROMEMORIA

1992-07-19

P 2 EUI

Pol

Ex till:

Polchefen
Hallqvist, Pol 1
Magnusson, Pol 1
Nyberg, Pol 1

Amb Budapest (nr⁴²) ✓
Amb Moskva (unr)

Ungerska efterforskningar i Wallenberg-ärendet

PM Pol 1/Nyberg 1992-05-04 ✓
(1 bil) ✓

Vid besök i annat ärende den 17 juli överlämnade
ambassadrådet Matyus bilagda note som svar på vår
begäran om ytterligare efterforskningar i
AVO-Benedek-spåret i Wallenberg-ärendet.

Av noten framgår att det ungerska inrikesministeriet
1963 förstörde alla dokument som rörde fallet Benedek.
Två domslut, som inte rör Wallenberg-ärendet,
"bekräftar Dr. Laszlo Benedeks uttalanden", heter det
vidare. Benedek dömdes för andra saker och
återupprättades 1956.

Jan Nyberg

S Carlsson; wlv

KOPIA TILL:
UTRMIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1
POL 5

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o		
1992-07-20		
AVD	GR.	MAL

AMBASSADEN WASHINGTON

1992-07-20

Sid 1 (4)

UD STOCKHOLM

För kabinettssekreteraren,
polchefen, Pol 1 och Pol 5.

Re. Raoul Wallenberg

I slutet av förra veckan kontaktades jag av ambassadören Salgo i State Department, som berättade att den grupp tjänstemän under ambassadören Toons ledning som besökt Moskva för att undersöka uppgifterna om spår av amerikaner i sovjetiska fängelser och läger, fått fram intressanta uppgifter i Wallenbergärendet. Vi har idag av State Department erhållit kopia av ett telegram från amerikanska Moskva-ambassaden till State. Det innehåller en redogörelse för ett samtal gruppen haft med en kvinna, som uppger sig ha träffat Wallenberg i ett läger i Petjoraområdet under perioden april-juni 1947. Wallenberg skall till kvinnan ha uppgivit att han kom från Lubjanka. Wallenberg skall vidare tillsammans med en främling, som anlänt till Petjora en kort tid dessförinnan, ha sökt fly ur lägret i juli 1947. Av aktivitet vid lägret har kvinnan dragit slutsatsen att flyktförsöket varit framgångsrikt.

Telegrammet till State Department bifogas, (se sid 2-4).

CARLSSON

Amb Wash

2(4)

SUBJECT: RAOUL WALLENBERG: FORMER SOVIET PRISONER
CLAIMS TO HAVE MET WALLENBERG IN 1947

2. SUMMARY: THE TDY POW/MIA TEAM IN MOSCOW HAS MET WITH A FORMER SOVIET POLITICAL PRISONER WHO CLAIMS TO HAVE MET IMPRISONED SWEDISH DIPLOMAT RAOUL WALLENBERG IN A SOVIET LABOR CAMP APRIL-JUNE, 1947. THIS PERSON ALSO CLAIMS

THAT WALLENBERG AND A 'SUSPICIOUSLY WELL DRESSED STRANGER' ESCAPED FROM THE CAMP IN JULY 1947, AFTER WHICH SHE NEVER SAW WALLENBERG AGAIN. WE WILL PASS THIS INFORMATION ON TO THE SWEDISH EMBASSY HERE NEXT WEEK, AND WE WOULD APPRECIATE ANY ADDITIONAL INFORMATION/GUIDANCE DEPT HAS PRIOR TO A JULY 16 FOLLOW-ON MEETING WITH THE SOURCE. END SUMMARY.

3. ON FRIDAY, 920710, THE POW/MIA TEAM CONDUCTED AN INTERVIEW WITH VALENTINA GRIGOR'YEVNA PAVLENKO, WHOSE MAIDEN NAME WAS IYEVLEVA. SHE HAD CONTACTED THE TEAM IN RESPONSE TO RECENT PUBLICITY IN THE RUSSIAN PRESS ABOUT THE POW/MIA ISSUE. WHEN SHE PHONED TO ARRANGE FOR AN INTERVIEW SHE SAID SHE HAD INFORMATION ABOUT PECHORA.

SINCE THAT IS WHERE DAVID MARKIN IS SUPPOSED TO HAVE BEEN HELD, THE TEAM WAS QUITE INTERESTED IN MEETING WITH HER. HOWEVER, HER STORY TURNED OUT QUITE DIFFERENTLY, ALTHOUGH PERHAPS JUST AS INTERESTING. ALTHOUGH SHE WAS NOT AT THE SAME CAMP AS DAVID MARKIN, SHE CLAIMS TO HAVE PERSONAL KNOWLEDGE OF THE FATE OF RAOUL WALLENBERG.

3. MRS PAVLENKO SAID THAT AS A YOUNG GIRL LIVING IN ARKHANGEL'SK, SHE FREQUENTED THE SEAMEN'S CLUB AND MET MANY AMERICANS IN THE YEARS 1941-1945. IN 1944 SHE BECAME PREGNANT AS A RESULT OF A RELATIONSHIP WITH AN AMERICAN SEAMAN. SHE HAD A DAUGHTER IN FEBRUARY 1945. IN 1946, AFTER THE END OF THE WAR, SHE WAS SENT TO THE GULAG AS AN AMERICAN SPY, UNDER ARTICLE 58, PART 2 OF THE CRIMINAL CODE - ESPIONAGE, BECAUSE OF HER RELATIONSHIPS

WITH AMERICANS. HER DAUGHTER WAS SENT TO AN ORPHANAGE. SHE RECLAIMED HER DAUGHTER WHEN SHE WAS RELEASED FROM PRISON SIX YEARS LATER. THE CAMP SHE WAS ASSIGNED TO WAS IN THE PECHORA AREA, BUT FARTHER NORTH AND WEST THAN PECHORA 350/5 OF DAVID MARKIN FAME. HER CAMP WAS CALLED THE NORTHERN PECHORA RAILWAY STATION KOZYA. IN CAMP SHE WAS KNOWN AS 'THE AMERICAN' BECAUSE OF HER BACKGROUND, AND BECAUSE SHE COULD SPEAK RUDIMENTARY ENGLISH. THERE WERE MANY FOREIGN PRISONERS AT THE CAMP, INCLUDING SWEDES, FINNS, ENGLISHMEN AND TWO AMERICANS. SHE NEVER GOT TO MEET THE AMERICANS, AND KNEW NOTHING ABOUT THEM EXCEPT THAT THEY EXISTED.

4. THERE WERE BOTH MALE AND FEMALE PRISONERS AT THE CAMP, MOST OF THEM WORKING AT A BRICK FACTORY. THE SEXES WERE KEPT IN SEPARATE PARTS OF THE CAMP, DIVIDED BY BARBED WIRE FENCES. HOWEVER, THE HOSPITAL TREATED BOTH MALE AND FEMALE PRISONERS. IT WAS THERE IN 1947 THAT SHE MET ANOTHER PRISONER WHO INTRODUCED HIMSELF AS A SWEDISH DIPLOMAT NAMED RAOUL WALLENBERG. THEY WERE SOON ON A FIRST NAME BASIS, WITH HIM CALLING HER 'AMERICAN' AND SHE

CALLING HIM RAOUL. BECAUSE SHE SPOKE RUDIMENTARY ENGLISH, AND BECAUSE HIS RUSSIAN WAS SO BAD, THEY COMMUNICATED IN ENGLISH. HOWEVER, THEY ONLY TALKED ABOUT EVERYDAY THINGS, BECAUSE OF THE LANGUAGE LIMITATIONS. HE SAID UPON MEETING HER "YOU'RE SO YOUNG TO BE AN AMERICAN SPY! WHAT DID YOU SPY ON?" HIS NAME MEANT NOTHING TO HER, AND IT WAS NOT UNTIL 1991 WHEN SHE SAW A STORY ABOUT HIM IN THE NEWSPAPER 'MOSKOVSKIYE NOVOSTI, ALONG WITH A PICTURE OF HIM, THAT SHE REALIZED WHO HE ACTUALLY WAS.

WALLENBERG SAID HE HAD COME TO THE CAMP FROM LUBYANKA.

AFTER BEING RELEASED FROM THE HOSPITAL, MRS PAVLENKO AND WALLENBERG WORKED TOGETHER AT THE BRICK FACTORY.

WALLENBERG WAS AT THE CAMP IN APRIL, MAY AND JUNE 1947.

5. TOWARD THE END OF WALLENBERG'S STAY IN THE CAMP, A SUSPICIOUSLY WELL-DRESSED RUSSIAN ARRIVED IN THE CAMP AND SPENT ALL HIS TIME WITH WALLENBERG. THIS NEW PRISONER APPARENTLY SPOKE FLUENT GERMAN, AND CONVERSED WITH WALLENBERG IN THAT LANGUAGE. SOMETIME IN JULY, THIS STRANGER AND WALLENBERG ESCAPED FROM THE CAMP. FROM ACTIVITY AROUND THE CAMP, IT APPEARED THAT A SEARCH WAS CONDUCTED FOR THREE DAYS. SINCE NEITHER WALLENBERG NOR

HIS COMPANION RETURNED TO THE CAMP, THE PRISONERS ASSUMED THE ESCAPE ATTEMPT MIGHT HAVE BEEN SUCCESSFUL.

6. IN 1991, EXACT DATE UNKNOWN, MRS PAVLENKO SAYS SHE VISITED THE SWEDISH EMBASSY IN MOSCOW WITH A LETTER DETAILING HER EXPERIENCES AND HER CONTACT WITH

WALLENBERG. SHE CLAIMS SHE WAS TURNED AWAY WITHOUT MEETING ANYONE IN AN OFFICIAL CAPACITY AT THE EMBASSY, BUT SHE GAVE THE LETTER TO A MILITIAMAN IN FRONT OF THE EMBASSY TO GIVE TO A SWEDISH OFFICIAL. ABOUT TEN DAYS LATER, THE NEWSPAPER 'RABOCHOYE PRAVO' PRINTED HER LETTER ALONG WITH A DETAILED ARTICLE ABOUT WALLENBERG. THE PAPER CONCLUDED SHE WAS A FRAUD, BECAUSE, ACCORDING TO THE PAPER, SHE HAD NEVER BEEN IN CAMP IN THE 1940S, BUT RATHER HAD BEEN IN JAIL IN THE 1970S FOR EMBEZZLEMENT. HOWEVER, MRS PAVLENKO PROVIDED US WITH PHOTO COPIES OF HER PRISON DOCUMENTS, SUBSTANTIATING THE DATES AND REASON FOR HER IMPRISONMENT. SHE WILL ALSO PROVIDE US WITH A COPY OF THE NEWSPAPER ARTICLE. SHE SAID THE ARTICLE ALSO CONTAINED A DEATH CERTIFICATE SENT TO NKVD CHIEF BERIA

FROM GEN ABAKUMOV STATING THAT WALLENBERG HAD DIED ON 17 JUL 47 OF A HEART ATTACK.

7. ACCORDING TO MRS PAVLENKO, THE CAMP WHERE SHE AND WALLENBERG WERE HELD HAS LONG SINCE BEEN DESTROYED, IN HER OPINION AS PART OF AN EFFORT TO ERADICATE TRACES OF WALLENBERG. SHE SAID SHE DOES NOT BELIEVE REPORTS IN THE

PRESS THAT SOMEONE HAD SEEN WALLENBERG IN CAMPS IN SIBERIA. SHE BELIEVES THIS WAS ALSO PART OF A DECEPTION OPERATION. SHE BELIEVES HE WAS MOVED FROM LUBYANKA TO HER CAMP WHEN SWEDEN MADE OFFICIAL INQUIRIES ABOUT HIM, IN ORDER TO ERASE TRACES OF HIS EXISTENCE. HE WAS PUT IN THE DISPENSARY AS SOON AS HE ARRIVED, BECAUSE HE WAS SO ILL WITH PELLAGRA. SHE WAS IN THE DISPENSARY BECAUSE SHE

4(4)

[REDACTED]

WAS SUFFERING FROM NAUSEA AND INABILITY TO EAT FOLLOWING A LONG STRETCH IN SOLITARY CONFINEMENT ON BREAD AND WATER.

8. MRS PAVLENKO WAS ENROLLED IN DRAMA SCHOOL IN CAMP IN 1951 WHEN AN ORDER WAS ISSUED THAT EVERYONE IN THE CAMP HAD TO WORK ON CONSTRUCTION. SHE TRIED TO ESCAPE, BUT WAS APPREHENDED AND BEATEN. SHE WAS FINALLY RELEASED FROM CAMP IN JULY 1952.

9. COMMENT: AS DEPT AND EMBASSY STOCKHOLM ARE AWARE, THE OFFICIAL SOVIET VERSION OF WALLENBERG'S FATE WAS (AND STILL REMAINS AT LEAST AS FAR AS WE ARE AWARE) THAT HE DIED OF A 'HEART ATTACK' ON JULY 16, 1947. THE DATES THAT PAVLENKO CITED ARE NOT INCONSISTENT WITH THIS VERSION, BUT WE BELIEVE THAT THE FILES THE SWEDES HAVE BEEN GIVEN ACCESS TO SHOW THAT WALLENBERG WAS IN MOSCOW AT THE TIME OF HIS PURPORTED DEATH. THE POW/MIA TEAM HAS SCHEDULED ANOTHER INTERVIEW WITH PAVLENKO ON THURSDAY JULY 16. WE WOULD APPRECIATE ANY QUESTIONS OR GUIDANCE FROM ADDRESSEES BY COB JULY 15.

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

722 ht

920721

7/21/1992

INK. UTRIKES DEP

D. N:G

1992 -07- 2 1

AVD

GR.

MAL

INKOM UD 1992-07-21

AMBASSADEN MOSKVA

1992-07-21

UD STOCKHOLM

FOER POL 1.

RE WALLENBERGS 80-AARSDAG.

FORTS

RE WALLENBERGS 80-AARSDAG.

DORA M. LEVINA, VICE-ORDFOERANDE I RYSKA WALLENBERGSAELLSKAPET, HAR KONTAKTAT MIG. HON UNDRAR OM AMBASSADEN TAENKER GOERA NAAGOT FOER ATT HOEGTIDLIGHAALLA RAOUL WALLENBERGS 80-AARSDAG DEN 4 AUGUSTI. JAG HAR, MED HAENVISNING BL.A. TILL ATT AMBASSADLEDNINGEN INTE AER PAA PLATS, SAGT ATT VI INTE HAR NAAGRA SAADANA PLANER. JAG HAR SAMTIDIGT INFORMERAT OM ATT UD AER REPRESENTERAT VID EN HOEGTIDLIGHET I BUDAPEST DEN 4 AUGUSTI.

AV SAMTALET FRAMGICK ATT SAELLSKAPET SOEKT INTRESSERA STADEN MOSKVA ATT UPPKALLA EN GATA EFTER WALLENBERG. FOERST VAR REAKTIONEN FRAAN STADEN POSITIV. SEDAN HAR MAN BACKAT. MAN HAR HELLER EJ FAATT GEHOER FOER TANKEN ATT SAETTA UPP EN MINNESTAVLA OEVER W. PAA LUBLJANKA.

LEVINA KOMMER TILL AMBASSADEN PAA TORS DAG. HON VILL DAA DISKUTERA OM INTE EN MINNESTAVLA KAN SAETTAS UPP PAA AMBASSADEN ATT INVIGAS DEN 4 AUGUSTI. JAG HAR INDIKERAT TVEKSAMHET MED HAENVISNING TILL PRAKTISKA OCH ANDRA SKAEL OCH TAENKTE VIDHAALLA DENNA ARGUMENTERING VID SAMMANTRAEFFANDET PAA FREDAG.

AAHLANDER

[REDACTED]

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)
Susanna Rabow

PROMEMORIA

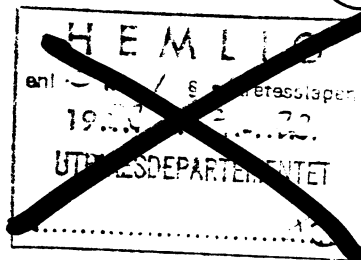
1992-07-21

P 2 EWI

(Pol)

Ex till:

Polchefen
Hallqvist, pol 1
Magnusson, pol 1
von Dardel
Carl Persson
RW-föreningen

Wallenbergärendet

(1 bil.)

Ryska regeringens arkivkommitté har som svar på ambassadens i Moskva hänvändelse meddelat att man söker uppgifter om Raoul Wallenbergs öde i tre olika arkiv (Centrum för bevarande av samtida dokument, Ryska centret för bevarande av forskning om vår tids historiedokument, Centrum för bevarande av urkundssamlingar). Kommittén säger sig även ha vänt sig till presidentarkivet med anhängan om att efterforskningar skall ske också där. Resultaten av efterforskningarna skall meddelas senare. En kopia av arkivkommitténs brev till ambassaden bifogas.

Jan Nyberg

Från: regerings Arkivkommitté

Re: Wallenbergärendet
КОМИТЕТ ПО ДЕЛАМ АРХИВОВ
при ПРАВИТЕЛЬСТВЕ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
(РОСКОМАРХИВ)

103132, Москва, ул. Ильинка, 12
Телефон 206-35-31. Teleфакс 200-42-05
Телетайп 111134 «Истарх»
Расч. счет № 69124545 ОНЕРУ Центробанка
России МФО 19027 в г. Москве

29.07.92 № 10/1061-T
На № _____ от _____

Посольство Швеции в Москве
Временному поверенному в делах
Швеции в Российской Федерации
Х.Магнуссону
Москва, Мосфильмовская ул., 60

INK. AMB. MOSKVA		
D. 17/126		
19 92/07-15		
AVI. R	GR. 18	MAL. 87

Уважаемый господин Магнуссон!

Ваше письмо относительно оказания содействия российско-шведской рабочей группе по расследованию судьбы шведского дипломата Рауля Валленберга было рассмотрено Комитетом по делам архивов при Правительстве Российской Федерации. В настоящее время проводится выявление всех возможных сведений о судьбе Р.Валленберга в Центре хранения современной документации, Российском центре хранения изучения документов новейшей истории, Центре хранения историко-документальных коллекций.

Роскомархив обратился с аналогичной просьбой и в Архив Президента Российской Федерации.

О результатах проведенной работы мы сообщим Вам дополнительно

Первый заместитель
Председателя Комитета

В.А.Тюнеев

Wallenbergärendet

1992-07-15 Nr 184 R 18
Överlämnas av ambassaden i Moskva till
utrikesdepartementet, Pol 1, för
kännedom.

John-Christer Ahlander

UTRIKES DEP.		
LÄMNO		
92-07-17		
GR	MAL	

Avsändningsort

Pol 1/Ds Engelbrektsson/mjn

Arende

Datum

1992-07-21

Avd

Grupp

Man

Adress

Ambassaden Moskva
re Wallenbergs 80-årsdag

Text

från Pol 1 /Engelbrektsson

Vi instämmer i ambassadens bedömning.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

1(2)

SVENSKA AMBASSADEN
Ajtósi Dürer sor 27/A
H-1146 BUDAPEST
Ungern

TELEFAX

Telefon: (36) 1 1229 880 Fax: (36)1 1426 105 Telex: (62) 22 56 47			
Adress: Utrikesdepartementet, Pol I		Datum: 1992-07-23	
Dnr: 25			
Avsändare: Ambassaden Budapest		Avd:	Grupp:
		Mål:	
Ärende: Wallenberg-manifestationen			
Totalt antal sidor: 2		Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändaren enligt ovan anges!	
Avsant den		Klockan	Sign

MYCKET BRÅDSKANDE

För Nyberg, Pol I, f.v.b. Minister Magnusson P 2 Ed¹
Re: Wallenberg-manifestationen i Budapest. Dagens telefon-
samtal återopas

P r i m o Bifogat översändes kopia av idag erhållet program för det aktuella seminariet i Vetenskapsakademiens regi. Tanken är att Magnusson får ordet efter Professor von Dardel.

S e c u n d o Wallenberg-utställningen på slottet invigs samma dag kl 17.00 och följs av en konsert i Matyas-katedralen (17.45). Kl 20.00 följer så en avslutande mottagning i ambassadörens residens.

Håkansson

2(2)

SWED. EMB. BUDAP.

The Historical Commission
and the Institute of History
of the
Hungarian Academy of Sciences
The Raoul Wallenberg Institute in Lund
The Swedish Embassy in Budapest

cordially invite you to a conference
commemorating the 80th birthday
of Raoul Wallenberg on

Non-Discrimination and Minority Rights

Location: Conference Room of the Institute of
History of the Hungarian Academy of Sciences
(Budapest, I. Út u. 53. Second floor, Room 224)
Time: 9 a.m. to 4 p.m., Tuesday, August 4 1992

Programme

Opening words by *Prof. Domokos Kosáry*,
President of the Hungarian Academy of Sciences

The State of Research on the Activities and
the Fate of Raoul Wallenberg

László Karsai: Raoul Wallenberg in Budapest,
October 15, 1944-January 17, 1945

Péter Baglány: Hungary and Swedish Foreign Po-
licy in 1944

Prof. Guy van de Dender: The Latest Reports
from Moscow

Imre Stark: The Raoul Wallenberg Oral His-
tory Project

Mária Rinder: The Wallenberg Trial that Failed,
Moscow, 1952.

Prof. Göran Malmgren (Director of the Raoul
Wallenberg Institute): The UN Working Group
on Disappearances

Non-Discrimination in International Law
Frank Orie (Ombudsman against ethnic dis-
crimination in Sweden): Current Trends
Prof. Hilda Lamm: The Problem of Implementa-
tion

Non-Discrimination in Internal Affairs
András Breyer: Theoretical Problems
Prof. Göran Ryskind: Redefining a Minority Role:
The Case of the Swedes in Finland
Prof. Károly Mészáros: Gesetzgebung über die
nationalen Minderheiten in Ungarn
Ferenc Erdős: Jews versus Non-Jews in Present
Day Hungary. Conflicts, Tensions, Prejudices

Herrn Kanzleirat

Harvin Hallqvist

Politische Abteilung

Strikesdepartementet

Stockholm

Pol 1/dr Hallqvist, eh

1992-09-03

tgm nr 207/t amb Budapest

Budapest, den 16. 07. 92.

INK 1992-09-03
09.04
P 2 Eu 1

1992-09-03
1992-09-03

*Raoul-Wallenberg-
Gedenkstätte*
Sehr geehrter Herr Hallqvist!

Vor allem möchte ich Ihnen und dem schwedischen Aus-
ministerium unseren Dank für die grosszügige Hilfe, die wir im In-
teresse der Entstehung der Raoul-Wallenberg-Ausstellung in Budapest
erhalten haben, aussprechen. Wir hoffen, Sie bei der Eröffnung
am 04. August wiederssehen zu können.

Einige der Dokumente, die das schwedische Ausseminis-
terium vom KGB bekommen hat, werden wir ausstellen; diese werden
einen wertvollen Teil der Ausstellung bilden. Nun möchten wir gerne
erfahren, ob wir die ungarische Übersetzung all der erhaltenen Do-
kumente für eine wissenschaftliche Publikation benutzen dürfen.
Wir denken an eine quellenkritische Ausgabe der Dokumente, die ja
im höchsten Grade auch Ungarn betreffen, für die Zwecke der weite-
ren geschichtswissenschaftlichen Forschung. Zu dieser Publikation
würden wir noch eine Sammlung von Dokumenten benötigen, nämlich
die Zeugenaussagen, die vom schwedischen Ausseministerium 1956
mit deutschen Kriegsgefangenen aufgenommen wurden, in der Original-
sprache, also in deutsch. Es handelt sich hier um die Aussagen von
Wallenbergs und Langfelders/ehemaligen Zellenkameraden: Gustav
Richter, Claudio de Mohr/usw.

Noch einmal vielen Dank für Ihre Hilfe und Mune. Ich
wünsche Ihnen alles Gute - auch im Namen meiner Kollegen

meine Adresse:
Budapest, XI.,
Tas vezér utca 17. IV. 4.
Hungary - 1113

Ember-Maria
Maria Ember/

1992-07-20

HP 1

Pol 1:1/dr Magnusson, eh
1992-09-22

ex t amb Moskva (un)

hbr Magnusson-Lundvik

Departementsrådet M. Hallqvist

Utrikesdepartementet

D. 1992-07-27		
AVD	GR	MAL

Korrespondens om Raoul Wallenberg
(3 bil)

Broder,

Som efterspel till utställningen om Raoul Wallenberg i Rathaus Schöneberg har jag blivit invecklad i korrespondens - här bifogad - med en fru Susanne Kölbel i Köln. Hennes senaste brev, av oss renskrevet på maskin för att underlätta läsningen för Dig, innehåller en rad frågor som jag inte kan besvara och därför överlämnar till Dig. Förhoppningsvis kan Du ge mig underlag för ett svar.

Hjärtliga hälsningar
Jan Lundvik

Jan Lundvik

JL/skr. t. tot. 920525

Lundvik
Hallqvist 920720

Herrn
 Generalkonsul Jan LUNDAVIK
 Schwedisches Generalkonsulat
 Kurfürstendamm 151
 1000 Berlin 31

INK. GK BERLIN		
D. N. 1679		
19. 92. 05. 19		
AVD.	GR.	MAIL
Hj	1	Wallenberg

Sehr geehrter Herr Generalkonsul,

als mich vor kurzem Matthias Bornfeldt besuchte, brachte er mir eine Videokassette vom 17.1.1992 im Rathaus Schöneberg mit; sie ging gestern per Einschreiben an ihn zurück. Vieles konnte man gar nicht bzw. sehr schwer verstehen, z.B. Herrn Carl-Gustaf Svingel, aber auch Sie.

Ich habe das Gefühl, dass Sie auf dem Pult (unsichtbar) auch ein Manuskript hatten, nur dass man es nicht sehen konnte wie bei Herrn Svingel, der es in der Hand hielt. Wenn es also ist, würden Sie, bitte, die Güte haben und mir eine Kopie Ihrer Rede zukommen lassen? Ich wäre Ihnen sehr dankbar. (Ich bin eine alte Einzelkämpferin für den Fall Raoul Wallenberg und seit 1988 - Gorbatschow - verstärkt für Vilmos Langfelder, dessen Schicksal ja auch so besonders tragisch ist: als Jude von Raoul gerettet, wird er ^{dann} DOCH Opfer und zwar WEGEN seines RETTERS.)

Ich weiss nicht, ob Sie in Ihrer Rede auf die Eröffnungen (Austauschangebote 1965/1969) von Herrn Svingel eingegangen sind. Unter uns war ja bekannt, dass es möglicherweise so kommen würde, wenn auch keine Einzelheiten.

Darf ich wohl fragen, ob Sie die Austauschangebote bestätigen können bzw. ob Sie inzwischen (2 Monate sind vergangen) beim schwedischen Staatsministerium für das Äußere nachgefragt haben und wie die Antwort von dort war? Denn: wenn es so IST, dann wäre ja die bis heute offiziell von Moskau vertretene Behauptung, Raoul sei 1947 in der Ljubljanka an Herzversagen gestorben, damit endgültig widerlegt, und nun wäre Moskau am Zuge. Oder muss ich annehmen, dass die beiliegende Zeitungsartikel vom 11.3.92 ein Echo auf die Svingelschen Enthüllungen

sein sollen? (der italien. Bericht weicht ein wenig, aber nicht wesentlich, von den deutschen ab).

Natürlich habe ich im Buch Andrew/Gordiewsky, DER KGB, nachgesehen; der Name Jewgeni Pitowranow erscheint im Namensregister (d.h. im ganzen Buch) NICHT. Und sonst gibt es namentlich nur die KGB-Vorsitzenden und die Leiter der Auslandsspionage-Abteilung, nicht aber der "Abwehr". Ich kann also nicht beurteilen, wann und was er war noch, ob seiner Aussage Glaubwürdigkeit zuzuschreiben ist. Der Corriere della Sera sagt am Schluss: "er hat nicht präzisiert, aus welchen Quellen er seine Informationen hat auch keine Einzelheiten über den Tod des Diplomaten!" Nach der italien. Zeitung soll P. gesagt haben, Raoul Wallenberg sei unvorhergesehen während eines Verhörs in einem Gefängnis gestorben. Was dieser angebliche Ex-KGB-Mann nun wirklich gesagt hat, bleibt unklar. Ich habe noch nie gehört, dass ein Mensch "durch einen Irrtum gestorben" ist. Soll dies nun eine "Antwort" auf die Eröffnungen von Herrn Svingel sein? Mit anderen Worten:

ich möchte noch EINEN - meinen letzten - Brief nach Moskau schreiben. Und zwar hat man mir geraten, an das neue Ministerium für Sicherheit unter Viktor Barannikow (ohne Adresse) über die Botschaft in Bonn zu schreiben. Dazu müsste ich WISSEN, weil ich mich dann darauf beziehen würde (ohne dass ich diesen Brief an Sie und eine evtl. Antwort erwähne), ob die Sache mit den Austauschgeboten 1965/69 zutrifft, Das ist kein Mißtrauen gegenüber Herrn Svingel; ich brauche nur für seine Eröffnungen eine Bestätigung. Sonst würden ja meine Argumente in der Luft hängen und mein Brief sinnlos sein. Ich weiss, das ist für Schweden nicht leicht. Aber aus den Büchern über Raoul Wallenberg ist ohnehin bekannt, dass die schwedische Regierung nicht immer eine glückliche Hand in dieser Sache hatte . . .

Freude hat mir gemacht, dass, ich glaube Sie und Frau Sonja Sonnenfeld den jungen Initiatoren gedankt haben, Frau Sonnenfeld das mit Nennung tat. Das tat dem Herzen richtig gut.

Um eine SOLCHE Initiative zu starten, MUSSTEN wohl vorher OST und WEST zusammengekommen sein. Hier in der alten BRD wurde 1982 ein Raoul Wallenberg-Arbeitskreis in Düsseldorf gegründet; nach wenigen Jahren entschlief er sanft. Ob bzw. was er bewirkt hat, ist vermutlich nicht der Rede wert.

Verwundert und befremdet hat mich, dass in den westdeutschen Medien NICHT EIN EINZIGES WORT über die Ausstellung, die Eröffnung am 17.1., die Strassenbenennung (inzwischen trägt ja wohl auch der zugehörige S-Bahnhof den Namen von Raoul Wallenberg) zu lesen/zu hören war.

Nur die Allgemeine Jüdische Wochenzeitung (Redaktion in Bonn) vom 23.1.92 berichtete. Aber in dem Artikel gibt es überhaupt keine Schweden (also auch keine Neuigkeiten); es werden nur Herr Galinski und der Senator erwähnt. Sehr komisch.

Können Sie mir dieses Schweigen erklären???

Denn wenn die Austauschangebote Tatsache sind, ist das eine Sensation, die kein lokales Berliner Ereignis ist, sondern in allen interessierten Ländern hätte aufgegriffen werden müssen (z.B. USA, Israel, Kanada, Belgien etc. und natürlich auch HIER, denn schliesslich ist Deutschland mit der "Endlösung der europäischen Judenfrage" (Wannsee-Protokoll) ja der AUSLÖSER für Raouls Schicksal.) Ohne Budapest wäre er nicht in die Hände der Sowjets gefallen. Ich kaufte mir eigens die wöchentliche internationale JERUSALEM POST, welche das Datum der Eröffnung abdeckte. Auch darin kein Wort.

Kann bzw. muss ich annehmen, dass meine Schwiegertochter recht hat, wenn sie meint, hier habe ein Manko an Öffentlichkeitsarbeit der jungen Initiatoren vorgelegen? z.B. vorherige Benachrichtigung der Agenturen, nach der Eröffnung der Ausstellung eine Pressekonferenz etc. ? (sie hat da vom früheren Beruf her Erfahrung).

Könnten Sie mir, bitte, auch hierzu Ihre Meinung sagen? (für mich persönlich!) Ich habe sie gebeten - weil ich da unerfahren bin -, alle ihre Argumente mit schwarzem Kuli aufzuschreiben; davon bekommen dann Matthias Dornfeldt und Jens Hensel Fotokopie, als Anfrage sozusagen, nicht aber von Ihrer Antwort, wenn Sie mir eine geben. Beide WISSEN, wie sehr ich mich über das Schweigen gewundert habe. Ich besitze von Herrn Hensel nur die BZ und den Tagesspiegel vom 18.1. sowie die Berliner Morgenpost v. 6.2.92 über die Strassenbenennung.

Zusammenfassend: ich wäre SEHR dankbar für 1 Kopie Ihrer Rede vom 17.1. im Rathaus Schöneberg (mit der Angabe, ob ich davon Kopien für Matthias und Jens Hensel machen darf) und für die Beantwortung meiner Fragen. Ich möchte meinen elfjährigen Kampf und mein Leben mit einem letzten "Versuch" in dieser Richtung beenden.

Mit besten Empfehlungen,

Susanne Kölbel

(Susanne Kölbel)

1 Anlage

Tod Wallenbergs bestätigt

Stockholm (ap). Der verschollene schwedische Diplomat Raoul Wallenberg, der während des Zweiten Weltkriegs Zehntausende Juden vor den Deutschen rettete, ist einem ehemaligen hohen Mitarbeiter des sowjetischen Geheimdienstes zufolge 1947 in einem Gefängnis der UdSSR gestorben. Der Diplomat sei nicht hingerichtet worden, sein Tod sei „ein Irrtum“ gewesen, sagte der frühere KGB-Mitarbeiter Jewgeni Pitowranow im schwedischen Fernsehen. Er stützte im wesentlichen die amtliche sowjetische Darstellung, wonach der Schwede 1947 im Moskauer Lubjanka-Gefängnis gestorben ist, nachdem er bei Kriegsende von der Roten Armee aus Ungarn verschleppt worden war. Gerüchte, daß Wallenberg noch lebt, waren nie verstummt.

Augsburger Allgemeine
11.3.92

Wallenberg im Jahre 1947
„durch einen Irrtum“ gestorben

STOCKHOLM, 10. März (AP). Der verschollene schwedische Diplomat Raoul Wallenberg ist nach Darstellung eines ehemaligen hohen Mitarbeiters des sowjetischen Geheimdienstes KGB 1947 infolge eines „Irrtums“ in einem sowjetischen Gefängnis gestorben. „Stalin brauchte ihn im großen politischen Spiel... und hätte ihn niemals hingerichtet“, sagte Jewgeni Pitowranow im schwedischen Fernsehen. Mit seiner Äußerung stützte er im wesentlichen die amtliche sowjetische Darstellung, wonach der Schwede 1947 im Moskauer Lubjanka-Gefängnis gestorben ist, nachdem er am Ende des Zweiten Weltkriegs von der Roten Armee aus Ungarn verschleppt worden war. Pitowranow wurde im Fernsehen als Abteilungsleiter der Abwehr der UdSSR in den Jahren 1946 bis 1948 vorgestellt. Er sagte: „Ich habe ihn (Wallenberg) nie gesehen und weiß nicht, unter welchen Umständen er gefangengehalten wurde.“ Aber der Diplomat, der während des Kriegs Zehntausende Juden vor den Deutschen rettete, sei nicht hingerichtet worden, sein Tod „war ein Irrtum“.

FAZ 11.3.92

«Un incidente,
la morte
di Wallenberg»

STOCKHOLMA — Il diplomatico svedese Raoul Wallenberg, scomparso misteriosamente a Budapest alla fine della seconda guerra mondiale, morì accidentalmente durante un interrogatorio in una prigione, nel 1947.

La rivelazione, che attende tuttavia una conferma da fonti indipendenti, viene da un ex ufficiale dei servizi segreti sovietici (Kgb), Evgheni Pietowarow, in un'intervista a una televisione svedese.

Il diplomatico svedese, cui si attribuisce il merito di aver salvato migliaia di ebrei ungheresi dall'olocausto, scomparve dopo essere finito nelle mani delle truppe sovietiche che erano entrate a Budapest alla fine della guerra. L'URSS ha detto nel 1957 che Wallenberg era morto di infarto dieci anni prima nel carcere della Lubianka, a Mosca. Ma Stoccolma ha contestato questa versione, citando testimoni che avevano visto il diplomatico ancora vivo dopo il 1947. Secondo l'ex ufficiale Stalin voleva usare Wallenberg come pedina di scambio.

L'ex dirigente del Kgb ha detto di non aver mai incontrato Wallenberg e non ha precisato da quali fonti abbia attinto queste informazioni, né se si tratti della morte del diplomatico.

Il Corriere della Sera, p. 2

11.3.1992

SCHWEDISCHES GENERALKONSULAT

Berlin, den 25. Mai 1992

Dnr 14/89	Avd	Grupp	Mål
		Hj 1 Wallenberg	

Lundvik
Hallqvist 920720

Frau
Susanne Kölbel
Maarweg 96
5000 Köln 41

Sehr geehrte Frau Kölbel,

ich danke Ihnen für Ihren Brief betr. die Raoul-Wallenberg-Ausstellung im Rathaus Schöneberg. Ich bedaure, dass Ihnen meine Rede nicht zugänglich war, und sende Ihnen daher den Text anbei.

Die sowjetische Sondierung eines eventuellen Austausches von Wallenberg, worüber Herr Svingel berichtete, war für die schwedische Regierung keine Neuigkeit. Im Jahre 1965 entschloss sich die damalige Regierung, aus Gründen die nie veröffentlicht worden sind, auf den Austauschvorschlag nicht einzugehen. Ein wichtiger Grund dafür dürfte gewesen sein, dass der Vorschlag zu vage schien. Seitens der Sowjetunion wurde erklärt, dass ein Austausch des in einem schwedischen Gefängnis inhaftierten schwedischen Obersts Wennerström gewünscht werde. Der Name Wallenberg wurde von den Russen nie erwähnt, man deutete nur an, dass ein Austausch von Wennerström gegen Wallenberg möglich sein könnte.

Dieser Sachverhalt geriet erst vor einigen Jahren an die Öffentlichkeit, als der frühere schwedische Reichspolizeichef in seinen Memoiren darüber berichtete. Seitdem hat Herr Svingel seinen diesbezüglichen Standpunkt in mehreren Interviews in der Presse deutlich gemacht. Soweit ich es beurteilen kann, dürfte dies der Grund dafür sein, dass seine Aussage anlässlich der Ausstellungseröffnung wenig publiziert worden ist. Mit anderen Worten, die Aussage enthielt nichts Neues.

Ifylles av postexp

Avsänd med

☐

sv-kurir

☐

utl kurir

☐

tfn post

☒

vanlig post

Fernschreiber

Avsänd datum

920525

Sign

Telefax

Anschrift
Dep. Kultur och
1000 BERLIN 31

030-891 70 91

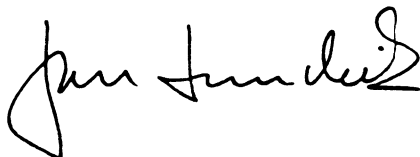
Svensk

183398 SVNSK D

030-891 63 69

Den Aussagen von Herrn Pitowranow wurde von schwedischer Seite keine Bedeutung beigemessen. Über viele Jahre hinweg haben uns die Russen etliche Fehlinformationen über Raoul Wallenberg geliefert, da jedoch seit einiger Zeit eine schwedisch-russische Ermittlungskommission gemeinsam an diesem Fall arbeitet, hoffen wir darauf, Klarheit über das Schicksal Wallenbergs zu bekommen.

Mit freundlichen Grüßen

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Jan Lundvik'. The signature is fluid and cursive, with a large initial 'J' and a stylized 'L'.

Jan Lundvik
Generalkonsul

Lundvik
Hallqvist 920720

AVSKRIFT

5000 Köln 41

Maarweg 96

20.6.92

Sehr geehrter Herr Generalkonsul,

SO. DER Brief ist heute abgegangen (Einschreiben), die Maschine wieder oben auf dem Schrank. Es war SEHR schwer diesmal: Tage hindurch wusste ich nicht, an WEN ich schreiben müsste

Ich fragte (tel.) Dr. Ströbinger: kenne Sie Barannikow? "Dem Namen nach ja; zur Person nichts". In seinem Papierwust ist übrigens die Einladung zum 17. 1. untergangen; er ist ja jetzt dauernd in Prag. Während Moskau News früher ein langes Gespräch mit Bakatin hatte, gibt es über o.a. Herrn NICHTS, wenn ich es heute nicht übersehen habe beim Durchsehen der neuen Ausgabe.

Das Ausw. Amt schrieb mir den Namen (+ Behörde von Herrn Barannikow (über den Botschafter zu schreiben) auch Name und Adresse von Herrn Martin Hallqvist. Aber das ist ja die Kommission, in der Sonja Sonnenfeld ihren Mann steht. Dahin brauche ich nicht zu schreiben.

Also Barannikow. Als ich ein paar Seiten hs. Entwurf fertig hatte, kam im WDR, 2 Tage später im Kölner Stadt-Anzeiger nebenstehende Meldung. Ich dachte, wenn Präs. Jelzin SOWAS bekanntgeben kann, dann hat er auch Kooperation mit dem Sicherheitschef. Also müsste ich an Jelzin schreiben...oder: vielleicht besser an beide. Was dann auch geschah: Kopie (auch mit gleichen Anlagen) an Barannikow. Ich habe u.a. Pitowrassow dem Historiker Nikonow gegenübergestellt (Berliner Morgenpost, 7.12.91), die ja beide wieder Gegensätzliches behaupten. Dabei habe ich 1 Satz aus dem letzten Abs. Ihres Briefes verwandt, derart: "Von schwedischer Seite hörte ich, dass den Aussagen von Herrn Pitowrassow... bis: geliefert". Ich habe vom 17.1.92 berichtet; und damit man nicht denkt, das war ein Jugendforum die Ehrengäste in der Reihe der Einladung aufgeführt. Nach den Svingelschen Eröffnungen habe ich aus Ihrer "Reaktion" zitiert

"Es steht mir nicht zu... bis: beitragen kann", als Quelle aber: Videokassette v. 17.1.92 angegeben und nicht Ihr Manuskript. Da es ja öffentlich war, darf ich sicher mit Ihrem Einverständnis rechnen.

Beide Briefe gingen in Einzelumschlägen (an Barannikow kurzer Begleitbrief) heute in 1 grossen Umschlag an den Botschafter in Bonn, auch an ihn kurzen Begleitbrief.

Sicher ist Ihnen nicht bewusst, dass ich immer auch Vilmos Langfelder miteinschliesse. Raoul rettete ihn 1 x in seiner unnachahmlichen Art aus den Händen der Pfeilkreuzler. Ob Langfelder als Fahrer Raoul vor den Mordversuchen Eichmanns durch Geistesgegenwart gerettet hat (LKW-"Unfall") geht aus unseren Büchern nicht einwandfrei hervor. In der N.Y. Times v. 28.12.91 steht z. B. u.a.:

Some months later (also nach der Mitteilung an Schweden v. 6.2.57) Moscow told Hungary, that Mr. Langfelder, the Hungarian Jewish driver, who was seized with Mr. Wallenberg, died in the Lubyanka on March 2, 1948".

Da hat man also quasi in einem Zug beide Fälle erledigt! Und was steckt bei Langfelder dahinter?

Herzlichen Dank für Ihren Brief vom 25.5. und das Ms. der Ansprache.

Eigentlich glaube ich nicht, dass die Aussagen von Herrn Svingel (jedenfalls hier) "nichts Neues" enthielt. Überregionale Zeitungsausschnitte schickt mir 1 Dame aus Ingolstadt. In meinen 5 Ordnern (der 6. ist angefangen) gibt es nichts desgleichen. Auch erinnere ich mich aus Telefonaten mit Matthias Dornfeldt, dass Herr Svingel eigentlich gar nichts darüber sagen sollte, uns sein Kommen zugesagt hatte, und dass es der Überredungskunst von Matthias (und vermutlich von Sonja Sonnenfeld) bedurfte, ihn zum "Sprechen" zu bringen.

Dr. Ströbinger meinte: das ist jetzt ca 50 Jahre her, die Leute sind nicht mehr so interessiert, wollen einen "Strich" unter die Vergangenheit machen. Das stimmt zwar, leider, für viele, kann aber hier nicht zutreffen, denn warum bringen 2 deutsche Zeitungen dann die Meldung Pitowrassow?

Auch die Italiener, die kein einziges Buch über Raoul Wallenberg haben, verfolgen die Entwicklungen; ich habe eine ganze Reihe italienischer Artikel, seit Jahren. Über "Austauschangebot" nichts. Nichts Svingel, nichts Reichspolizeichef Schweden.

21.6. Vielleicht sitzen Sie jetzt vor dem Fernseher. Vor 10 Minuten habe ich im Haus "Gebrüll" gehört, vielleicht hatten die Deutschen ein erstes Tor.

1) bitte ich um Entschuldigung, dass ich nicht mit der Maschine schreibe, aber nach 1 Woche zu viel Sitzen muss ich jetzt wieder, wie üblich, in der Horizontale schreiben. 2. werde ich jetzt einseitig schreiben, das ist sicher besser lesbar.

Ob Sie so gut sind und mir nochmal einige Fragen beantworten? Ich wäre dankbar.

Welche Glaubwürdigkeit kann das Buch von Kenne Fant (mit Blagoweschensk-Erfrierung am rechten Fuss - 22.12.86) beanspruchen? Hat man das in Moskau aufgenommen und ist der Sache nachgegangen? Vielleicht sind ja inzwischen die Angehörigen des Bürgerrechtlers ausgereist, so dass sein Name als Zeuge (und der des ehemaligen Insassen) angegeben werden kann? Und, wenn es glaubwürdig IST, vielleicht könnten beide, zusammen mit ein paar Russen und ein paar Westlern selbst dorthin fahren und in der Liste nachgucken, um über den fremden Namen Raoul W. zu identifizieren? Wäre das nicht 1 Sache für die gemischte Kommission? Denn eine Liste der Einsitzenden herausgeben, werden sie doch NIE. Ich lege die beiden Ausschnitte zu Kenne Fant bei. Dr. Ströbinger habe ich damals gefragt: "Sagen Sie, wie kommen Sie denn an DIESE ERZkatholische Zeitung?" Antwort: "es will ja keine Zeitung etwas annehmen, was in etwa gegen Gorbatschow geht" (aus dem Gedächtnis zitiert).

Sodann lege ich ein Fax bei, das ich von Mrs. Rachel Haspel-Oestreicher habe (die Verbindung ist eingeschlafen, weil ich keine Kraft habe. Vielleicht wäre jetzt interessant, ob sie dort etwas beim Besuch von Jelzin unternommen haben). Ihr verdanke ich es, an Bundeskanzler Kohl (vor "Gorbis" erstem Besuch) einen Brief geschrieben zu haben. Ich hätte an ihn NIE geschrieben. Sie aber drängte mich. Beim Schreiben vergisst man ja den Adressaten mehr oder weniger, u. es wurde einer der üblichen leidenschaftlichen Briefe).

Wer ist Einar Marcus? das "like Wallenberg" deute ich als Wort v. Sacharow (nicht v. Marcus). Hat Schweden den Vorschlag Sacharows angenommen und (nach Erfragung der Adresse - heute bei Sacharows Frau) jemand nach Syktyrokar geschickt, um mit Marcus zu sprechen? Ich habe in Prag (jüd. Seite) und in Yad Vashem nachgefragt. Auch Ströbinger, der ja dort studiert hat, wusste NICHTS von einem Judenretter Einar Marcus.

Von der Schwed. Botschaft habe ich (ca. vor 1 oder 1 1/2 Jahren) Namen und Adresse des Rotkreuzchefs erfragt: es war derselbe, den Sacharow nennt. Ihm habe ich dann das Fax geschickt und dieselben Fragen gestellt. Es kam nie eine Antwort. Oder ist Sacharow einer Falschinformation erlegen?

Mrs. Haspel sandte mir auch die ausgezeichnete Broschüre "Raoul Wallenberg", published by the Swedish Institute 1988, ISBN 91-520-0216-0, die mir sehr kostbar ist.

Zum 1. Male habe ich mir 1 Jahresbericht von AJ 1992 gekauft. Warum hat AJ denn unter UdSSR NICHTS zu den noch offenen Fällen Raoul / Vilmos? Zum Nachfragen hatte ich keine Kraft (in London). Ich weiss, dass AJ immer vorwurfsvoll erwähnt, Schweden gebe ihnen nicht Einsicht in alle Akten.

Diesmal (Febr. 91) sandten sie uns auch 1 Interview mit Cotles mit (Intern. Jerus. Post, Weekending Nov. 10, 1990) und ein Interview mit Lubarsky. (New Times 41/90). Ströbinger, der "Neue Zeit" bekommt, hatte ausgerechnet dies nicht in deutsch. Lubarsky wohnt in München (steht sogar im Tel.Buch, aber sein Büro ist in der Stadt). Nach Angabe seiner damaligen Sekretärin spricht er kaum Deutsch. Sie sandte mir aber eines seiner regelmässig erscheinenden Monats- oder Vierteljahreshefte in kyrill. Schrift, in der er selbst von dem Besuch in Wladimir berichtet. Ich schenkte es Ströbinger, der Russisch kann und wollte EIGENTLICH, dass er Inhalt mit Inhalt Neue Zeit 41/90 vergleicht, ob er etwas Neues sagt. Aber 1) kann Ströbinger nicht gut Englisch (41/90), 2) ist er so mit Prag beschäftigt, dass er nie darauf zurückkam und ich ihn nicht fragen mochte. Von dem kyrill. Aufsatz und Titelseite machte ich vorsichtshalber 1 Fotokopie für mich. Aber Sie resp. Ihr Aussenministerium haben ja den Bericht von Roginsky, der ja dasselbe enthalten muss. Den Aufsatz in Kyrillisch erkannte ich nur an den Fotografien.

Ich hoffe sehr, dass es in Stockholm nicht zu solchen grässlichen Ausschreitungen kommt wie in Göteborg (deutsche hooligans). In 1 Radiokommentar hörte ich, das seien keine Fussballfans, sie hätten nicht einmal Karten. Es wäre eine kriminelle Gruppe ("Verbrecher" wurde gesagt), die solche Fussballspiele für ihre Zwecke wahrnimmt.

Nochmals Dank und freundliche Grüsse aus Köln,

Susanne Kölbel

b.w.

Wo kann man erfahren, was, wo, wie, mit wem am 4. Aug. 92 in Budapest stattfinden wird? Ich möchte es Ströbinger schreiben.

P.S.

Ich habe nicht gewusst, wie dünn und durchscheinend dies Briefpapier geworden ist. Hoffentlich können Sie Blatt 1+2 entziffern! Es hat mich gefreut, dass Sie den Initiatoren der Ausstellung gedankt haben. Ich glaube, das tat auch Sonja Sonnenfeld, und wenn ich es richtig erinnere, sogar mit Namen.

Ob es Ihnen möglich wäre, mir 1 grosse Bitte zu erfüllen? Ich möchte so gerne 1 Foto des GANZEN Denkmals in Budapest, etwa 13 x 18, wo man erkennen kann, dass das alte Denkmal miteingearbeitet ist; und ein kleines (normale Grösse) mit dem Erinnerungsstein, der ja 1 Stück entfernt steht. Die kommen dann beide über mein Bett.

Matthias, der kürzlich hier war, hatte solche Fotos unter vielen, die er mir zeigte; bunt hatte ich es noch nie gesehen, und immer nur Teile davon. Aber Matthias Dornfeldt sitzt bis August in Prüfungen, da habe ich keine Hoffnung.

Im Wohnzimmer hängt über der Couch 1 grosser, Raoul gewidmeter, Kalender 1991, eine Anfertigung in Yad Vashem (Sonderspende), die mir Herr Ginzel zu Neujahr 1991 sandte.

22.6.92, 01.00, SK

FAX to 288-9534

TO ROH

a0658-----

r i ^AM-Sweden-Wallenberg

08-29 0471

From CEE

^AM-Sweden-Wallenberg, 0471<

^Sakharov Looking for Missing Swedish Diplomat<

^By ARTHUR MAX=

^Associated Press Writer=

STOCKHOLM, Sweden (AP) - Soviet activist Andrei Sakharov visited labor camps in search of Raoul Wallenberg this year but found no trace of the Swedish diplomat missing since 1945, Svenska Dagbladet newspaper said Monday.

A Swedish Foreign Ministry official confirmed the Soviet human rights activist recently elected a legislator was pursuing Wallenberg's fate. He also said the ministry has released previously classified documents to the newspaper.

Svenska Dagbladet quoted documents as relating that Sakharov heard of another long-term prisoner in the Soviet Union who, the paper concluded, may have been confused with Wallenberg.

The Swedish diplomat is credited with rescuing tens of thousands of Hungarian Jews from Nazi extermination before he was arrested in 1945 by Soviet troops entering Budapest.

Soviet officials say files discovered in 1957 show Wallenberg died of natural causes in prison 10 years earlier. But other prisoners reported seeing Wallenberg long after he allegedly died. He would be 77 years old now.

Voilrath Tham, the Foreign Ministry official in charge of Wallenberg's case, confirmed Sakharov had visited labor camps to seek word of the missing man. Sakharov's last communication was in March, he said.

Tham declined to disclose further information. He said "substantial parts" of the Wallenberg file remain classified and were withheld from Svenska Dagbladet.

The paper said it examined more than 5,000 pages of documents.

It reported a December conversation between Sakharov and Anders Wijkman, head of the Swedish Red Cross.

Sakharov told Wijkman that, acting on information from a Swedish source, he and his wife Yelena Bonner searched for Wallenberg at two labor camps near Torznok, 125 miles northwest of Moscow, but found no trace of him.

The Nobel Peace Prize winner also reported learning about a recently released prisoner called Einar Marcus who helped save Jews in Czechoslovakia from Nazi deportation.

Marcus, who apparently is of Swedish descent, had told a friend of Sakharov about his wartime service and that, like Wallenberg, he was arrested at the end of the war.

The paper concluded that if the story is correct, several people who reported seeing a Swedish diplomat in prison may have met Marcus, not Wallenberg.

Sakharov suggested Sweden send an envoy to talk to Marcus, who now lives in Syktyvkar, 600 miles northeast of Moscow.

On Sunday, Soviet television broadcast a report on Wallenberg for the first time and appealed to anyone who had any information on him to step forward.

The broadcast was the latest sign of glasnost, or openness, on the case which Soviet authorities had tried to bury for years.

No reason was ever given for Wallenberg's arrest, but it is assumed he was mistaken for a spy.

AP-NY-08-29-89 1637EDT<

Swedish author claims Wallenberg is in Soviet prison

From Christopher Mosey
Stockholm

Sweden's missing hero of the Holocaust, Raoul Wallenberg, is "in all probability" still alive at the age of 76 and being held under a false identity in a Soviet prison camp, a Swedish writer has claimed here.

Mr Kenne Fant, an author who has spent six years researching a book on Wallenberg's life, said he was seen alive on December 22, 1986, when he was treated for frostbite in the hospital of the Blagoveshchensk camp in eastern Siberia.

He said his information came from Soviet dissidents who had been granted exit visas.

Mr Fant went to the Soviet Embassy in Stockholm where he

handed over an open letter to Mr Mikhail Gorbachov, the Soviet leader.

In this, he said that Mr Gorbachov had been tricked by the officials responsible for Wallenberg's continued imprisonment who had removed the Swede's name from Soviet prison records and given him a new identity.

This was why enquiries launched by Mr Gorbachov at the request of the Swedish Government had proved fruitless.

Mr Fant called upon Mr Gorbachov to allow Mrs Ludmilla Butenkova, chief of the special psychiatric hospital at Blagoveshchensk to be allowed to tell all she knew of Wallenberg's treatment there in 1978. He also asked the

Soviet leader to publish a list of all those interned at the camp in 1978. He said that two of his informants would then be able to identify Wallenberg under his new name.

Mr Fant asked Mr Gorbachov to make public the Blagoveshchensk hospital log for December 22, 1986, from which it should be possible to identify Wallenberg from his treatment for a frostbitten right foot.

The author said that his informants had referred to the man concerned as "an elderly Scandinavian diplomat who saved Jews in Budapest at the end of the war".

"This can scarcely be anyone other than Raoul Wallenberg, although he has been given another name," Mr Fant said. His book, entitled simply *R*, is a fictional

treatment in which Wallenberg looks back on his life.

Mr Fant said his principal informant now lived in the United States. This man knew an internnee at Blagoveshchensk who had been present when Wallenberg was treated at the camp hospital.

Mr Fant said he could reveal neither the name of this informant nor that of the man who had actually seen Wallenberg.

"His 89-year-old father is still in the Soviet Union," he said.

However, he said there had been several other reports that Wallenberg was being held in Blagoveshchensk.

Mr Viktor Davidov, a Soviet dissident granted an exit visa in 1983, was held in the camp's

psychiatric hospital in 1980 where he heard inmates speak of a Swede who was being held there.

Mr Cronid Lubarsky, a friend of Dr Andrei Sakharov, had also referred to "the old Swede" at Blagoveshchensk.

As a diplomat in Nazi-occupied Budapest during the Second World War, Wallenberg saved an estimated 100,000 Hungarian Jews from Adolf Eichmann's extermination programme by granting them Swedish safe-conduct passes.

When the Red Army "liberated" the city in 1945 he was arrested on suspicion of being an American spy and was taken to Moscow where officials claim that he died two years later. There have been persistent reports that he is still alive.

26. 8. 88

770

THE TIMES / NP, G's.

raoul Wallenberg: As he was in a 1944 photograph.

Samstag, 24. September 1988

Neue Zweifel am Tod Wallenbergs

Gorbatschow soll das Schicksal des schwedischen Diplomaten klären / Von Rudolf Ströbinger

Der schwedische Diplomat Raoul Wallenberg, der 1944 hunderttausend ungarische Bürger jüdischer Abstammung vor dem Tode in nationalsozialistischen Konzentrationslagern gerettet hat und 1945 von den Sowjets in die Sowjetunion verschleppt wurde, soll noch 1986 gelebt haben. Damit würde die offizielle sowjetische Behauptung, die erst kürzlich auch Parteichef Gorbatschow wiederholt hatte, Wallenberg sei 1947 im berüchtigten Moskauer Gefängnis Lubjanka an Herzversagen gestorben, widerlegt.

Der schwedische Publizist Kenne Fant berichtet, nach Aussagen eines in den Vereinigten Staaten lebenden russischen Bürgerrechtlers sei Wallenberg am 22. Dezember 1986 im Krankenhaus des Straflagers Blagoweschensk an der sowjetisch-chinesisch-mongolischen Grenze gesehen worden. Hier wurden Erfrierungen Wallenbergs am rechten Bein behandelt. Im selben Krankenhaus soll Wallenberg bereits 1978 ärztlich untersucht worden sein. Wallenberg wäre heute 76 Jahre alt.

Kenne Fant wandte sich mit der Bitte an Gorbatschow, die Namensverzeichnisse der Häftlinge von Blagoweschensk zu veröffentlichen. Zwar wurde dort Wal-

lenberg unter einem Decknamen festgehalten, aber man könne, meint Fant, sehr leicht feststellen, ob es sich tatsächlich um den schwedischen Diplomaten gehandelt habe. Fant wies daraufhin, bereits 1983 hätte der russische Bürgerrechtler Viktor Dawidow nach seiner Ausreise in den Westen berichtet, Wallenberg sei 1980 im Lager Blagoweschensk festgehalten worden.

Inzwischen wird auch in Ungarn, wo Wallenberg im letzten Kriegsjahr tätig war, dem Fall immer mehr Aufmerksamkeit gewidmet. Im letzten Jahr wurde in Budapest ein Wallenberg-Denkmal enthüllt. 1974 hatte die damalige ungarische stalinistische Führung ein Wallenberg-Denkmal in Budapest entfernen lassen. Wie in Budapest offiziell bekannt wurde, erscheint dort nach 41 Jahren jetzt das Buch des inzwischen verstorbenen ungarischen Historikers Jenő Levai „Raoul Wallenberg – sein romantisches Leben, seine heroischen Kämpfe und das Geheimnis seines rätselhaften Verschwindens“. Die erste Ausgabe war 1947 sofort vergriffen, die zweite und dritte Ausgabe – so schreibt die Budapester deutschsprachige Zeitschrift „Budapester Rundschau“ – „konnte die Barriere der Zensur nicht

mehr überwinden“. Bemerkenswert ist, daß die „Budapester Rundschau“ ebenfalls an der offiziellen sowjetischen These über den Tod Wallenbergs im Jahr 1947 zweifelt. Wörtlich heißt es da: „Aus der Sicht des Historikers ist es nicht sicher, ob die inzwischen erschienenen, einander widersprechenden offiziellen Verlautbarungen der sowjetischen Regierung den Tatsachen entsprechen“.

Auch die schwedische Regierung ist nicht überzeugt, daß Raoul Wallenberg, wie die Sowjets immer behaupten, im Sommer 1947 gestorben ist. Licht in das Schicksal des schwedischen Diplomaten verspricht sich die Weltöffentlichkeit auch von der Tätigkeit der Wallenberg-Stiftung, die jetzt von der Familie Wallenberg gegründet wurde und mit fünfhunderttausend Dollar dotiert ist. Historiker sollen sich unter Federführung der Universität und auch auf die Frage nach seinem Schicksal in der Sowjetunion eine definitive Antwort geben.

In der Bundesrepublik wird auch im Zusammenhang mit der für Ende Oktober geplanten Moskau-Reise von Bundeskanzler Kohl auf eine mögliche Klärung des Schicksals von Raoul Wallenberg hingewiesen.

Gerd Heimer

ARCHIVE COPY

MSG NO: 920731-431

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-07-31-18.11

TO: STATUS: TIME: DIARY NO:

UD/PRESSBYRAAN
UD/VAKTHAVANDE

DISTRIBUTED
DISTRIBUTED

1992-07-31-17.33

1992-07-31-17.44

P 2 Eu

FROM: BUDAPEST-T

POSTED TIME: 1992-07-31-17.32

MSG NO: 920731-431

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 920731-422

=LIST
UD/PRESSBYRAAN
+

Pressbyrån/Jernaes
Tel ingår som del
i pressmedd fr statsrådsber
920804

AMBASSADEN BUDAPEST 1992-07-31

UD STOCKHOLM

181. UD:5 PRESSBYRAA FOER INFORMATION

RE FIRANDET AV RAOUL WALLENBERGS AATTIOAARSDAG I BUDAPEST

MED ANLEDNING AV RAOUL WALLENBERGS FOERESTAANED 80-AARSDAG
DEN 4 AUGUSTI PLANERAS FOELJANDE ARRANGEMANG I BUDAPEST UNDER
MEDVERKAN AV TILLRESANDE FAMILJEMEDLEMMAR:

1. UTSTAELLNING I DET KUNGLIGA SLOTTET KRING WALLENBERGS
GAERNING I BUDAPEST UNDER KRIGETS SLUTSKEDE.
2. SEMINARIUM I MR-FRAAGOR I DEN UNGERSKA VETENSKAPSAKADEMIENS
REGI. FRAAN SVENSK SIDA DELTAR:

F. RIKSMARSKALKEN GUNNAR LAGERGREN
PROFESSOR GUY VON DARDEL, GENEVE
PROFESSOR GOERAN RYSTAD, LUNDS UNIVERSITET
DOCENT GOERAN MELANDER, WALLENBERG-INSTITUTET
DIREKTOER FRANK ORTON, DISKRIMINERINGSOMBUDSMAN

MINISTER HANS MAGNUSSON, SVERIGES AMBASSAD I MOSKVA

3. MINNESKONSERT I ST. MATTIAS-KATEDRALEN UNDER MEDVERKAN
AV PROFESSOR JANOS SEBESTYEN.

4. MOTTAGNING PAA AMBASSADEN.

FOER EV. YTTRELIGARE INFORMATION I SAKEN HAENVISAS TILL
UNDERTECKNAD SOM UNDER HELGEN KAN NAAS PAA TFN: 142 67 04 ALT.
ULF HAAKANSSON PAA TFN: 180 50 97.

STROEMHOLM

AMBASSADEN BUDAPEST KL 16.55/LH

5080001 JUL-31-1992 14:44 FROM TO 8149680114687231176 P.01
TO: Hallqvist
Sweden
FAX #: 0114687231176
FROM: George Baany
History - DU
FAX #: 3038714436 PHONE #: 871-2347
DATE: 7/31/92
PAGES INCLUDING
THIS PAGE
TIPS 148K
FAX: 011-46-8-723-1176

UNIVERSITY of DENVER Pol 1:1/ds Hartelius,eh
Colorado Seminary 1992-09-16

Department of History

telefax t tit. ✓

July 30, 1992

Mr. Martin Hallqvist
Assistant Under-Secretary
Ministry for Foreign Affairs
Stockholm, Sweden

INK. UTRIKES DEP		
D. K. G. 2		
1992-08-13		
AND	GR	MAIL
✓	✓	✓

Dear Mr. Under-Secretary,

I feel in your debt for your most helpful and exceedingly kind letter of June 9. Allow me to express my sincere gratitude for it.

It was only two days ago that conditions of my forthcoming trip to Hungary were finalized, and this is why I refrained from coming back to the suggestions made in your letter.

These suggestions are greatly appreciated. I should like to benefit from Mr. Magnusson's expertise and guidance. I am also anxious to meet and visit with Dr. Kristian Gerner in Lund. Isn't he by any chance affiliated with the Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law of the University of Lund? I am familiar with some of the work done there, e.g., on refugees, and would welcome an opportunity to learn more about the Institute's activities.

Unfortunately, circumstances have forced me to give up the idea of making a stopover in Sweden on my return trip from Hungary this time. Financial reasons caused me to purchase an APEX ticket which does not permit me what is called "breaking" the trip. To opt for a different ticket would involve costs that seem to be prohibitive and disproportionate.

Needless to say, I regret all this very much, especially, because you have offered such generous help and good ideas that I wish to follow up. But there may be perhaps a silver lining to the postponement of my intended trip for the not too distant future. I have asked for the funding of a special trip to Sweden with the purpose of spending a little more time in your beautiful country; in my Fulbright application, I indicated the desire to stay 4-5 weeks rather than that many days during the academic year 1993-1994. (I hope I shall not be turned down because I had Fulbright awards before, for Hungary...)

In the meantime, I should like to write to Dr. Gerner, if you could kindly let me have his address. During my forthcoming trip to Hungary (between Aug. 13 and Sep. 1), I also intend to find out a/ if there are any hitherto "latent" documents pertinent to the case in Hungarian archives, and b/ if there is any serious research going on in connection with his case now that this has become possible. I'd be more than glad to share whatever I find out with colleagues in Sweden. Due to Wallenberg's close connections with the U.S. War Refugee Board, international cooperation in the field of scholarly research is both desirable and worthy of his humanitarian efforts.

May I also thank you for encouraging me to write to Mr. Dag Harte-
lius in your absence. I intend to follow your advice in this respect
too because, for a variety of reasons, I refuse to believe that Raoul
Wallenberg's should be a closed case. Whatever his fate, we need to
learn more about it. My reading of the Russian documents, however haz-
zy and incomplete, perhaps even deceptive they are, tends to lead me
to believe that the circle of people, who knew about him and his
"treatment" at the highest echelons of party, government, and KGB
leadership must have been wider than generally assumed. At a time
when Nicholas II and his family are dug up and when military histo-
rian Dmitrii Volkogonov admits that US p.o.w.'s may be alive(!) in
Russia, we must continue to press for more data and more evidence re-
garding Sweden's perhaps best known citizen of the world.

In this context, permit me to ask one question. During my woefully
short but exceedingly instructive visit to the offices of the US
Wallenberg Committee in New York (and I want to thank you for help-
ing me with that contact as well), I looked at the Swedish Blue Books
there, at least in a hurried manner. If memory does not fail me, that
series includes 46 volumes and stops with the late 1960's. Are there
more volumes? Do you intend to continue this valuable set of docu-
ments or are you waiting for further Soviet disclosures which may be
forthcoming as some of us think they must be sooner or later?

I realize that you may no longer^{be} in a position to reply to such ques-
tions in view of the new appointment about which you were good enough
to inform me in your last letter. Nor do I wish to impose on you at a
moment when you have more urgent demands on your valuable time. Let
me conclude only by saying that your new post in Kiev, obviously, is
a most important and sensitive one. The very circumstance that you
were appointed to such a historically significant, perhaps even newly
established assignment, shows the appropriate Swedish authorities'
trust in your talents and diplomatic skills. Naturally, I know you
only from the couple of tactful and helpful letters you sent me, and
I have not had the privilege of meeting you in person. Nevertheless,
as a student of history (much, much older than you, I am sure), may
I wish you good health, stamina, and the best of luck in the implemen-
tation of the tasks entrusted to you by your government. There is no
doubt in my mind that in ancient Kiev, whose Scandinavian contacts go
back for over a millennium, you will have opportunities to serve both
the interests of your own country and mankind. This is what Raoul
Wallenberg has done so impressively. But our Ukrainian friends have
yet to produce a Wallenberg: times are such that they, and we, may
need one there - heaven knows, again!

With all the best to you and your family,

Respectfully yours,

George Barany

George Barany
Professor of History (Emeritus)

SVERIGES AMBASSAD

M O S K V A

Handl: Per Bäckman

1992-07-29 Nr 198

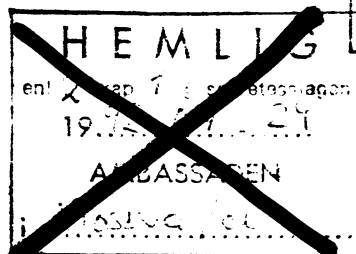
Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-18

ch t amb Moskva 322 ✓

Utrikesdepartementet

INK. UTRIKES DEP.		
D. No		
92-08-3		
AVD.	GR.	IN. AL
P	2	En

H E M L I G

Vittnesmål av Valentina Pavlenko, medfånge till
Raoul Wallenberg?

(PM Molin 1992-07-16) 1992-08-18 ✓

(1 bilaga)

I arbetet med att söka spåra eventuella amerikanska krigsfångar som kan tänkas ha suttit eller fortfarande sitter i läger i Ryssland har den amerikanska senaten tillsatt en särskild kommitté. I sitt arbete har representanterna för kommittén kommit i kontakt med en kvinna, Valentina Pavlenko, som påstår sig ha träffat Wallenberg när hon våren 1947 satt i ett fångläger i närheten av Petjura.

Fru Pavlenko bedöms av amerikanerna vara "ett mycket trovärdigt vittne". Hon är av andra skäl intressant för amerikanarnas egen utredning och ledamöterna ämnar fortsätta kontakterna med henne. Hon lär ha sökt kontakt med ambassaden tidigare, men utan framgång. Möjligen är det den person som åsyftas i ovancit. PM.

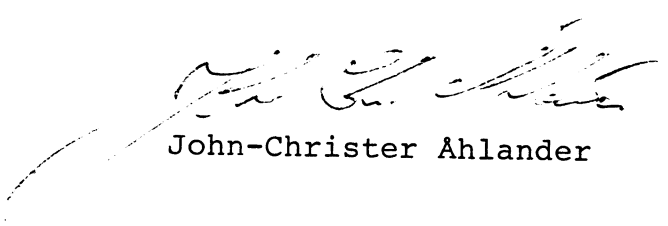
Bifogat översändes ambassadens översättning av hennes egen redogörelse av mötena med Wallenberg.

Amerikanarna sade sig kunna vara behjälpliga för det fall Wallenberggruppen var intresserad av att företa intervju med Fru Pavlenko, som fn ofta befinner sig i Moskva.

Under samtalet påpekade amerikanerna att man i sitt arbete ofta möter starkt motstånd från byråkraterna på lägre nivå, vilka ofta förefaller ovilliga att lämna ut arkivuppgifter. Eftersom den amerikanska kommittén på många sätt har samma mål som den svenska Wallenbergkommittén, - man strävar efter att utreda fångna utlänningars öden genom att bland annat forska i arkiv, - undrade man om inte dessa båda skulle tjäna på ett visst mått av samarbete.

Samarbetet skulle kunna gälla utbyte av information beträffande gällande gjorda erfarenheter av arkiveringsrutiner för utländska fångar m m, vilka vore av värde i arbetet med utvärdering av erhållet materiel. Vad man vill är till att börja med ordna ett sammanträffande mellan representanter för den svenska och den amerikanska kommittén för att, som man uttryckte det, "compare notes".

Tacksam departementets reaktion på denna amerikanska framställan samt instruktion rörande fallet vittnet Valentina Pavlenko.

John-Christer Ahlander

15 May 1947
Station "Kozie"
North Pecherskaya
Railways

I saw a young man in the infirmary, but very exhausted whom I liked very much for his good breeding and culture.

We used to sit on the bench of the infirmary and looked at each other with the sympathy. One day he began to talk and asked me how I was imprisoned?

At that time I was 19 years old. Raul, that was the name of my new acquaintance, was a diplomat. He knew that I was imprisoned because of Americans, and was very sorry for me as I was young and beautiful. He spoke little about himself. Principle theme of the discussion was the life in the camp. We had to live in order to survive.

3 June 1947

We were in one team of workers. We worked not at the saw mill but at the brickworks. This kind of work was considered an easy one. Raul liked me. I liked him too, I was pleased to stay with him, he reminded me of the English lords whom I met at the English missions during receptions. Raul was full of delicacy and tact.

10 June 1947

I sold my American costume to the head of the medical unit. For this money I bought some jam in the stall. In the morning I put some jam on the bread and took it with me. During lunch we ate it with Raul. He lived in the barrack with the imprisoned internationalists.

21.6.1947

Today something extraordinary happened at the brickworks. Raul and Victor ran away from the unit. We were lined up, and sent to the zone. I knew nothing about his escape and was surprised as Raul didn't even say good-bye to me, but still I wished him success from the bottom of my heart.

For three days we had been kept in the zone and didn't let out to work. Camp administration was looking for the prison breakers, but failed to find them. Due to "old" prisoners, it was the first successful escape from the camp.

В Алашане я увидел
своего друга, но о нем
ничего не знал, который мне
послал письмо своей
посылкою, итд. итд. "Косе"
сестры. Мы часто сидели
на скамейке у здания
и с симпатией поглядывали
друг на друга. Знали, что он
молодой. - Какое имя, как я
назову? - Какое имя? В то время мне
нравилось женское имя. Я
знал, что я пишу за американца и
очень сомневался, что такая женщина
и красивая женщина в Китае. И все же
я много говорил. В основном на тему
жизни в лагерях и условий
жизни приходящих. Мы, миссис, миссис, миссис,
После того как мы поговорили, нас
выпустили на работу. 3 июня 47

Мы оказались с Раисой в одной
бригаде охраны. Жизнь на слесарной
на кирпичный завод. Это считалось
легким трудом. Раиса была мне симпатична -
мужик. Он мне очень нравился
также приятно находиться в его обществе
и мне напоминал английских моряков
с которыми мне приходилось бороться
на баррикадах в Англи. Сказали в Раисе
много нежности и заботы. 10. VI. 47

Я купил свой американский
халатик нагальник англ. зонта. Это
произведено мне купил повязку в аптеке
и нашиваю нашивку халата
с собой. В одежде мы с Раисой
сидим. Он живет в бараче - где
живут заключенные - итд. итд.
В бригаде к нему часто подходит
и он живет в каменской бригаде.

21. VI. 47 Вспомнил на киргизской земле
г-на Румов и Виктора Семашкина
с объектом. Нас всех выгнали из пещеры
в зону. В итоге не зная о подготовке
к побегу, и была удивлена. Так как
Румов даже не прощался со мной
но в итоге он был среди всех ушедших

при этом нас не выводили из
зону на работу. Мехами Семашкиных, но
не нашими. Это был первый шаг к
побегу за все время. Так говорили
информанты лагеря.

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1992-07-24

1992-08-04

Pol 1/Dr M Hallqvist/mjn

Delges RW-föreningen

Guy von Dardel

Departementsrådet

Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

INKOM UD		
1992 -08- 3		
AVD	GR.	MÅL
0	2	Eu I

Besök av representant från ryska Wallenbergs-
sällskapet
(2 bil.)

Broder,

Fru Dora Levina, vice ordförande i ryska
Wallenbergssällskapet, besökte ambassaden idag.

Fru Levina redogjorde för sällskapets
ansträngningar att förmå staden Moskva att
uppkalla en gata efter Raoul Wallenberg, liksom
man också försökte få tillstånd att sätta upp en
minnestavla.

Vad gäller namn på gata finns i princip ett
positivt besked från staden. Kopia av stadens
skrivelse i ärendet överlämnades och närslutes.
Problemet var nu, menade fru Levina, att det
skulle dröja innan staden kunde fatta ett beslut.

I anslutning till Wallenbergs 80-årsdag den

4 augusti önskade sällskapet förhöra sig om svenska ambassaden ville åtaga sig att sätta upp en minnestavla på ambassadbyggnaden.

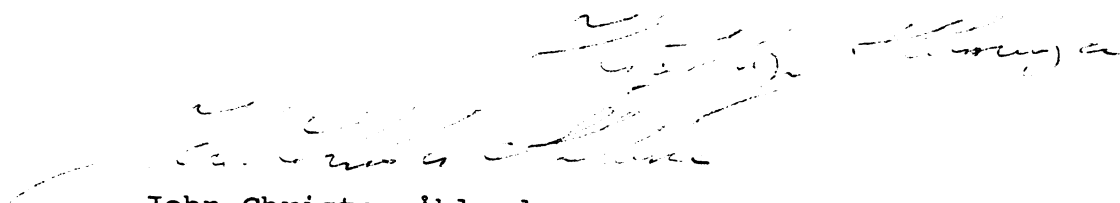
Jag tackade fru Levina för att hon hade tagit kontakt med ambassaden. Jag framförde som min uppfattning, att hedrandet av Wallenberg i Moskva var en angelägenhet för de lokala myndigheterna. Det föreföll ju också som om staden var inställd på att uppkalla en gata efter Wallenberg, även om nu de senaste signalerna var att det skulle ta tid.

Beträffande minnestavla på ambassaden sade jag att det inte fanns någon praxis för detta och att hedrandet av en medborgare skulle riskera att komma i konflikt med önskemål att hedra andra medborgare.

Levina sade sig förstå mina synpunkter men hade ändå i uppdrag av samfundet att överlämna en skrivelse till ambassaden, varav kopia närslutes.
./.

Jag uppfattade saken som så att hon inte förväntade sig något ytterligare svar från ambassaden.

Jag tackade fru Levina och samfundet för deras intresse att medverka till att bringa fullständig klarhet i Raoul Wallenbergs öde och sprida kännedom om hans gärning.

John-Christer Ahlander

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
ПРАВИТЕЛЬСТВО МОСКВЫ

КОМИТЕТ
ПО КУЛЬТУРЕ
МОСКВЫ

103031, Москва, Неглинная ул..8/10

Телефон 925-91-01

от 06.04.92 № 15/625

на № 19/I-Гот 11.06.92 г.

Об увековечении памяти
Рауля Валленберга в Москве

105050, Москва,
ул. В.Ульбрихта, 21-64

Заместителю председателя
Общества Рауля Валленберга

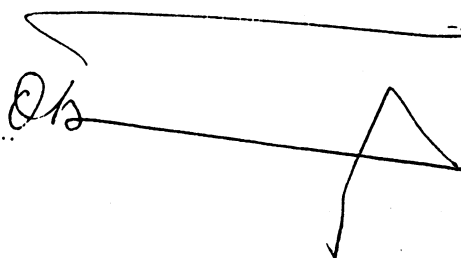
Д.М.Левиной

Уважаемая Д.М.Левина!

Комитет по культуре совместно с Главмосархитектурой по поручению Правительства Москвы рассмотрел и поддерживает предложение Общества Рауля Валленберга об увековечении памяти Рауля Валленберга названием его именем одной из улиц Москвы, о чем сообщено в Постоянную комиссию Моссовета по культуре, искусству и охране исторического наследия.

При положительном решении считали бы целесообразным установить этой улице памятную доску или памятный знак с информационным текстом о Рауле Валленберге.

/Председатель Комитета

И.Б.Бугаев

Кожевников 921-39-42

ОБЩЕСТВО РАУЛЯ ВАЛЛЕНБЕРГА

г. Москва, Новопесчаная, д. 21-64 тел: 157-49-48, 308-26-94

МОСКОВСКИЙ КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР «ДОМ СЕФАРДСКИХ ЕВРЕЕВ»

г. Москва, Варшавское шоссе, д. 71 тел: 110-48-53

В ПОСОЛЬСТВО ШВЕЦИИ

Общество Рауля Валленберга совместно с Московским культурным центром „Дом сефардских евреев“ выступает с инициативой сбора пожертвований и проведения благотворительного вечера, посвященного 80 — летию великого гуманиста современности

РАУЛЯ ВАЛЛЕНБЕРГА

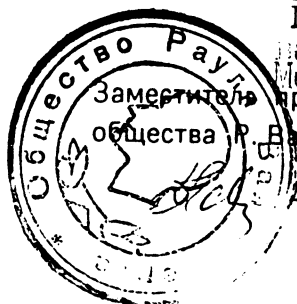
Поступившие средства будут направлены на:

- увековечение подвига Рауля Валленберга;
- реконструкцию дома № 18/12 по 1-й Дубровской улице в г. Москве;
- создание постоянно действующего музея Р. Валленберга.

При Вашем согласии оказать содействие, просим Вас поддержать нашу инициативу по установлению памятной доски Раулю Валленбергу возможно на здании Шведского Посольства в Москве.

Прилагаем решение Комитета по культуре Правительства Москвы от 06.07.92. о увековечении памяти Рауля Валленберга в г. Москве № 15/625

Наши реквизиты: г. Москва, В. Ульбрихта, 21-64, Общество Р. Валленберга
р/счет № 345091 в банке „Столичный“, корр. сч. 161706,
МФО 201791 в МГУ Госбанка СССР

Д.М. Левина

И.И. Шамаилов

THE WALLENBERG BULLETIN

Spring 1992

Published by the Organizing and Co-ordinating Center of the
Raoul Wallenberg International Movement for Humanity

Vol. 1, No 1

A SHORT HISTORY OF THE RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY

Raoul Wallenberg - at age 24

Raoul Wallenberg's name had not been mentioned by the mass media of the former Soviet Union for many years following his arrest and imprisonment by Stalin. Beginning in the late seventies, his fate became hotly discussed in the press of many countries, and information about his heroic deeds and news that he was still probably kept in the Gulag came to the Russians.

I learned about Wallenberg from a foreign newspaper while I was abroad. My colleague

showed it to me and asked what I thought about the matter. I had never heard the name and found myself in an awkward situation. Fortunately, he was called to the phone, and I began feverishly reading the article. I was shocked that such a hero was virtually unknown in my country and even more that he was imprisoned by its government and that the truth about him was concealed.

Since then, my life has changed completely. I felt that it was our duty, my duty, to help Soviet people learn about this great man who risked his life to save innocent, persecuted people. I began collecting all the material available abroad dealing with him. I tried to contact people who knew him or who were interested in the subject. With time, I gathered many articles, books and interesting documents. Our sculptors presented me with their works devoted to Wallenberg. It was decided that the RAOUL WALLENBERG MUSEUM would be opened, in my flat, as a centre of dissemination of knowledge about him, his life and his heroic deeds. Later, the Museum became the basis for the creation of the RAOUL WALLENBERG SOCIETY in Moscow.

Using the material from the Museum, the Society held a number of exhibitions devoted to Wallenberg. They took place during conferences, conventions, film festivals and symposia in the Palace of Youth, the Palace of Workers, the Hungarian Cultural and Educational Centre, the Sholom Jewish Theatre, the Moscow Cinema-Theatre and many other locations in Moscow, and later in Harkov (Ukraine) as well.

Some Wallenberg lectures were organized in schools to implement the educational goals of the Society. We planned to make them a continuing process as they are an important element of humanistic education. Examples of Raoul Wallenberg's heroic accomplishments would certainly be of

great help in inspiring children to be fair, kind and humane. Among the various activities of the Raoul Wallenberg Society, finding out the truth about him and his whereabouts, and his release if he were still alive became of first importance. In order to attract attention to him, I addressed the Soviet Supreme of the USSR, on behalf of the RWS, with the suggestion that Wallenberg, as a distinguished humanitarian, become an honorary citizen of the country - as he is in the USA, Canada, Israel and Australia. In a separate letter to the Chairman of the Soviet Supreme, I underlined the urgency of the matter in keeping with the new trend in USSR-USA relations and Mr. Gorbachev's visit to Washington. Both letters were delivered to the addressees, but no answer was ever received.

The following letter was sent to Mr. Gorbachev through the *Literaturnaya Gazetta*, a newspaper with a circulation in the millions. In that letter, I asked him to review the cases of Raoul Wallenberg and of his driver, Vilmos Langfelder, who had been arrested with him, and to reinstate them. The letter was indeed published on September 5th, 1990. Millions of people read it, many of them responded, but there was no response from the President.

Together with Irwin Cotler, Law Professor at McGill University in Montreal, Canada, we wrote a special resolution dealing with Raoul Wallenberg's fate and whereabouts, with our demand that the Soviet Government reveal the truth about him. I read this resolution at the Helsinki Federation on Human Rights in Moscow. We also tried to get in touch with authorities of the KGB who had dealt with the case, but

we couldn't get any information. As neither these nor many other attempts would make the KGB release their files on Wallenberg, we came to the conclusion that the pressure had to be much stronger.

We discussed the situation and decided to use the opportune moment of Wallenberg's 80th birthday to organize international pressure. We suggested the celebration at world level in the form of the RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY that would allow us to take all the necessary steps without losing precious time. Several hundred letters were sent to various organizations and individuals to discuss the matter and elaborate the best form of preparation for the event. We were faced

Montreal human-rights lawyer
Irwin Cotler in a Soviet cell
-Jerusalem Post 12/10/90

Please see page 3 - HISTORY

EDITORIAL

The history of mankind is studded with names of people whose discoveries, actions and works have influenced it in various ways. Astronomers Ptolemy, Copernicus, Galileo, Kepler, mathematicians and physicists Pythagoras, Newton and Einstein were among those who shaped man's attitude towards the universe and the place he occupies in it. Travellers and explorers Columbus, Cook and Amundsen discovered new continents. Medical biologists Hippocrates, Pasteur and Mechnikoff found new approaches to treat and prevent disease. Poets and playwrights Euripides, Shakespeare, Goethe, Pushkin and others described human nature and allowed a look inside human souls. Alexander the Great, Ghengis Khan, Napoleon and Hitler, all initiators of great wars to conquer the world in order to become famous, shed seas of human blood during their military actions. Philip II, Nero, Ivan the Terrible, Hitler and Stalin all terrified people with their atrocities, and have been set down in history as killers and monsters. Some of the above belong to our times. Although the twentieth century sparks our imagination with its great scientific progress and enormous changes in all spheres of human activity, it has also shown us that the benefits of this progress depends on our morality and our understanding of the responsibilities we have towards life and future generations. The might of our contemporary technology can bring about incalculable disaster and catastrophe. Numerous military conflicts and wars, World War II in particular, have demonstrated the great discrepancy between our material wealth and our moral poverty. It is obvious that what we need most of all for a peaceful, happy and creative life is humanity. Therefore, names of people who stand for high principles of humanism must have a special place in the pages of human history. They must be widely known. Raoul Wallenberg, an honorary citizen of the United States of America, Canada, Israel and Australia, is such a man. The Wallenberg Bulletin, devoted to this outstanding humanitarian of our century, has very specific affiliations, objectives and supporters.

Dr Guy von Dardel - Head of the RWIMH

The Wallenberg Bulletin was founded as an organ of the Organizing and Co-ordinating Centre of THE RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY. Wallenberg, who opposed the racial ideology and practices of the Nazis with strong determination and exceptional courage at the risk of his own life, became a

symbol for justice, dignity and humanity. People all over the world to whom principles of humanity are important support the RWIMH. Among them are secular and religious figures, public benefactors, persons of great importance in society and simple people of goodwill who expressed their desire to support and contribute to the RWIMH. These supporters of the Wallenberg Bulletin are of prime importance to the realization of its objectives.

The main objective of the WB is to promote the RWIMH in marking Wallenberg's 80th birthday at the international level, which is most justly deserved. With that goal in mind, the WB will offer its readers a detailed background history of the RWIMH. It will assist in implementing the celebration programs in every way possible. As the RWIMH has constantly tried to find the truth concerning Wallenberg's tragic fate at the hands of the Soviet totalitarian regime, using the pressure of this international organization, the WB will closely monitor these efforts. Another one of the WB objectives is to offer assistance in the teaching of humanism, beginning with the dissemination of knowledge about Wallenberg's great deeds as a Hero of the Holocaust, and about those who participated in rescue operations during World War II.

The Bulletin will deal with several topics, among which:

- Latest news concerning Wallenberg's fate
- Information on the activities of the O&CC of the RWIMH
- RWIMH membership (activities, contributions, short biographies and photos)
- Discussions: A Raoul Wallenberg Award, contests, competitions and publications, educational programs, the Raoul Wallenberg Museum, etc.
- Letters from readers
- Publicity - who is doing what in preparation for the celebration of Wallenberg's 80th birthday
- Etc.

The Wallenberg Bulletin is just starting its work. It has become possible thanks to the genuine interest and energy of Mr. William Donat, President of Waldon Press Inc., and Mrs. Allyn Vineberg who undertook its typing and layout. On behalf of the Organizing and Co-ordinating Centre, we thank them for their most important contribution to the RWIMH. We address all organizations and persons interested in the Wallenberg Bulletin to send in their suggestions and support this undertaking. We hope that together, we will be able to fulfil our duty in respect to Raoul Wallenberg and carry out our program of celebration of his 80th birthday.

The Organizing and Co-ordinating Centre of the Raoul Wallenberg International Movement for Humanity

Dr. Vera Parnes, President.

with the necessity of establishing direct contact with Wallenberg Committees, Human Rights, Jewish, Swedish and other national organizations interested in Wallenberg. As the President of the Wallenberg Society, I travelled to Austria, Israel, England, the USA and Canada. I met and spoke with presidents of these organizations and many influential people who fully supported the idea. Being in these countries, I also gave a number of interviews to the press and radio, and spoke of the upcoming celebration of Wallenberg's 80th birthday within the framework of the RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY.

My reports were delivered at the meetings of the heads and representatives of all Jewish Communities of Austria in Salzburg, to Raoul Wallenberg scholars at the Hebrew University in Jerusalem, at the special party in Bourtmouth, England, where Human Rights advocates and activists participated, at the meeting of the Board of Administrators of the Raoul Wallenberg Committee of America, in New York, at a special meeting devoted to the RWIMH organized by the Anti-Defamation League of the B'nai B'rith, also in New York, at meetings of the Board of Administrators of the Wallenberg Committee of Chicago, the Chicago action for Soviet Jews and at the Raoul Wallenberg Jewish Democratic Club in San Francisco. The reports were also given at meetings of members of the Holocaust Center of Northern California, the Tikva Azharey Hashoah Network of Holocaust Survivors in the Greater Bay Area, the JCRC of San Francisco, the Peninsula, Marin and Sonoma Counties, the Bay Area Council for Soviet Jews (USA), the Golden Age Association in Montreal, Canada, the Wallenberg-Yorkshire Lodge of the B'nai B'rith in Toronto, Canada, a number of synagogues and youth campuses in the USA and Canada, at the meeting of the Norway Association in Chicago, and the conference of representatives of 60 Swedish organizations of Illinois.

As a result of this activity, the Organizing and Co-Ordinating Center of the RWIMH was set up. On behalf of it, I would like to express our deepest gratitude to the members of the RWIMH, to David Waksberg, Sara Heuberger and Nan Fink who helped us greatly in San Francisco, to Jan Muller, Pamela Braun Cohen, John Storkirk, Marilyn Tallman and Hue Schwartzberg who supported the activities of the Center in Chicago, to Thomas Bird in New York, and to Haim Sherrf, Allyna Vineberg and Pesach Nussbaum who helped us in Montreal, where the Organizing and Co-Ordinating Center is working now. Thanks to their support, the RAOUL WALLENBERG INTERNATIONAL MOVEMENT FOR HUMANITY is under way.

- Dr. Vera Parnes

Raoul Wallenberg Biography of a citizen of the world

Who is Raoul Wallenberg and why is he so dear to us? One can find his name in newspapers of all countries. There are books, documentaries and feature films about him. Committees, societies and associations have been created on several continents. Streets, schools and hospitals are named after him. Clubs, lodges, children's dispensaries, scholarships and even a forest bear his name. Sculptors, poets, composers and painters have created works to sing the praises of his heroism. Monuments are set up to show gratitude to him. Raoul Wallenberg tributes, conferences and exhibitions are regularly organized to keep the memory of this great man alive.

Humanistic educational programs are elaborated. One can visit the Raoul Wallenberg Museum in Moscow - the center of dissemination of knowledge about Wallenberg in Russia. The list can go on and on, but what do we know of him and his contribution to life and morality in the XXth Century which deserves him such recognition?

Raoul Wallenberg was born on August 4th, 1912 in Stockholm, Sweden, several months after his father's death. This determined his upbringing. He was an only child and an orphan. Consequently, his mother and

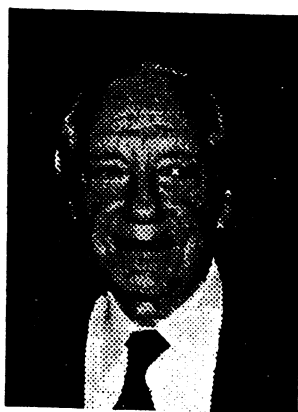

grand-parents gave him all the love and tenderness they could. Kindness and thoughtfulness became inalienable features of his character. He came from a distinguished Swedish family who owned the richest bank in Stockholm. He received an excellent education, with a cosmopolitan orientation which his grandfather, an ambassador, considered very important. He studied law, architecture, banking, foreign languages and international trade in France and the United States, and travelled widely.

A brilliant career was assured when, in 1944, he decided to go to Budapest to rescue people persecuted by the Nazis. Six years earlier, while working at the Holland Bank in Haifa, he had met German refugees who had fled from the Nazis. They told him of the terrible suffering of Jews there. From that moment on, Wallenberg felt a deep empathy with them. By 1944, the Jewish population of many European countries had been destroyed. About half a million Hungarian Jews had

Please see page 4..

already been deported to the death camps of Auschwitz and Birkenau. But there were still nearly 250,000 living in Budapest, awaiting their horrible lot. Responding to a request from the World Jewish Congress, the American Joint Distribution Committee and the Jewish Agency, the American Government made an agreement with neutral Sweden to undertake an attempt to save Hungarian Jews. A representative of the American War Refugee Board, Mr. Olsen, came to Stockholm to find the right Swede for the job. He gathered a number of influential people, but no one could think of a man who would agree to take on such dangerous obligations. A Hungarian refugee was invited as a consultant. Olsen addressed him, but without much hope. The answer was quite unexpected: "I know the man. His name is Raoul Wallenberg." The subsequent meeting between Olsen and Wallenberg lasted many hours. They talked through the night.

Ambassador Per Anger, member of the Presidential Board of RWIMH. He was with Wallenberg in Budapest.

The young Swede agreed to the life and death mission without hesitation. It seemed as though he was prepared for it: he put forth nine specific conditions which he considered necessary for the success of the mission. He was granted almost unlimited freedom of action.

In July of 1944, Wallenberg arrived in Budapest as First Secretary of the Swedish delegation. He set up a special department and used Jewish volunteers as his co-workers. He issued a great number of Swedish protective passports, using his own design. These passports bearing the triple crown emblem of Sweden passed for real official documents. They impressed the Nazis and their Hungarian accomplices, while saving the lives of many. Wallenberg rushed to free people from jail if they had been arrested despite their Schutzpasses. He bought a number of houses in the city and, due to his persistence, these houses with Swedish flags on them were given extra-territorial rights. They provided protection for about 5,000 Jews. He set up schools, hospitals, soup kitchens, orphanages, and organized medical care for those he rescued. He even managed to save Jews caught and taken onto death trains or made to march on foot to the border, to their death. This was accomplished under the noses of the Nazis, at enormous risk to his own life.

Many of Wallenberg's courageous rescue operations were well known throughout the city. There was one case where a Hungarian captain called Wallenberg to inform him of a new column of Jews forced to move to the border. The captain was shocked at their appearance. They could hardly walk and looked like skeletons covered with skin. Doberman dogs tried to bite them. Many had already died on the way. Wallenberg

immediately rushed to the border with his assistants. They found Adolf Eichmann counting the Jews: "Zwei, drei, vier,..." Wallenberg interrupted him: "All of you who have Swedish protective passports, raise them! You have one, I remember you. And the man behind you too..." He pointed to one after the other, and took them into his van. At last, the Jews understood what was required of them, and they began raising any paper they had in their pockets. Eichmann looked at the Swede in astonishment. "I am Wallenberg of the Swedish Mission." That was all he gave in way of explanation. Eichmann realized that this man would never give in. He decided to "lose" a few hundred victims to avoid a scandal. And that was just one of Wallenberg's operations.

At a crucial moment prior to the battle for Budapest between the incoming Soviet Army and the Nazis, Wallenberg was asked to leave with all the other diplomats. His colleague Per Anger urged him to seek shelter, reminding him that the Hungarian Nazis, the Arrow Cross, were looking for him. He refused: "I could never return to Stockholm without the knowledge that I'd done everything in human power to save as many Jews as possible." Even two days before the Soviet Army entered Budapest, Wallenberg managed to save thousands more Jews. He received information that Eichmann had left a special order before leaving Budapest to blow up the city's largest ghetto. Wallenberg sent his assistant to find the commander of the German troops in Hungary, General August Schmidhuber, and hand over his note. He wrote to the General that the massacre would be the General's responsibility and that he would be hanged as a war criminal after the war. Schmidhuber cancelled the order and some 70,000 Jewish lives were spared.

Wallenberg's mission lasted only six months. On January 17th, 1945, he was caught by Soviet authorities and disappeared. It seems a miracle that one man could save 100,000 lives. But that is what he did. And he accomplished even more: he saved our belief in the highest principles of humanity.

Dear Readers,

The OCC would greatly appreciate your participation in and support for the RWIMH and its Bulletin. We welcome all suggestions. Members of the various RWIMH boards are asked to please send in short biographies and photos for future issues. Thank you.

*Dr Vera Parnes
RWIMH Organizing & Co-ordinating Center
c/o 6420 Victoria Avenue, Suite 216
Montreal, Qc H3W 2S7
CANADA
Tel.: (514)340-1718
Fax: (514)340-9277*

SVERIGES AMBASSAD

T E L E F A X

TEL AVIV

Telefon: (03) 695 81 11 Fax: (03) 695 81 16

Telex: (606) 33650 svnsk il.

INK UTRIKES		
D.No		
92-08-04		
AVD	GR	EU
P	2	

Adress:	Datum:	Dnr:
Pol 1 samt Pressbyrån	1992-08-04	19
Avsändare:	Avd:	Grupp:
Boel Evander		
Ärende:		
Raoul Wallenberg		
Totalt antal sidor:	Obs! Vid begäran om repetition skall	
2	alltid avsändaren enligt ovan anges!	
	Avs.	Kl.
		Sign.

Re. Raoul Wallenberg.

PRIMO. Dagens Jerusalem Post uppmärksammar idag 80-årsdagen av Wallenbergs födelse med under SECUNDO bifogad ledare.

Ledarskribenten är med hänvisning till Rysslands oförmåga att spåra amerikanska fångar, pessimistisk rörande möjligheterna att någonsin få framsanningen om Wallenbergs öde. Alltför många makthavare i Moskva, menar Jerusalem Post vidare, är än i dag f.d. sovjetiska tjänstemän med ringa intresse av att få fram sanningen.

SECUNDO. Se bilaga.

EVANDER

Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-18
ex t:
RW-föreningen
Guy von Dardel
unr t amb Moskva
" Washington
" Bryssel
" Budapest

kabs
Hafström, SB
Magnusson, pol 1

2(2)

Jewsall-
Post 4/8/92

Wallenberg, 80

IF Raoul Wallenberg is alive, he is 80 years old today. This Swedish diplomat who was responsible for the rescue of 100,000 Jews from certain death in the Holocaust, is an honorary citizen of the US, Canada and Israel. He has been the subject of numberless appeals to the Soviet regime and, more recently, to the Russian government. And yet his fate is still unknown.

Wallenberg is one of the great heroes of our time. He did not just happen to be in Budapest when the Nazis began deporting Jews to death camps. He asked to go there, aware of the danger to his own life, so that he could save Jews. He believed that as a Swedish diplomat he would be able to afford protection to Jews by granting them Swedish passports. He issued 30,000 such passports, and saved another 70,000 persons doomed for deportation by persuading the Germans to change their plans.

It is not generally known that Wallenberg first learned of Nazi treatment of Jews when he spent six months in Haifa in 1936 as a business trainee studying international trade. Refugees from Germany told him what the world was not yet ready to hear. Arriving in Budapest in the last year of the war, he devoted himself to virtually nothing but rescuing Jews.

Why the Soviets arrested him when they occupied the city is still a mystery. For many years after, they denied ever hearing of him. Then they claimed that he had died of a heart attack on July 17, 1947. But many former inmates of Soviet prisons have said they saw him long after that date, and much of their evidence proved credible in Swedish courts.

To date, the Russian government has not provided proof of his death: no corpse, no burial site, no documents. In the absence of such proof, the many Raoul Wallenberg committees around the world assume that he is still alive, and they intend to press the case until the facts become known. A joint Swedish-Russian inquiry into his fate has been launched, but the inability of the Russian government to account for American prisoners held by the Soviets does not bode well for the inquiry. Too many former Soviet officials still in power in Russia are less than eager to uncover the truth.

The Wallenberg saga is the story of the unimaginable cruelty of 20th century totalitarianism. He denied the Nazis some of their intended victims only to be victimized by the Soviets. But the fact that there were a few like him who acted when the world sank to the lowest depths gives one hope in humanity.

Pol 1, dr Hallqvist

Wallenberg

1992-08-04

Adress

Ambassaden MOSKVA

Dnr....

Text

Från Pol 1 (Hallqvist) re Wallenberg

Förstesekreteraren Liudvig på ryska ambassaden har kontaktat UD och framfört att man på Primakovs kontor nu har svar på frågor som Hans Magnusson ställt i fallet Wallenberg. Man ville veta med vem på ambassaden man skulle fortsätta dialogen i Magnussons frånvaro.

Vi har rekommenderat kontakt med Lyrvall och meddelat att denne snart är åter från semester.

CABINET

P 2 En

pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 920805-219

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-08-05-13.01

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO:

UD/POL 1

DISTRIBUTED

1992-08-05-13.01

FROM: MOSKVA

POSTED TIME: 1992-08-05-12.58

MSG NO: 920805-219

=LIST

UD/POL 1

+

AMBASSADEN MOSKVA 1992-08-05

UD STOCKHOLM

781. ✓ FOER POL 1. RE WALLENBERGS 80-AARSDAG.

WALLENBERGS 80-AARSDAG UPPMAERKSAMMAS I NEDANSTAAENDE TASS-MEDDELANDE AV DEN 4 AUGUSTI SOM REFERERAR STATSKINISTER BILDTS UTTALANDE OCH EN SVD-INTERVJU MED SONIA SONNENFELDT FRAAN RW-KOMMITTEN.

TASSCIT.

SWEDISH PRIME-MINISTER CARL BILDTS MADE A STATEMENT TODAY IN CONNECTION WITH THE 80TH BIRTH ANNIVERSARY OF RAOUL WALLENBERG. THE NAME OF THIS SWEDISH DIPLOMAT, WHO, RISKING HIS LIFE, IN THE SECOND WORLD WAR YEARS SAVED TENS OF THOUSANDS OF PEOPLE IN NAZI-OCCUPIED BUDAPEST, IS NOW WELL-KNOWN.

IN JANUARY, 1945, HE WAS ARRESTED IN THE COMBAT OPERATIONS ZONE BY REPRESENTATIVES OF SOVIET TROOPS AND, ACCORDING TO THE SOVIET SIDE'S INFORMATION, DIED TWO YEARS LATER, IN JULY, 1947, IN THE LUBYANKA PRISON. THE SOVIET GOVERNMENT THEN EXPRESSED SINCERE REGRET IN THIS CONNECTION TO THE SWEDISH GOVERNMENT AND PROFOUND CONDOLENCES TO RELATIVES OF RAOUL WALLENBERG.

TODAY THERE ARE SPECIAL REASONS TO RECALL AND ASSESS THE HEROIC DEED OF THIS MAN, HIS INVALUABLE EFFORTS TO SAVE THE LIFE OF TENS OF THOUSANDS OF JEWS IN BUDAPEST IN YEARS OF THE SECOND WORLD WAR. MANY PEOPLE IN VARIOUS STATES REMEMBER RAOUL WALLENBERG WITH GRATITUDE, SAYS A STATEMENT OF THE SWEDISH GOVERNMENT HEAD.

MUCH HAS BEEN DONE IN RECENT YEARS TO CLARIFY THE FATE OF THE DIPLOMAT. REPRESENTATIVES OF THE SWEDISH RAOUL WALLENBERG COMMITTEE HAVE VISITED RUSSIA MORE THAN ONCE TO RECEIVE DOCUMENTS AND PERSONAL BELONGINGS OF THE SWEDE.

AT THE SAME TIME, THE RUSSIAN AUTHORITIES HAVE STRESSED WITH REGRET: ACCORDING TO THE REVEALED DOCUMENTS, WALLENBERG DID ACTUALLY DIE IN 1947. HOWEVER, SOME IN SWEDEN STILL DOUBT CIRCUMSTANCES OF WALLENBERG'S DEATH AND HOPES HE IS STILL ALIVE. THIS ALSO SHOWS IN THE STATEMENT OF CARL BILDT.

THIS IS ONE MORE OCCASION TO THINK ABOUT THE FATE OF RAOUL WALLENBERG AFTER HE WAS TAKEN FROM BUDAPEST BY THE SOVIET MILITARY AUTHORITIES IN 1945. THE SWEDISH-RUSSIAN WORKING GROUP IS TRYING TO CLARIFY WHAT ACTUALLY HAPPENED TO WALLENBERG.

AS LONG AS THE FACT OF HIS DEATH IS NOT PROVED, ONE SHOULD THINK HE CAN STILL BE ALIVE, SAYS THE STATEMENT.

THE SVENSKA DAGBLADET NEWSPAPER TODAY CARRIES AN INTERVIEW WITH SONIA SONNENFELDT, EXECUTIVE SECRETARY OF THE SWEDISH RAOUL WALLENBERG COMMITTEE. ESTIMATING THE ACTIVITIES OF THE FOURTH MEETING OF THE SWEDISH-RUSSIAN WORKING GROUP IN MOSCOW IN JUNE, SHE SAID ABOUT 100 DOCUMENTS WERE REVEALED AND PASSED OVER TO THE SWEDISH SIDE, ALTHOUGH NOT ALL THE ARCHIVES HAVE BEEN OPENED AND STUDIED.

ONE CAN CONCLUDE NONE OF THE DOCUMENTS CARRY EVIDENCE OF WALLENBERG'S DEATH. STILL THEY CANNOT PRODUCE EVIDENCE RAOUL WALLENBERG IS ALIVE, SAID SONNENFELDT. HOWEVER, MORE AND MORE EVIDENCE IS BEING REVEALED THAT MANY PEOPLE IN THE SOVIET UNION, WHOSE FATE WAS UNCLEAR, SURVIVED IN THE PAST 45 YEARS.

SONNENFELDT SAID THEY ARE GLAD MORE AND MORE SWEDISH SCHOOLCHILDREN CHOOSE THE LIFE OF RAOUL WALLENBERG THE TOPIC OF THEIR THESIS. THEY THINK HE IS A HERO. AN EXHIBITION WILL BE OPENED IN BUDAPEST TODAY BY PER ANGER, WHO WORKED TOGETHER WITH WALLENBERG IN THE SWEDISH MISSION IN BUDAPEST IN THE WAR YEARS AND WROTE HIS MEMOIRS ABOUT SELFLESS AND FEARLESS STRUGGLE OF THE YOUNG SWEDISH DIPLOMAT FOR HUMAN LIVES.

AT THE SAME TIME A SYMPOSIUM WITH PARTICIPATION OF HUNGARIAN AND SWEDISH HISTORIANS WILL BE HELD IN BUDAPEST TO DISCUSS, IN PARTICULAR, THE PROBLEM OF DISCRIMINATION OF ETHNIC MINORITIES. THE DAY WILL BE COMPLETED WITH A CONCERT IN A BUDAPEST CHURCH.

ARRANGEMENTS TO MARK THE ANNIVERSARY WILL ALSO BE HELD IN THE UNITED STATES, CANADA AND ISRAEL, WHERE THE SWEDE, WHO HAS BECOME A SYMBOL OF HUMANISM, IS A HONORED CITIZEN. SWEDEN, HUNGARY AND ISRAEL WILL ALSO RELEASE A MEMORABLE POST STAMP TO MARK THE 80TH ANNIVERSARY OF WALLENBERG'S BIRTH.

SLUTCIT.

AAHLANDER

AMBASSADEN MOSKVA KL 12.40/AF

- End of printout

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☐ HANDBREV ☒ TELEGRAM ☐ PM ☐ OVR

 Politiska avdelningen
Enhet

Datum

Handläggare

1. 920807 M. Engdahlsson

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn

 ULL Moskva 1992-08-05 Nr. 781
 Angående Wallenbergs 80-årsdag

HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

utan bil

jämte
samt biljämte
bil nrjämte bil
där så angivitsbil kan lånas
på UD tel:

☐ Konungen	☒ Riksdagsledamot <i>Schär</i>	☐ FOA	2 ex	☐ Utrikespol institutet
☐ Drottningen	☐ Statssekr Fö	☐ SIPRI		☐ Svenska FN-förbundet
☐ Regeringen	21 ex ☐ Statssekr	☐ EKN		☐ Östekonomiska byrån
☐ Statsministern	☐ U-enh A	☐ KK	5 ex	☐ Bankföreningen
☒ Statsrådsberedningen <i>Hafslund</i>	☐ IP-enh A	☐ Riksbanken		☐ Exportör
☐ Chef Fö	☐ PB-I, A	☐ RPS		☐ Industriförb
☐ Chef I	☐ I-enh Fi	☒ RPS/säk avd	2 ex	☐ Röda Korset
☐ Statsrådet	☐ I-enh Fo	☐ SIDA		☐ Rädda Barnen
☐ Statsrådet	☐ I-sekr I	☐ BITS		
☐ Riksdagens talman	☐ IAEA-del I	☐ SAREC		
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-	☐ SSLP, Fö	☐ IMPOD		
rådsdel	59 ex ☐ ÖB	☐ IVA		
☐ Utrikesnämnden	19 ex ☒ ÖB/USK	☐ STU		
☐ Utrikesutsk	41 ex ☐ Ch Fst/USL	☐ Invandrarverket		
☐ Europarådsdel	12 ex ☐ Arméstaben FN-avd	☐ I-sekr Naturvårdsverk		
☒ Utrikesutsk kansli <i>Bertalan</i>	☐ Ch MHS	☐ Svenska institutet		
☐ Försvarsutsk kanslichef	☐ Ch FHS	☐ Nordiska Afrikainst		
☒ Riksdagsledamot <i>Tessing</i>	☐ FRA	☐ Latinamerikainst		

Norden	4 ex ☒ Helsingfors	☒ Köpenhamn	☒ Oslo	☐ Reykjavik
Storre beskickningar FN-representationen	9 ex ☒ Bonn ☒ London	☐ Moskva ☒ Paris	☐ Peking ☐ Tokyo	☒ Washington 2 ex ☐ FN-repr
Ovriga Vasteuropa och Kanada	20 ex ☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk ☐ Bern	☐ Bryssel ☐ Dublin ☐ Haag ☐ Heliga Stolen	☐ Lissabon ☐ Madrid ☒ Ottawa ☐ Rom	☐ Wien ☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève
Ovriga Öst- och Central-Europa	9 ex ☐ Belgrad ☒ Budapest	☐ Bukarest ☐ Leningrad Gk	☐ Prag ☐ Riga Ak	☐ OECD-del ☐ UNESCO-del ☒ Strasbourg-del ☐ ESK-del Wien
Nordafrika	5 ex ☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tripoli ☐ Tunis
Mellanöstern	9 ex ☐ Abu Dhabi ☐ Amman	☐ Bagdad ☐ Beirut	☐ Damaskus ☐ Kuwait	☒ Muscat ☐ Riyadh ☐ Tel Aviv
Ovriga Asien, Australien och Nya Zeeland	18 ex ☐ Bangkok ☒ Canberra ☐ Colombo	☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk	☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ Kuala Lumpur	☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom
Ovriga Afrika	15 ex ☐ Abidjan ☐ Addis Abeba ☐ Dar-es-Salaam	☐ Gaborone ☐ Harare ☐ Kinshasa	☐ Lagos ☐ Luanda ☐ Lusaka	☐ Maputo ☐ Maseru ☐ Nairobi
Latinamerika	12 ex ☐ Bogotá ☐ Brasilia	☐ Buenos Aires ☐ Caracas	☐ Guatemala ☐ Havanna	☐ Lima ☐ Managua
Vissa lönade konsulat	17 ex ☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt	☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah	☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Milano	☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk ☐ Szczecin

☐ Utrikesministern	☐ KSA	☐ Rapportsekretariatet	☐ Statssekr int U-samarb
☒ Kabinetssekr	☐ Inspektören	☐ Chef Protokollet	☐ Dets bist min kansli
☐ Kansliråd UM:kansli Eriksson Fogh	☐ Chef B-avd	☐ Chef Rättsavd	☐ Chef U
☐ Dets UM:kansli Söder	☐ Amb nedrustning	☐ Folkträttsrådgivaren	☐ Expeditionschefen
☐ Dets UM:kansli Sjöberg	☐ Amb MR	☐ Chef R	☐ Chef A:
☐ Inf sekr UM:kansli	☐ Amb NGO	☐ Utrikeshandelsministern	☒ Chef Press o Inf.enh
☐ Sakk UM:kansli Stenarv	☐ Amb ESK/Pol 6 Norberg	☐ Statssekr UDH	☐ Chef Pressbyrån
☒ Chef Pol avd	☐ Amb terrorism/narkotika	☐ Chefsförhandlare UDH	☐ Chef Inf.byran
☐ Bitr Chef Pol avd	☐ Dep råd säkpol	☐ Dinkelspiel	☒ <i>Hartelius Pol</i>
☐ Chef Pol 1-7	☐ Minister Pol 1 Wahlback	☐ Chef UDH	
☒ Chef Pol 1	☒ Kansliråd Pol 1 <i>Stenarv</i>	☐ Chef ISEK	
☐ KMI	☐ Dets Pol/adm GAT	☐ Chef ÖSEK	
		☐ Beståndsmministern	
Antal ex skr	Antal ex bil	Kopierad den	Distribuerad den
27	2	920807	920807
sign	sign	sign	sign
Åtg postexp	Åtg post	Åtg post	Åtg post

Pol 1, ds Hartelius/BO
1992-08-11
Delges
Magnusson, Pol 1
Hallqvist, Pol 1

P 2 En I
Pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 920805-220

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-08-05-13.02

TO: STATUS: TIME: DIARY NO:
UD/POL 1 DISTRIBUTED 1992-08-05-13.02

FROM: MOSKVA

POSTED TIME: 1992-08-05-12.58

MSG NO: 920805-220

=LIST
UD/POL 1
+

AMBASSADEN MOSKVA 1992-08-05

UD STOCKHOLM

782. ✓ FOER POL 1. RE ULF EKMAN HAALLER PRESSKONFERENS OM WALLENBERG I MOSKVA.

MED ANLEDNING AV WALLENBERGS 80-AARSDAG ANORDNADE ULF EKMAN, LIVETS ORD EN PRESSKONFERENS I MOSKVA, DAER EKMAN HAEVDADE ATT DET AER MYCKET MOEJLIGT ATT WALLENBERG LEVER - EKMAN HOPPADES ATT RYSKA REGERINGEN KOMMER ATT HJAEPLA TILL MED SOEKANDET AV INFORMATION OM WALLENBERG.

ULF EKMAN HAR AEVEN GAATT UT I RYSK PRESS OCH VAEDJAT ATT PERSONER MED INFORMATION OM WALLENBERGS OEDE SKALL VAENDA SIG TILL LIVETS ORD.

TASS RAPPORTER DEN 4 AUGUSTI ENLIGT NEDAN:

CIT.

MOSCOW AUGUST 4 TASS - BY ITAR-TASS CORRESPONDENT SERGEI POSTANOGOV:

HEAD OF THE INTERNATIONAL +WORD OF LIFE+ CHARITY ORGANIZATION PASTOR ULF EKMAN TOLD A NEWS CONFERENCE ON THE 80TH BIRTH ANNIVERSARY OF RAUL WALLENBERG THEY DO NOT BELIEVE WALLENBERG IS DEAD, AND IT IS QUITE POSSIBLE HE IS STILL ALIVE.

SWEDISH DIPLOMAT RAUL WALLENBERG, BORN ON AUGUST 4, 1912, SAVED TENS OF THOUSANDS OF JEWS IN HUNGARY IN THE SECOND WORLD WAR YEARS, AND FELL VICTIM TO STALIN REPRESSIONS HIMSELF. THE

ACTIVITIES OF RAOUL WALLENBERG HAVE BECOME WORLD-KNOWN.

THE LATEST OFFICIAL INFORMATION RECEIVED BY INDIVIDUALS AND ORGANIZATIONS, STUDYING THE FATE OF THIS MAN, SAY HE DIED OF A HEART ATTACK ON JULY 17, 1947, IN AN NKVD PRISON. HOWEVER, ULF EKMAN DOUBTS THE TRUTHFULNESS OF THIS INFORMATION, SAYING THERE IS ALSO DATA TESTIFYING RAOUL WALLENBERG IS ALIVE.

FOR INSTANCE, HE SAID EX-DISSIDENT YAN KAPLAN MET WALLENBERG IN THE BUTYRSKAYA PRISON IN 1975. IN THE WORDS OF EKMAN, THERE IS ALSO EVIDENCE OF WALLENBERG'S PRESENCE IN THE VLADIMIRSKAYA PRISON IN THE 1970S, AS WELL AS IN VARIOUS RUSSIAN TOWNS LATER.

NATURALLY, ONE CAN DOUBT THE TRUTHFULNESS OF INFORMATION ABOUT THE LIFE AND THE DEATH OF THIS MAN, SAYS EKMAN. HOWEVER, PEOPLE WANT TO CLARIFY THE POST-WAR FATE OF THE SWEDISH DIPLOMAT.

EKMAN EXPRESSED THE HOPE THE RUSSIAN GOVERNMENT WILL HELP THEM IN SEARCHING FOR INFORMATION ABOUT RAOUL WALLENBERG.

SLUTCIT

AAHLANDER

AMBASSADEN MOSKVA KL 12.50/AF

- End of printout

SVERIGES AMBASSAD

T E L E F A X

TEL AVIV

Telefon: (03) 695 81 11 Fax: (03) 695 81 16

Telex: (606) 33650 svnsk 11.

INK. UTRIKES DEP.

D.No

92-08-05

AVD.

GR.

MAL

P

2

Eh

(pol)

Adress:	Datum:	Dnr:
Pol 1, Pol 3 och Pressbyrån	1992-08-05	20
Avsändare:	Avd:	Grupp:
Boel Evander		
Ärende:		
Re. Raoul Wallenberg		
Totalt antal sidor:	Obs! Vid begäran om repetition skall	
2	alltid avsändaren enligt ovan anges!	
1992-08-10	Avs.	Kl.
Pol 1/Dr M Hallqvist,mjn		
Ex f kdm t: Raoul Wallenbergföreningen		
von Dardel		
amb Moskva, Budapest, Washington		

Re. Raoul Wallenberg

PRIMO. Även dagens Jerusalem Post (jfr vårt fax 19 av den 4 augusti) uppmärksammar 80-årsdagen av Raoul Wallenbergs födelse. Vi bifogar under SECUNDO notisen baserad som synes på gårdagens pressmeddelande från statsrådsberedningen med uttalande av statsministern.

SECUNDO. Se bilaga.

Evander

Pol. M. Hallqvist
1992-08-05
ex f. kdm t. amb. Budapest
Kaks
Statshöv. SE
Magnum 100
sep 22 1992

2(2)

...Wallenberg, charged that...

Swedish PM: 'We assume Wallenberg is living'

STOCKHOLM (AP) - Sweden must assume diplomat Raoul Wallenberg may still be alive 47 years after the Soviet army arrested him, Prime Minister Carl Bildt said yesterday.

Wallenberg, imprisoned in the Soviet Union in January 1945 after he rescued tens of thousands of Hungarian Jews from the Nazis, would have become 80 years old yesterday if he were alive.

"As long as the contrary has not been proved, we must assume that he may still be alive," Bildt said in a statement commending Wallenberg's war-time deeds.

The Soviet Union has never given any proof of what happened to Wallenberg, except for a memorandum, dated July 17, 1947, saying he had died of a heart attack that year - at 35 - in Moscow's infamous Lubyanka prison.

That memorandum was made public only in 1957, and there was no accompanying proof.

Members of Wallenberg's family and others have formed a commission to search newly opened Soviet files and investigate reports that former prisoners saw him alive in the 1960s and 1970s, and less reliably, in the 1980s.

Bildt said that Wallenberg's birthday "gives a special reason to remember and reflect on this man's deeds, his invaluable contribution in saving the lives of tens of thousands of Jews in Budapest during the Second World War."

He said he was especially pleased that Wallenberg was being remembered in the Hungarian capital, where for the first time an exhibit was dedicated to him and the Jewish deportations he tried to stop.

LC
ne:
"R
,

P 2 En I
Pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 920806-208

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-08-06-13.02

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO:

UD/POL 1

DISTRIBUTED

1992-08-06-13.02

FROM: MOSKVA

POSTED TIME: 1992-08-06-13.01

MSG NO: 920806-208

=LIST

UD/POL 1

+

Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-18

ex t:

RW-föreningen

Guy von Dardel (c/o del Genève)

Carl Persson

Hans Magnusson, pol 1

AMBASSADEN MOSKVA 1992-08-06

UD STOCKHOLM

785. ✓ FOER POL 1. RE WALLENBERG.

P R I M O. IZVESTIJA AV DEN 5 AUGUSTI HAR EN ARTIKEL, DAER VICE
ORDFOERANDE I RYSSLANDS ARKIVKOMMITTE, PROKOPENKO, BEROER DEN
OVILLIGHET SOM MAANGA MYNDIGHETER VISAR ATT OEPNA SINA ARKIV.

I ETT AVSNITT PEKAS PAA SVAARIGHETERNA ATT FAA KLARHET I RAOUL
WALLENBERGS OEDE. ARTIKELN AATERGES UNDER SECUNDO I OEVERSAETTNING
TILL SVENSKA. SOM FRAMGAAR AER P. OEVERTYGAD OM ATT DET FINNS
PERSONER I SAEKERHETSMINISTERIET SOM VET, MEN INTE TALAR.

S E C U N D O.

TA EN SAADAN REGEL SOM SKYLDIGHET ATT INTE SPRIDA UT ANFOERTRODDA
HEMLIGHETER. MAANGA VIKTIGA VITTEN FJAETTRAS AV ATT DE EN GAANG
SKRIVIT UNDER... VAD MINA KOLLEGOR I RYSSLANDS SAEKERHETSMINISTERIUM
AEN SAEGER, SAA TROR JAG INTE PAA ATT RAOUL WALLNBERGA PERSONAKT HAR
FOERSTOERTS. VAD AER DETTA FOER LAETTSINNIG ORGANISATION - KGB? HUR
KAN FOERHOERSPROTOKOLL HA FOERSVUNNIT SOM ROER EN PERSON, MOT VILKEN
INTE BARA ETT HELT MINISTERIUMS, UTAN OCKSAA LANDETS LEDNINGS,
UPPMAERKSAMHET VARIT RIKTAD? HAR INTE DOKUMENTEN OM BEGRAVNINGEN AV
KROPPEN KLARAT SIG, ELLER? ELLER TIGER MAN, DAERFOER ATT SAMVETET
INTE TILLAATER ATT MAN OFFICIELLT SAEGER EN OSANNING? SANNINGEN DAA?

DEN NU RAETT GAMLE UNDERBOEKNINGSLEDARE, SOM HANDLADE
WALLENBERGAERENDET, AER I LIVET. HAN MINNS ALLA SINA AERENDEN, MEN
DETTA HAR HAN 'GLOEMT'. KANSKE PRESIDENTEN MED SIN ENORMA AUTKTORITET
OCH INFLYTANDE KAN AVSAETTA TIO MINUTER FOER HONOM OCH BEFRIA HONOM
FRAAN TYSTHETSLOEFTET? I VAARAS RINGDE EN MEDARBETARE VID RYSSLANDES
INRIKESMINISTERIUMS ARKIV TILL MIG. HAN PAASTOD, ATT HAN KAENDE TILL,
VAR WALLENBERGS AKT LAAG. ENLIGT HONOM I ETT ARKIV I EN
LANDSORTSSTAD. HAN LOVADE SAEGA ADRESSEN, LOVADE MAANGA GAANGER, OCH
FOERKLARADE SEDAN ATT HAN VAR BUNDEN AV SITT ORD, SOM HAN GIVIT
INRIKESMINISTERN PERSONLIGEN.

AAHLANDER

AMBASSADEN MOSKVA KL 11.50/AF

- End of printout

SVERIGES AMBASSAD

BUDAPEST

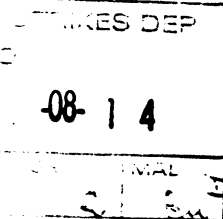
1992-08-07 Nr 77 R 18 1(3)

Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-18

ex t:
utr min
kabs
polch
bitr polch
ch pol 1
rättsch
arkivch

H Magnusson, pol 1
Hafström, SB
Claeson, SI
Ove Svensson, SI
RW-föreningen
Guy von Dardel
c/o del Genève
Carl Persson

Utrikesdepartementet

Raoul Wallenbergs åttioårsdag i Budapest

(3 bil.)

unr t
amb Moskva
" Bonn
" Washington
" London
" Tel Aviv
" Bryssel

Raoul Wallenberg och hans gärning ihågkoms och hedrades här i en rad manifestationer under hans åttionde födelsedag, den 4 augusti. Dagen hade föregåtts av ett förberedelsearbete som började i november 1991 och vari ambassaden aktivt deltagit.

Tanken att Raoul Wallenberg skulle hyllas i samband med åttioårsdagen uppkom inom en grupp unga, ungerska akademiker, vilka samtliga haft med Wallenberg-forskningen att göra. Det var dr. Peter Bajtay (f.d. ungersk ledare av Uppsala universitets Wallenbergprojekt), Maria Ember, journalist, och departementsrådet József Sebes vid kulturministeriet. Trion förberedde, med ambassadens moraliska och praktiska stöd, en utställning tillägnad Wallenberg, vilken skulle öppnas under födelsedagen. Stöd och bistånd vanns även från det ungerska kulturministeriet, som dock månade om att initiativet skulle förbli privat, samt från Wallenbergs familj i Stockholm och Genève, från Wallenberg-stiftelsen, från Svenska Institutet och utrikesdepartementet samt från i Ungern verksamma svenska företag. Sedan det under

våren klarnat att utställningsprojektet kunde förverkligas, ombesörjde ambassaden erforderliga kontakter för organiserandet av ett symposium i samarbete mellan den ungerska vetenskapsakademin, Svenska Institutet och Lunds universitet. Symposiet, som ägnades temat "non-discrimination and minority rights", belyste Wallenbergs gärning och öde såväl ur historiska som MR-synpunkter. Ambassaden organiserade jämväl en orgelkonsert med huvudsakligen svensk musik i Mátyáškyrkan samt - som avslutning på dagen - en mottagning på ambassaden.

Dagsprogrammet den 4 augusti fick följande utseende:

kl 09.00 - 16.00	Symposium i ungerska akademins lokaler
kl 17.00	Invigning av Wallenberg-utställningen i Budaslottets museum för modern historia
kl 18.45 - 19.45	Orgelkonsert i Mátyáškyrkan
kl 20.00	Mottagning på ambassaden för upp emot 400 personer.

Trots semesterstiltje och värmebölja i Budapest kom begåendet av Raoul Wallenbergs åttioårsdag att tilldraga sig stort intresse från ungersk sida.

Seminariet inleddes av akademins Preses, professor Kosáry. Till en av denne anordnad lunchmottagning infann sig bl.a. utrikesminister Jeszenszky. Till utställningens öppnande hade såväl Jeszenszky som parlamentets talman dr. Szabad hörsammat inbjudan. Budskap från presidenten Göncz och

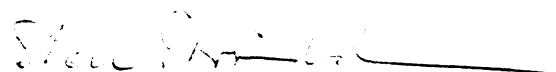
statsminister Bildt upplästes. Till orgelkonsert och mottagning infann sig, överraskande, upp emot 400 av 450 inbjudna gäster. Evenemangen uppmärksammades såväl i ungersk TV som i en historisk radioserie samt i pressen.

Från Sverige deltog i seminariet och övriga begivenheter bl.a. riksmarskalken Gunnar och fru Nina Lagergren, ambassadören Per Anger, Sonja Sonnenfeldt, professor Guy von Dardel, professorerna Göran Melander och Göran Rystad, Lund, diskrimineringsombudsmannen Frank Orton, direktören Ove Svensson, SI, samt departementsrådet Hans Magnusson, UD.

Den ungerska delegationen vid symposiet leddes av historieprofessorn Attila Pok. Orgelkonserten gavs av professorn vid Lisztakademin János Sebestyén.

Sammanfattningsvis är det min bedömning att Raoul Wallenbergs åttioårsdag i Budapest kom att hedras på ett både värdigt, värdefullt och vänskapligt sätt, ägnat att främja de bilaterala, kulturella relationerna. Ett stort antal tack förtjänar att uttalas, men jag skall här inskränka mig till att uttrycka särskild uppskattning till ambassadören Anger för flitigt deltagande i förberedelsearbetet och - sist men ingalunda minst - till Svenska Institutet, företrätt av Ove Svensson, för stöd och entusiasm.

./. Program för seminariet, utställningen och orgelkonserten närslutes.

Sten Strömholm

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1992-08-13

1992-08-31/Pol 1:1/
dr Magnusson, eh

ex t:

Hans Magnusson
Martin Hallqvist
G von Dardel
c/o del. Genève
C. Persson

Departementsrådet
Hans Magnusson

Utrikesdepartementet 220002

I N K O M U D		
1992 -08- 1 4		
AVD	GR.	MÅL
3	3	3

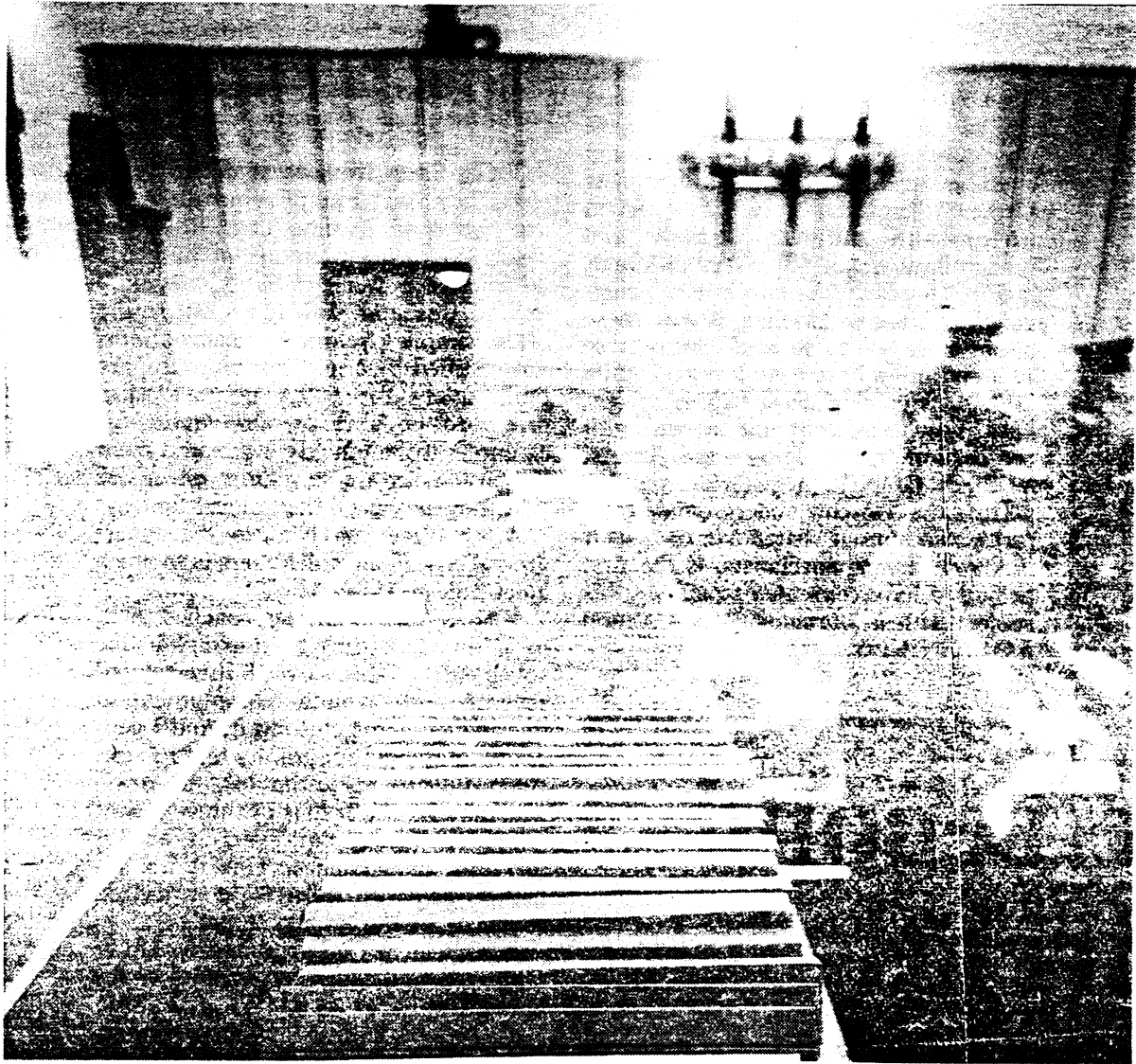
Mer om Sudoplatov
(1 bil)

Broder,

Vi har ännu inte lyckats förmå Pavel Sudoplatov att ställa upp för ett samtal i RW-ärendet. Efter att ha läst bifogade Moscow News-artikel om hans verksamhet under krigsåren förefaller det än mer osannolikt att han går att övertyga, samtidigt som intresset för Sudoplatovs person onekligen ökar ytterligare.

Inte minst noterbara är uppgifterna om hur Sudoplatov "neutraliserat" en amerikan vid namn Oggins, som från ett sovjetiskt läget under kriget lyckades kontakta den amerikanska ambassaden i Moskva, samt hans kontakter med det särskilda KGB-laboratorium som utarbetade långsamt verkande giftpilller - kanske i syfte att framkalla hjärtattacker?

Björn Lyrvall

KGB's secret weapon

The documents used below are mostly connected with the activities of Pavel Sudoplatov, who for many years was the chief of various KGB units involved in terrorism and sabotage, both within and outside the USSR.

"...Before the start of the war I wanted to make Tsereteli a member of Sudoplatov's task force used for special missions, such as beatings and kidnappings of any people suspected of suspicious conduct or ties. Thus, the murders of People's Commissar of Foreign Affairs Litvinov and Academician Kapitsa were sketched out. Plus, film director Kapler was in for a good beating. I made only trusted persons members of the group..." (An excerpt from People's Commissar of the Interior Lavrenty Beria's testimony in the course of the investigation of his case in August 1955, as quoted in a reference book prepared by the CPSU Central Committee's Organizational Dept. of June 26, 1966.)

Sudoplatov was not the first "star" of Soviet terrorism. He reminisces in a report that prior to November 1938, Joseph, Commissar of the Interior, Yezhov had had a special group subordinated to him that was separate from all other intelligence properties.

The members called their own "Trotsky's Group" named after its chief, Leon Serbryansky. The group performed all sorts of delicate operations, including tasks for the execution of all sorts of assorted prisoners. The group's secretary, Bulanov, recounted:

TRUSTED PERSONS

On May 21, 1938, in Rotterdam, working under cover and on the order of the Central Committee, Sudoplatov blew Yevgeny Konovalev to pieces with a bomb. Sudoplatov called the man "a key agent of German imperialism and the founder and leader of an Ukrainian nationalist organization". The killer got the order from Yezhov and reported to Beria, who liked him so much that he entrusted him with the task of assassinating Leon Trotsky.

Sudoplatov's right-hand man was Naum Eitingon, alias Kotov, alias Naumov—depending on what country he was operating in. The pair did the job well—Trotsky was murdered. The assassins were promoted.

During WWII, Sudoplatov and Eitingon headed Group 1 of the People's Commissariat of State Security, as the KGB was called then. The two men were placed in charge of terrorism and sabotage in the Nazi rear. By 1942, the group grew to become the 2nd Department, and then the 4th Department of the NKVD. The Department existed until 1946.

Sudoplatov wrote in an appeal to the 23rd CPSU Congress in 1966: "...In 1946, Abakumov, the new Minister, charged me and Eitingon with the task of organizing and heading a special service of the Ministry of State Security. We were to set up a network of agents within and outside the country in order to fight enemies of the party and of the Soviet state. ... Inside the country, in the latter half of 1946 and in 1947, we completed four operations:

1. On the instruction of Politburo member and 1st Secretary of the Ukrainian Communist Party's Central Committee Khrushchev and according to a plan worked out by the Ukrainian State Security and approved by

Khrushchev, the head of the Greek Catholic Church, Romzha, who was an active opponent of Greek Catholics' union with the Orthodox Church, was annihilated in the town of Mukachev.

2. On Stalin's order, in the town of Ulyanovsk, we eliminated Polish citizen Samet who, while working as an engineer in the USSR, obtained secret information about Soviet submarines, and planned to leave the country in

order to give the information to the Americans.

3. Shumsky, a known enemy of the party, was annihilated in the town of Saratov. A faction of the Ukrainian nationalism—Shumskism—was named after the man. On presenting the order, Abakumov referred to instructions from Stalin and Kaganovich.

4. In Moscow, on the order of Stalin and Molotov, we neutralized American citizen Oggins, who, while in a labour camp during the war, managed to contact the US Embassy in Moscow. The Americans sent several notes requesting to free Oggins and give him an exit visa to the USA.

In 1949, Abakumov made an unexpected proposal: liquidate the special service. In 1950, Bureau 1 and Bureau 2 took the place vacated by the liquidation of the group.

BUREAU 1

In 1953, in Munich, the Bureau organized the assassination of Wolfgang Zolus, the former secretary and bodyguard of Trotsky. In March 1953, the then KGB chief, Sergey Ignatyev, via Report 951 to the top people in the CPSU—Mikoyan, Beria, Molotov, Bulganin and Khrushchev.

Zolus was neutralized by a KGB secret agent, a German, who on February 13, 1953, slipped him a slow-acting poison which kills a man in 10-12 days. Soon after, Zolus was taken sick and was hospitalized in a Munich hospital, where he died on March 4. Various sources reported that the adversary had no doubts it was a natural death. Doctors said that Zolus died of pneumonia.

The poison that was used may well have come from a special laboratory that was part of the bureau and was known as the 4th Department. This laboratory played an integral role in the secret life of the KGB and further inspection of the key players is required to best understand the role they played in the overall terrorist body.

MN FILE. Filimonov, an officer of the NKVD foreign intelligence, chief of the 4th Special Dept. from March 1939, until his dismissal in 1954. Sudoplatov spoke of him as a pharmacologist, a Candidate of Medicine.

Gregory Mairanovsky and Sergei Muromtsev were laboratory chiefs in the 4th Special Dept., subordinated directly to Beria and his deputy, Merkulov. Testifying on Beria's case, Mairanovsky said that Sudoplatov and Eitingon demanded poisons tested on humans. When asked where the killings were done, Mairanovsky answered: "In Moscow, Ulyanovsk, Saratov, and the Transcarpathian Ukraine." It was in these places that Sudoplatov's special service murdered its victims, as testified by the man himself.

In 1946, the 4th Special Dept. was liquidated and the two laboratories were transferred to the department of operational technologies of the Ministry of State Security. General Oleg Kalugin, who described the Soviet secret services' participation in the assassination of Bulgarian Georgy Markov in 1978, insists that until recently, the laboratory of death has been (still is?) a part of the KGB's Operations Dept.

A curious detail: neither Muromtsev, nor Filimonov was ever tried in court. Muromtsev, who died in 1960, was a microbiologist and an Academician of the All-Union Agricultural Academy. Starting in 1956, he was Director of the Gamalei Institute of Epidemiology and Microbiology at the USSR Academy of Medical Sciences. Between 1937 and 1951, the Academician was the chief of the KGB laboratory of microbiology.

Pavel Sudoplatov, a key top-secret character in the ominous life story of Soviet secret services, lives in Moscow. Neither he, nor the secret services (this article was written despite the secret services, rather than thanks to their kind help) would ever open their mouths to tell of the acts of terrorism. It is of course easy to understand Sudoplatov's silence. But the silence of his replacements defies logic. Their reluctance to name specific executors, the complete informational blackout concerning the laboratory of death, and the continuing inaccessibility of the archives of the Operations Department and of intelligence can only mean that either the secret services are proud of their bloody past, or that their past is too closely related to their present. In either case, Russia has ample reasons to beware.

Natalya GEVORKYAN,
Nikita PETROV

Pol 1/dr Hallqvist, eh

Ärendenr.

Vittnesmål av Valentina Pavlenko

Datum

1992-08-18

Avd

Grupp

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Er skrivelse 198 1992-07-29 För Lyrvall från Hallqvist Re Fru Pavlenko

PRIMO. Som Du sett har vi informerats av amerikanerna också via deras ambassad här i Stockholm samt vår egen i Washington.

Ni bör självfallet intervjua henne. Lämpligen sker det väl inom ramen för det ordinarie intervjuarbetet. Beträffande utbyte med amerikanerna bör ett informellt sådant kunna ske. Jag ber Hans Magnusson återkomma på denna punkt när han trätt i tjänst.

SECUNDO. [REDACTED] 1992-08-04. Har något avhörts från Primakovs kontor ?

CABINET

ex t:

kabs
polch
Magnusson, pol 1

Ifylles av telegramexpeditören

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

UITR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

INKOM UD 1992-08-19

AMBASSADEN MOSKVA

1992-08-19

UD STOCKHOLM

FOER POL 1/HALLQVIST. FRAAN LYRVALL.

RE RW-AERENDET.

19
-08- 20

pol
P i Su'

FORTS

1946
JUN 10 1946
G I T W E H

HAR.....

~~SECRET~~

Text:

RW-föreningen
von Dardel
C. Persson
amb Washington un
Magnusson, Pol 1:1

Magnusson, Po

[REDACTED]

SEMINAR ON RAOUL WALLENBERG, DISCRIMINATION OF
MINORITIES IN BUDAPEST, 4 AUGUST 1992

Will we now be able to learn the full truth about the
fate of Raoul Wallenberg?

The title of my presentation is linked to the assessment that the conditions for learning the truth about the fate of Raoul Wallenberg have never been better than during the last eleven or twelve months. What I am referring to is of course the situation developing in the former Soviet Union. The conditions might remain very good for some time but we can't know for sure. At least we know that the will of cooperation from the Russian authorities is dependent upon the general political situation, at least to a certain degree.

Let us stress that the position of the Swedish Government is unchanged. As long as there is no absolute evidence to the contrary, we must presume that RW may still be alive.

The main problem otherwise is of course that many years have passed since RW was arrested and brought to Moscow. Many people who were involved with his case in the second half of the forties are now dead. So, the fact that we now can count on the co-operation of Russian authorities, is not, per se, a guarantee that all circumstances will become known. We are simply very late. We still hope - not too late. I still think there is a fair chance we will know what has happened to RW.

Professor von Dardel has told you about the efforts of his international commission and about our endeavours to find out what happened to RW:s driver, W. Langfelder. I thought it would be interesting for you to hear a short account of the work of the joint Swedish-Russian working group on the fate of RW. This group, by the way, continues to draw on the assistance and experience of the international commission and several members of it participate in the working group, first of all prof. von Dardel himself, but also Dr. Makinen from Chicago and a Russian achive expert, A. Roginsky. Their efforts have been very valuable.

The proposal to set up at joint Swedish-Russian working group was agreed upon already in April 1991, at a meeting between a Deputy Chairman of KGB and the Swedish Ambassador. Of course, for reasons that became obvious later not very much was done before August last year, although some documents probably were found in the archives. At that time it seemed that what the Soviet side had in mind was to finish the work as quickly as possible and to confirm the official version that RW died from a heart attack on July 17, 1947.

Very soon after the August coup conditions for any meaningful cooperation became much better. The new Chairman of the KGB, Vadim Bakartin, personally took upon himself to speed up the work, not least in the archives, and to supervise it. The Foreign Minister, Mr Pankin decided to release all material in the archive of the Foreign Ministry. But also Mr Gorbachev and Mr Jeltsin, as well as the Minister of Interior, gave their personal support.

During the autumn the working group held three meetings, two in Moscow (one of which for the first time in the KGB building) and one in Stockholm. Rather quick progress was achieved. The fourth meeting was held six weeks ago in Moscow.

The group has the following composition: On the Swedish side - a representative of the Foreign Ministry, Prof. von Dardel, the former Chief of the Swedish police and, on two occasions, Dr Makinen, apart from myself. We have also called on Mr. Roginsky as an expert. On the Russian side - representatives of MID, KGB (MBR), MVD and occasionally from other authorities. The Deputy Chairman of the Commission of Human Rights of the Russian parliament has also participated.

The work has been organized along the following lines.

1) We have put together long lists of questions based on testimonies and other information. I will not be able to go into this today.

2) Archive work. This is mainly undertaken by the staff of the respective Russian authorities. The Swedish side has been allowed to see all original files it has requested. We have also got confirmation from independent Russian experts that the archive search is methodologically correct.

3) Interviews with senior former officials of KGB/MGB and other organs. This has been undertaken jointly by a group consisting of two or three Russian and one Swedish representative. So far more than 20 persons have been questioned, some of them twice. The work has partly been of a sensitive and delicate nature. Many of these persons worked as investigators, interrogators or prisonguards and were brought up in the Stalinist spirit and it has not always been easy to get them to cooperate. The presence of KGB officials was therefore essential.

As far as I can judge the bulk of the archive research has already been completed in the Foreign Ministry. A lot has also been done in the KGB and the Central

Committee archives as well as in some other archives, such as those of the Special Archive of Internees and Prisoners of War. Quite a lot remains to be done in the MVD archives, including those of camps and prisons. We have taken all measures to see to it that no archive or archive fund is forgotten. Among other things we have personally met with all responsible ministers. The number of archives is considerable and it is difficult to know whether something is overlooked or some material hidden away.

So what have we learnt from the archive material so far released?

In a way the Foreign Ministry files have been the most interesting because that tell us a lot about how this case has been handled by and between various Soviet authorities. As you know, the Soviet Union officially denied up to 1956 that RW had ever been taken to the SU, thus denying the message from Deputy Foreign Minister Dekanozov of January 14, 1945, that RW had been taken under the protection of the Soviet Army in Budapest. We can now learn from documents that the Foreign Ministry kept asking the Security organs on a number of occasions whether they knew anything about RW. For a long time no reply was given. The first hint that RW might be in the custody of the MGB was given on the phone and indirectly in December 1946. After that the Foreign Ministry insisted on getting a reply from State Security Minister Abakumov. The last reminder was given by Vyshinsky, Deputy Foreign Minister, on July 22, 1947. On the archive copy of that letter there is a handwritten note: Abakumov sent Molotov a personal letter on this matter on July 17. The letter is mentioned also in the outgoing registry of the MGB. But no copy of the letter itself has been found, and we don't know its contents. It constitutes, nonetheless, one of the strongest indications that something important happened to RW on or just before the 17 July, 1947. But it doesn't

tell us exactly what happened. What we do know is that it made it possible for Vyshinsky to give the Swedish ambassador an official reply a few weeks later, saying that RW is not in the Soviet Union and implying that he might have been killed in the confusion in Hungary.

The following years we can see that KGB and MID maintained this version when the Swedish side kept sending new requests and testimonies to the Soviet government. By the way, from the documents it is clear that the Soviet side thought Sweden pressed the matter rather strongly. Even when Gromyko in 1954 asked the KGB chief "how and under what circumstances RW died" the reaction from KGB was that they didn't think it appropriate to change the official Soviet replies given earlier.

But after the Swedish Prime minister when visiting Moscow in March-April 1956 had handed over incontrovertible evidence from former German prisoners of war that RW had been imprisoned in Moscow at least 1945-47, we can see in a report from Molotov and KGB chief Serov to the Central Committee, that they realized that the official line had to be changed. They wrote that the testimonies corresponded to what really had happened and that the Soviet Union might just as well tell the Swedes about the fate of RW. So Molotov and Serov obviously knew what had happened to him. Still, the documents are not completely clarifying.

Several drafts for replies to the Swedes were presented to the Central Committee. In one it is said that RW died in the hospital ward, not of Ljubjanka prison but of the Lefortovo prison and that he was imprisoned under the orders of Abakumov accused of espionage for Germany. This draft was not approved by the Central Committee, and only early

-57 can we see in the files the draft of the so called Gromykomemorandum based on the Smoltsov report. It is not clear from documents exactly how it was discovered. The most interesting part of Molotov's and Serov's report to the Central Committee April -56 reveals though that there is no need for real investigation of the fate of RW as these persons already seem to know. They even describe when and how information would be given, gradually, to the Swedes thus creating the impression that serious investigation work is under way. As you know, the Gromyko memorandum has remained the official version up to this day, although Russian officials now permit themselves to question whether the Smoltsov report is really telling us what happened. By the way, I can inform you, that Swedish experts have examined the Smoltsov report, performed an analysis of the handwriting as well as a technical analysis, and came to the conclusion that it could have been written by Smoltsov at the time. However, full certainty is impossible to obtain. It could be a fake.

As I said, we have also received documents from the Central Committee, even from its special files. Their documents, however hardly offer any new substantive information but give an interesting insight into how the case was handled by the party. All in all, the documents contain 16 decisions by the Politbureau, but the decisions only consist of approvals of draft notes to the Swedish Government. The notes themselves had been prepared by the MID and the KGB. There are also, in these files, a couple of reports from Vyshinsky to Stalin but strangely enough they don't reveal more details.

I also mentioned we have received documents from the KGB archive. Actually it seems, that this organization has undertaken rather extensive work in

its archives, but we cannot know for sure of course that it has come up with everything that remains. Most interesting are probably several register-journals from 1945-1947, where archive officials have discovered several references to RW and WL that, at some occasion were painted over which is rather unique. With modern technique , it has, in most cases, been possible to reestablish what was written. We therefore know when the two prisoners were moved in prison and to what cells they were brought, and also what happened to their belongings (with one exception). We have also established when the two were interrogated and by whom. It seems they were questioned quite seldom, compared to what was the practice for most other prisoners. We have also received more documents relating to the arrest of RW in Budapest and some report to the military counterespionage of the activities of the Swedish Embassy in Budapest. But the crucial files are missing: the personal file on RW and of a few other key prisoners meeting RW in the Ljubjanka and Lefortovo. The Russians say they have been destroyed, probably by Abakumov, but we haven't given up the hope that they might still exist. On the whole the files on prisoners of war are incredibly detailed and everything about the prisoners life is registered.

As I indicated in the beginning, there is also a possibility that additional archive material might be found in other archives, but on the whole the flow of new documents has been reduced lately.

Of course we are trying to follow upon the most interesting of the evidence relating to the years after 1947, but so far no documents confirming such testimonies have been found.

The third main line of work should also be commented upon. The interviews undertaken by the joint Swedish-Russian group has so far not revealed any final, conclusive evidence on what happened to RW. But we have received a lot of interesting information on how the security organs worked in those days, on their organization and on what they were interested in. There is also some indirect information on RW but nothing that holds as evidence in court. Interrogators have told us some details of how the RW case was handled and some circumstantial information connected with events of July 1947.

The key senior officials responsible for the case, however, died in the seventies.

The last seven months, or at least from December to June, progress was rather slow in our work, mainly due to the reorganization of Russian security organs and change of personnel, as well as due to the transfer of some important archives. The last six weeks though, work has picked up speed again. Apart from the authorities I have mentioned earlier we have now also ensured the co-operation of the Russian Archive Committee and of the Archive Commission of the Russian Parliament. Well this is where we stand, more or less, but the work goes on.

Quite a few questions remain to be settled. One is, for example, the identification of numbered prisoners in the Vladimir prison. There are also many matters that I have not had time to dwell upon today.

UTRIKESDEPARTEMENTET
CL3

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

U.g. re sid. 1

INKOM UD 1992-08-24

AMBASSADEN MOSKVA

1992-08-24

UD STOCKHOLM

FOER POL 1.

RE RW-MOETE PAA SVR.

08-25

29

(pol)

AVB

P

2

Eu

FORTS

GH

PROMEMORIA

AMBASSADEN I.....*Moskva*HAR.....*1992-08-24*

MEDDELAT FÖLJANDE:

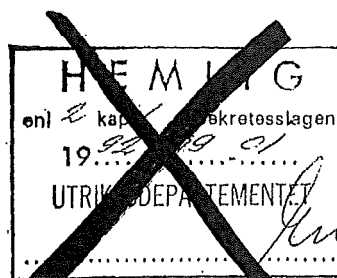
RE RW-MÖTE PÅ SVR.

AMBASSADEN (LYRVALL) KONTAKTADES IDAG AV EN FOERETRAEDARE
FOER RYSKA UNDERAETTELSJAEENSTEN (SVR), VILKEN MEDDELADE
ATT TILL IMORGON PLANERAT MÖTE ROERANDE WALLEBERGAERENDET
INSTAELLITS P.G.A. VICEDIREKTOEREN ROZJKOVS ANSTRAENGDA
PROGRAM.

NYTT DATUM MEDDELAS TIDIGAST I SLUTET AV DENNA VECKA.

DAHLSTEIN

AMBASSADEN MOSKVA

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

07.08.1992
Dr Hallqvist

ex t: RW-föreningen
von Dardel
C. Persson
amb Washington (un)

up 920901 Jm

→ Dag Hartelius

UTRIKESDEPARTEMENTET
BF1

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

ÅTGÄRD:

Pol 1:1/dr Magnusson, eh
1992-09-01
ch t. tit. 832 ✓

INKOM UD 1992-08-31

AMBASSADEN MOSKVA

1992-08-31

UD STOCKHOLM

✓ VCH 578 ✓ FOER POL 1.

RE RW-MOETE PAA SVR.

08-31

09-01

(pol)

P. 2 eu'

FORTIS

CH

RE RW-MOETE PAA SVR.

SVR HAR MEDDELAT NYTT DATUM FOER PRESENTATION AV SVAR PAA
AMBASSADENS FRAAGOR I WALLENBERGAERENDET: VICEDIREKTOER
ROZJKOV TAR EMOT LYRVALL DEN 2 SEPTEMBER KL 15:00.

TACKSAM DEPARTEMENTETS EVENTUELLA KOMMENTARER OCH
KOMPLETTERANDE FRAAGOR.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 10.15 AF

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)

Dnr	Avd	Grupp	Mål
Stockholm, August 31, 1992			

ex t:

Magnusson, pol 1:1
Hallqvist, amb. Kiev

up 920904

Mr. Marvin W. Makinen
The University of Chicago
Department of Biochemistry and
Molecular Biology
920 East 58th street
Chicago . Illinois 60637

Re Raoul Wallenberg

Thank you for excellent summary of June 25. *123*

Richter's telephone number is: 49 63 21 66 641. I don't know his address. So far we have no traces of the others. I am now leaving for Kiev, and Hans Magnusson takes over here.

Best regards

Martin Hallqvist

Ifylles av postexp

Avsant med				Avsändn datum		Sign
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post	4/9 92		<i>[Signature]</i>

Ärendes

Datum

RW-möte på SVR

Avd 1992-09-01

Mål

Adress

Ambassaden Moskva

Text

U R G E N T

Från Magnusson, Pol 1:1 Re RW-möte på SVR

PRIMO. Vi har för dagen inga nya frågor till SVR men kan komplettera den fråga som gällde planerna på en rättegång i Budapest 1952. Vid RW-seminarium i Budapest den 4 augusti meddelade en ungersk historiker att hon lyckats få fram en "Untersuchungsplan" från 1952 gällande tre personer som anklagats för att ha "mördat RW i källaren på den amerikanska ambassaden i Budapest". Det gällde den judiske sjukhuschefen Benedek och en K. Szoboi samt ytterligare en person. P. Szalai (bistod RW) skulle vara kronvittne. Processen avbröts efter Stalins död. Det säger sig självt att planerna ej kunnat sättas i verket utan sovjetisk medverkan.

SECUNDO. Tacksam erfara läget intervjugruppens arbete.

TERTIO. Det vore bra kontakt upprätthålles någorlunda regelbundet med Roginskij (och kanske vid något tillfälle med Prokopenko - vilka reaktioner har kommit på dennes Izvestijaartikel?).

Kanske kan man också efterhöra med Volkogonov om något framkommit efter min kontakt med honom strax före avresan från Moskva.

QUARTO. Vi har ännu inte hört något om Dzerkvelov från London.

CABINET

ex t:

Kabs

Bertelman, pol 1

Magnusson, pol 1:1

P 2 En'

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

ÅTGÄRD:

U.g. nr sid 7

Pr

INK UTR	
D.NG	
-09- 0 4	
AVD.	SR
P	2. En

INKOM UD 1992-09-04

AMBASSADEN MOSKVA

1992-09-04

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON.

Ch

RE RW-MOETE PAA SVR.

f
92-09-01

FORTS

SH

UTRIKESDEPARTEMENTET

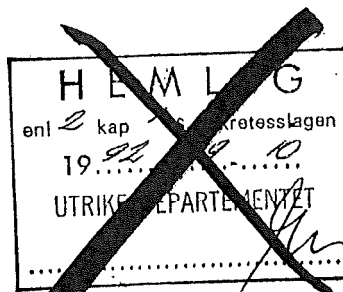
ex t: Magnusson, Pol 1:1
Hartelius, Pol 1:1
Carl Persson
Guy von Dardel

PROMEMORIA

AMBASSADEN I.....

HAR.....

MEDDELAT FÖLJANDE:

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

10 SEP. 1992
du Magnusson

RE RW-MOETE PAA SVR.

92-09-01

P R I M O PRAKTISKT TAGET INGA NYA UPPGIFTER I RW-AERENDET
FRAMKOM VID LYRVALLS MOETE MED SVR"S VICEDIREKTOER ROZJKOV
DEN 2 SEPTEMBER.

ROZJKOV FRAMHOELL ATT REDAN BAKATIN UNDER SIN TID SOM
KGB-CHEF GIVIT ORDER TILL DAAVARANDE FOERSTA HUVUDSTYRELSEN
OM SOEKNING EFTER EV. RW-MATERIAL. NU HADE EN NY GENOMGAANG
GJORTS, INKLUSIVE AV DEN SKANDINAVISKA AVDELNINGENS FILER.
INGET NYTT MATERIAL HADE AATERFUNNITS ANNAT AEN FORMELLA
FOERFRAAGNINGAR OCH MOTSVARANDE SVAR, SAMT ETT OCH ANNAT
KORTFATTAT MEDDELANDE FRAAN STOCKHOLM NAER AERENDET
UPPMAERKSAMMATS I PRESSEN O DYL.

VICEDIREKTOEREN DROG PARALLELLEN TILL ITALIENSKA
FOERFRAAGNINGAR I AERENDET ALDO MORO. INTE HELLER I DET
FALLET HADE NAAGOT SOM HELST ARKIVMATERIAL FUNNITS HOS SVR.

ROZJKOV, SOM OEVERLAEMNADE ETT KORT DOKUMENT MED SKRIFTLIGA
SVAR PAA DE SVENSKA FRAAGORNA (PM AV 16 RESP 24 JUNI 1992),
BETONADE ATT SVR INSAAG BETYDELSEN AV ATT I GRUNDEN UTREDA
RW-AERENDET OCH FOERKLARADE SPONTANT ATT MAN VAR BEREDD
BESVARA YTTTERLIGARE KONKRETA FRAAGOR. HAN VILLE SAMTIDIGT
UNDERSTRYKA ATT PRIVATPERSONERS VITNESMAAL, SOM FALLET BL A
VARIT BETRAEFFANDE AMERIKANSKA POW, OFTAST MAASTE BEDOEMAS
MYCKET KRITISKT.

S E C U N D O FRAAGORNA BESVARADES I KORIHET ENLIGT FOELJANDE:

PM AV 16/6-92

FRAAGA 1-2: SVR HADE INGET MATERIAL. ROZJKOV TILLADE ATT DET
GIVEIVIS FANNS EN RESIDENTIUR I STOCKHOLM, MEN RW
INTRESSERADE SMERSJ OCH MILITAEKONMISARIATET OCH
UTLANDSSPIONAGET I STOCKHOLM VISSTE INGET OM DETTA.

FRAAGA 3: I SLUTET AV 1944, BOERJAN AV 1945 ARRESTERADE
ANDRA UKRAINSKA FRONTENS SMERSJ-GRUPP I BUDAPEST DEN
BELGISKE MEDBORGAREN, RYSSEN MICHAIL PAVLOVITJ
GOLENISJTJEV-KUTUZOV-TOLSTOJ, FOEDD 1896.

UNDER FOERHOER FRAMKOM ATT HAN VAR TJAENSTEMAN VID SVENSKA
AMBASSADEN OCH ROEDA KORSET. HAN GAV VISS INFORMATION OM DEN
SVENSKA BUDAPESTIMMISSIONENS PERSONAL, BL A IVAR DANIELSSON,
VLADIMIR LANGE, WALLENBERG, ANGER, BERG, KARLSSON OCH
ERMARK.

FORTS

FOERHOERSDOKUMENTET HAR EJ AATERFUNNITS I SVR-S ARKIV, ENDAST ETT DOKUMENT SOM BESKRIVER ATT OVAN NAEMNDA FOERHOER AEGT RUM.

GOLENISJTJEV-KUTUZOV-TOLSTOJ VAR CHEF FOER ETT SVENSKT SJUKHUS, MED BL A 28 PATIENTER FRAAN ROEDA ARMEN. HAN SVARADE FOER DERAS SAEKERHET MOT HITLERARMENS MILITAERMAKT.

NAAGRA INFORMATIONER FINNS INTE OM EN HUSUNDERSOEKNING EFTER GOLENISJTJEV-KUTUZOV-TOLSTOJS DOED.

ROZJKOV TILLADE ATT NAAGOT SAADANT KNAPPAST HELLER SKULLE HA VARIT MOEJLIGT I ETT PAA DEN TIDEN "INTE DIREKT VAENSKAPLIGT SINNAT LAND".

FRAAGA 4-5: INGEN INFORMATION FANNS, OCH ROZJKOV TILLADE (BETRAEFFANDE FRAAGA 4) ATT SVR PAA DEN TIDEN GICK UNDER BETECKNINGEN INFORMATIONSKOMMITTEN (KI) OCH INTE HADE NAAGOT MED BERLJA ATT GOERA.

DET FANNS INGA UPPGIFTER OM NAAGON PLANNERAD ANTIJUDISK PROCESS.

FRAAGA 6: KUKIN VAR VERKLIGEN CHEF FOER EN STYRELSE I DEN SOVJETISKA UNDERRAETTELTSETJAENSTEN 1947-52, MEN INTE NAAGON UNDERRAETTELTSESKOLA. I IZMAJLOVO-OMRAADET HADE UNDERRAETTELTSETJAENSTEN INGA OBJEKT UNDER DE AKTUELLA AAREN.

ATT KUKIN HAFT MED RW-AERENDET ATT GOERA, SOM VITTNET GOER GAELLANDE, AER TVEKSAMT, EFTERSOM KUKIN I SITT ARBETE INTE SYSSLADE MED KRIGSFAANGAR. KUKIN AVLED 1979.

FOERRE ARKIVCHEFEN POLJAKOV, M.S., AVLED I SLUTET AV 70-TALET.

FRAAGA 7: BORTSETT FRAAN UPPGIFTERNA FRAAN GOLENISJTJEV-KUTUZOV-TOLSTOJ FANNS INGEN INFORMATION.

PM AV 24/6-92:

NAAGON GEORGIJ DZJERKVELOV/FANNS INTE I FOERTECKNINGEN OEVER SOVJETISKA UNDERRAETTELTSETJAENSTENS MEDARBETARE. DAEREMOT, FRAMHOELL ROZJKOV, ARBETADE EN ALEKSANDR PZJERKVELOV I UTLANDSSPIONAGET UNGEFAERLIGEN 1940-1953, DAA HAN OEVERGICK TILL KONTRASPIONAGET. HOPPADE AV TILL VAEST NAER HAN I SLUTET AV 50-TALET UNDER TAECKMANTEL SOM JOURNALIST ARBETADE I SCHWEIZ.

SOVJETISKA UNDERRAETTELTSETJAENSTEN HADE ALDRIG SYSSLAT MED FRAAGOR ROERANDE ARRESTERING AV KRIGSFAANGAR. VLADIMIRARKIVET HADE DAERFOER INGET MED SVR ATT GOERA.

T E R T I O. MHT BEMANNINGSLAEGET AMBASSADEN SAMT KOZLOVS TJAENSTERESA HAR INTERVJUGRUPPEN AENNU INTE AATERUPPTAGIT ARBETE.

ETT FLERTAL VITTNESMAAL, SOM HUVUDSAKLIGEN MAASTE BEDOEMAS OTILLFOERLITLIGA, HAR PAA SENARE TIDEN INKOMMIT FRAAN TILLFAELLIGA BESOEKARE PAA AMBASSADEN SAMT PER TELEFON. JOURNALISTER SOM I TIDIGARE TELEGRAMM OMNAEMNDA WEISMANN SAMT WEIBELL HAR OCKSAA VARIT PAATAGLIGT AKTIVA PAA SENARE TID.

FORTS

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

CL

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF BIOCHEMISTRY AND MOLECULAR BIOLOGY

920 EAST 58TH STREET
CHICAGO • ILLINOIS 60637

Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-31
skr t tit.

June 25, 1992

133 610

INK. UTRIKES DEP.	
D.No	
92 09 04	
AVD	GR

Mr. Martin Halqvist
Swedish Foreign Ministry
Stockholm, Sweden

Dear Martin:

7 I have enclosed a typed copy of the summary of my interview with Mr. Jan Loyda on June 5, 1992. I have also sent a separate copy to Guy von Dardel and Mr. Jan Lundvik, the latter because of the special help that he provided for me to travel to Loyda's home. I trust that you shall communicate copies to Hans Magnusson in Moscow and to Russian members of the Commission.

Please forward to me names and addresses of the former German prisoners who are still alive and were interrogated July 23, 1947, about Raoul Wallenberg or Vilmos Langfelder. I shall look into the best possibility for interviewing them also. You had mentioned that Gustav Richter is still alive. The others are Paul-Erhard Hille, Ernest Huber (Austrian), Reiner Stagel, Horst Kitschman, Eero Pelkonen, and Ernst Krafft. The last three I believe are now deceased. Krafft died in the Vladimir Prison.

With best wishes,

Sincerely,

Marvin W. Makinen

Marvin W. Makinen

Enclosure

Pol 1/dr Hallqvist, eh
1992-08-31
ex t: kabs

Magnusson
RW-föreningen
Carl Persson

un t:
amb Moskva
Washington
Budapest
Bonn

Interview by Marvin W. Makinen

with Mr. Jan Loyda at his home

Gerhard-Hauptmannstrasse 42

O-9251 Lauenhein, Germany

Prepared Friday evening, June 5, 1992, in Berliner Pentahotel

I arrived at the home of Jan Loyda (Gerhard Hauptmannstrasse 42, Lauenhein) at about 11:00 a.m., June 5, 1992, with Mr. Manfred Phillip, the driver for the Swedish Consulate in Berlin. Mr. Loyda thought at first that I was Professor von Dardel since that is whom he was expecting. I introduced myself and handed over to him a letter from Mr. Jan Lundvik, the General Consul of the Swedish Consulate in Berlin, and the letter from the Swedish-Soviet Commission dated December, 1991, requesting him to give information freely. Mr. Loyda invited me into his home, brought me into his living room, and suggested that I take off my suit jacket to be comfortable. Mr. Loyda, for a man of 80 years of age, was particularly young looking and was clearly in good health and physically active. His wife was also at home.

I offered to Mr. Loyda some "gifts" from Berlin, stating that I had talked recently by telephone with Professor von Dardel and that he had requested me to bring something since he was unable to come himself. Mr. Loyda stiffened somewhat in his answer and simply stated that it was not necessary to give anything. He did not accept the gift (a box of chocolates and a bottle of German schnapps).

In general, the interview went smoothly and was conducted entirely in German. A few moments were spent at times in Russian because of copies of various archival materials that I had brought with me. I inquired whether the interview could be recorded. He stated that he did not want to have anything recorded. The subject was not brought up again.

As an aid in the interview, I brought xerox copies of several prisoner registration cards from the Vladimir Prison, including his own; a copy of Loyda's handwritten complaint to the director of the Vladimir Prison which we found in his personal file in Moscow; and an assortment of different photographs of Raoul Wallenberg and of other individuals known only to me.

To begin the interview as easily as possible, I inquired of Mr. Loyda first whether he could describe when and where he first met Raoul Wallenberg. Mr. Loyda responded by stating that it was in the Lubyanka prison and that he was already in a cell with Willi Roedel, a German diplomat. He could not recall the cell number or the exact location in the Lubyanka prison, and he could only recall that it was after the end of the war in 1945, that there was "not much snow left," and that it was presumably the end of the winter.

Mr. Loyda described Raoul Wallenberg as a spirited young man, and stated that R.W. had introduced himself as a Swedish diplomat who had been in Budapest, that he had dealt with Nazi army officials to obtain the release of Jewish people from being sent to "death camps", and that he had often simply gone to the trains

to take people off of the trains. Mr. Loyda stated that R.W. had gone to Soviet authorities to obtain protection for Jewish people and was then arrested.

Mr. Loyda described R.W. as a physically strong person, in good health and spirits, a person who did exercises every day. He liked to sing and often did so in the cell. Loyda stated that he had recently heard a Swedish folksong which he recognized because R.W. sang it and had described it as his favorite "Bauernlied."

Loyda described Willi Roedel as a friendly person, also in good health and physically strong and of large stature. He said that Roedel had explained to him that he had had to travel to Japan on assignment from Bucharest and had been arrested during his return trip by train. Loyda had no further knowledge about Roedel and stated he never heard from him or about him again except that once while being transported to Butyrka he spotted Roedel through a crack in the door of the transport wagon and called his name out. Roedel turned around but Loyda could say nothing further.

When I described to Loyda that there are no further traces of Roedel except that he seems to have been sent to Vorkuta and succumbed there, Loyda stated that he finds it difficult to believe. "Roedel was a strong, large man in good health." Loyda stated that Roedel had told him that he had once told an interrogator that he would commit suicide, whereupon the interrogator answered, "That we will not allow. So easily can you not die in our hands."

Loyda stated that he was together with R.W. and Roedel to the best of his recollection about six weeks. Only once during this time was Loyda himself taken for interrogation. He stated that the interrogation was about his own activities. During the interrogation, the interrogator asked him with whom he was sitting. He answered, "the German diplomat, Roedel, and the Swedish diplomat Wallenberg." The interrogator answered immediately, "The German is a diplomat but the Swede is not." No further explanation was given. He stated that he informed Roedel and R.W. of this statement later in the cell, but he could not recall what R.W. had stated. Loyda added that during this interrogation the interrogator was a short man who spoke only Russian. He stated that a woman translator, Lydia Krushch, was with the interrogator. He could not recall the name or the rank of the interrogator but only called him an "NKVD-ist."

I showed Loyda a xerox copy of his prisoner registration card from the Vladimir prison and pointed out to him that I knew that he had come into Soviet hands already in 1943 but that the card showed that he had been arrested only in 1952. He volunteered that he originally was considered of German citizenship but of Czech nationality and that he was to be repatriated to Czechoslovakia. He was brought to a camp in the Ukraine in Darnitza and was then brought to the Crimea. He was called back to Moscow in July of 1947, and no reason was given. He was placed again in the Lefortovo prison in Moscow.

Loyda volunteered that he had joined partisan troops to fight against German soldiers because of his father. He stated his father had been a Communist, and that he had himself become convinced that the Soviet people were themselves determining their own destiny through their work. This appealed to

him. He claimed that in his interrogation he stated that he was not guilty of anything and that he had only fought fascist troops. He volunteered further that upon his return to the GDR he went through considerable effort to have it proven that he had indeed been a partisan fighting against German Nazi soldiers, and he was not guilty of anti-Soviet espionage according to Article 58. He stated that this was finally acknowledged and that he was "rehabilitated."

Loyda stated also that upon his return he applied for and obtained certification to work as a Russian teacher in an engineering institute and that he himself studied engineering. He also studied English to obtain certification to work as an English teacher, which he obtained. (He stated to me that he could not speak well enough in English for the interview.) He stated that he obtained his beginning in English from R.W. During their imprisonment together, R.W. taught him English and he taught R.W. Russian. Loyda described how he wrote English words on a piece of paper with burned matchsticks and glued the paper underneath the stool in his cell with glue made from bread so that guards would not find it during inspection.

I told Loyda that I knew that he had also been in the same cell with Vilmos Langfelder. He stated that he did not recognize the name. I stated this was the chauffeur of Wallenberg, whereupon he stated then that he could recall the person. He said that he had not remembered the name and could not remember his first name. Loyda stated that he could not recall anymore whether he was first with Roedel and R.W. or whether he was first with Roedel and Langfelder. But he commented that it seemed to him unusual that he had been with both Roedel and R.W. and with Roedel and Langfelder. He described Langfelder as a very "sympatischer Mensch", and obviously a very cultured person who spoke a "gepflegtes Deutsch" with a soft accent typical of Hungarians. He could recall nothing about Langfelder's background, he did not know of the reason for arrest, and only knew that he had been with R.W. and had come to Moscow with him by train. Langfelder was in good health. He never saw Langfelder again and had not heard of him again during the rest of his imprisonment.

Loyda explained voluntarily the reason for his difficult relationship with Hans Hofstetter. He stated that he was in a cell with him in the Lefortovo prison when Hofstetter was asked through knocking contact from a neighboring cell whether Hofstetter had heard of Wallenberg. Loyda answered to Hofstetter that he did not know about a Wallenberg since he had been forced to sign earlier an agreement not to discuss any of his former cellmates with anyone. When Hofstetter later learned that Loyda had been with R.W., he accused Loyda of being a spy. At this point I showed Loyda the copy of his handwritten complaint to the director of the Vladimir Prison. The sight of it caused Loyda to break into hard tears. He could add nothing more about Hofstetter, Roedel, R.W., or Langfelder. Loyda stated he had never been a spy. When the two had to share a cell together in Vladimir, Loyda refused to speak with Hofstetter "Ich spreche nicht mit Lumpen", and then Hofstetter complained to prison authorities. After two weeks Hofstetter was replaced by Heinz Jantschi. Loyda described Jantschi as an Austrian who stated that he was Jewish. Jantschi, Loyda also said, was the person who had knocked on the wall about R.W. in the Lefortovo prison.

Loyda stated that he felt that Hofstetter was a very unreliable person and a spy for the NKVD. Hofstetter always had good knocking contacts with neighboring cells on both sides; he always inquired about the interrogations and gave advice on what to answer. He stated that Ernst Keitel, Otto Hatsch, and Hans Hofstetter were in Butyrka and Lefortovo prisons in the same cell. Loyda felt that Jantschi might know something about what might have happened to R.W., and Loyda, without my raising the issue, stated that the claim by Hofstetter that Loyda had seen R.W. in labor camp cannot be true. He had seen R.W. only in the Lubyanka. This was another example, he said, of how Hofstetter made trouble. Loyda stated that he received a 25 year sentence because of Hofstetter. There were obviously hard feelings towards him.

Loyda recalled some of his other cellmates but was not certain of the order or dates of sharing cells. They were Langheld (head of German counterespionage, sentenced to execution by hanging); Gerasimov, a Soviet army officer accused of joining Vlasov; Rudenko; Karl Kosch from Siebenbergen; and Justus Schaefer from Reiboltz-Ruhr. He stated that in the Lefortovo prison, in a cell which contained about 20 prisoners, he met an American Standley Jung who had a doctorate in law, had been in Prague, and he thought had been returned to the United States. He liked this prisoner and would like to know what happened to him. I showed Loyda a collection of photographs of various individuals, three photographs being of R.W. as a young man at the University of Michigan or in Budapest. With some hesitation he picked out only the photographs of R.W. to identify him.

During the interview Mrs. Loyda served us wild strawberries grown in their own garden, with whipped cream and coffee. After most of the interview was finished and I packed away my notes, Mrs. Loyda served us coffee again (at one point she came and sat in the living room and listened to our discussion). Loyda and I continued in conversation for about another 20 minutes about his various recollections, stating as he had earlier several times, that he finds it inconceivable that further traces of R.W. cannot be found, and that it is inconceivable that he would have succumbed to a heart attack. As I got up to leave, Loyda reminded me that I had left the gift on the floor next to the chair where I sat while I was arranging my papers in my brief case. I again stated that I knew that I did not have to bring the gift but wished that he would accept it. After making several typically German remarks in a courteous way, he accepted the gift of a box of German chocolates and a bottle of Doornkaat schnapps.

I asked Loyda whether he would be willing to answer any further questions again, should we find further information if we felt he may be helpful for explanation. Loyda volunteered that he did not speak about these matters in Soviet times because of the agreement which he was forced to sign in prison, but now times have changed and "this is an international matter where anyone should help." He stated that he would be willing to speak again if necessary. He provided his telephone number (he had had a phone installed only eight days earlier).

We walked outside to the garden to find that his wife was sitting with the driver, Mr. Manfred Phillip in the garden and that she had offered him coffee.

Interview with Jan Loyda
June 5, 1992
Page 5

As I left the gate to his garden, having taken leave in German and thanking him for his assistance, he uttered "good bye" as the only English words that he spoke during the interview. The entire interview lasted approximately three hours.

On leaving, I left Loyda my card giving my University of Chicago position, address, and telephone, FAX, etc. numbers. He was pleased to have this in that it seemed to confirm to him that I was an advisor to the Commission, working as a private individual as had been explained earlier in the letter of introduction to him by Mr. Lundvik.

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

Handl: Björn Lyrvall

Pol 1:1/dr Magnusson, eh

1992-09-14

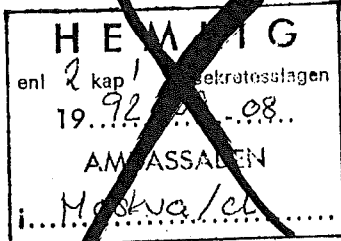
ex t: Magnusson

Carl Persson

Guy von Dardel

1992-09-08 Nr 234✓

Utrikesdepartementet

UTRIKES DEPT		
D. 92		
92.09.11		
AVD.	GR.	MÅL
2	2	Enf

Pal

u

Ryska underrättelsetjänsten om RW-ärendet

920904 602✓

(2/bil)

Ryska underrättelsetjänstens biträdande direktör Rozjgov överlämnade i möte med Lyrvall den 2 september svar på ambassadens förfrågningar i RW-ärendet.

I anslutning till ovancit. insändes svaren i kopia och ambassadens översättning.

Örjan Berner

К памятной записке посольства
Швеции в Москве от 16.06.92

По пп. 1-2 Служба внешней разведки материалами не располагает.

К п.3. В конце 1944 г. - начале 1945 г. опергруппой "Смерш" 2-го Украинского фронта в Будапеште был задержан Голенищев-Кутузов-Толстой Михаил Павлович, 1896 года рождения, русский, гражданин Бельгии.

В ходе допроса он показал, что является чиновником шведского посольства и Красного Креста. Сообщил некоторые сведения о персонале шведской миссии в Будапеште, в т.ч. характеристики на посланника Даниэльсона Ивара, председателя шведского Красного Креста Ланге Владимира, секретарей миссии Валленберга и Пер Ангера, атташе Ларса Берга и Карлсона, консула Ермарка.

Однако самих этих сообщений в архиве СВР не обнаружено.

Голенищев-Кутузов-Толстой М.П. являлся начальником шведского госпиталя, в котором на излечении находилось 28 военнослужащих Красной Армии. Он обеспечил их защиту от военных властей гитлеровской армии.

Сведений об обыске в доме после смерти Голенищева-Кутузова-Толстого М.П. не имеем.

По пп. 4-5 сведений не имеется.

К п.6. Кукин К.М. действительно являлся в 1947-52 гг. начальником одного из управлений советской разведки, но не разведшколы. В районе Измайлово разведка не имела никаких объектов в указанные выше годы. Вызывает сомнение утверждение источника шведского посольства относительно интереса Кукина К.М. к делу Р.Валленберга, т.к. характер его работы отношения к военнопленным не имел. Кукин К.М. умер в 1979 г.

Бывший начальник архивного отдела Поляков М.С. умер в конце 70-х годов.

По п.7 никаких сведений нет, за исключением сведений на Голенищева-Кутузова-Толстого М.П. (см. п.3).

К памятной записке шведского посольства от 24.06.92

В списках сотрудников советской разведки Джерквелов Георгий не значится.

В результате проверки материалов скандинавского подразделения разведки за 1950-53 гг. сведений в отношении Р.Валленберга не обнаружено.

Вопросы содержания военнопленных в компетенцию советской разведки никогда не входили. Упоминаемый в памятной записке от 24.06.92 г. архив в г.Владимире к разведке никакого отношения не имеет.

1992-09-08

Ambassadens översättning

mo.1

Re PM från Sveriges ambassad i Moskva 1992-06-16

Rörande punkterna 1-2 förfogar Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR) inte över något material.

Re punkt 3. I slutet av 1944 - början av 1945 greps Michail Pavlovitj Golenisjtjev-Kutuzov-Tolstoj, född 1896, ryss, belgisk medborgare, i Budapest av 2:a ukrainska frontens "Smersj"-operationsgrupp.

Under förhøret uppgav han, att han var tjänsteman vid svenska ambassaden och Röda Korset. Låmnade vissa uppgifter om personalen vid svenska missionen i Budapest, bl a karaktåristika på ministern Ivar Danielsson, ordföranden i svenska Röda Korset Vladimir Lange, missionens sekreterare Wallenberg och Per Anger, attachéerna Lars Berg och Karlsson samt konsuln Hjermark.

Dock har själva uppgifterna inte påträffats i SVRs arkiv.

M.P.Golenisjtjev-Kutuzov-Tolstoj var chef för det svenska sjukhus, i vilket 28 militärer från Röda Korset befann sig för vård. Han tillförsåkrade dem skydd från hitlerarméns militåra myndigheter.

Vi har inga uppgifter om husundersökning efter M.P.Golenisjtjev-Kutuzov-Tolstojs død.

Rörande punkterna 4-5 finns inga uppgifter.

Re punkt 6. K.M.Kukin✓ var verkligen 1947-52 chef för en av den sovjetiska underråttelsetjånstens styrelser, men inte för underråttelsseskolan. I Izmajlovoområdet hade underråttelsetjånsten inga som helst objekt under ovan angivna år. Den svenska ambassadens kållas påstående om K.M.Kukins intresse för R:Wallenbergs akt verkar tvivelaktigt, då hans arbetsuppgifter inte hade något med krigsfångar att göra. K.M.Kukin avled 1979.

F d arkivavdelningschefen M.S.Poljakov avled i slutet av 70-talet.

Rörande punkt 7 finns inga som helst uppgifter, med undantag av uppgifterna om M.P.Golenisjtjev-Kutuzov-Tolstoj (se sid 3).

Re svenska ambassadens PM av 1992-06-24

I förteckningar över medarbetare i sovjetisk underrättelsetjänst finns Georgij Dzjerkvelov inte med.

Vid kontroll av underrättelsetjänstens skandinaviska underavdelnings material från 1950-53 har uppgifter som hänför sig till R.Wallenberg inte upptäckts.

Frågor om förvar av krigsfångar har aldrig ingått i den sovjetiska underrättelsetjänstens kompetens. Det i PM 1992-06-24 nämnda arkivet i Vladimir har ingenting som helst att göra med underrättelsetjänsten.

1970
Hans

Polskt Wallenberg-vittne?

Blev idag uppringd av Irena Ostrowska, svensk-polska, (08/715 48 33) som nyligen vid släktbesök i Szczecin träffat ett förment Wallenberg-vittne.

Det är en avlägsen släkting till henne som påstår att han 1949 träffade Wallenberg i/på väg till/ ngt läger (i Kazachstan?).

För ett par år sedan intervjudades mannen i en lokaltidning i Szczecin, men skall då inte ha berättat allt han visste. Han vore beredd att berätta mer för någon svensk.

Ostrowska sänder över artikeln och adress mm.

JN 920911

12.11.82
 (Pac)

MOI

K

Ma lat temu, kiedy jeszcze w polskiej prasie nie było nawet wyznaczone nazwisko Raoula Wallenberga, rozmawiałem z kilkoma osobami, które — jak twierdzą — widziały go w Rosji. I to już po okresie, w którym — według radzieckich służb bezpieczeństwa — umarł w lochach moskiewskiej Łubinki.

Rozmówcy nasi zastrzegali jednak za każdym razem, że jest to tylko rozmowa prywatna. „Solidarność” — mówili wówczas — jest zbyt słaba, by poruszać oficjalnie tragiczne losy ludzi, którzy zginęli w Wschodzie. I dodał: KGB ma długie ręce; dłuższe niż się z pozoru wydaje.

Dopiero dziś jeden z nich pozwolił na ujawnienie pewnych faktów. Zastrzegł jednak, że bliższe dane (takie, jak personaliów innych świadków) może przekazać tylko rodzinie zaginionego dyplomaty.

Raoul Wallenberg urodził się w 1912 roku, w Sztokholmie, w jednej z najbogatszych rodzin bankierskich. Studia architektoniczne ukończył w Sztokholmie. Pod koniec lat trzydziestych, jako przedstawiciel rodzinnego banku Enskilda wyjechał często na Węgry. Po wybuchu wojny jego kontakty z Budapesztem uległy wielokrotnemu. W lipcu 1944 r. został sekretarzem ambasady szwedzkiej w tym mieście. To była jego oficjalna rola. Nieoficjalnie (co ujawniono dopiero po wojnie, a niektóre dane — dopiero w ostatnich latach) — organizował na wielką skalę akcję ratowania osób (głównie Żydów) skazanych na śmierć lub obóz koncentracyjny. Do końca działań wojennych (dokładnie — do stycznia 1945 r.) udało mu się ocalić ponad 15 tysięcy osób.

Zajmował się również działalnością szpiegowską na rzecz wywiadu Stanów Zjednoczonych. Czy pełnił rolę szprytnego kontaktowego dla wyspecjalizowanych służb? Czy wykorzystywał jedynie immanenty dyplomatyczny do przewożenia wiadomości i rozkazów? Tego nie wiadomo. Prawdopodobnie mógł posłużyć się do tego celu osobami, które zostały uratowane i wyposażone w paszporty ambasady szwedzkiej i innych placówek państw neutralnych. Jedynie, co można z całą pewnością stwierdzić, to poparcie jakiegoś udziału mu w tym. Oświadczenie gen. W. Olsena, szwedzkiego pełnomocnika w Moskwie, że nie pamięta, czy w czasie jego urzędowania nie miał styczności z Wallenbergiem, nie jest dowodem na jego udział w tym.

Tam, w środzku gestwiny, apofrya wleżała znaleziona osoba, która była zbiegłą z radzieckiego wojska, bądź uciekającą się przed przymusowym poborem. Zostaje z nim. Nikt nie postanowił się, jak długo mają się ukrywać. Wszyscy liczą na to, że kopanki skończą się po paru dniach i będą mogli wrócić.

„Wówczas brali do wojska i wysłali na front rocznik 1926 i starszych — wspomina. — Z takich jak ja, młodszych, utworzyli oddział i ćwiczyli go na miejscu. Wojsko, nie wojsko, mundurów nie dali i pozwolili przy tym częściej dnia pracować na gospodarstwie. Nie to było jednak przyczyną ucieczek ludzi. Wszyscy chcieli do polskiego wojska, a nie rosyjskiego. Wszyscy pamiętali, co oni wyuczili po wrocie w 1939 r.”

W nocy Rosjanie obstawiają las i wypijają ucieleśnionych. Nad ranem zbierają wszystkich razem. Dowodzący oddziałem oficer przemawia do schwytanych. Mówi, że radzieckie wojsko nie żartuje, że reguły postępowania Czerwonej Armii są twarde, ale sprawiedliwe. Na poparcie wygłoszonych tez jeden ze złapanych (Popowski) zostaje rozstrzelany na miejscu. Resztę pozbawionych ubrań i tylko w białej, ze związonymi do tyłu rękoma poprowadzono do wsi. Na drugi dzień trafiają do więzienia w Wiewieniu. Eskortujący nie chcą z nimi rozmawiać. Nie odpowiadają na żadne z pytań o ich dalsze losy. Po dwóch tygodniach ponowna przeprowadzka. Tym razem do dużego więzienia na Lidzie. Tu kuratelę nad krótkimi Polakami przejmują już NKWD.

Zaczynają się przesłuchania. Skąd wzięłeś się wśród tych, którzy uciekli z wojska? Kto wami dowodził? Przestuchujący nie zwracają uwagi na tłumaczenie, że szedł tylko do kuchni pro-

Jakby co — zdążył
 jeszcze szepnąć —
 zapamiętaj moje
 nazwisko: Wallenberg.
 Może uda się
 wam przeżyć. Ja
 jestem Raoul Wallenberg.

Gromki oficjalny note. Informuje ona, że rzeczywiście Raoul Wallenberg zatrzymany był swego czasu przez Rosjan. Zmarł jednak w moskiewskim więzieniu na Łubiance 17 lipca 1947 roku.

W wiele lat później, na podstawie nieoficjalnych poszukiwań podjętych przez Szweda, że w sprawie porwania Szweda mógł być zamieszany sam Chruszczow bądź nawet Chruszczow i Breżniew razem.

Rabka tajemnicy uchylił (poźdźdźnik 1989 r.), a jednocześnie zgłomotał sprawę jeszcze bardziej, szwedzki dziennik „Arbete” wychodzący w Malmö. Powołując się na nie wymienione z

WALLENBERG

cie, że szedł tylko do kuchni pro-

Wiele lat później, na podstawie nieoficjalnych poszukiwań podjętych przez Szweda, że w sprawie porwania Szweda mógł być zamieszany sam Chruszczow bądź nawet Chruszczow i Breżniew razem.

...wstąpił i zrozumiął.

Pan Józef urodził się w roku 1927, we wsi Litwa, w województwie nowogródzkim. Jego wujek walczył w legionach Piłsudskiego, zaś ojciec — w Czerwonej Armii i wrócił do domu dopiero po wojnie polsko-bolszewickiej. Miał przestąpić później wiele kłopotów, co oczywiście odbiło się na jego synu. Pamiętający ojców jego przemość, ludzie na wsi nazywali Józka małym bolszewikiem.

Mocno utrwalone wspomnienie z dziecięcych lat to letnie obozy w Niecieżu. Organizował je i sponsorował m. in. książę Michał Radziwiłł. Zebrana w majątku młodzież stormowana była w „dzięki legion” nazywany też żartobliwie przez wojskowych „szkołą kadetów”. Jak na wojsko przystało były parady, musztra, zwołania z przedmiotów, wojskowych, podział na szarę, a nie wszystkim mundur, broń i normalne ćwiczenia. Te letnie zloty spełniały jednak głównie rolę szkół wychowania w duchu patriotycznym.

Rok 1939. Wybuch wojny. Z tą chwilą zaczął dorastać. Skończył się zabawy i dziecięce wyobrażenia świata. Wkrócenie Rosjan. Rok 1940. Arestowanie dużej części rodziny. W tym — co robi na nim duże wrażenie i utrwala opinię o najazdach — babci i kuzynki z półtorarocznym dzieckiem. Nowa władza dzieli ludzi wsi na tych dobrych i złych burżujów, którzy mają gładkie twarze i mniej spracowane ręce.

Rok 1941. Druga część wojny. Okupacja niemiecka.

Rok 1944. Powrót Rosjan. Sierpień. Żniwa i inne prace rolne. Na 15-letnim gospodarstwie siedemnastoletni Józek pozostaje sam. Kilka dni wczesniej brat zostaje przymusowo wcielony do wojska radzieckiego. 24 sierpnia Józek idzie do oddalonego o 10 km majątku Łękich, gdzie pracuje kuzyn. Chce go prosić o pomoc w gospodarstwie. Idzie skrótnymi, przez las.

przyniesie, którego nie chce wstąpić do Czerwonej Armii? Próbuje tłumaczyć, że to nie tak — n tylko do wojny, że nie — prawdziwy wojak, i że w ogo... to bolszewicy napadli na Polskę razem z Niemcami, więc jakże tak, ma teraz służyć w ich wojsku? Padają pierwsze cięty. Te najboleśniejsze, z zaskoczenia, bo mimo wszystko, pamiętał ciągle przestroję ojca i przewisko „małego bolszewika”, które na nim ciążyło. Wreszcie krzyczy, że brzydzi się ich, tych ich mundurów i wszystkiego, co sobą reprezentują.

Skatowany i nieprzytomny budzi się już w celi. Po paru dniach wszystko zaczyna się od początku. W dwa miesiące później zostaje mu przedstawiony akt oskarżenia. W nim stwierdzenie, że był organizatorem polskich białych band i utrzymywał łączność z Londynem.

— Panie, ja miałem 17 lat, a tu ze mnie zrobili bandytę — mówi jeszcze dziś z irytacją w głosie. Zaraz po tym, tuż przed Bożym Narodzeniem wraz z grupą AK-owców trafił do więzienia w Mińsku.

Trzymani są w zimnych, wilgotnych celach położonych pod budynkiem. Spią na gołym betonie. W więzieniu brak jest kanalizacji. Najgorsze jednak są dalsze, codzienne przesłuchania połączone z biciem. Trafił do szpitala, który różni się od cel tylko przyciemnieniem i faktem, że nie ma się styczności z przesłuchującymi. Z tego okresu zapamiętuje nazwisko współtowarzysza przyzwoitego Polknera, postrzelonego w obie nogi i złapanego w Lidzie.

Po „wyzdrowieniu” zostaje mu przedstawiony akt oskarżenia o identycznym brzmieniu jak w Lidzie. Tym razem jednak musi podpisać przyznanie się do winy. Nie robi tego. Po tygodniu bicia rezygnuje z oporu. Ma wówczas tylko tyle siły, by złożyć nieczytelny znak na podsumowanym mu papierze.

Po kilku kolejnych dniach, gdy uznano, że doszedł już do siebie, zo-

do czerwca 1949 r. Do czasu, kiedy do więźniów zaczęły dochodzić wiadomości o ucieczce Mikołajczyka z Polski.

Pod koniec grudnia 1944 roku rozpoczynają się walki o Budapeszt. Wallenberg nawiązuje kontakt z dowódcą 4 Frontu Ukraińskiego Armii Czerwonej. (Funkcję zastępcy dowódcy ds. politycznych pełni w nich generał Leonid Breżniew). Chce również skontaktować się z nowo powstałym węgierskim Rządem Tymczasowym. 17 stycznia 1945 r. w towarzystwie swojego sekretarza oraz przydzielonej mu przez Rosjan eskorty (dwóch żołnierzy i oficer) jedzie na rozmowy do Debrecyna. Do celu swej podróży nigdy nie dociera. Ginie po nim wszelki ślad. Jedno jest tylko pewne — przedstawiciele wojsk radzieckich pomijają milczeniem wszystkie dopytywania się o jego los.

Już po zakończeniu wojny 16 lipca 1946 r. ambasador szwedzki w ZSRR, Steffan Soderblom rozmawia ze Stalinem. M. in. porusza sprawę Wallenberga. Jedyną reakcją generalissimusa jest zanotowanie nazwiska w swoim notatniku. W dwa lata później, w wyniku bezkutekcyjnych poszukiwań Szweda, pisze do Stalina Albert Einstein. Użykuje odpowiedź, że obywatel o nazwisku Wallenberg nigdy nie przebywał na terenie Związku Radzieckiego. Podobne odpowiedzi kierowane są do innych osób, które próbują uzyskać informacje o losie zaginionego dyplomaty.

Po śmierci Stalina odżywają nadzieje na odnalezienie Wallenberga. Do Chrześcijaństwa napływają listy z pytaniami o los zaginionego. Ten reaguje na dla swojego otoczenia irytacją. Znał on jego wyprawę, w których podkreślał, że Szwedzi nabawili się „obłędem Wallenberga”. Mimo to pod naciskiem świata, Moskwa ustosunkowuje się do licznych interwencji. Ambasador szwedzki otrzymuje od Andreja

utrzymuje, iż Wallenberg widziany był po 1947 r. Wyświada przy tym hipotezę, że w tym okresie przetrzymywany był przez Polaków, którzy z jakiegoś powodu uniknęli śmierci w Katyniu. I być może to stało się powodem ukrywania przed światem szwedzkiego dyplomaty. Nie zdecydowano się na jego zgładzenie, ale jednocześnie spreparowano dokumenty świadczące, że zmarł na atak serca w 1947 r. Te same, które pokazano podczas wizyty w Związku Radzieckim w październiku ub. r. siostrze Raoula p. Ninie Lagergen oraz towarzyszącym jej przyjaciółom.

De facto — podczas wywiadu dla „Komsomolskiej Prawdy” stwierdziła ona m. in.: „Ja i moi przyjaciele z Towarzystwa Raoula Wallenberga traktujemy naszą wizytę jako początek dialogu z władzami radzieckimi. A to jest już niewątpliwie postęp”.

Twierdzenia radzieckiego MSZ i KGB o śmierci Szweda podważał również nieżyjący już Andriej Sacharow. Na łamach tygodnika „Moskowskie Nowosti” (wrzesień 1989 r.) napisał, że Wallenberg prawdopodobnie nadal żyje. Jest przetrzymywany w jednym z łagrow z grupą Polaków więzionych tam od czasów II wojny światowej. Sacharow uznał informację otrzymaną wówczas na ten temat za wiarygodną i poparł ją publicznie swoim autorytetem. Przekazano mu została przez brata Wallenberga (po matce) Guy von Dardela. Obóz ów miał się znajdować w okolicach Torzka. Według sprawozdań nych ponoć informacji w grudniu 1987 r. w łagrze tym panowała epidemia grypy. Zmarło wielu Polaków. Przetrzymywano 20.

A. Sacharow z żoną Jelloną Bonner osobście zamierzał spenetrować okolicę Torzka. Jednak pogarszający się stan zdrowia nie pozwolił mu na pełną realizację planu. Wymownym faktem jest jednak, że w niesiąc później siostra Wallenberga odwiedziła Związek Radziecki, gdzie przyjęta została przez przedstawicieli MSZ oraz KGB.

Na koniec wizyty powiedziała dziennikarzom: „Wierzymy, że Raola żyje i teraz. Mamy zeznania wielu świadków, którzy widzieli go po 1947 roku”.

W czerwcu 1949 r. grupa Polaków uznanych za najbardziej niebezpiecznych skierowana została do obozu koncentracyjnego w Kazachstanie. Znalazł się wśród nich Józek. Po drodze, z powodu braku miejsca w przepełnionych transportach, więźniów umieszczono w więzieniu w Kirowie.

Cały obiekt składał się z kilku dużych, parterowych baraków zbudowanych z okrągłych bali drewnianych. Przez środek każdego przebiegał korytarz, po obu stronach którego rozlokowano cele. Polaków umieszczono w drugim bloku, w przedostatniej celi po lewej stronie (numer prawdopodobnie 111 lub 211), tuż przy szambie. Ostatnia cela po prawej stronie zajmowana była przez więźniów narodowości niemieckiej.

Więzienie to spełniało rolę etapu przejściowego. Dlatego też mieszkańcy okolicznych cel przebywali w nich stosunkowo krótko. Oni, Polacy, mieszkali w niej trzy miesiące. Powodem zwłoki w wysłaniu ich do docelowego obozu w Kazachstanie — jak wyjaśnił to naczelnik — był brak transportu obciążonego jedynie więźniami politycznymi. Ja was lubię — tłumaczył — i szkoda was, byście jechali wspólnie z tymi bandytami. Wśród nich byście się nie uchowali. Innych mogę posyłać, Polaków mi szkoda. Jak będzie czas, pojedziecie. Na ile była to szczerza wypowiedź, tego nie wiedzieli.

Sąsiedztwo szamba było trudne do zniesienia. „To nie był zwykły smród, do którego byliśmy przyzwyczajeni — mówi pan Józef. — To był tak przenikliwy i duszący fetor, że dziś trudno opisać mi go słowami. Była też i druga plaga. Tysiące krwiożerczych pluskiew gnieżdżących się na suficie i spadających na nas. Z tego też powodu często spędzaliśmy czas pod pryzmami, chroniąc się przed żarłocznością robactwa”.

Pod koniec sierpnia 1949 roku do celi doprowadzono obcego. Przebywał w niej łącznie 6 dni. „Na początku nikt z nim nie rozmawiał — wspomina pan Józef. — Nie byliśmy pewni, kto zacz. Ale szybko zbadaliśmy, że to nie wtyczka. Po tylu latach katorgi każdy, jak było nas 33, miał ten wyczulony, szósty zmysł. Zaczęły się rozmowy z obcym. Po rosyjsku. Znal ten język. O ile mogę to ocenić, nawet dość dobrze. Nie były to oczywiście żadne dyskusje. Tylko takie ciche, konspiracyjne szeptania. Przeważnie, gdy leżeliśmy pod pryzmami. Rozmawiał nie tylko ze mną. Również z innymi. Mówił nieco gardłowo. Nos miał zatłoczony wacikami. Nigdy nie spytałem się, czy aż tak przeszkadza mu smród, czy też jest jakiś inny powód. Mówił, że jest Szwedem i nazywa się Raoul Wallenberg. Twierdził, że został porwany. Zaaplikowano mu wówczas jakieś zastrzyki. Prawdopodobnie usypiające. Dawka była na tyle silna, że już w Rosji, w szpitalu, lekarze nie mogli go dobudzić. Dostał wyrok 25 lat łagrów. Za co? Tego nie wiedział. Oficjalnie zarzucano mu szpiegostwo. Do tej pory przetrzymywany był w izolatkach. I prawdopodobnie lepiej traktowany, niż inni. Świadczył o tym chociażby jego ubiór. Wprawdzie mocno zniszczony, ale dużo lepszy od naszych łachów. Dzwonkowy garnitur, koloru

zdażył jeszcze szepnąć do Józka — za pamiętaj nazwisko Wallenberg. Raoul Wallenberg. Może wam uda się przeżyć. Zapamiętaj. Proszę”.

Pan Józef mówi, że ma go ciągle przed oczami. „Było coś tragicznego w tej postaci. Stał obok pryczy i czekał, lekko pochylony do przodu. Nasłuchujący tego, co dzieje się na korytarzu. Z tego człowieka było zrezygnowanie i pogodzenie się z losem”.

Drzwi od celi otworzyły się. Na progu stanął oficer. W stopniu lejtnanta. Szczupły, średniego wzrostu o rudych włosach. Wywołał nazwisko: „Wallenberg!”. „Jestem” — odpowiedział cicho Raoul. Rosjanin przez dłuższą chwilę przypatrywał mu się z wyraźnym zaciekawieniem. Tak, jak ogląda się egzotyczne zwierzę, o którym coś się słyszało i nagle nadażyła się okazja, by je zobaczyć. „Wychodzi na korydór” — powiedział w końcu, wycofując się z progu.

Gdy zamknięto drzwi od celi ten, który rozmawiał przez szparę z Niemcem powiedział, że wiozą ich na Irkut. Pytam pana Józefa, czy na pewno tego obcego wywołano po nazwisku. Odpowiada, że tak. Oficer po otworzeniu drzwi odczytał je z kartki, którą trzymał w dłoniach. Gdy kręcąc głową uśmiecha się i dodaje: „Przecież (tu pada imię innego więźnia z tamtej celi) mówił panu to samo. A więc, co, obaj przesyłaliśmy się?”.

Dalsze losy pana Józefa i jego współtowarzyszy z celi w Kirowie, to dotarcie wreszcie do Kazachstanu, pobyt w Karabasie, później w obozie Balchasz. Brzmi to sucho, ale opis późniejszych, tragicznych przeżyć zajęłby zbyt wiele miejsca. Otrzymał numer H-698, „Byłem tam — mówi — do listopada 1952 r. Po skończonym wyroku zostałem wraz z innymi, podobnymi „wolnymi” już osobami przetransportowany do Krasnojarska. Stamtąd samochodami do sowchozu produkującego żywność dla jednostek NKWD — Mindierla”.

W trzy lata później, w listopadzie 1955 r. z dużą grupą innych Polaków wrócił do Polski. Już po tej stronie trafił prosto w ręce lekarzy. Tuż przed wyjazdem z Mindierla został ranny. Całą drogę do ojczyzny nikt nie zmieniał mu bandażi. Lekarzy przecież nie było, a poza tym ktoś by się przejmował zdrowiem tych, którzy zechcieli opuścić ojczyznę światowego proletariatu. Współtowarzyszom podróży nie pozwalał ruszać tych przesiąkniętych krwią opatrunków. Nikt nie wiedział, że kryją niezliczone dokumenty, które udało mu się ocalić. I małe karteczki z notatkami, świadectwa tamtych dni.

Od 45 lat cały cywilizowany świat poszukuje bohaterskiego Szweda. Ponad 15 tysięcy ludzi zawdzięcza mu życie. Rosjanie przez 12 lat twierdzili, że nic o nim nie wiedzą. Później pod naciskiem dowodów zrobili gest i przyznali się, że go porwali. Ta kolejna wersja na użytek uciążliwych i natarciwych dyplomatów (z lutego 1957 r.) mówiła że Szwed zmarł w 1947 r. w więzieniu na Łubiance w Moskwie. Jednak świadkowie nadal twierdzili, że widzieli go po tej dacie. Władze radzieckie ponownie niejako zaprzeczyły relacjom świadków słowami Gienadija Gierasimowa (19 września 1988 r.), który potwierdził wcześniejszą wersję. Dał jedynie, że Wallenberg zmarł na

nikiłwy i duszący tetor, że dziś trudno opisać mi go słowami. Była też i druga plaga. Tysiące krwiożerczych pluskiew gnieżdżących się na suficie i spadających na nas. Z tego też powodu często spędzaliśmy czas pod pryzmami, chroniąc się przed żarłoczością robactwa".

Pod koniec sierpnia 1949 roku do celi doprowadzono obcego. Przebywał w niej łącznie 6 dni. „Na początku nikt z nim nie rozmawiał — wspomina pan Józef. — Nie byliśmy pewni, kto zacz. Ale szybko zbadaliśmy, że to nie wtyczka. Po tylu latach katorgi każdy, jak było nas 33, miał ten wyculony, szósty zmysł. Zaczęły się rozmowy z obcym. Po rosyjsku. Znal ten język. O ile mogę to ocenić, nawet dość dobrze. Nie były to oczywiście żadne dyskusje. Tylko takie ciche, konspiracyjne szeptania. Przeważnie, gdy leżeliśmy pod pryzmami. Rozmawiał nie tylko ze mną. Również z innymi. Mówił nieco gardłowo. Nos miał zatłakany wacikami. Nigdy nie spytałem się, czy aż tak przeszkadza mu smród, czy też jest jakiś inny powód. Mówił, że jest Szwedem i nazywa się Raoul Wallenberg. Twierdził, że został porwany. Zaaplikowano mu — wówczas jakieś zastrzyki. Prawdopodobnie usypiające. Dawka była na tyle silna, że już w Rosji, w szpitalu, lekarze nie mogli go dobudzić. Dostał wyrok 25 lat łagrów. Za co? Tego nie wiedział. Oficjalnie zarzucano mu szpiegostwo. Do tej pory przetrzymywany był w izolatkach. I prawdopodobnie lepiej traktowany, niż inni. Świadczył o tym chociażby jego ubiór. Wprawdzie mocno zniszczony, ale dużo lepszy od naszych łachów. Dwurzędowy garnitur koloru marengo, żółta koszula w kratę i czarne pantofle. Zupełnie nierealny widok na tle tego wszystkiego, w czym gniliśmy. Stąd też nasze początkowe podejrzenia, że to jakiś kapuś.

Szóstego dnia na korytarzu rozpoczął się ruch. Znak, że którąś z cel będą opróżniać. Okazało się, że tym razem chodziło o Niemców. Przez szczełiny w „komuszcze" (klapa, przez którą podawano jedzenie) jeden z nas obserwował wywoływanych. Było ich około 50. W tym kilku oficerów i jeden generał. Szpara była na tyle duża, że można było porzucić się z tymi, którzy stali oparci o ścianę (oddzielającą ich celę od korytarza). Okazało się, że każdy z tych żołnierzy niemieckich otrzymał wyrok 15 lat pobytu w łagrach. Bez sądu i oskarżenia.

W czasie, gdy trwało wyczytywanie kolejnych osób, Wallenberg powiedział zyciszonym głosem: Czuję, że mnie zabiorą. Korytarz zaczynał się wypełniać. Upłynęły długie minuty oczekiwania. Polacy zgromadzeni w tej celi zdążyli przez te kilka dni polubić Szweda. Jego los przypominał im własne przeżycia. To zblizale tak by co —

stopada 1952 r. Po skazującym wyroku zostałem wraz z innymi, podobnymi „wolnymi" już osobami przetransportowany do Krasnojarska. Stamtąd samochodami do sowchozu produkującego żywność dla jednostek NKWD — Mindierla".

W trzy lata później, w listopadzie 1955 r. z dużą grupą innych Polaków wrócił do Polski. Już po tej stronie trafił prosto w ręce lekarzy. Tuż przed wyjazdem z Mindierla został ranny. Całą drogę do ojczyzny nikt nie zmieniał mu bandażu. Lekarzy przecież nie było, a poza tym ktoś by się przejmował zdrowiem tych, którzy zechcieli opuścić ojczyznę światowego proletariatu. Współtowarzyszom podróży nie pozwalał ruszać tych przesiąkniętych krwią opatrunków. Nikt nie wiedział, że kryją niezliczone dokumenty, które udało mu się ocalić. I małe karteczki z notatkami, świadectwa tamtych dni.

Od 45 lat cały cywilizowany świat poszukuje bohatera Szweda. Ponad 15 tysięcy ludzi zawdzięcza mu życie. Rosjanie przez 12 lat twierdzili, że nic o nim nie wiedzą. Później pod naciskiem dowodów zrobili gest i przyznali się, że go porwali. Ta kolejna wersja na użytek uciążliwych i natarciwych dyplomatów (z lutego 1957 r.) mówiła że Szwed zmarł w 1947 r. w więzieniu na Łubiance w Moskwie. Jednak świadkowie nadal twierdzili, że widzieli go po tej dacie. Władze radzieckie ponownie niejako zaprzeczyły relacjom świadków słowami Gienadija Gierasimowa (19 września 1988 r.), który potwierdził wcześniejszą wersję. Dodał jedynie, że Wallenberg zmarł na serce, zaś jego ciało spalono bez przeprowadzenia obdukcji. Skąd więc ta pewność, że rzeczywiście przyczyną śmierci było serce? Kiedy w październiku ubiegłego roku Nina Lagergren przebywała w Moskwie zwrócono jej „odnalezioną" wraz z kartą informacyjną rzeczy brata. W jakim więzieniu przetrzymuje się przez tyle lat ubro nie skazanego, po którym tak starannie zacierają się ślady, robiąc wszystko, by wszelki śluch po nim zaginął?

Przeciwnicy radzieckiej wersji losów Wallenberga zadają również inne pytanie. Skoro — twierdzą — Rosjanie przez wiele lat nie chcieli się przyznać do zamordowania polskich oficerów i teraz ich oficjalne stanowisko w tej sprawie nadal tego w całej rozciągłości nie potwierdza, skoro mieli opory przed przyznaniem się do podpisania z Hitlerem tajnego aktu z 1939 r., skoro wreszcie od początku w sprawie Wallenberga zwadza, to czy można wierzyć w jakąkolwiek wypowiedź o śmierci dyplomaty? Czy naprawdę już nie żyje od 43 lat?

PIOTR BOSZKO
MAREK RUDNICKI

Ink 14/9 Jankin - Bacc
92 09 11

Szanowny Panie Niny!

W zalecanym miasteczku
wysłuchał o którym opowiada-
daniem przez telefon w chun-
dziejowym.

Mathiasowski Józef którego
adres i telefon w Warszawie
jest napisany na gazecie
chciałby uzyskać więcej infor-
macji, które nie są opubli-
kowane w polskiej prasie.

Łączę zalecanie
pozdrowienia

Anna Ostrowska

tel. 02/754833

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

1992-09-11

Dnr	Avd	Grupp	Mål
11			

Maria Tisell
c/o Petra Andersson
Nevisborg 77
245 45 STAFFANSTORP

Re Raoul Wallenberg

Med anledning av Ditt brev till statsministern rörande Raoul Wallenberg vill jag, utöver vad som redan sagts i ett kort svar från statsrådsberedningen, instämma i vad Du säger att det nu är hög tid att få fram sanningen om Raoul Wallenbergs öde.

Faktum är dock att en hel del görs och har gjorts - särskilt det senaste året.

Under 1991 upprättades nämligen en gemensam svensk-rysk arbetsgrupp med uppgift att utreda vad som hänt med den svenske diplomaten. Arbetsgruppen, där från svensk sida bland annat ingår Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel och förre rikspolischefen Carl Persson (förutom jag själv) har funnit en rad intressanta dokument ur ryska arkiv samt även intervjuat en rad f d medarbetare i den sovjetiska säkerhetstjänsten. Vi har fått fram en del nya uppgifter om hur man från sovjetisk sida agerade i Raoul Wallenbergfrågan, men tyvärr har vi ännu inte fått fram några slutliga bevis om hans öde. Tills vidare utgår vi därför från att han fortfarande kan vara i livet. Jag kan försäkra Dig om att arbetet fortsätter och att vi inte givit upp hoppet.

Håll utkik i dagspressen efter nya uppgifter som kan komma fram under det fortsatta arbetet.

Med vänlig hälsning

Hans Magnusson
Departementsråd

Ifylles av postexp

Avsant med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

Sign

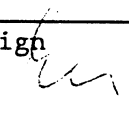
14/9 92

[Signature]

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM

T E L E F A X

Telephone: (46) 8 786 6000 Fax: (46) 8 723 1176 Telex (54) 10590 MINFOR S

To: Professor Barany ✓ University of Denver		Date: 1992-09-15		No: 25727	
From (division): Martin Hallqvist/Dag Hartelius		Avd:		Grupp:	
Subject: Raoul Wallenberg				Mål:	
Total number of pages: 1		Please request missing pages referring to the relevant division stated above!			
		Avsant den 1992-09-15		Klockan 14.15	
				Sign 	

Dear Professor Barany,

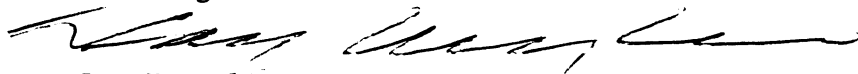
Thank you for your letter of July 30. ✓

Mr Hallqvist thanks for your letter and before he left for Kiev he asked me to answer some questions mentioned in your letter.

The address of Mr Gerner is: Mr Kristian Gerner, Nyckelkroken 42, 226 47 Lund, Sweden.

So to your question about released documentation. Several volumes were released in 1989, available at the Ministry. There is certainly more to come, but not yet.

Best regards

Dag Hartelius
Deputy Assistant
Under-Secretary

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

266/005
PROMEMORIA

1992-09-22

P2Eu¹

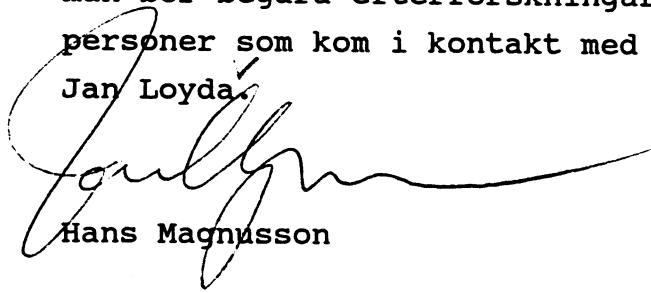
Ex till:

Kabs
Polch
Beijer, Pol 1:2
Amb Moskva (un)
Carl Persson
Guy von Dardel
Wallenbergföreningen

begär undersökning

Raoul Wallenberg i fd Stasis arkiv
(1 bil.)

Såsom framgår av bifogade delgivning från gk Berlin har man i fd Stasis arkiv inte påträffat något material rörande Raoul Wallenberg. Vi får överväga om man bör begära efterforskningar av material om andra personer som kom i kontakt med Raoul Wallenberg, t ex Jan Loyda.

Hans Magnusson

DER BUNDESBEAUFTRAGTE
für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes
der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik

INK. UD.
1992-09--8

Der Bundesbeauftragte · Postfach 11 99 · O-1086 Berlin

Schwedisches Generalkonsulat
- Generalkonsul -
Herrn Jan Lundvik
Kurfürstendamm 151

W - 1000 Berlin 31

INK. GK BERLIN
D. Nr. 19160
1992. 08. 12
AVD. HP GR. 1 MAL Walleborg

Ihr Zeichen, Ihre Nachricht vom
04.06.1992

(Bitte bei Antwort angeben)
Unser Zeichen, unsere Nachricht vom
BF-67999/92 Z - Bu

Telefon
(0 30) 3 92 43 00
(0 02) 2 38 40 12
Nbst. 332

Berlin
07.08.1992

Betreff: Unterlagen des ehemaligen Staatssicherheitsdienstes

hier: Raoul Wallenberg

Berlin 1992-09-03 HP 1

Bezug: 1. Ihr Schreiben vom 04. 06. 1992
2. Unser Telefonat vom 28. 07. 1992

Överlämnas till departements-
sekreterare Hartelius, Pol 1,
för kännedom.

Sehr geehrter Herr Lundvik,

Jan Lundvik

die abgeschlossene Recherche zur Person Raoul Wallenberg hat ergeben, daß zur Zeit keine Akten auffindbar sind. Wie ich Ihnen am Telefon schon sagte, ist eine Recherche nach weiteren Personen, die ihn gekannt, gesehen oder von ihm gehört haben, nur möglich, wenn Sie die Namen, Vornamen und die Geburtsdaten dieser Personen nennen können.
Selbstverständlich werde ich Sie informieren, wenn zu einem späteren Zeitpunkt Material aufgefunden wird.

Mit freundlichen Grüßen
Im Auftrag

(Burmeister)

Avsändningsnr: Pol 1:1/dr Magnusson, eh

Ärendet

Raoul Wallenberg

Datum

1992-09-22

Äve

Grupp

Mål

Adress

Ambassaden London

Text

✓ För Ängeby från Magnusson, Pol 1:1 Re Raoul Wallenberg

Tacksam erfara huruvida Du lyckats få någon kontakt med Georgij Dzjerkvelov./I Moskva uppges att någon person med det namnet inte arbetat i den sovjetiska underrättelsetjänsten. Däremot skall en Aleksandr Pzjerkvelov ha hoppat av till väst redan i slutet av 50-talet.

CABINET

Ex t:

Kabs
Magnusson
amb Moskva

Leif Magnusson

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1992-09-22		P 2	Eu 1

ex un t

amb Moskva

[Handwritten signature]

Generalkonsul
Jan Lundvik

Berlin

Korrespondens om Raoul Wallenberg

Hbr Lundvik-Hallqvist 1992-07-20

Broder,

Efter några veckors tjänstgöring här har jag kommit fram till Ditt handbrev till Martin Hallqvist, innehållande korrespondensen med Susanne Kölbel. Det finns väl knappast någon anledning att ge sig in på några längre utläggningar till henne, men följande kan sägas som underlag till svar på hennes senaste frågor.

a) Vi vill som Du förstår, inte göra någon offentlig trovärdighetsbedömning av Kenne Fants bok. Alla spår och vittnesmål som bedöms ha något intresse följs dock upp inom ramen för den gemensamma svensk-ryska arbetsgruppen. Samma princip tillämpas på Blagovesjtjenskspåret.

b) Einar Marcus. Detta tips från Sacharov följdes upp av ambassaden redan för drygt två år sedan, då en tjänsteman besökte Syktyvkar. Detta gav ingenting.

Hans Magnusson

Ifylles av postexp

Avsant med

sv kurir

utl kurir

luftpost

vanlig post

Avsändn datum

Sign

23/6-92

[Handwritten signature]

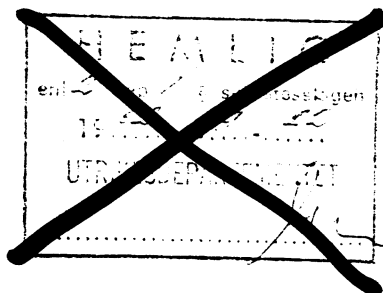
ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

Dnr <i>1992-09-22</i>	Avd <i>P 2 EU</i>	Grupp	Mål
1992-09-22			

Ambassadrådet
Ulf Håkansson

Budapest

HEMLIG

Raoul Wallenberg

Broder,

Som Du minns presenterade en ungersk historiker,
M. Ember, vid seminariet den 4 augusti intressanta
uppgifter om en planerad skenrättegång mot
"Wallenbergs mördare" 1952-53.

Det vore värdefullt om Du kunde be henne få en kopia
av detta dokument, som lär ha förevisats på
RW-utställningen.

Hans Magnusson

Ifylles av postexp

Avsant med

sv kurir

utl kurir

luftpost

vanlig post

Avsändn datum

Sign

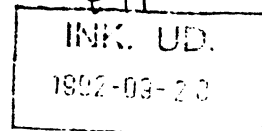
23/9-92

[Signature]

Sabirnyj den 5 april 1992

P2Eu!

~~UPITER~~

AK

M

Käre Markin:

För någon tid sedan efterlyste Du ett brev till Hans Logdén som undertecknats av våra ryska vänner, och som också skulle undertecknas av Hans och mig på svenska sidan. Man kan fråga sig hur stor vikt Tjuraltjov: och Nikonovs namn i dagens läge i Ryssland, och också om de verkligen allhjäml är intresserade av Logdén rättsmål. Jag skickar dock tillbaka brevet med min underskrift. Det kan kanske komma till användning i något sammanhang.

Som jag nämnde i bfn i går är jag intresserad av allt arbete i Moskva kommer i gång så snart som möjligt efter påsk.

Hälsningar

Anders

Säto 6/9. 91 p 2 Eya

INK. UD.
1992-09-28

Bröder Hallqvist,

Ja kan ju läsa bilagda
förändring till Magnussen
och sedan vidarebefordra den
med kunnig post.

Inte för att det är mycket
att komma med. Men mitt
material visar i alla fall att
man ju kan vara kan följa
sammangen på ett ställe.

Måcket spana på att få
fler synkter.

Den Håll Mogens

Vidarebefordrat till kunnig
+ Håll Mogens 5/10/92 /ch

6 sept 1991

Ministern Hans Magnusson
Svenska Ambassaden
MOSKVA.

Bröder,

Inför den nya situationen i Raoul Wallenberg-ärendet läser jag om din PM av den 19 november 1987. Du berättade att Kolendić tagit del av Berias dossier i mikrofilm på ett bibliotek i Moskva. Han kunde också redogöra för "Stalins privata arkiv".

Dessa upplysningar kan kanske nu bli till nytta. Jag bilägger ett utdrag ur Walter Laqueur: Stalin. The Glasnost Revelations. (1990). Det har som synes in i senaste tid förblivit oklart hur det förhåller sig med Stalins papper. Men att Beria botaniserade i dem efter sin herres död vill jag minnas att Kolendić påstod.

I vilket fall som helst finns det en dossier med dokument om Beria. Detsamma måste gälla Abakumov.

När jag nu ändå skriver tillägger jag ett par saker. Finns inte Wallenbergs namn i milisens register över födda och döda? (Döda holländska fångar återfanns där). Eller i Moskva-Krematoriets register?

Den undersökningsledare Bierstein och Roginskij nämner i sin redogörelse och som inte vill säga något torde vara P.Grisjajev. Han har i annat sammanhang sagt att han inte minns något från den tiden och att hans samvete är rent (Laqueur, s. 350,n.33) Här kan man tillägga att en av förhørsledarna i UD:S akter, A.I. Waendorf, levde ännu i 1971 års telefonkatalog (någon senare känner jag inte till). Han bodde Smolenskaja 11L,13/21.

Bästa hälsningar och lycka till

Harald

Harald Wigforss

Harald Wigforss

Hälsa Agnate Biöhl om hon är kvar.

Kirgizia contained important accounts of recent Soviet history. Finally, the documentary films shown on Soviet television ought to be mentioned, many of them contained material that was of great benefit to the present writer with regard to the purges, the history of the gulag, and the fate of individual leaders.

The following list is no more than a small, though fairly representative, selection of the flood of interesting essays pertaining to the subject matter of the present book published in 1987-89:

- S. Andreev, "Struktura vlasti i zadachi obshchestva," *Neva* 1, 1989.
- L. Baklin, "Son Razuma," *Znanie sila* 3 and 4, 1989.
- A. V. Bedov, "Chto obreteno v poisk?" *Voprosy istorii* KPSS 5, 1989.
- I. Bestuzhev-Lada "Byla li alternativa stalinizmu?" *Politicheskoe obrazovanie* 3, 1989.
- Y. Borisov, "Stalin, chelovek i simbol," in *Perepiska* . . .
- Y. Borisov, "Stanovlenie komandno-biurokraticheskoi sistemy," *EKO* 1, 1989.
- V. Bushin, "Kogda somnenie umesto," *Nash sovremennik* 4, 1989.
- A. P. Butenko, "O sotsialno-klassogo prirode stalinskoj vlasti," *Voprosy filosofii* 3, 1989.
- A. P. Butenko, "O myslakh na zakrytykh zon," (series 12) *Vestnik M.G.U.* 3, 1989.
- A. Chernichenko, "Knut i pianik," *Druzha narodov* 5, 1989.
- V. Danilov, "Kollektivizatsia kak eto bylo," in *Strannitsy istorii* KPSS
- V. Danilov, "Fenomen pervykh pialetok," *Gorizont* 5, 1988.
- M. Gelfer, "Stalin umer vchera," *Rabochi klass i sovremenny mir* 1, 1988.
- M. Kapustin, "Kamo griadeshi?" *Otkryt* 7, 1989.
- Len Karpinsky, "Maska my tebia znaem," *Gorizont* 8, 1989.
- I. Kiamkin, "Kakaya ulitsa vedet v khamu," *Novyi mir* 11, 1987.
- I. Kiamkin, "Pochemu trudno govori pravdu," *Novyi mir* 2, 1988.
- I. Kiamkin, "Estshe raz ob islokhakh Stalinizma," *Politicheskoe obrazovanie* 9, 1989.
- V. Kozhinov, "Pravda i istina," *Nash sovremennik* 4, 1988.
- O. P. Latish, "Problema tempov v sotsialisticheskoy Stroitelstve," *Kommunist* 18, 1988.
- O. P. Latish, "Perelom," *Znamia* 6, 1988.
- V. Lechuk, "Industrializatsia" in *Perepiska na istoricheskie temy*, Moscow 1989.
- G. Lisichkin, "Mify i realnost," *Novyi mir* 11, 1988.
- I. L. Mankovskaia and Y. P. Sharapov, "Kult lichnosti," *Voprosy istorii* KPSS 5, 1988.
- A. Migranyan, "Dolgi put k evropeiskomu domu," *Novyi mir* 7, 1989.
- V. P. Naumov et al., "Ob istoricheskom puti KPSS v svete novogo myshlenia," *Voprosy istorii* KPSS 10, 1988.
- G. Popov, "Sistema i zubry," in *Uroki gorke* . . .
- "Priroda totalitarnoi vlasti," *Sotsiologicheskie issledovaniia* 5, 1989.
- V. Selyunin, "Istoki," *Novyi mir* 5, 1988.
- E. Sashenko, "Stalinshchina," *Obshchestvennye nauki* 5, 1989.
- Igor Shafarevich, "Russotobia," *Nash sovremennik* 6, 1989.
- Y. A. Shetlinov, "Rezhim lichnoi vlasti Stalina," *Vestnik M.G.U.* 3, 1989.
- K. Simonov, "Glazami cheloveka mogo pokoleniia," *Znamia* 3-5, 1988.
- A. Tshipko, "Istoki Stalinsizma," *Nauka i zhizn* 11 and 12, 1988, and 1 and 2, 1989.
- N. A. Vasetsky, "L. D. Trotsky," *Novaya i noveishaya istoria* 3, 1989.

Lastly, the impact of the Western Sovietological literature on the Soviet debate on Stalinism. Some Soviet specialists were familiar with Western writing in their field, but many were not. A few books had been circulated in samizdat, for instance, R. Conquest's *Great Terror* and Avtorhanov. A few other titles had been translated for the benefit of

members of the Politburo and key officials of the Central Committee. This changed under glasnost, where Western experts on Soviet affairs were invited to address Soviet audiences. No Western biographies of Lenin or Stalin or any general, comprehensive histories of the Soviet Union have been published to this writing; there was a clear preference for dissidents such as Roy Medvedev, Antonov-Ovseenko, and eventually even Solzhenitsyn. The last chapter of Deutscher's biography of Trotsky was also published in Solzhenitsyn. The last chapter of *Inostrannaya literatura*, as well as R. Slusser's book on Stalin in 1917 and excerpts from Alexander Orlov's *Secret History of Stalin's Crimes* (*Soverushenno sekretno*) and works of Viktor Serge and André Gide. Stephen Cohen's biography of Bukharin appeared in Moscow and was widely commented upon and quoted. The same is true with regard to Conquest's *Great Terror*, which appeared in the Leningrad journal *Neva*, which had previously featured Koestler's *Darkness at Noon*. *Voprosy istorii* published some articles by foreigners, but on topics other than Stalin and Stalinism. While in past decades Western fellow travelers had been singled out for praise in Moscow, they were widely criticized under glasnost; some even made them partly responsible for the all-pervasive Stalinist cult.

Stalin's private papers have not been discovered so far and no one can say for sure whether they still exist. This refers in particular to Stalin's "little book" (or books) with a black calico cover in which for years he made notes to refresh his memory. According to Epishnev, who was at one time Beria's deputy and later became the boss of Volkogonov, Stalin's Soviet biographer, it is more than likely that Beria cleaned out Stalin's private safe immediately after the Soviet leader had suffered a stroke. But it is equally likely that the most important documents were destroyed during the lifetime of the dictator upon his instructions.

Those who knew most about Stalin's thoughts and actions (such as Postrebyshev) almost certainly did not dare to keep a diary. It is virtually certain, on the other hand, that new documents will be unearthed once the archives hitherto kept closed in the Soviet Union will be made accessible. We have it on the authority of V. V. Tsipilin, head of the Soviet main state archives, that the files concerning "repression" have not yet been declassified and that reference to them in the press is not permitted. Mention has been made below of Tsipilin's own study on the number of victims caused during the purges and the terror.

Nathan Leites: Stalin. The Classical Revelations. (1990).

Avsändningsort
Pol 1:1/dr Magnusson, eh

P 2 EU I

Ärendet

Alexandrov Agentov

Datum

1992-10-01

Avd

Grupp

JN

32

Er

P

2

Eu I

Pa

Adress

Ambassaden Moskva

Text

in

[Redacted]. Från Magnusson, Pol 1:1 Re Alexandrov Agentov

Efter att ha talat med kabinetssekreteraren skulle jag som "testfråga" för A.A. vilja föreslå vad han är beredd att säga om Wallenbergärendet, såväl dess hantering under Brezjnevtiden som 1956-57 då Gromykomemorandumet förbereddes. Annars instämmer jag i Din karaktäristik av A.A.

Cabinet

Ex t:

Kabs

[Handwritten signature]

[Redacted]

Ärendet

Raoul Wallenberg

Datum

1992-10-02

Avd

Grupp

Må

Adress

Generalkonsulatet Berlin

Text

Från Pol 1:1 (Magnusson) Re Raoul Wallenberg

Med anledning av beskedet från Stasi:s arkiv frågar vi oss om man bara sökt efter namnet Raoul Wallenberg. Det kunde också, som redan framhållits, vara av intresse söka efter uppgifter om några av Raoul Wallenbergs medfångar, främst Jan Loyda. Enligt Carl Persson kunde det också vara en idé att leta efter material om Otto Danielsson, Carl Persson och Carl-Gustaf Swingel, just med syftet att där finna någon ledtråd om Raoul Wallenberg.

Med anledning av Swingelaffären föreslår vi en kontakt med Wolfgang Vogel, tel. 037 25251927 / 5251927 / 5251811, även om det kan betvivlas att något av värde skulle framkomma.

CABINET

Ex t:

Kabs
Magnusson

Exp 92/1002

ALI STRUNKE
FLEMINGGATAN 36 C
112 33 STOCKHOLM

Tel 653 84 24

Pol 1:1, ds Engelbrektsson/BO
1992-10-20
Skr 75:U t amb Riga (översättn)

276/007

-10-05

EXPEDIERAS

Kontor
Inkom

10 10 1992

Stockholm den 2/10 1992

Utrikesdepartamentet

Box 16121

103 23 Stockholm

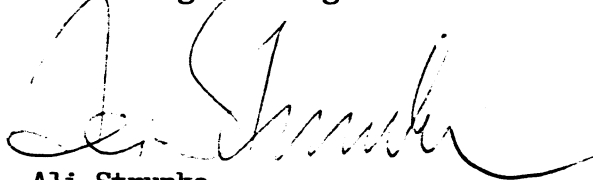
Översänder närslutet ett urklipp ur den lettiska tidningen

"Neatkariga Cina" om Raoul Wallenberg.

Artikeln återger ett samtal med en lettisk politisk fånge Janis Rudzitis, som 1958 personligen träffat Raoul Wallenberg i Norilsk och talat med honom såväl på lettiska som på ryska (och tyska).

Tidningen "Neatkariga Cina" ges ut i Riga.

Med vänlig hälsning

Ali Strunke

Bilaga

Ceturtdiena,
1992. gada
5. marts
37 (311)

Cena:
ABONENTIEM 73 KAPEIKAS
(PENSIONĀRIEM
68 KAPEIKAS)
MAZUMTIRDZNIECĪBA
1,50 rbl.

Neatk

AVĪZE LATVIJAS R

Izdevotājs: aktors Andris Jakubāns Redaktors: biedrs Ēriks Hānbergs Numura redaktors:

AI «ZALIE» IR PRET VALSTS DROŠĪBU?

Lasiet 2. lappusē.

VAHAR

LAUKSAIMNIECĪBAS MINISTRIJĀ SĀKĀS Kurzemes novada agroķimiku un sēklkopju apspriedē, kurā aplūkos pavasara darbu gaitu un ar to saistītās materiāli tehniskās apgādes jautājumus.

SLIKTAIS LAIKS UN STIPRAIS VEJS NEĻĀVA sākt šīna lainera «Omi Sacrament» izkraušanu, kas uz Rīgu ieradās ASV valdības humanitārās palīdzības sūtījumā — 40 tūkstošus tonnu kukurūzas.

AR 10. MARTU VAIRS NEPĒSĒS Tallinas — Pleskavas līneru vilciens, — informēja igauņu laikraksts «Paevalent».

IZDEVNIECĪBA «DRUVA» CĒSIS laida klajā Riharda Ergla vēsturisko stāstu «Sēļi».

VAIRĀK NEKĀ 60 KUBIKMETRU APĢĒRBU un 10 000 kronu Tukuma rajona trūcīgajiem iedzīvotājiem nodeva sadraudzības pilsētas Didaholmas (Zviedrija) sabiedrības organizāciju nāvētavi.

PARLAMENTĀ

MARISS ANDERSONS

Ne tikai ekonomiskā, bet arī politiskā, jo, Saeimas vēlēšanās tuvojoties, pieaug augsto krēslu tīkotāju aktivitāte. To apstiprināja arī vakardienas saruna ar AP Lauksaimniecības un mežsaimniecības komisiju. Un tās priekšsēdētājs Guntis Grūbe uzreiz pateica tieši: šobrīd ekonomiskā situācija laukos ir ļoti smaga. Ir gan ieviestas nosacīti brīvās cenas, bet joprojām ir neziņa par kredītu rezervēm. Tāpat saasinās pilsētas un lauku attiecības, jo rūpniecības un lauksaimniecības preču, kā arī iedzīvotāju reālie ienākumi nav līdzsvaroti.

Bet vislielākās bažas ir par sēju. Un, ja valdība neradīs iespēju lauksaimniekiem iegādāties nepieciešamo degvielas un smērvielu daudzumu, tad vēlāk nebūs ko galdā likt. Starp citu, šodien tieši par šo jautājumu I. Godmanis runās ar rajonu pašvaldību vadītājiem, un acimredzot arī A. Gorhņinovam lauksaimniekiem jābūt

SPRIEDZE LAUKOS PIEAUG

dītāji jau visdrīzākajā laikā — privatizācijas procesā un statūsabiedrību izveides apstākļos — var zaudēt savu amatu un visnotaļ aktīvi rīkojas, lai atālinātu šo brīdi.

Anna Selle informēja par zemes reformas pirmo kārtu laukos. Beidzot pieņemts lēmums par aizsargājamo dabas objektu prioritāti. Tāpat nu zināms, ka nodoklis no saņemtajām kompensācijām par zemi nebūs jāmaksā.

To, ka daudzi šodien meklē glābību, atgriežoties pie zemes, ar skaitļiem apstiprināja Jānis Kinna. Viņu pat mulsinot šis lielais zemnieku saimniecību skaits — 50 tūkstoši, kurām vidēji ir 14,4 hektāri. Tas veido 11,4 procentus no valsts kopējās zemes platības.

Bet Andris Apinītis brīdināja, ka ļoti daudz lauku cilvēku nav iepazīlušies ar attiecīgiem likumiem, jo lauksaimniecības uzņēmumu privatizācijas sapulcēs bieži vien tiek netaisnīgi aprēķinātas pajas vai apzināti pieļautas citas nelikumības.

cīnīja varu, paši no savas valdības sāk atteikties. Tāpēc LZS, piekritot tam, ka ne vienmēr valdis vienprātība, tomēr konsekvēnti centīsies sadarboties ar diviem citiem ietekmiem lauksaimnieku spēkiem — ar Zemnieku federāciju un Lauksaimnieku savienību.

Plenārsēdē pieņēma lēmumu par 1922. gadā dibinātās Latvijas Bankas tiesību pārņemšanu. Izveidota komisija, kas strādās pie konkrētiem grozījumiem likumā par namīpašumu denacionalizāciju Latvijā. Toties sākumpunktā palika lēmuma projekts «Par darba grupas izveidošanu vienotas grāmatvedības uzskaites izveidošanai LR». Darba grupas vadītājs Raitis Černajs no tribīnes tieši pateica, ka tā dāļa deputātu, kas iesaistījušies biznesā, ir ieinteresēta, lai joprojām pastāvētu haoss šajā jomā, jo tādējādi dažnedažādiem uzņēmumiem un firmām vieglāk gūt peļņu.

Un visbeidzot — par LR saimniecības ministru iecelts Andris

C 5/3 - 929.

1958. gads. Rauls Vallenbergs bija dzīvs

KĀ VALLENBERGS AR RUDZĪTI LATVISKI RUNĀJA

DAINIS GOLBERĢIS

Pērn Eiropas kopienas īpaša komiteja Strasbūrā
bijušās padomju impērijas pilsoņus
Jules sabiedrību iekļauties zviedru diplomāta
Raula Vallenberga golgātas gaitu atklāšanā
padomju koncentrācijas nometnēs. Tas ir cilvēks,
kas izglābis tūkstošiem ebreju Ungārijā no
Adolfa Eihmaņa nāves dzirnām. Arī latviešu
Jāņa Rudzīti ir sastapuši šo zviedru diplomātu
nometnēs. Viens no viņiem ir JĀNIS RUDZĪTIS.

— Skatos, nāk trīs viri pa
nometnes celiņu. Pazistu tikai
udzīšu Paulu, ar viņu ilgus
gadus biju šajā nometnē pavi-
dam blakus. Bet pirms gada vi-
nu pārsūtīja citur. Es šim sau-
tu: «Nāc apskaties savu veco
ciematul!» Bet Pauls nopūšas:
«Mums ir tikai trīs stundīņas
laika, draugs grib apskatīt No-
riļsku. Steidzamies.» Sis Paula
raugs sniedz man roku un sa-
stāp latviski: «Rauls Vallen-
bergs.»
Es tā pabrinājos un atbildēju:
«Uzvārds jums ir latvisks, bet
jūs vārds Rauls latviešiem ir
vēss.» Visi trīs sāka brangi
nieties. Pauls saka: «Viņš tak
zina.» Nu atkal visi smē-
mies, triecām latviski tālāk.
— Kā zina?
— Jā, latviski. Rauls teica:
«Man laime uzsmaidīs, ja piete-
gigie uzzinās, ka esmu šeit. Ja
nē, tad būs jāpaliek tundrā.»
ad vīrs latviski sacīja: «Es
pskaņevi.»
— Kā zinā?
— Sarunas sākumā es palieli-
os, ka man tikai dažas nedēļas
ēl jācieš aiz šim drātīm, tad
ē 15 būs cauri. Tāpēc Rauls
mani apskauda. Un vēl viņš lat-
viski teica: «Tu būsi laimīgs
cilvēks.»
— Kā viņš tobrīd bija gēr-
ies?
— Kā visi. Cietumnieka va-
aras drēbēs.

— Bet viņš taču devās pa-
staigā pa Noriļsku?
— Jā, viņam bija radusies tā-
da iespēja.
— Cietumnieka drānās?
— Jā. Tagad tā ir pilsēta. Bet
tolaik, 1958., tur bija vieni cie-
tumnieki, un mēs staigājām tā-
di, kādi bijām aiz drātīm.
— Kāds viņam bija matu sa-
kārtējums? Kurā pusē šķirliens?
— Mati? Dieviņ' tētiņ'! Uz
nullīti. Viņš bija tāds pats cie-
tumnieks kā es.
— Val, piedodiet! Un jūs vi-
su laiku runājāt latviski?
— Nē. Pauls teica, ka Raulam
grūti runāt latviski. Bet man
ļoti interesēja, kā Zviedrijas cil-
vēks var iekļūt šajā ellē. Tad
Rauls pārgāja uz krievu valodu.
— Tātad tolaik viņš jau krie-
viski saprata?
— Saprata un runāja. Bet tad,
ja izsakāmā doma bija sarežģī-
ta, viņš cirta valā vāciski. Un
Pauls tulkoja.
— Pauls Rudzītis šo valodu
zināja?
— Ļoti labi. Vācu laikā viņš
strādājis par tulku kādā iestā-
dē. Abi tā lupīja vāciski — nu
kā dzimuši vācieši.
— Jūs sacījāt, ka taujājās
Vallenbergam, kā viņš, Zvied-
rijas diplomāts, iekļuvis šajā
ellē.
— Rauls paskaidroja, ka Bu-
dapeštā viņa limuzīnu apturēju-
ši krievu karavīri, solids, šmau-

ga auguma virsniņš izsēdinājis
viņu no mercedesa, ielēcis pie
stūres un straujā rāvienā aiz-
drāzies prom.

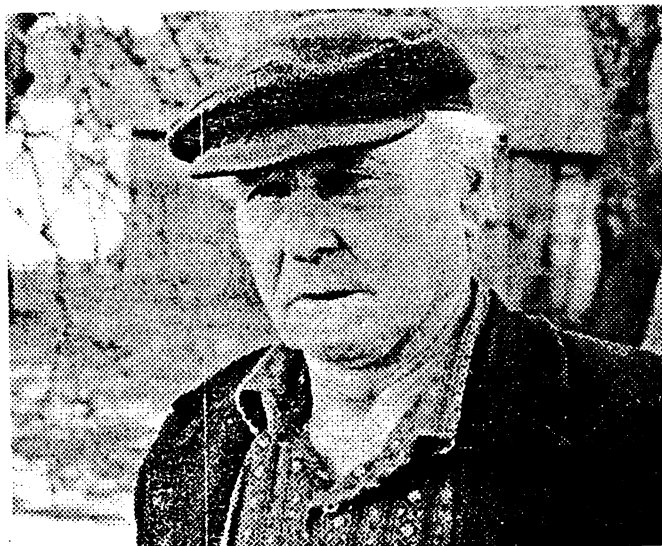
— Solids laupītājs?
— Nu, viņš tā teica. Bet pa-
šu Raulu jau citā mašīnā aizve-
duši un pratinājuši jo bargi.
— Par ko?
— Par spiegošanu.
— Kā Rauls tobrīd izskatījās
veselības ziņā?
— Izskatījās pēc normāla cie-
tumnieka. Neko arī nežēlējās.

Jānis Rudzītis stāsta, ka pirms
gada no viņu nometnes izņemti
visi, kas sodīti uz 25 gadiem.
Viņam pašam bijuši 15, tāpēc
palicis uz vietas, bet draugu
Paulu Rudzīti ar 25 gadiem pa-
ņēmuši prom. Nu viņš uzzinā-
jis, ka Pauls atrodas tepat kai-
minos. Un Vallenbergs arī šajā
sestajā nometnē.

— Varbūt Rauls kaut ko iemē-
nējās par Vorkutu?

— Jā. Viņš stāstīja par Vor-
kutas nemieriem, kuru dēļ viņš
un vēl kādi trīsdesmit cilvēki
izsūtīti uz Krasnojarsku. Tur
viņš cietumā sabijis gadu. Nāko-

MĀRIS DEDZIŅŠ

Jānis Rudzītis.

— Bet ar kādu izpletni viņi,
šie trīs vīri, nolaidās tolaik tai
Noriļskas nometnē? Kur jūs at-
radāties...

— Bez izpletņa. Arī es uzreiz
tobrīd jautāju, no kādām debe-
sīm viņi nobraukuši zemē. Pauls
atbildēja: «Mēs esam tepat kai-
minos, 6. nometnē, kas atrodas
aiz rūdas kausēšanas rūpnīcas,
kādas sešus kilometrus no šejie-
nes.»

šajā, 1958., gadā viņš aizvests
uz Dudinku 13 cilvēku grupā.
Pavisam drīz, tajā pašā gadā,
Raulu Vallenbergu un vēl di-
vus ieslodzītos pārveduši uz No-
riļsku. Tur, kur ilgus gadus
cietu es.

— Kā beidzās jūsu tikšanās
ar Vallenbergu?

— Atsveicinoties viņš latviski
noteica: «Svoloci, viņi slēpj ma-
nas pēdas.»

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

ÅTGÄRD:

1992-11-26
Pol 1:1/Dr Magnusson/mjn

1992-10-05

INKOM UD 1992-10-06

GENERALKONSULATET BERLIN 1992-10-05

UD STOCKHOLM

 FOER POL 1:1, MAGNUSSON

RE RAOUL WALLENBERG

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG

P R I M O.

FRAAGAN I VILKEN UTSTRAECKNING MAN I STASIMATERIALET KAN LETA EFTER ANDRA NAMN AEN WALLENBERGS AER JURIDISKT KOMPLICERAD. TILL MIN BEGAERAN OM EFTERFORSKNING EFTER WALLENBERG FOGADE JAG DET MATERIAL SOM OEVERSAENDES MED HBR HALLQVIST-LUNDA 1992-04-30 MED FRAMHAALLANDE AV ATT SYFTET MED DESSA BILAGOR VAR ATT GE NAMNEN PAA ETT ANTAL TYSKA VITNEN, SOM KUNDE FOEREKOMMA I STASI-ARKIVEN.

DETTA FOERANLEDE ETT BREV FRAAN GAUCK-BEHOERDE 1992-06-16 MED FOELJANDE OPERATIVA TEXT:

CIT

GRUNDSAETZLICH LAESST DAS STUG DIE AUFKLAERUNG DES SCHICKSALS VERMISSTER ZU. WERDEN DAZU JEDOCH PERSONENBEZOGENE DATEN HERANGEZOGEN, RICHTET SICH DIE EINSICHTNAHME IN DIE AKTEN NACH PAR. 19, ABS 7, LETZTER SATZ I.V.M. PAR 12, ABS. 4, SATZ 2 UND 3 STUG. DANACH DARF ICH DIE EINSICHT IN ORIGINAL-UNTERLAGEN BZW. DIE HERAUSGABE VON KOPIEN NUR GEWAEHREN, WENN DIE BETROFFENEN ODER DRITTE IN DIE EINSICHTNAHME IN IHRE PERSONENBEZOGENEN DATEN EINGEWILLIGT HABEN. SOLLEN DIE PERSONENBEZOGENEN ANGABEN NICHT ANONYMISIERT WERDEN, BENOETIGE ICH AUSSERDEM DIE ENTSPRECHENDE EINWILLIGUNG DAZU. DAS GLEICHE GILT , SOFERN EINE VEROEFFENTLICHUNG GEPLANT IST.

ICH BITTE SIE DESHALB, DIE SCHRIFTLICHE EINWILLIGUNG DER PERSONEN , ZU DENEN RECHERCHIERT WERDEN SOLL, BEIZUBRINGEN.

EINE RECHERCHE KANN BEI DER MENGE DER VORHANDENEN AKTEN AUCH NUR DANN ERFOLGEN, WENN VOLLSTAENDIGE ANGABEN ZUM NAMEN, VORNAMEN UND GEBURTSDATUM VORHANDEN SIND.

SOBALD DIE EINWILLIGUNGEN VORLIEGEN, WERDE ICH DIE ENTSPRECHENDEN RECHERCHEN VERANLASSEN.

SLUT CIT

HAERPAA SVARADE JAG 1992-07-15 FOELJANDE:

CIT

FORTS

FUER SCHWEDISCHE BEHOERDEN IST ES NATUERLICH SCHWER EINZUSCHAETZEN, AUF WELCHE ART UND WEISE NACHFORSCHUNGEN IN DEN UNTERLAGEN DES EHEMALIGEN STAATSSICHERHEITSDIENSTES UEBER WALLENBERG ERFOLGVERSPRECHEND DURCHGEFUEHRT WERDEN KOENNEN. FUEER UNS WAREN, WIE ICH IHNEN BEREITS MITTEILTE, DIE IN DEN 50ER JAHREN NACH DEUTSCHLAND HEIMGEKEHRTEN KRIEGSGEFANGENEN EINE DER WICHTIGSTEN INFORMATIONQUELLEN GEWESEN UND UNSERE ANFRAGE AN SIE BASIERT AUF DER VERMUTUNG, DASS VIELLEICHT AUCH NACH OSTDEUTSCHLAND HEIMGEKEHRTE GEFANGENE MIT WALLENBERG KONTAKT HATTEN UND DIE STAATSSICHERHEIT DAVON KENNINIS HATTE. DIE MEINEM SCHREIBEN VOM 4. JUNI 1992 BEIGEFUEGTEN ANLAGEN SOLLTEN EINERSEITS VERANSCHAULICHEN, UEBER WELCHES MATERIAL WIR BEREITS VERFUEGEN UND ANDERERSEITS NAMEN AUFLISTEN, DIE FUEER DEN FALL, DASS SIE IN DEN UNTERLAGEN DES EHEMALIGEN STAATSSICHERHEITSDIENSTES VERZEICHNET SIND, AUF ANDERE UNS UNBEKANNTE, ZEUGEN HINWEISEN KOENNTEN.

ES SIND ALSO, UM ES MIT ANDEREN WORTEN AUSZUDRUECKEN, DIE FUEER UNS NOCH UNBEKANNTEN ZEUGEN, DENEN UNSER INTERESSE IN ERSTER LINIE GILT, WORAUS FOLGT, DASS WIR NICHT IN DER LAGE SIND, NAMEN ANZUGEBEN UND DASS ES UNS DAHER AUCH NICHT MOEGLICH IST, SCHRIFTLICHE EINWILLIGUNGEN EINZUHOLEN FUEER DEN FALL, DASS MATERIAL VORHANDEN IST. UNSER ERSUCHEN KANN DEMZUFOLGE NICHT MIT EINEM SONST UEBLICHEN ANTRAG IN BEZUG AUF EINE BEKANNTE PERSON VERGLICHEN WERDEN.

SOLLTE SICH IRGEND EIN ANHALTSPUNKT ERGEBEN, SIND WIR SELBSTVERSTAENDLICH BEREIT, MIT IHNEN ZU BERATTSCHLAGEN, WAS FUEER DIE WAHRUNG DER INTERESSEN VON DRITTEN NACH DEM SINN DES GESETZES GETAN WERDEN MUSS.

SLUT CIT.

SE C U N D O.

MOT DENNA BAKGRUND FOERMODAR JAG ATT MAN BARA LETAT EFTER NAMNET WALLENBERG OCH FOERHOPPNINGSVIS OCKSAA EFTER DE I VAARA BILAGOR NAEMNDA VITINENA. MATERIAL OM LOJDA, LIKSOM OCKSAA OM PERSSON OCH SVINGEL, KAN SOM OVAN NAEMNTS ENDAST UTILAEMNAS MED VEDERBOERANDES SAMTYCKE. SOM LOJDA PAAPEKAT I SITT SAMTAL MED HARTELIUS HADE HAN GENTEMOT NKVD FAATT FOERBINDA SIG ATT ALDRIG YPPA NAAGOT OM SIN FAENGELSEID OCH HADE DAERFOER ALDRIG BEROERT AEMNET EFTER HEMKOMSTEN. DET FOEREFALLER FOEGA SANNOLIKT ATT NKVD SKULLE HA ORIENTERAT STASI I EN SAADAN SAK. OM VI EMELLERTID VILL GAA VIDARE MED LOJDA MAASTE HAN KONTAKTAS I HEMMET. TACKSAM INSTRUX.

CARL PERSSON BORDE KANSKE GOERA EN FRAMSTAELLNING OM ATT FAA INSIKT I SIN DOSSIER. VI SKICKAR GAERNA EN BLANKETT. SANNOLIKHETEN AER DOCK STOR ATT HAN SOM SAA MAANGA ANDRA PROMINENTA UTLAENNINGAR INTE FUNNITS I DET VANLIGA ARKIVET UTAN I DET SPECIALSORTIMENT SOM REDAN FOERE ELLER I ANSLUTNING TILL DIE WENDE FOERSTOERDES ELLER OEVERFOERDES TILL KGB. DETSAMMA GAELLER DANIELSSON. EFTERSOM DET I HANS FALL ROER SIG OM EN PERSON SOM INTE LAENGRE AER I LIVET (?) KAN NAAGOT SAMTYCKE INTE KRAEVAS, MEN VI BEHOEVER EXAKTA PERSONDATA.

FORTS

OCKSAA OM SVINGEL KAN MATERIAL ENDAST BEGAERAS AV
HONOM SJAELV. JAG TYCKER INTE VI KAN TA UPP DET MED
HONOM MED TANKE PAA HANS MYCKET VIITFOERGRENAD
KONTAKTER I DET DELADE BERLIN.

T E R T I O.

VAD VOGEL BETRAEFFAR HAR SVINGEL SAGT ATT VOGEL
INGENTING HADE ATT GOERA MED UTVAEXLINGSPROPAAN.
HAEROM SKALL TVAA AV MINA FOERETRAEDARE HA KUNNAT
OEVERTYGA SIG, DAA DE HOERT VOGEL PAA DENNA PUNKT.
EFTERSOM VOGEL OCH SVINGEL AER NAERA VAENNER
FOERELIGGER RISK ATT FRAAGOR TILL DEN FOERRE GAAR
VIDARE TILL DEN SENARE OCH DAERIFRAAN LAECKS TILL
PRESSEN. JAG KONTAKTAR GAERNA VOGEL, SOM JAG
KAENNER, MEN AVVAKTAR T.V.

LUNDVIK

(saknas)jua Jan

till medborgare fängelsedirektören

28/1 -53

Sedan jag den 26/12 -52 meddelat min medfånge att (han?) i hemlighet medelst knackningar kommunicerar med grannarna. brusade denne upp och slog med full kraft (mig?) i ansiktet 2 gånger, varvid han förklarade: "Sådär, nu kan du resa ett kors över dig själv, nu kommer du aldrig ut från fängelset mer!" Då jag visste vad detta i ifrågavarande läge betydde så föll jag på knä inför honom och bad om förlåtelse. - Men Jantjij sa: "att han inte skulle låta saken förbli vid detta, men att det var en fråga om formaliteter." Han hade genast blivit orolig för sitt rykte och lyckades sannolikt ordna "formaliteter". Då jag den (saknas)/12 -52 bad om en förklaring av det mot mig framförda hotet så brusade han upp på nytt, utdelade ett antal sparkar och kom med förolämpningar medan han hotade att slå ut tänderna och anklagade mig för att man på mina ögon kunde se att jag spelade dubbla roller: "Men mig kommer du inte att kunna sätta dit!" Jag har inget annat intresse än att sanningen ska få fritt fram och att jag ska (2 ord oläsliga) Sovjetunionen. Jag kan inte annat än oroas över att mitt öde skall avgöras av att jag sett en medfånge i full färd med att kommunicera med knackningar och denne för att dölja spåren utplånat alla bevis. Om jag spelat dubbla roller så skulle jag ju varit dum om jag talat om att jag sett honom. Den 9/1 -53 såg jag honom igen och när han såg att han var iakttagen tappade han fanningen, men jag säger inget till honom längre. Medborgare direktör, jag ber er, om det inte finns någon annan möjlighet för er att klarlägga sanningen på grundval av mina vittnesmål och bekräftelser från neutrala personer som känner till mitt liv, så kan ni till och med använda (tortyr?). Sanningen är till 100 % på min sida, jag har aldrig i mitt liv haft och har inte (oläsligt) atoms samröre med något som helst spioneri, äventyrspolitik eller liknande smuts - mina avsikter gentemot Sovjetunionen har varit uppriktiga och ärliga, jag har sympatiserat med Sovjetunionen och älskat landet. Av min medfånges ord drar jag slutsatsen att jag inom kort kommer att få avslag på min begäran till Moskva och att denne har satt sitt hot i verket. Jag ber er uppriktigt att låta mig komma till tals av denna anledning.

Blad 2:

Då jag på grund av olika omständigheter -43 hamnade i "Lubjanka" och -45 skrev på en skriftlig försäkran att jag skulle hålla tyst om vad och tillsammans med vem jag suttit så var jag tvungen att hålla fast vid detta. Och när jag -49 talade om personer som jag suttit tillsammans med - jag avser herr generalen (ord borta) Losch och diplomaterna herrar Roedel och Wallenberg - med min medfånge

(saknas)stetter och då denne inte visste orsakerna till min tystnad vad gällde att nämna dessa personer vid namn (ord borta) förklarade jag att vi lärt känna varandra här i fångenskapen, i Krasnogorsk, i lägret. Men efter ett gräl den 21/10 -50 så serverade denne mig hela den här historien och jag blev till och med förhörd i fallet, var helt utan skuld och domstolen, som inte (ord borta) klara ut hela detta förtal, och jag kastades i avgrunden.

Medborgare direktör, jag ber om ert tillstånd att låta mig meddela Gofstetter att jag satt inne 43-45 samt ange grad och namn på (ord borta). -klara - och därför låta oss träffas. Det kan ju inte vara möjligt att denna skriande orättvisa inte skall gå att reda ut och rätta till. Jag sitter fängslad och lider oskyldig. Skall även i Sovjetunionen de få triumfera som finner det fördelaktigt att hämnas på en medfånge?? Eller om Jan(tjij?) ansätter en med ett sådant hot och håller kniven på strupen? Jag vet inte hur (ord saknas) skulle ha gjort i mitt ställe, men jag bad om förlåtelse för att jag sårat hans heder.

Vidare bad jag om att få överflyttas till Moskva för en muntlig förklaring och en konfrontation med den som, enligt medborgare undersökningsdomaren "vi fångade som andre man och som genast erkände och fick 5 år". Någon sådan person finns inte i hela världen. Tag till exempel "Reichstagsprocessen" där till och med falska vittnen framträdde mot kamrat Dimitrov men Göring tvingades, väsande som en skallerorm inför hela världen, att öppna vägen för sanningen. På samma sätt vågar jag be er om att detta Gofst. vilda fantasifoster på ett dialektiskt sätt måtte utredas i grunden, - det kan aldrig finnas två sanningar, - och en är med mig till 100 %! Jag vill inte förintas, jag är oskyldig till det som jag genom nedrigt förtal anklagas för av ren hämndlystnad. Därför ber jag om er hjälp.

Jag tackar Er

Jan (ord borta)

Racine - m... ..

ah (RW-dos)

My

P

P 2 E 1

INKOM

1992 -10- 1 6

UD: ARKIV

Översättarens kommentar:

Översättningen är gjord från en fotostatkopia av en hand-skriven text, där oläsliga och bortfallna ord markerats med "?", "oläsligt" eller "ord saknas". Vid kopieringen har tyvärr de flesta radsluten fallit bort, vilka dock i många fall kan rekonstrueras genom slutledning. I samband med kopieringen tycks dessutom ett annat dokument, uppenbarligen skrivet av samma hand, legat under det kopierade. Då de radslut som syns från detta andra dokument inte passar ihop med raderna i det nu översatta brevet rör det sig uppenbarligen om ytterligare åtminstone ett blad av samma hand, vilket dock ej levererats för översättning.

Göteborg 1991-03-22

Bengt Eriksson

Bengt Eriksson,
auktoriserad översättare
från ryska

24-

От
1-
2-
Мс
Ма

Попав в такой объезд, в 43. в "Рубинку" и дал в 45г. рас-
сказать, что буду молчать, что, и в чем сидел. Я был вынужден этого держаться. Как
говорят в 49г. о лицах с которыми я сидел — и кем в виду г. генерала
Лоша и дипломатом г. Роев и Валенберг — с моим союзником
Штейнбергом, и той некой пригласил моего жителя назвать этих лиц,
я объяснял что познакомились здесь в плену, в Красногорске, в лаг-
ере, после ссоры 21. 10. 60. мне подсунул всю эту музыку, и я да-
же опрошен по этому делу, был без себя кивнул, и сяди небыл
бы разяснить всю клевету, я был брошен — в бездну.

г.р. Натальки, прошу Вашего разрешения мне позволить сообщить
Гофштейнеру что я в 43-45гг. сидел и указать звания — фамилии не при-
ясню — и для этого нас дать соединить. Ведь не может быть чтобы это
вопиющая несправедливость, не могла быть раз'яснена и объясне-
на. Я сижу и страдаю невинно — Должны — и в СССР тоже — и
те кому кажется выгодным отожать союзника? Или если я лично
пристаю как с ножом к горлу в такой угрозы? Не знаю как бы
послушал на моем месте, я просил прощения — за то что тронул его
даже я просил быть переведен в Москву для полного раз'яснен-
ия и огной ставил отек, к.зр. следов. говорил. Мы поймали второго, каю,
той оразу признался — получил 5 л. — такого же. Не во всем яван
ведь взять Рейхстаг — процесс, где даже ложные свидетели вопрош-
ли против тов. Зингера, и Геринг, шипя как змея, зная, что
весь мир — был вынужден дать правду дорогу — так и я осужденного дела
просить чтобы эта дикая фантазия Гофшт. была диалектико-
способом до основания разобрана — две правды не бывает — а одна
только при мне! Я не могу быть унижен, в том же та же уни-
жен, чтобы отожать. Подожду прошу Вашей помощи — благодарю Вас

Отп. 2.
1-адрес
2- в 1
Исп. Да
Маш. Сл

Handl. P Bäckman

Utrikesdepartementet

Vittnesmål om Raoul Wallenberg

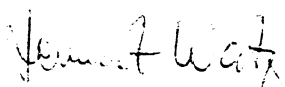
(1 bil.)

För det värde det må ha insändes ett till konsulatet i Bratislava inkommet brev jämte ambassadens översättning.

Brevförfattarens bror, framgår det av brevet, uppger att han 1947 satt i fångslägre[✓]t Ivanovo tillsammans med Wallenberg. Sedan detta kommit till brevförfattarens kännedom, ser hon det som sin plikt att informera Sverige om att det finns en människa i Slovakien som suttit i samma läger i Ryssland som Wallenberg.

Trovärdigheten av detta är svår att bedöma. Författaren använder dessutom genomgående namnet Wallenstein.

Icke desto mindre kan kanske detta vittnesmål vara av visst värde.

Lennart Watz

Bratislava 11. septembra 1992

Švédske veľvyslanectvo
v ČSFR

Štěpánska č. 57
P r a h a

INK. AMB. PRAG		
D. N:o 16 384		
1992.10.07		
AVD. HP	GR. 1	MAL XB.

Vážení páni,

nedávno som vybavovala svojej rodine - 69-ročnému bratrancovi Jozefovi Gaálovi, ktorý býva vo Veľkej Čalomiji, okr. Velký Krtíš, doklady na odškodnenie za násilné odvedenie jednotkami NKVD na nútené práce v Rusku.

Pri tomto rozhovore mi povedal, že do 14. júna 1947 bol v pracovnom tábore v IVANOVE s pánom Wallensteinom. Pán Wallenstein pracoval v chlebovom závode a v ich pracovnom tábore vydával chlieb.

Nakoľko J. Gaál 14.7.1947 odišiel z pracovného tábora /vrátil sa domov/, o ďalšom osude p. Wallensteina už nič nepočul.

Je možné, že tieto informácie sú už známe, ale aj napriek tomu pokladám za povinnosť Vám ich oznámiť, aby ste vedeli, že na Slovensku žije človek, ktorý s p. Wallensteinom v Rusku v pracovnom tábore v Ivanove pracoval.

S pozdravom

Alžbeta Urmaničová
Alžbeta Urmaničová

Mikovínho č. 9

Bratislava

831 02

KÖNIGL.
SCHWEDISCHE BOTSCHAFT

Nyligen hjälpte jag min bror Jozef Gaál, 69 ar, bosatt i byn Velka Čalomija, distr. Velký Krtiš, att komplettera dokument för skadestånd för bortföring av NKVD trupper till Ryssland till tvangsarbete.

I samband med det berättade brodern att han var i arbetsläger IVANOVDO t o m den 14 juni 1947 tillsammans med herr Wallenberg. Wallenberg arbetade då i bakeri och i arbetslägret delade han ut bröd.

J. Gaál fick lämna arbetslägret den 14 juni 1947 (och återvände hem) och därför vet han ingenting om Wallenbergs öde efter detta datum.

Det är möjligt att ni har redan fått en sådan information från annanstans med jag tycker ändå det är min plikt att informera er om att det lever en människa i Slovakien som var tillsammans med R. Wallenberg i Ryssland i arbetslägret Ivanovo.

(Skribenten använder konsekvent namnet Wallenstein. Brevet kom till konsulatet i Bratislava den 28 september 92. DH)

1992-11-16

Pol 1:1/Dr Magnusson/mjn

17 okt 1992

Skr tit

ap 921117

Re: ...

921019
-05-04

Departementsrådet Hans Magnusson.

(P) L 2 - a +

Bilder

Det senast presenterade sovjetiska dokumentet om Katyn-morden har kommit mig att på nytt tänka på fallet Kolendić. Han sade dig att han kunde närmare redogöra för bl.a. "Stalins privata arkiv". Nu hör man att där fanns Berias papper om den planerade massakern på polacker.

Det är för mig oklart i vad mån er Wallenberg-kommission kunnat utnyttja denna fyndgruva, som väl under de efter-stalinistiska regimerna förblev en arkivens innersta kärna, hemligast och heligast av alla. (Icke att förväxla med centralkommitténs arkiv?). Det förefaller sannolikt att några av de ännu saknade pusselbitarna i fallet Raoul skulle kunna finnas där. När man bevarar ett så komprometterande aktstycke som Berias om polackerna varför skulle man då förstöra dokument om Wallenberg?

Jag är naturligtvis idel öra om du vill besvara min fråga.

Bästa hälsningar -

Harald Wigforss

Harald Wigforss

Arende

Raoul Wallenberg

Datum

1992-10-19

Dnr

1052

Avd

Grupp

Mål

0

2

III

Adress

Ambassaden Moskva

Text

20

Från Kabs och Pol 1:1 Re Raoul Wallenberg

PRIMO. Det faktum att ett dokument innehållande politbyråbeslut om avrättning av polska officerare 1940 påträffats i den f d sovjetiske presidentens personliga arkiv gör det enligt vår uppfattning angeläget att ånyo göra framställningar till rysk sida rörande Raoul Wallenberg. De bör gå ut på att vi vill förvissa oss om att inget avgörande dokument om Raoul Wallenberg också kan finnas i presidentarkivet. Visserligen har man försäkrat oss att där inte finns något ytterligare men samma sak har ju sagts om Katyn. Hänvändelse bör göras till chefen för ryska arkivkommittén Pichoi och till ordföranden i ryska parlamentets arkivkommission Volkogonov, varvid kan hänvisas till de skrivelser Magnusson överlämnade i början av juli.

SECUNDO. Samtidigt är det nu synnerligen angeläget att intervjuarbetet återupptas, särskilt vad gäller Kopeljanskij, och bringas till ett slut inom rimlig tid. (Jfr även DN-artikel den 19/10). Målsättningen bör också vara att få till stånd ett möte med arbetsgruppen i november eller första hälften av december. Om inte de ordinarie ryska medlemmarna är beredda härtill bör frågan tas upp på lämplig hög nivå.

CABINET

Ifylles av telegraphexpeditören

Avsant den

9/2/1020

Klockan

11.10

Sign

Ep

SIMONE LUCKI

Avocat

Bureau de Bruxelles

B-1050 BRUXELLES, LE 21.10.1992

RUE DAUTZENBERG 60 - BTE 3

TEL. (02) 640 10 03 2 p. 374 43 50

Fax (02) 647 21 30

Pour Monsieur le gendre Hagmann
Via fax 0046 8 723 11 76

1:11

Ref: Monsieur Paul Weltering

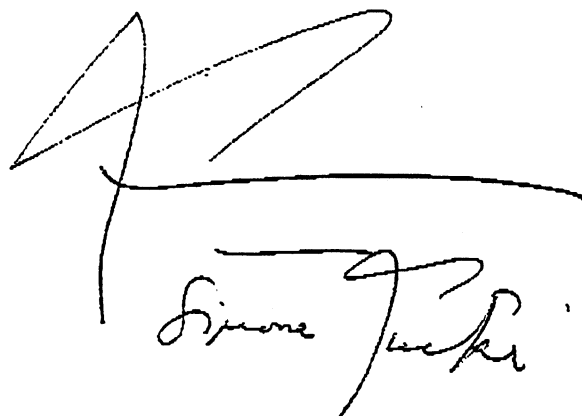
295/004

2

En I

Envoies un sommaire. ka/bw

Avec les sentiments les plus dévoués de

Simone Lucki

Annexe: 1

SOMMAIRE

En novembre 1991, j'ai été contactée par Madame X (identité complète en ma possession) rescapée du goulag.

Je l'ai rencontrée personnellement à deux reprises à Hasselt (en Belgique) et j'ai enregistré ses déclarations. Elle a vu Monsieur Raoul WALLENBERG et lui a parlé; il faisait partie d'une chorale venue se produire une seule fois dans le camp des femmes.

Elle dispose d'une photographie de l'ensemble du groupe de "musiciens" (28 personnes) datant de février 1956. Raoul WALLENBERG s'appelait à ce moment-là Wallenbergis Raulis.

Cette photographie a été examinée minutieusement et anthropologiquement en laboratoire, et confrontée avec des photos de Raoul WALLENBERG datant d'avant sa captivité.

Il existe une concordance indéniable entre ces photos. De nombreuses personnes ont spontanément reconnu la similitude.

Il est à noter que la thèse soviétique et encore de la Russie actuelle, a toujours été celle de la mort de Raoul WALLENBERG en juillet 1947, ce qui s'avère faux.

Dès lors, il est permis de croire qu'à 80 ans, Monsieur Raoul WALLENBERG peut encore être vivant d'autant plus que récemment,

on découvre vivants :

- en mars 1992, le Bulgare LEWANEWSKI, interné depuis 1945 et déclaré mort;
- dans un asile russe, l'Américain HAMILTON, détenu depuis 30 ans;
- dans un hôpital psychiatrique, le Polonais STRUGINSKI, âgé de 82 ans et détenu depuis 1941 dans ce même hôpital;
- toujours en 1992, l'Américain SEMKO disparu en 1945;
- et d'autres encore.

Le témoin, Madame X a affirmé qu'il existe au nord-est de Moscou, une région de + 100 Km2 comprenant 33 camps de concentration du nom de Gorkowskaya Gebiet Station Suchobeshwodoye.

Elle se trouvait dans le KZ 242/5 et 3.

Simone LUCKI

Avocat

Rue Dautzenberg, 50 (Bte 3)

B - 1050 BRUXELLES

Tél. : 640 10 03 Fax : 647 21 30

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

ÅTGÄRD:

Pol 1:1, ds Wahlund/BO
1992-10-29
[redacted] t amb Moskva

INKOM UD 1992-10-23 [redacted]

AMBASSADEN MOSKVA

1992-10-23

UD STOCKHOLM

[redacted] FOER POL 1:1.

RE MINNESMAERKE TILL RAOUL WALLENBERG.

King Lagergren

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET
KAT1

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1
IAG

ÅTGÄRD:

1992-11-02/Pol 1:1
Dr H Magnusson/mjn
Ex t: Ch Pol 2

Hartelius, Pol 1:1
Nyberg, Pol 1:1

lys 921102

.. 10- 2 8

(
p 2 Su^I
sep 1 Er)

~~SB/SAKPOL~~

INKOM UD 1992-10-28

AMBASSADEN MOSKVA

1992-10-28

UD STOCKHOLM

FOER KABS, POLCH, POL 1:1, IAG OCH SB (HAFSTROEM
OCH WAHLBAECK).

RE WALLENBERG, STALINBREV M.M.

FORTS

RE WALLENBERG, STALINBREV M.M.

JAG TRAEFFADE IGAAR GENERALEN VOLKOGONOV SOM TILLIKA AER ORDFOERANDE I DEN KOMMITTE SOM HAR HAND OM GENOMGAANGEN AV HEMLIGA ARKIV NU FRAEMST DE ARKIV SOM FOERVARATS AV PRESIDENT GORBATJOV. HAN OMTALADE FOER MIG ATT HAN REDAN IDAG ELLER I MORGON SKULLE SOEKA VERKSTAELLA DEN BEGAERAN (JAG) RIKTAT I TVAA BREV TILL HONOM OCH TILL RIKSARKIVCHEFEN PIKHOYA OM ATT KONTROLLERA OM DESSA ARKIV INNEHAALLER NAAGOT OM WALLENBERG. SOM BEKANT HAR JU ARKIVEN PAA SENARE TID BLIVIT OMSKRIVNA MEST PAA GRUND AV ATT DAER FOERVARADES NYCKELDOKUMENTEN OM KATYN-MASSAKERN. SOM NI KANSKE MINNS BERAETTADE ALEKSANDER JAKOVLEV, SOM LEDDE DEN KOMISSION SOM MOT SLUTET AV 80-TALET SKULLE SOEKA UTROENA SANNINGEN OM KATYN, 1989 TILL MIG ATT KOMISSIONEN LAENGE LETAT EFTER DOKUMENTATION OCH BLOTT AV EN TILLFAELLIGHET I TRANSPORTMINISTERIETS ARKIV FUNNIT UPPGIFTER OM DE SEDERMERA AVLIVADE POLSKA OFFICERARNA. ALL ANNAN DOKUMENTATION HADE ALLITSAA FOERSTOERTS, SADE DAA JAKOVLEV TILL MIG, NAER VI SATT KREML MEDAN I SJAEIVA VERKET FLERA STORA RUM I SAMMA KOMPLEX RYMDE DE AVSLOEJANDE DOKUMENTEN. J. VAR SAEKERT I GOD TRO OCH DISKUSSIONEN HAR JU GAELLT FRAEMST NAER GORBATJOV FICK INSIKT I FRAAGAN RESPEKTIVE NAER HAN BORDE HA GETT OFFENTLIGHET AAT DOKUMENTEN.

VOLKOGONOV NAE MNDE FOER MIG OM EN DEL INTRESSANTA INBLICKAR HAN NU FAAR I DEN SOVJETISKA BESLUTSFATTNINGEN NAER HAN GAAR IGENOM DESSA DOKUMENT. SAA T.EX.: STALINS BREVVAEXLING MED KIM IL SUNG DAER DEN SOVJETISKE DIKTATORN GOER HELT KLART ATT HANS GROENA LJUS FOER DEN NORDKOREANSKA INVASIONEN I JUNI 1950 BYGGER PAA DET ABSOLUTA LOEFTET AV DEN NORDKOREANSKA KOLLEGAN ATT KRIGET SKALL VARA SLUT PAA KORTARE TID AEN EN MAANAD. VIDARE: STALINS MEDDELANDE TILL MAO TSE TUNG I DET OEGONBLICK AV KOREAKRIGET NAER DE KINESISKA "FRIVILLIGA" GAATT TILL MASSIV ATTACK I NOVEMBER 1950 OCH JAGAT AMERIKANARNA NER MOT SOEDRA AENDAN AV SYDKOREA OCH NAER I ANLEDNING HAERAV RYKTEN UPPKOMMER ATT AMERIKANARNA OEVERVAEGER TILLGRIPA ATOMVAPNET: "UNDER INGA FOERHAALLANDEN FAAR AMERIKANARNA VIDKAENNAS ETT MILITAERT NEDERLAG" (SIC). FOER DEN SNABBLAESANDE OCH ENCYKLOPEDISKE VOLKOGONOV AER DET HAER FOERSTAAS EN GULDGRUVA DAER NYA KLIMPAR STAENDIGT KAN PLOCKAS FRAM. JAG UPPMUNTRADE HONOM LIVLIGT I FOERESATSEN ATT SNARAST PUBLICERA UTDRAG FRAAN STALINS TYDLIGEN TUSENTALS INTRESSANTA BREV.

VOLKOGONOV FOERKLARADE DOCK OCKSAA ATT MYCKET AER FOERBORGAT. SAA T.EX. AER POLITBYRAANS VIKTIGASTE BESLUT

FORTS

(F.OE. HANDSKRIVNA SAA ATT INGEN SEKRETERARE SKULLE FAA
INBLICK) MYCKET LAPIDARISKA OCH UTAN ANGIVANDE AV ANNAT AEN
BESLUTENS ESSENS. DE PARAFTERADES AV SAMTLIGA NAERVARANDE -
VILKET OFTA ALLS INTE VAR HELA POLITBYRAAN UTAN EN MYCKET
LITEN KRETS (T.EX. BESLUTET SAENDA RAKETER TILL CUBA 1962
ELLER AFGHANISTANINVASIONEN 1989).

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

SIMONE LUCKI

*Avocat**Barreau de Bruxelles*

B-1050 BRUXELLES, LE 23 octobre 1992
RUE DAUTZENBERG 50 - STE 3
TEL. (02) 640 10 03 0 *puce* 374 43 50
Fax (02) 647 21 30

Via fax 00 46 8 723 11 76

Dr Rolf H. LINDEHOLM
Ministère des Affaires Etrangères
Malmtorgsgatan 3
Box 16121
S-103 23 STOCKHOLM
SUEDE

*a.a.
pl*

INK. UTRIKES DEP		
D. N:o 297/CC3		
1992-10-26		
AVD <i>P</i>	GR. <i>L</i>	MAL <i>Tu</i>

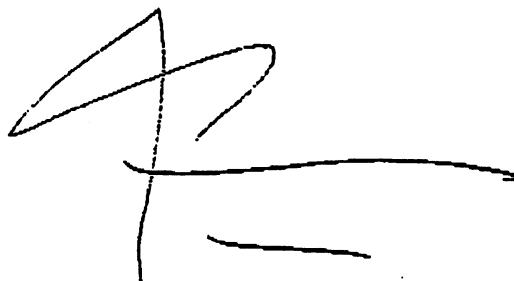
Monsieur le Ministre,

Concernant Mr. Raoul WALLENBERG

J'ai l'honneur d'accuser la bonne réception, ce jour,
de votre analyse parue dans le numéro 6 de cette année
du journal "Svensk tidskrift".

Je vous remercie vivement d'avoir eu l'aimable pensée
de me la transmettre et j'examinerai votre étude, après
traduction, avec le plus grand intérêt.

Je vous prie, Monsieur le Ministre, d'agréer les
assurances de mes sentiments de haute considération.

Pol 1:1, ds Wahlund

Ärende

Datum

Minnesmärke till Raoul Wallenberg

1992-10-29

Ävd

Grupp

Mål

F. N.

Adress

Ambassaden MOSKVA

Dnr...

Text

[REDACTED] För Noreen från Wahlund re minnesmärke till Raoul Wallenberg

Nina Lagergren är tyvärr f n utomlands. Sonya Sonnenfeld på Raoul Wallenberg-föreningen har emellertid varit i kontakt med henne i ovan rubricerat ärende. Från föreningens sida ser man gärna att en byst eller skulptur reses i Moskva. Dock får ej manifestationen ha formen av ett minnesmärke eller skulptur med minnesplatta. Eventuella årtal skall anges som vid skulpturen i Ungern, d v s 1912- .

Departementet har inget ytterligare att tillägga.

CABINET

SVERIGES AMBASSAD
BRYSEL

1992-10-28

P 2

1992-11-03

Pol 1:1/Dr H Magnusson
Hbr t Hallqvist, Kiev

Departementsrådet Hans Magnusson
Pol 1:1
UTRIKESDEPARTEMENTET

302/001

1992-10-28	
AVS	FOR
0	2

Wallenberg-ärendet
(\$ bil)

Broder,

Madame Simone Lucki - grundare och ordförande i belgiska Wallenberg-kommittén och generalsekreterare i Int. RW-kommissionen - är som Du och Martin Hallqvist väl känner till en aktiv och mycket engagerad kvinna.

Under de senaste åren har hon lyckats uppbåda ett mycket starkt stöd för Wallenberg-saken i hela det belgiska och även i det politiska EG-etablissemangen. Resolutioner har antagits i Europaparlament och Europaråd. En lång rad kända politiker inom och utom Belgien har skrivit på upprop till förmån för att RW tilldelas ett extraordinärt Nobels fredspris 1992. Hon har kontakter på högsta nivå i alla riktningar (t ex Delors kabinett och hos FN:s gen sekr) och hon besjålas av en ousinlig energi för att få fram sanningen om Wallenbergs öde.

För oss här på ambassaden är det naturligtvis inte möjligt bedöma värdet i hennes övriga aktiviteter och de rön hon får fram på privat väg. Jag vill dock inte underlåta att föra vidare till Dig och departementet vad hon hade på hjärtat, då hon igår besökte ambassaden för ett samtal inför Henrik Liljegrens tillträde i Washington.

Ett till synes intressant uppslag är det foto - som numera genom teknisk analys kunnat dateras till 1956 - som överlämnats till Lucki av en kvinna som bor i

Kiev. Jag tror att hon per telefon nyligen berättat bakgrunden och omständigheterna för Dig och översänt visst material. Redan i slutet av förra året fick för övrigt Martin Hallqvist vid besök i Bryssel tillfälle bekanta sig med fallet.

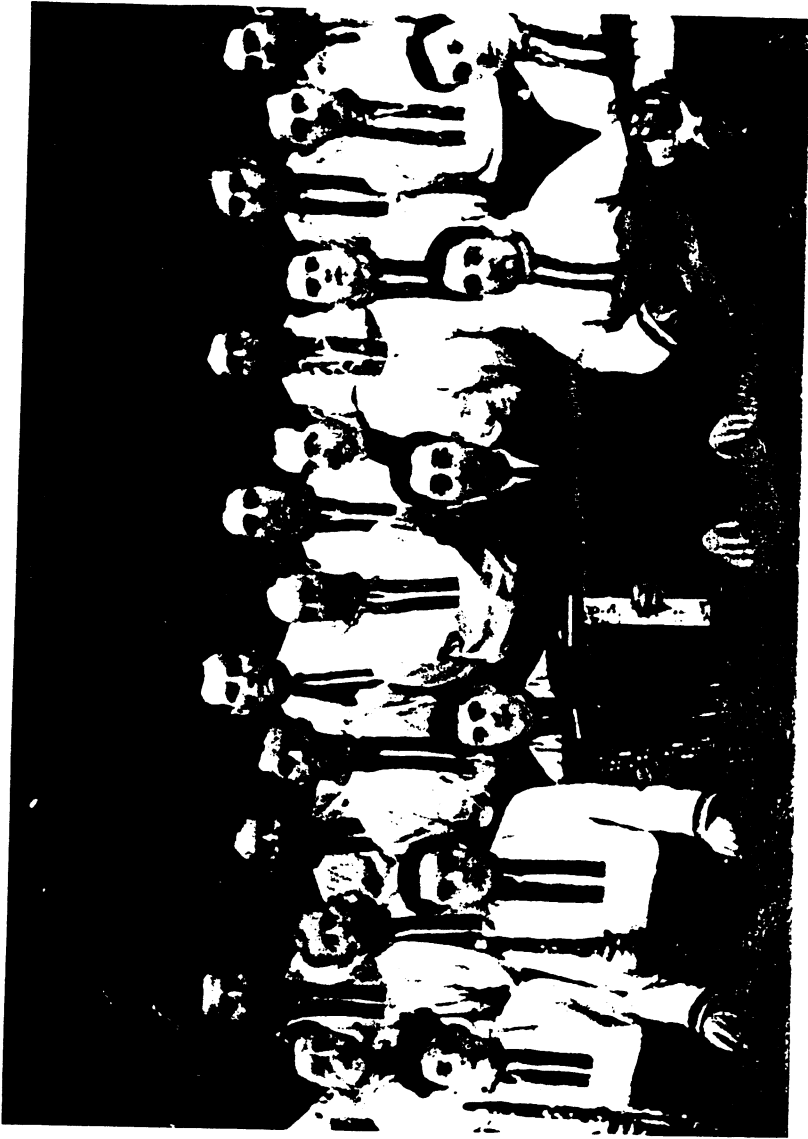
När Lucki nu återkommer i ärendet har hon utverkat en bearbetning (inkl uppförstoring) och jämförande analys av fotot ifråga av Belgiens främsta expertis (kunde fn inte namnges). De fotokopior som bifogas (gjorda på ambassaden) gör givetvis inte materialet rättvisa, men ger kanske en uppfattning om hur man gått tillväga.

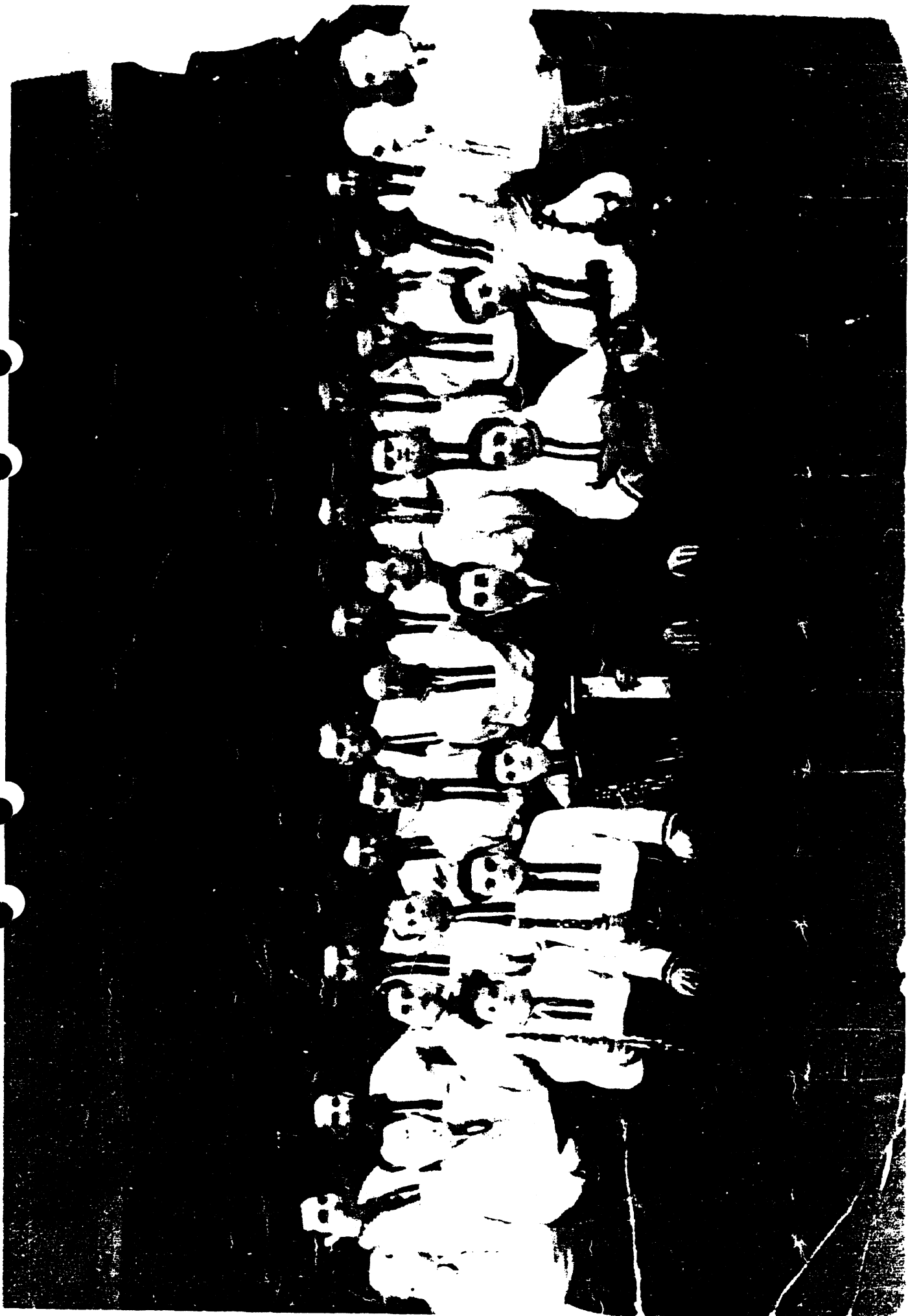
Lucki önskar att man från svenskt officiellt håll går vidare med denna ledtråd och på ett diskret sätt intervjuar den ukrainska kvinnan, som tagit vissa risker för mötet med Lucki i Tyskland 1991. Kvinnan heter Nathalie Schinkamarenko (adress: 252142 Wernadski Prospekt, Hus nr 87, våning nr 115, KIEV 142) och kan nås per telefon nr 5137124 via sonen Alexander S.

Lucki framförde också förhoppningen att vi från svensk sida kunde få CIA med sina tekniska och andra resurser att engagera sig i denna affär. Härvarande amerikanske ambassadör bekräftade igår till Liljegren att CIA hade formidabla tekniska möjligheter.

Luckis andra ärende till oss var att framföra sin önskan få ingå i/tillträde/insyn/möjlighet framträda för den blandade svensk-ryska kommissionen. Hon litar kanske inte på att allt som kan göras verkligen blir gjort inom kommissionens ram och hon vill gärna medverka/ge sitt bidrag på något sätt. Och Lucki hade diskuterat besök i Stockholm med Guy von Dardel helt nyligen. Kanske vore det av värde för Er att höra hennes tankar ytterligare?

Staffan Åberg

ALBUM PHOTOGRAPHIQUE

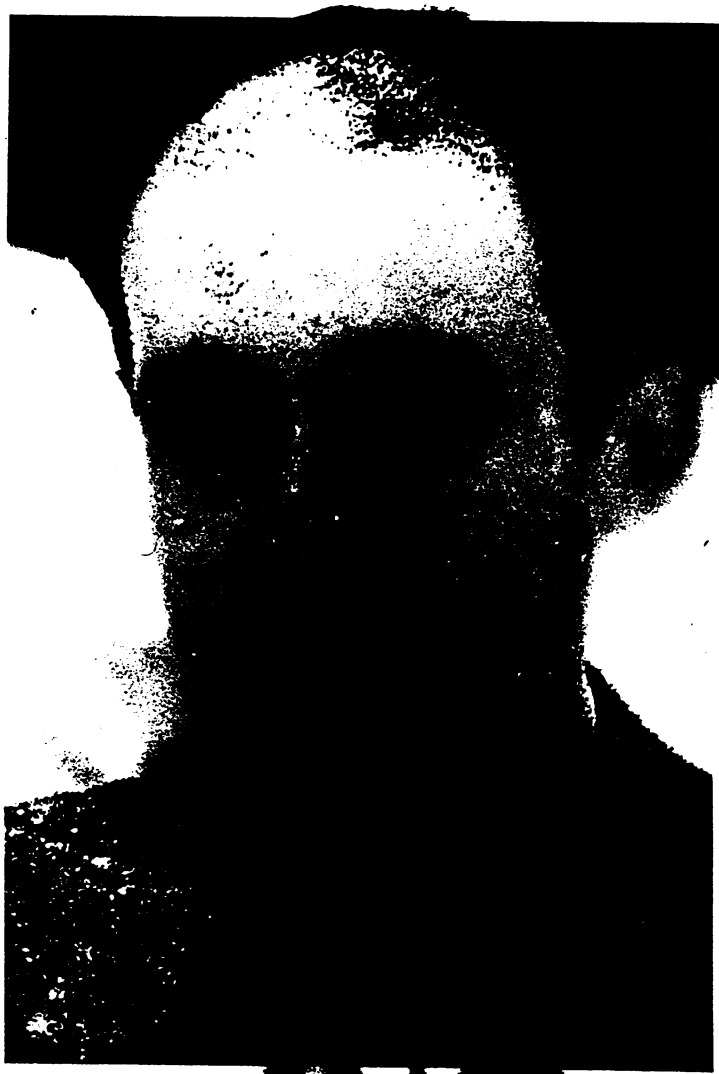
DOSSIER N°

CONCERNE: *Raoul* WALLENBERG

! Cliché inversé

Journal nr

Ätg:

1992-11-16

Pol 1:1/Magnusson/mjn

Skr tit

Upplysning om 17

april 1974

Departementet

Hans Magnusson

Utrikesdepartementet

Frankrike

303/026
10-30
92 12-0-9

P 2 E.4

(Pol)

Upplysning om 17

Frankrike

Det är även möjligt att någon av de
i den här samlingen som har varit i
Frankrike under 1974, har varit i
Frankrike under 1974.

Det är även möjligt att någon av de
i den här samlingen som har varit i
Frankrike under 1974, har varit i
Frankrike under 1974.
Det är även möjligt att någon av de
i den här samlingen som har varit i
Frankrike under 1974, har varit i
Frankrike under 1974.

I have been thinking of you
a great deal lately.

How are you?

Well

I hope you are

well

and happy
as ever.

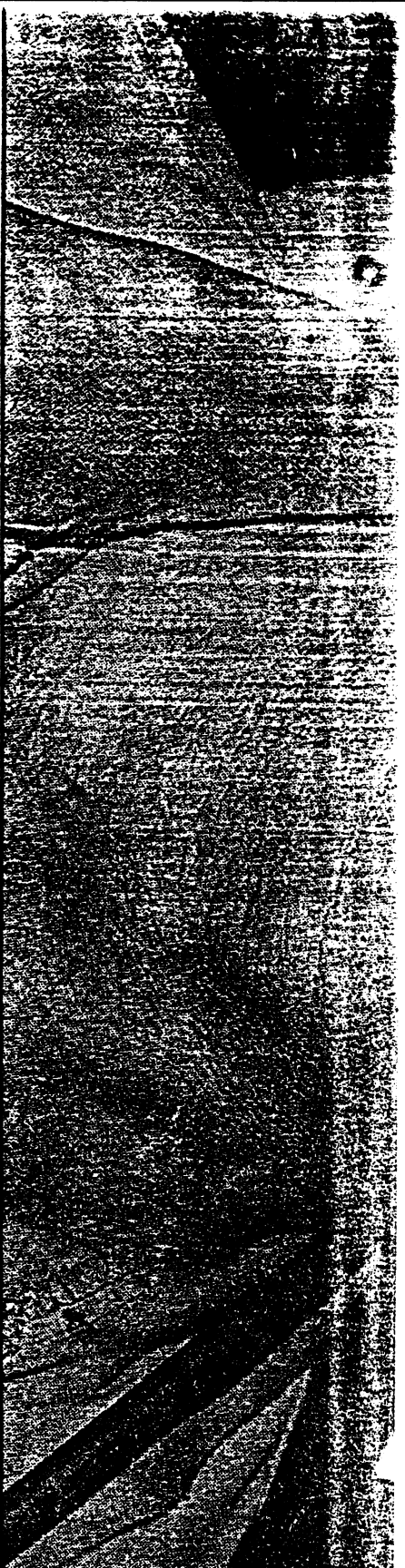
Yours

John Doe

123 Main Street
New York City

I hope to hear from you soon.

ness into night: Choked with emotion, two sacked miners emerge from the coal
the last-ever shift at Littleton Colliery in Staffordshire./Photograph by Andy Hall.

pages

t and Paul
ickout Britain
8
he worst is yet
ne
n on energy
y
ives the CBI's
or is not up to
b
/ coal must be
d
der fire
on Heseltine
l of despair
0
King Coal

Unmasked: KGB man with Secret of Wallenberg death

Moscow

Nicholas Bethell

RUSSIA is hiding a former KGB officer who could solve one of the Second World War's great mysteries: what really happened to the Swedish hero, Raoul Wallenberg, who is believed to have been murdered in the notorious Lubyanka prison.

Dmitri Kopylansky, 74, now living with his wife at a secret Moscow address, under the protection of the authorities, led

the interrogation of Wallenberg, a diplomat who saved thousands of Hungarian Jews from the Nazis before being arrested as a spy by the advancing Red Army in 1945.

Records newly made available show that Kopylansky questioned Wallenberg in Moscow's Lefortovo prison and that he may have been involved in his murder in July 1947.

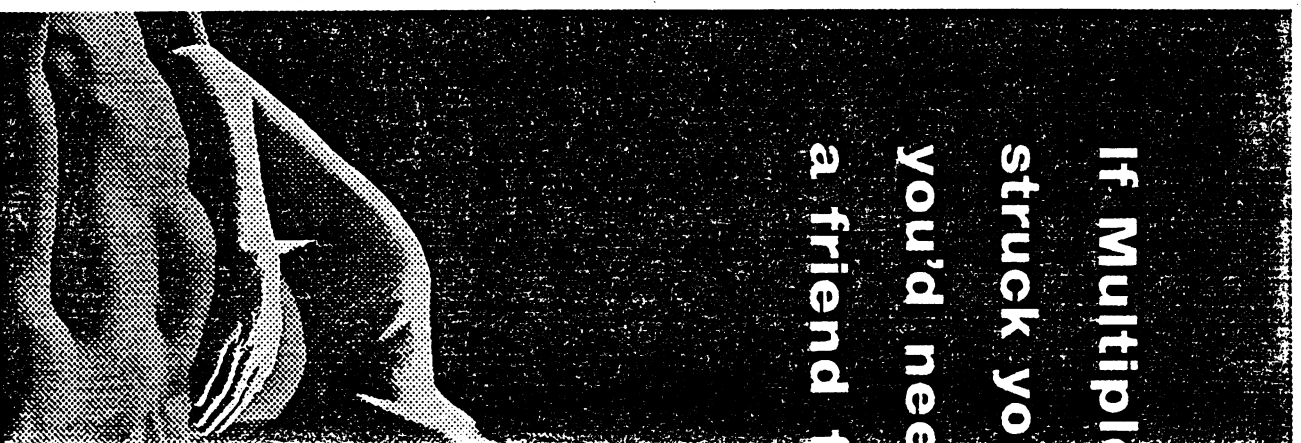
An extract from an official prison journal states that at 1pm on 16 July 1946 Wallenberg was seen in Lefortovo's Room 203 and questioned for an hour by

an 'executive officer'. The entry is signed, illegibly, by the guard who escorted Wallenberg, but the officer's name is clearly 'Kopylansky'.

Kopylansky, born in 1918 of Jewish parents, was one of the secret police's best linguists and most effective interrogators during Stalin's and Beria's post-war reign of terror. In 1951 he quit the KGB and worked as an architect until his retirement. His name is not listed in the Moscow telephone directory or in any other reference book.

Full story, page 9

If Multiple
struck yo
you'd nee
a friend

Multiple Sclerosis
nervous system. I

often with paralys
speech, and is as

Moscow's new secret policemen protect the vital witness to Swedish hero's murder

The truth Russia longs both to hide and reveal

Moscow

Nicholas Bethell

'I CANNOT deny that Wallenberg was murdered in the Lubyanka,' says Alexei Kondraurov, spokesman for the new Russian Ministry of Security. 'Indeed, I think it most likely that he was. But, as far as we know, there are no documents to confirm it. There are no records of any trial and we know of only one witness — Dmitri Kopylansky. And he can't remember anything. 'Why do we not arrest him and question him again? I'll tell you. Because we have no reason to believe that he can tell us anything more than he has said already. He is 74 years old and any further measures against him would be a violation of his human rights.'

As Kondraurov is a former member of the KGB's Fifth Directorate, whose job it was to unmask and imprison Soviet dissidents, it may seem bizarre to hear him invoking 'human rights' as a reason to protect one of Stalin's and Beria's interrogators from the full power of the new Russian State, which claims to be based on the rule of law.

It nevertheless illustrates the dilemma that he faces as the voice of Russia's new 'humane' security service, which seeks to reject its murderous past while retaining the same offices, the same staff of secret police officers and the same high status in society.

The 'MB' — the successor to the KGB — wants to build a new image at home as the leading force in the battle against crime and to co-operate with the West in the battle against drugs and terrorism. In their efforts to polish their image it is embarrassing for people like Kondraurov that they cannot put a full stop to the Wallenberg story that has bedevilled their reputation for decades.

It is hard for them to do this, however, with the case of the Swedish diplomat, who saved up to 100,000 Jews in wartime Hungary and then disappeared into Soviet captivity, still hanging over them. They still cannot tell the world how he died, why or by whom he was killed and why he was arrested in the first place.

'It is very much in Russia's interest to end this matter once and for all,' says Yevgeni Primakov, the Soviet expert on the Middle East who is now chief of the Russian foreign intelligence service.

'We have by now admitted that the Soviet Union committed the most terrible crimes. How would it benefit us to conceal this crime — one man mur-

dered among so many? If we had papers on the Wallenberg case proving that he was murdered and explaining by whom and why, I would give them to you immediately. It would mean an end to these embarrassing questions that I am always being asked.'

He says that a few months ago, while planning a visit to Sweden and knowing that the Wallenberg case would be raised, he asked his staff to make yet another search through the files of the KGB's First Directorate — the foreign intelligence division. He was told that nothing could be found. He asked for the fact to be confirmed in writing, and this was done.

Primakov could not deny that some key paper might be found lurking in other archives, or

As a Jew, Kopylansky finds unbearable the suggestion that he played a part in killing Wallenberg.

that Kopylansky might suddenly regain his memory, or that another witness might appear who would shed light on the case, as happened last year over the mass murder of Polish officers at Katyn and elsewhere. Experts in Moscow find it hard to understand why more use is not made of the one witness they have.

'They questioned Kopylansky hesitantly and inexpertly,' says one member of the Yeltsin archive commission who has viewed the police videotape. 'There are contradictions in what he says about his meetings with Wallenberg. No serious effort has yet been made to pin him down and extract the most information possible from this vital source.'

How can one explain the military prosecutor's reluctance to take the matter seriously? It emerges that Kopylansky has told police that, as a Jew, he finds unbearable the suggestion that he played a part in killing one of the Jewish people's greatest heroes, the first among Israel's 'Righteous Gentiles' who saved Jews from the Holocaust and only the second person (after Winston Churchill) to

have been made an honorary citizen of the United States.

'He feels that he is being accused of committing a crime against his own people,' says one Russian MP who has met Kopylansky. 'He is being less than frank, we believe, but we can prove nothing and it is not easy to say what we should do. There is no legal basis for prosecuting him. I believe that bribery has been tried, an offer of tens of thousands of dollars for the final answer to the question: "How did Wallenberg die?"'

'This is not the right way. Firstly, Kopylansky is never going to say anything that might incriminate himself, however much money is offered. Secondly, the money might tempt him to make up some fine story that is totally false. There would then be even more confusion.'

As a result, Kopylansky is no longer under pressure from the Russian authorities and is being left to enjoy his retirement at his Moscow home. Indeed, they protect him. Very few Russians outside officialdom know of his existence, let alone his whereabouts.

His demand for anonymity, as a precondition for giving evidence on tape, and his request that he now be left alone with the burden of his dark secrets, have apparently been agreed to by the new KGB, the people who say that their interest lies in getting to the bottom of the mystery once and for all.

It is a typical episode in the Wallenberg case, which for decades has defied the most persistent attempts at investigation. When Swedish Prime Minister Tage Erlander raised the matter with Nikita Khrushchev in 1956, the Soviet Communist Party leader replied impolitely, asking Erlander to explain why, in 1907, Sweden under Charles XII had invaded the Russia of Peter the Great. Wallenberg's fate, he suggested, should likewise be confined to history.

Nikolai Bulganin, the Soviet Premier, reminded the Swedes that one of his sons had gone missing during the Second World War and was presumed dead. He did not keep complaining about his son, he said, so why should the Swedes complain about Wallenberg?

In February 1957 the Russians gave the Swedes a paper

apparently signed by the Lubyanka prison doctor, Dr A. L. Smoltsov, stating that Wallenberg died of a heart attack on 17 July 1947. Russian experts of today accept this date of death. 'We have found no document and no convincing verbal testimony indicating that Wallenberg was alive after mid-1947,' says one member of President Yeltsin's archive commission.

By the same token, there is general agreement (even among the new KGB) that the Swede did not die of a heart attack, and also that he was not tried and executed. Extensive research has revealed no evidence of any trial or sentence and, anyway, the death sentence was legally abolished in the Soviet Union from 1947 to 1950.

The feeling is that, like so many others, he was executed extra-judicially, shot in the Lubyanka prison and 'cremated without an autopsy', as the Smoltsov note claims, presumably in the Butyrsky Monastery, where the bodies of thousands of people murdered by the Soviet police were destroyed.

How did it happen? The Official Journals of the Lubyanka and Lefortovo prisons, now available, reveal stark details of what happened to Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, after their arrest in Budapest on 15 January 1945. They show that by 6 February Wallenberg had reached the Lubyanka's internal

'It is very much in Russia's interests to end this matter once and for all'

prison and that his first interrogation took place on 8 February, his second on 28 April. Langfelder was questioned separately.

At the end of May 1945 both men were transferred to Lefortovo prison, where Langfelder was questioned on 15 August and 15 December. Strangely, though, there is no record of any interrogation of Wallenberg until more than a year later, when he encountered Kopylansky on 16 July 1946.

After an interrogation on 30 August of that year, nothing is noted until both men were transferred back to the Lubyanka on 1 March 1947. The date of Wallenberg's last interrogation is recorded as 11 March. After that, there is only Dr Smoltsov's death note.

Why was it done? Kondraurov says: 'I have seen documents suggesting that Wallenberg gave Swedish passports not only to Jews, but also to Nazi war criminals, and that these helped them to escape. It is also said that he sold passports for money.' It could well be true, one supposes, that he 'sold' passports to Nazis in exchange for Jewish lives.

Wallenberg was known for his contacts with the US government and he certainly gave money to leading Nazis and treated them as friends for the best of reasons. Such behaviour would have aroused the gravest suspicions among Soviet agents in Budapest, especially since the Wallenberg family's business dealings with Nazi Germany throughout the war were well known too.

The infrequency and irregularity of his interrogations seem to show that for more than two years the Russians waited and hesitated, uncertain what to do with their prisoner, who had turned out to be more important than they had first imagined. They were in an obvious quandary.

If they released him, they would have to explain to the Swedes why they had detained him. And meanwhile Wallenberg himself would be giving the world lurid accounts of ill-treatment in the two Moscow prisons. It was a prospect that they would want to avoid. So they delayed. And the longer they delayed, the more intolerable was the idea of releasing him and enduring the subsequent obloquy.

So they killed him. The former KGB officer Oleg Gordievsky explains: 'They could then claim to their superiors, and if necessary to Stalin and the Politburo, that they had liquidated a German or American agent, an "enemy of the people", that they had brought the case to a "positive result". It was the KGB's only way out, unless they were to admit that they had made a mistake, which they did not usually do.'

a diplomat who saved
Deutsch Collection.

and of plenty

You've planned
your new business.
Now write your

kriget

m Wallenbergs öde

min fångenskap i Sovjet
h Berlins fall (1946) – avgav
ett vittnesmål som UD un-
rskattade.

Edw af Sandeberg var den
ste som återvänt från
lag och nämnt Raoul Wallen-
bergs namn. papekar Gilbert Jo-
ph i sin väldokumenterade
k Missions sans retour –
affaire Wallenberg (1982).

Ke af Sandeberg hävdar
he make inte bara talat
en tysk och en rumän utan
kritiskt namngivit dem som Er-
ard Hille respektive Stefan
url.

Mindes klart

Eftersom Rudolph Philipp var
il bevandrad i mellaneuropeis-
förhållanden fick han i upp-
tag att söka kontakt med Er-
ard Hille i Östberlin. Philipp
ekades få över Hille till Väst-
erlin och förhörde honom där.
lilles vittnesmål var samman-
ingande och exakt beträffande
punkter, platser och männis-
or.

Hille hade, enligt UD:s vitbok
57, cell med Langfelder
Lo under en månad vå-
n 1945 och med Jan Loyda i
utycka samma år. Loyda upp-
av att han hade suttit i samma
cell som Wallenberg i Ljublian-
a i n 1945.

N af Sandeberg i Butyrka i augusti 1945
untalade de om Raoul Wallen-
berg. De träffades på nytt i lä-
ret Krasnogorsk, dit även Jan
oyda hade förts.

Hösten 1950 utväxlades de
alienska diplomaterna Giovan-
i Ronchi, Romeo Moschetti,
ranco Trandofilo, Armando
Odenigo och Claudio de Mohr
till några kommunister som
llfångtagits i Italien.

I granncellen

Dagens Nyheter korrespon-
ent i Rom, Agne Hamrin, av-
löjade i december 1951 att
Claudio de Mohr vistats i en
granncell till Raoul Wallenberg
i Lefortovo från april 1945 till
början av 1948.

UD skickade Rudolph Philipp
och kriminalkommissarie Otto
Danielsson till Rom för att för-

höra de Mohr och Ronchi, som
suttit i samma cell. Danielsson
var en skicklig och språkkunnig
förhørsledare. Han kom spionen
Stig Wennerström på spåren.

Agne Hamrin återkom med
en artikelserie i början av febru-
ari 1953 i DN. Claudio de Mohr
och Giovanni Ronchi hade
kommunicerat i väggen med de
celler i Lefortovo som Wallen-
berg och Willy Roedel vistats i.
Odenigo bekräftade dessa upp-
gifter.

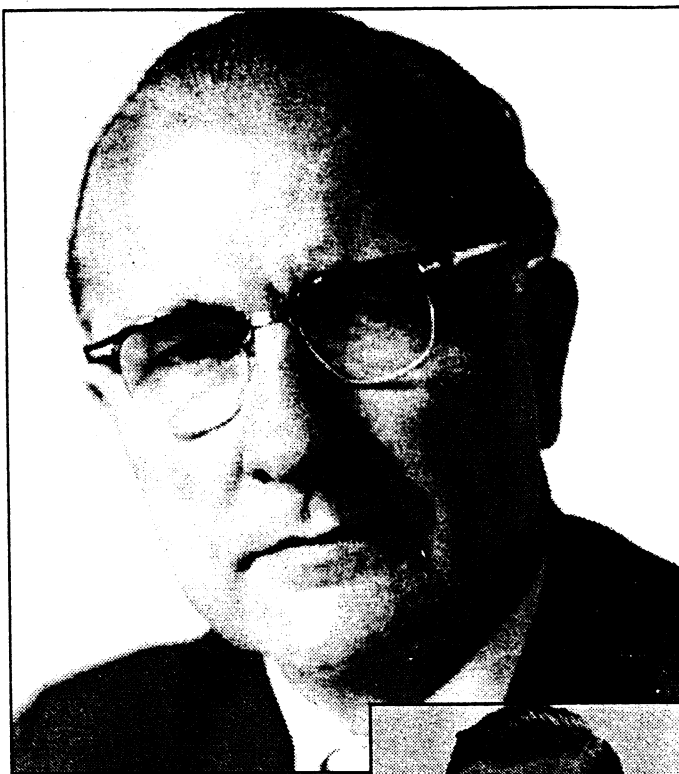
Arne S Lundberg sade att
"Claudio de Mohrs vittnesbörd
gjorde ett avgörande intryck på
oss alla". Detta och andra vitt-
nesmål ledde till att Sverige för
första gången officiellt krävde
att ryssarna skulle utlämna Ra-
oul. Det skedde i en not den 11
februari 1952. De hänvisade i
sitt svar, den 16 april s. å. till
vad som redan sagts den 18 au-
gusti 1947; att Raoul Wallen-
berg inte fanns i Sovjetunionen
och att han var okänd för dem.

Smoltsovrapporten

Förbundskansler Konrad
Adenauer genomdrev under för-
handlingar med Sovjet, hösten
1955, att de tyska krigsfångarna
skulle frigges. Flera av dessa för-
höordes av svenskarna i genom-
gångslägrer i Friedland vid Göt-
tingen i Västtyskland. Sjutton
vittnen bekräftade att Wallen-
berg suttit inspärrad samtidigt
med dem i Ljublianka och Le-
fortovo i Moskva.

Detta material överlämnades
av Tage Erlander och Gunnar
Hedlund till Chrusjtjov och Bul-
ganin vid statsbesöket i Mos-
kva, mars-april 1956. Wallen-
berg omnämndes i en gemen-
sam kommuniké som trycktes i
Pravda. De ryska ledarna lovade
att göra en ny undersökning.

Efter tio månader, den 6 fe-
bruari 1957, fick Sverige ett
ryskt memorandum. Enligt
överläkaren Smoltsov hade
Wallenberg avlidit den 17 juli
1947 till följd av en hjärtinfarkt.
I Gromykos memorandum be-
skyldes säkerhetschefen Victor
Abakumov för att ha undanhål-
lit ryska UD detta besked. Han
arkebuserades för sin brottsliga
verksamhet. Överläkaren A L
Smoltsov avled den 7 maj 1953.

Arne S Lundbergs hypotes är
att den ryska utrikesledningen
inte litade på KGB men inte
kunde kontrollera beskedet
om Raoul Wallenbergs död.

Vissa formuleringar i Gromy-
kos besked väckte Arne S
Lundbergs misstänksamhet, ty
de var alltför vaga. Det verkade
som om ryssarna avböjde att
kategoriskt styrka Wallenbergs
död.

Misstrodde KGB

Arne S Lundbergs hypotes är
att den ryske utrikesledningen
fått order från KGB om vad
som skulle sägas. Den litade in-
te på KGB och kunde inte kon-
trollera sanningshalten i beske-
det om Wallenberg. Hade han
inte avlidit i juli 1947 skulle
ryska UD kunna hänvisa till att
de blott dragit en slutsats. Där-
för valde de att inte deklarerat
Wallenbergs död som något de-
finitivt.

I sin bok **Raoul Wallenbergs
fångenskap i Sovjet** (1982) äg-
nar docent Rolf Karlhom
Smoltsovrapporten en ingående
analys. Han anser att Gromykos
besked 1957 var undvikande
och att Smoltsov inte var enty-
dig om dödsorsaken. Eftersom
överläkaren ej beordrade en ob-
duktion åsidosatte han fängel-
sets bestämmelser.

Docent Karlhom hävdar att
Smoltsovrapporten är en berätt-
tande källa som måste konfron-
teras med andra utsagor, t ex

Edward af Sandeberg var den
förste fånge som återvänt
från Gulag och nämnt Raoul
Wallenbergs namn.

medfrångars vittnesmål. Genom
studier i svenska, tyska, italien-
ska och finska arkiv har han
lyckats rekonstruera fångrullan
i Lefortovo. Med hjälp av en
sammanhängande vittneskedja
kan Rolf Karlhom fastställa att
Wallenberg vistades i Leforto-
vo från början av 1947 till bör-
jan av 1948. Ryssarna påstår att
Wallenberg avled i Ljublianka-
fängelset.

Smoltsovrapportens äkthet
har debatterats alltsedan Elsa
och Hans Villius gav ut sin bok
Fallet Raoul Wallenberg år
1966. De har bundit sig vid
uppfattningen att Sovjets be-
sked i februari 1957 var san-
ningsenligt.

Först 1957 erkände ryssarna
att Raoul Wallenberg funnits i
Sovjetunionen. De har sedan
dess upprepat att han avlidit i
juli 1947.

TORSTEN HERNOD

I oktober 1991 inbjöds envoyé Arne S Lundberg och ambassadör Sven Dahlman att i Uppsala hålla föredrag inför en studiecirkel om Raoul Wallenberg. De båda UD-männen är i åttioårsåldern men vid god vigör och villiga att dela med sig av sina erfarenheter.

När Arne S Lundberg i mars 1951 efterträdde Dag Hammarskjöld som kabinettssekreterare vid UD, sade han till utrikesminister Östen Undén att han skyndsamt önskade sätta sig in i fallet Raoul Wallenberg.

Arne S Lundberg misstänkte att KGB hade lagt beslag på Wallenberg. I sin ungdom hade han läst ett par böcker om förekomsten av masstortyr och dödsceller i Sovjet och än värre: anklagelser och angiveri på falsk grund. Det var en stor händelse att KGB-mannen Walter Krivitsky hoppade av 1939. I **I was Stalin's agent** (1939-40) skildrar Krivitsky hur det sovjetiska spionaget bedrevs i Västeuropa.

Hjälpt av LO kom österrikaren Rudolph Philipp till Sverige 1937. Han engagerade sig helhjärtat för Wallenberg och hans insats blev av stor betydelse. Under årens lopp skrev Philipp

Offer för det kalla

Ryssarna litade inte på de egna uppgifterna

åtskilliga artiklar om Raoul Wallenberg. Den första publicerades 1946 i Arvid Fredborgs tidskrift **OBS!** med en teckning på omslaget av Erik Hermanson.

Philipp kom bra överens med Arne S Lundberg och Sven Dahlman som var chef för UD:s politiska avdelning 1948-53. En del stormiga möten förekom, ty Philipp var otålig och ville åstadkomma något positivt.

Tidiga bevis

I juni 1980 avled Rudolph Philipp. Året därpå utkom en nyutgåva av hans bok uppdaterad av Sten Möllerström (Wiken, 1981).

I ett kapitel av memoarboken **Utan omsvep** (1990) skriver förre rikspolischefen Carl Persson att Sverige på ett tidigt stadium fick bevis på att Raoul Wallenberg "omhändertagits" av ryssarna.

Den 16 januari 1945 mottog ministern i Moskva, Staffan Söderblom, ett besked från Vladimir Dekanosov enligt vilket Wallenberg påträffats vid Benczurgatan i den del av Budapest som erövrats av Sovjettrupper. "Åtgärder till skydd av honom och hans egendom har vidtagits", försäkrade Dekanosov.

I februari 1945 gav Sovjets sändebud i Sverige, Madame Kollontay, ett lugnande besked till Raouls mor Maj von Dardel: "Wallenberg finns i livet i Sovjetunionen och behandlas väl". Till utrikesminister Christian Günthers hustru Ingrid skrev dock fru Kollontay vid samma tid: "Det vore bättre för Wallenberg om svenska regeringen inte bråkade om denna sak."

Stalin lovade

I mars 1945 hävdade ryssarna att Wallenberg omkommit under en färd från Budapest till

Debrecen. De började nu att lägga ut dimridaer kring sin svenska fånge.

Carl Persson anser att Staffan Söderblom borde ha agerat mer kraftfullt vid avskedsvisan hos Josef Stalin den 15 juni 1946. Den ryske tyrannen lovade att saken skulle bli undersökt och uppklarad. Han sade: "Ni vet väl att vi gav befallning att svenskarna skulle släppas!" Stalin infriade inte sitt löfte beträffande Wallenberg.

Utrikesdepartementet följde noga upp alla tänkbara spår och vittnesmål. Detta framgår av de dokument vars hemligstämpel UD hävde i två omgångar, 1980 och 1982. Vi har regeringen Fäldin att tacka för denna välgärning. De blå kompendierna omfattar åren 1945-69. När blir det möjligt att läsa återstående handlingar från 70- och 80-talet?

När Sven Dahlman blev chef för UD:s politiska avdelning 1948 skrev han till de beskickningar som berördes av olika spår efter Wallenberg. Handläggare av ärendet var först Per Anger och därefter Stig Engfeldt.

Enligt ambassadör Dahlman fanns det fram till 1951 icke ett enda spår som var hållbart med undantag av en svensk journalist som tillfångatogs av ryssarna i Berlin våren 1944. Vid sin frigivning, ett år senare, avslöjade Edward af Sandeberg att han träffat både en rumän och en tysk som talat med honom om Raoul Wallenberg och denne chaufför Wilmos Langfelder. Nyheten slogs upp på första sidan i Stockholms-Tidningen den 28 juni 1946.

Slarvades bort

Sven Dahlman tillstår att U:s slarvade bort af Sandeborgs vittnesmål. Fångenskapen i Sovjet och den vitaminfattiga kosten hade satt sina spår. Han var fysiskt medtagen vid återkomsten till Sverige och led en kort tid av minnesförlust på grund av undernäringen.

När redaktör af Sandeberg repat sig och fått distans till sin upplevelser - skildrade i boken **Nu kan det sägas - sanningen**

Stalins löfte till Staffan Söderblom att fallet Raoul Wallenberg skulle undersökas, infriades inte. Först 1957 erkände ryssarna att Wallenberg funnits i Sovjet.

Flat D
Bevan House
Boswell Street
London WC1N 3BT
England

Phone/fax: 44-71 831 4759

26 October 1992

Dear Mr Hernod,

I am a writer and I am researching a book on British citizens who disappeared into the Soviet gulags. I understand that you may have information about airmen shot down over the Baltic who may have been captured alive on the ground.

I should be most grateful for any information you could give me. I have succeeded in getting these matters raised in the British parliament but the Official Secrets Act is so strong over here that it is very difficult to any information over here.

Thank you, in anticipation, for your help.

Yours sincerely,

Nigel Cawthorne

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Nigel', with a long horizontal stroke extending to the right.

Dnr 1992-11-03	Avd Grupp Mål P 2 EU'
-------------------	--------------------------

(RL)

Ambassadören Martin Hallqvist

Ambassaden KIEV

Wallenberg-ärendet

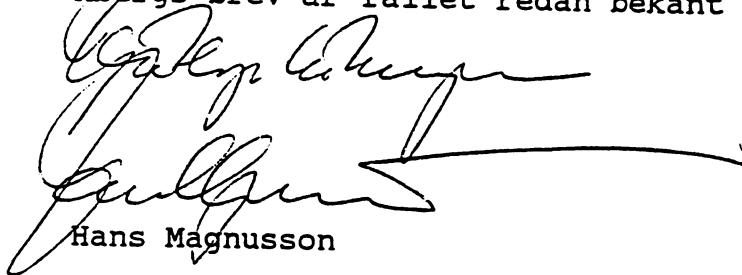
(1 bilaga med underbilaga)

(Se arkiv nr 302/1001, 1002-1 29. Träsk. sub. Bryssel)

Broder,

./.

Jag tänkte ge Dig chansen hålla Dig a jour med Wallenberg-ärendet även i Kiev. Därav bifogade uppdrag att kontakta den kvinna^x i Kiev som förra året till Simone Lucki överlämnat ett fotograti som påstås föreställa Raoul Wallenberg. Som framgår av Staffan Åbergs brev är fallet redan bekant för Dig.

Hans Magnusson

PS. Ansänt med förfrågning p g - dossierstudier. Jag fann dock mycket om detta resbrevsfall. Förhållanden förnyade o.s.

x/ anmott för 17/12

Ifylles av postexp

Avsänd med	Avsändn datum	Sign
☒ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post	3/12-92	LL

UTRIKESDEPARTEMENTET

P 2 En I

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

POL 1:2

92-11-04

Original

JP	80	B
JP	1	Er
P	2	En

INKOM UD 1992-11-04

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-04

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/HARTELIUS.

RE TYSKA EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER INOM
DET F.D. SOVJETUNIONEN.

FORTS

PROMEMORIA

AMBASSADEN I..... Moskva

HAR..... 92/104

MEDDELAT FÖLJANDE:

L. H. H. H.

RE TYSKA EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER INOM
DET F.D. SOVJETUNIONEN.

I SAMTAL MED TYSKA AMBASSADEN HAR TROEDSSON INHAEMTAT
FOELJANDE OM EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER
INOM F.D. SOVJETUNIONEN. PAA TYSK SIDA AER MAN ANGELAEGEN
ATT UPPGIFTERNA T.V. BEHANDLAS KONFIDENTIELLT.

TYSKA ROEDA KORSET, NAERMARE BESTAEMT DESS AVDELNING I BONN
(DEN S.K. SUCHDIENST), HAR NYLIGEN SLUTTIT ETT KONTRAKT MED
RYSKT ARKIV I MOSKVA OM EFTERFORSKNINGAR DAER VAD GAELLER
UPPGIFTER OM FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER. AVTALET HAR SLUTTITS
DIREKT MELLAN TYSKA ROEDA KORSET OCH DET RYSKA ARKIVET UTAN
NAAGON EGENTLIG OFFICIELL MEDVERKAN.

DEN PERSON SOM PAA DEN TYSKA SIDAN HADE UNDERTECKNAT
DOKUMENTET HETER MANFRED BLUM, ROEDA KORSETS
GENERALSEKRETERARE I BONN (ADRESS: FRIEDRICH ERBERT ALLE 71,
TEL: BONN - 228 54 11).

DET RYSKA ARKIVETS NUVARANDE NAMN AER OKLART, MEN DET HETTE
FOERR "TSENTRALNIJ GOSUDARSTVENNIJ OSOBLJ ARCHIV". DET
LIGGER FOERVISSO PAA ULITSA VIBORSKAJA, DOM 3, OCH DESS CHEF
HETER VIKTOR NIKOLAJEVITJ BONDAREV (TEL: MOSKVA - 159 74
71). UPPGIFTER OM 400 000 TYSKA SOLDATER LAER FINNAS I
ARKIVET, OCH DET FOERSTA MOTIVET AER ATT ERHAALLA EN LISTA
OEVER DESSA. ARKIVET BEROER ENDAST KRIGSFAANGAR, OCH HAR
SAALEDES INTE UPPGIFTER OM PERSONER SOM OMKOMMIT I STRID.
FOER ATT MED EGEN PERSONAL GENOMFOERA FORSKNINGSARBETET
ERSAETTS ARKIVET DELS EKONOMISKT, DELS MATERIELLT MED
APPARATUR FOER KOPIERING ETC.

FOEREMAAL FOER EN MER OFFICIELL HANTERING AER ETT KOMMANDE
AVTAL SOM REGLERAR VAARD AV TYSKA KRIGSGRAVAR OCH ANDRA
MILITAERA MINNESMAERKEN I RYSSLAND, NAAGOT SOM DISKUTERADES
UNDER KINKELS BESOEK I MOSKVA FOER EN MAANAD SEDAN. ETT
AVTAL AER F.N. UNDER UTARBEINING - REDAN UNDER DENNA VECKA
SKER YTTERLIGARE EN FOERHANDLINGSSOMGAANG I BONN - VILKET MAN
HOPPAS KOMMER ATT UTMYNNA I ETT AVTAL FOER UNDERTECKNANDE AV
DI: BAADA LAENDERNAS UTRIKESMINISTRAR I AAR. DEN TYSKA
ORGANISATIONEN SOM KOMMER ATT OMBESOERJA TYSKA AATAGANDEN
ENLIGT AVTALET HETER VOLKSBUEND DEUTSCHER
KRIEGSGRAEBERFURSORGE E.V. (WERNER-HILPERT STR. 2, 3500
KAESSEL, TEL: 1561-70 09 0. GEN.SEK. ADOLF BARTH), OCH DEN
HAR SIN JAEMFOERLIGA RYSKA MOTPART.

[REDACTED]

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)
Handläggare: Kr D Hartelius
Godkännes:

DELGIVNINGSLISTA - OSS-kretsen

1992-11-09

Hemligstämplas:

Ort/Datum/Nr el Namn:

Angående:

AMB Moskva 921104 Dnr 794

TYIKA EFTERFÖLKNINGAR FÖRSKUNNA TYIKA SOLDATER

☒ SB/Hafström	☒ SB/SÄKPOL	☐ SB/Samordn (8 ex)
☐ UU/kanslichef	☐ Rdm Tarschys	☐ Rdm Schori
☐ Ss Sahlin, Fö	☐ Fö/INT	☐ Fö/SSLP
☐ N-dep/IS	☐ Fi/IA	☒ ÖB/USK (2 ex)
☐ FOA (2 ex)	☐ EKN	☐ RPS/IS
☐ SÄPO (2 ex)	☐ SIV	☐ R Lindahl/UI
☐ Åslund/Östek. inst	☐ Utlänningsnämnden	☐ Per Molander/ESO
☐ Strömberg/Rymdstyrelse		☐ FRA
☒ Bonn	☐ London	☐ Moskva
☐ Paris	☐ Washington	☐ Peking
☐ Tokyo	☐ HeIsingfors	☐ Bryssel-del
☒ Tallinn	☒ Riga	☒ Vilnius
☒ Kiev	☒ S:t Petersburg	☒ Strasbourg-del
☒ ESK-del Wien	☐ Warszawa	☐ Prag
☐ Budapest	☐ Bukarest	☐ Sofia
☐ Bryssel-amb	☐ Del New York	☒ Berlin gk
☐ Ankara	☐ Teheran	☐ Islamabad
☐ Tel Aviv	☐ Riyadh	

☐ Utrmin	☐ Kabs	☐ Ss Belfrage
☐ Ss Samuelsson	☐ Polch	☐ Bitr polch
☐ Ch Pol 1-2-3	☒ Ch Pol 1:1, 1:2, (1:3)	☒ Rättsch
☒ Folkkrättsrådgivaren	☐ Ch H 3	☐ Ch ÖSEK
☐ Östsamordn, ÖSEK	☐ Ch U 2	☐ Ch U 3
☐ Ch Press/Info	☐ Pressombudsmannen	☐ Ch R 1-2-3-4
☐ Lavén, Pol 1	☒ Beckmann, Pol 1	☒ Hartelius, Pol 1
☐ Engelbrektsson, Pol 1	☐ Nyberg, Pol 1	☐ Jacobson, Pol 1
☐ Burgstaller, Pol 1	☐ Leifland, Pol 1	☐ Stam, H 3
☒ Sternby, uavd	☐ Karlsson, IAG	☐ Lennmarker, UMK
☐ Tejler, UMK	☐ Bjarne, Pol 3	☐ Sjöberg, Press
☐ Dismorr, UMK	☐ Kiesow, Pol 2	☐ Rapportsekr
☐ Clase, ÖSEK	☐ Holm, ÖSEK	☐ Lundin, Pol 1
☐ Ölander, Pol 1	☐ Hirdman, KMI	
.....		
.....		
.....		

Tgm... Skr
Hbr... PM
PM ... Övr...

Utan bil ... Alla bil...
End. bil ... Bil där angivet...
Bil kan lånas på UD, tel:.....

Antal ex 17.. sidor 2. Antal ex bil
Kopierat 1992-11 - 10 Sign:

Distribuerat 1992-11 - 10 Sign:

Ätg postexp: Kurir ... Luftpost Datum: 1992- Sign:

7572Q

UTRIKESDEPARTEMENTET
ROJA1

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

POL 1:2

ÅTGÄRD:

[Handwritten signature]

UD 80 B
US 1 C
P 2 E

INKOM UD 1992-11-04

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-04

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/HARTELIUS.

RE TYSKA EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER INOM
DET F.D. SOVJETUNIONEN.

FORTS

PROMEMORIA

AMBASSADEN I.....

HAR.....

MEDDELAT FÖLJANDE:

RE TYSKA EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER INOM
DET F.D. SOVJETUNIONEN.

I SAMTAL MED TYSKA AMBASSADEN HAR TROEDSSON INHAEMTAT
FÖLJANDE OM EFTERFORSKNINGAR AV FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER
INOM F.D. SOVJETUNIONEN. PÅ TYSK SIDA ÄR MAN ÄNGELÄGEN
ATT UPPGIFTERNA T.V. BEHANDLAS KONFIDENTIELLT.

TYSKA ROEDA KORSET, NÄRMARE BESTÄMT DESS AVDELNING I BONN
(DEN S.K. SUCHDIENST), HAR NYLIGEN SLUTTIT ETT KONTRAKT MED
RYSKT ARKIV I MOSKVA OM EFTERFORSKNINGAR DÄR VAD GÄLLER
UPPGIFTER OM FOERSVUNNA TYSKA SOLDATER. AVTALET HAR SLUTITS
DIREKT MELLAN TYSKA ROEDA KORSET OCH DET RYSKA ARKIVET UTAN
NÅGON EGENLIG OFFICIELL MEDVERKAN.

DEN PERSON SOM PÅ DEN TYSKA SIDAN HADE UNDERTECKNAT
DOKUMENTET HETER MANNFRED BLUM, ROEDA KORSETS
GENERALSEKRETERARE I BONN (ADRESS: FRIEDRICH ERBERT ALLE 71,
TEL: BONN - 228 54 11).

DET RYSKA ARKIVETS NUVARANDE NAMN ÄR OKLART, MEN DET HEI-
TE FÖR "TSENTRALNIJ GOSUDARSTVENNIJ OSOBIJ ARCHIV". DET
LIGGER FÖRVISSO PÅ ULITSJA VIBORSKAJA, DOM 3, OCH DESS CHEF
HETER VIKTOR NIKOLAJEVITJ BONDAREV (TEL: MOSKVA - 159 74
71). UPPGIFTER OM 400 000 TYSKA SOLDATER ÄR FINNAS I
ARKIVET, OCH DET FÖRSTA MOTIVET ÄR ATT ERHÅLLA EN LISTA
ÖVER DESSA. ARKIVET BEROER ENDAST KRIGSFAANGAR, OCH HAR
SÅLEDES INTE UPPGIFTER OM PERSONER SOM OMKOMMIT I STRID.
FÖR ATT MED EGEN PERSONAL GENOMFÖRA FORSKNINGSARBETET
ERSÄTTES ARKIVET DELS EKONOMISKT, DELS MATERIELLT MED
APPARATUR FÖR KOPIERING ETC.

FÖREMAAL FÖR EN MER OFFICIELL HANTERING ÄR ETT KOMMANDE
AVTAL SOM REGLERAR VÄRD AV TYSKA KRIGSGRAVAR OCH ANDRA
MILITÄRA MINNESMÄRKEN I RYSSLAND, NÅGOT SOM DISKUTERADES
UNDER KINKELS BESÖK I MOSKVA FÖR EN MÅNAD SEDAN. ETT
AVTAL ÄR F.N. UNDER UTARBEJNING - REDAN UNDER DENNA VECKA
SKER YTTERLIGARE EN FÖRHANDLINGSOMGÅNG I BONN - VILKET MAN
HOPPAS KOMMER ATT UTMYNNA I ETT AVTAL FÖR UNDERTECKNANDE AV
DE BÅDA LÄNDERNAS UTRIKESMINISTRAR I ÅR. DEN TYSKA
ORGANISATIONEN SOM KOMMER ATT ÖMBESÖRJA TYSKA AATAGANDEN
ENLIGT AVTALET HETER VOLKSUND DEUTSCHER
KRIEGSGRAEBERFURSORGE E.V. (WERNER-HILPERT STR. 2, 3500
KASSEL, TEL: 1561-70 09 0. GEN.SEK. ADOLF BARTH), OCH DEN
HAR SIN JÄMFÖRELIGA RYSKA MOTPART.

BERNER

[REDACTED]

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Första enheten (Pol 1:1)

Handläggare: Kr D Hartelius

Godkännes:

DELGIVNINGSLISTA - OSS-kretsen

1992-11-07

Hemligstämplas:

Ort/Datum/Nr el Namn:

Angående:

AMB Moskva 921104 Dnr 794

☒ SB/Hafström☐ UU/kanslichef☐ Ss Sahlin, Fö☐ N-dep/IS☐ FOA (2 ex)☐ SÄPO (2 ex)☐ Åslund/Östek. inst☐ Strömberg/Rymdstvrelse☒ Bonn☐ Paris☐ Tokyo☒ Tallinn☒ Kiev☒ ESK-del Wien☐ Budapest☐ Bryssel-amb☐ Ankara☐ Tel Aviv☒ SB/SÄKPOL☐ Rdm Tarschys☐ Fö/INT☐ Fi/IA☐ EKN☐ SIV☐ Utlänningsnämnden☐ London☐ Washington☐ Helsingfors☒ Riga☒ S:t Petersburg☐ Warszawa☐ Bukarest☐ Del New York☐ Teheran☐ Riyadh☐ SB/Samordn (8 ex)☐ Rdm Schori☐ Fö/SSLP☒ ÖB/USK (2 ex)☐ RPS/IS☐ R Lindahl/UI☐ Per Molander/ESO☐ FRA☐ Moskva☐ Peking☐ Bryssel-del☒ Vilnius☒ Strasbourg-del☐ Prag☐ Sofia☐ Berlin gk☐ Islamabad☐ Utrmin☐ Ss Samuelsson☐ Ch Pol 1-2-3☒ Folkrettsrådgivaren☐ Östsamordn, ÖSEK☐ Ch Press/Info☐ Lavén, Pol 1☐ Engelbrektsson, Pol 1☐ Burgstaller, Pol 1☒ Sternby, uavd☐ Tejlér, UMK☐ Dismorr, UMK☐ Clase, ÖSEK☐ Ölander, Pol 1☐☐☐☐ Kabs☐ Polch☒ Ch Pol 1:1, 1:2, 1:3☐ Ch H 3☐ Ch U 2☐ Pressombudsmannen☒ Beckmann, Pol 1☐ Nyberg, Pol 1☐ Leifland, Pol 1☐ Karlsson, IAG☐ Bjarme, Pol 3☐ Kiesow, Pol 2☐ Holm, ÖSEK☐ Hirdman, KMI☐☐☐☐ Ss Belfrage☐ Bitr polch☒ Rättsch☐ Ch ÖSEK☐ Ch U 3☐ Ch R 1-2-3-4☒ Hartelius, Pol 1☐ Jacobson, Pol 1☐ Stam, H 3☐ Lennmarker, UMK☐ Sjöberg, Press☐ Rapportsekr☐ Lundin, Pol 1☐☐☐☐

Tgm... Skr

Hbr... PM

PM ... Övr...

Utan bil ... Alla bil...

End. bil ... Bil där angivet...

Bil kan lånas på UD, tel:.....

Antal ex 17 sidor 2. Antal ex bil

Kopierat 1992-11-07 Sign:.....

Distribuerat 1992-11-07 Sign:.....

Åtg postexp: Kurir ... Luftpost Datum: 1992-11-07 Sign:

7572Q

UTRIKESDEPARTEMENTET
CBE2

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
POL 1:1

ÅTGÄRD:

INKOM UD 1992-11-04

AMBASSADEN MOSKVA

UD STOCKHOLM

✓ ENDAST FOER KABS OCH POL 1:1/MAGNUSSON.

RE RW-AERENDET

1992-11-06

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ex t: SB/Hafström

Bertelman, Pol 1

Hartelius, Pol 1:1

1992-11-04

up 921106

92 .11. 08 4

(Pol)

P 21 En 4

FORIS

PROMEMORIA

AMBASSADEN I.....*Helsingfors*.....

NR. 1992-11-04

MEDDELAT FÖLJANDE:

RE RW-AERENDET

P R I M O. LYRVALL HADE IGAAR ETT LÄNGRE SAMTAL MED ARKIVEXPERTEN ROGINSKIJ SOM ALLTJÄMT ARBETAR FÖR DEN RYSKA ARKIVKOMMITTEEN MED INVENTERING AV SÄKERHETSMINISTERIETS ARKIV.

UNDER SECUNDO REDOVISAS ETT UTDRAK UR SAMTALSUPpteckningen, SOM INSAENDS MED NÄSTA LÄGENHET OCH, ENLIGT VAAR BEDÖMNING, INNEHAALLER YTTRELLIGARE INFORMATION AV BETYDANDE INTRESSE.

UNDER TERTIO NAAGRA SYNPUNKTER PÅ DEN FORTSÄTTA HANDLÄGGNINGEN AV AERENDET.

S E C U N D O. CIT. P R E S I D E N T A R K I V E T. FÖRHOPPNINGEN OM ETT GENOMBROT I RW-UTREDNINGEN HADE GIVETVIS FÅTT NÄRING AV DE NYLIGEN ÅTERFUNNA KÄTNDOKUMENTEN OCH HEMLIGA TILLÄGGSPROTOKOLLET TILL MOLOTOV-RIBBENTROP-PAKTEN I PRESIDENTARKIVET. DETTA BESTOD AV EN KONVENTIONELL ARKIVDEL MED KARTOTEK OCH DET VAR FÖRMODLIGEN GENOM EN ENKEL GENOMGÅNG AV KARTOTEKET SOM DE TILL SVENSKA SIDAN TIDIGARE ÖVERLÄMNAD POLITBYRÅDOKUMENTEN I RW-AERENDET TAGITS FRAM. DÄRTILL FANN I ARKIVET UPPSKATTNINGSVIS 2-3000 FÖRSEGLADE KONVOLUT ENDAST FÖRSEDDA MED DATUM OCH UPPGIFT OM VEM SOM FÅTT TA DEL AV INNEHÅLLET. FÖR NÄRVARANDE SATT ARKIVKOMMITTEENS ORDFOERANDE PICHOKA OCH PRESIDENTRÅDGIVAREN VOLKOGONOV TILLSAMMANS OCH BOKSTAVLIGEN SPRÄTTADE UPP KUVERT EFTER KUVERT FÖR ATT KONTROLLERA INNEHÅLLET - EN FÖRTECKNING MÅSTE GIVETVIS HA FUNNITS MEN DEN HADE MAN EJ TILLGÅNG TILL. DET VAR PÅ DETTA SÄTT INFORMATIONEN OM KÄTND OCH MR-PAKTEN NYLIGEN KOMMIT FRAM. DET VAR FÖR ÖVRIGT ROGINSKIJ SJÄLV SOM PÅ ANNAT HÅLL ÅTERFUNNIT DATUM FÖR BESLUTET I DEN FÖRRA FRÅGAN OCH DÄRIGENOM LÄTT PICHOKA OCH VOLKOGONOV TILL RÄTT KONVOLUT.

DET VAR FULLT MÖJLIGT ATT I DETTA MATERIAL FANN NYCKELN TILL RW-AERENDET. ROGINSKIJ VÄLKOMNADE AMBASSADENS NYA HÄNVAENDELSE TILL PICHOKA OCH VOLKOGONOV (92-10-26) SAMT AMBASSADOERENS SAMTAL MED DEN SENARE DESSA TVÅA ÖENSKADE SJÄLVKLART LOESA GÅTAN - UR MATERIALET SKULLE SAADANT OFFENTLIGGÖRAS SOM LÅG I RYSSLANDS INTRESSE OCH RW-AERENDET VAR JUST AV DET SLAGET. DETTA DOCK SAGT MED RESERVATIONEN ATT NÅGOT HELT ÖVAENTAT "STORPOLITISKT" LÅG BAKOM TILLFÅNGATAGANDET AV RW, OCH ATT DETTA MOT ALL FÖRMODAN SKULLE FÖRMAA DEN HÖGSTA LEDNINGEN ATT LÄGGA

FORTS

GENOMGAANGEN AV DE FOERSEGLADE KONVOLUTEN SKÜLLE FOERMODLIGEN AVSLUTAS OM NAAGON MAANAD - ROGINSKIJ VAR EJ HELT INSATT I HUR ARBETET FORTSKRED - OCH DET KUNDE DAERFOER VARA SKAEL ATT VAENTA MED YTTERLIGARE ARBETSGRUPPSMOETE ELLER ANDRA OMFATTANDE ARKIVANSTRAENGNINGAR TILL PICHOKA OCH VOLKOGONOV BLIVIT FAERDIGA. SENSATIONELLA FYND I RW-AERENDET KUNDE FOERSTAAS KOMMA ATT "SPARAS" EN TID, T.EX. FOER ATT OEVERLAEMNAS AV JELTSIN VID ETT SVENSKT STATS MINISTERBESOEK. SLUTCIT.

T E R T I O. MED HAENVISNING TILL OVANCIT. SAMT VAD SOM NAERMARE UTVECKLAS I SAMTALSUPPTECKNINGEN VILL VI FOERORDA

- ATT VID SIDAN AV YTTERLIGARE SAMTAL MED PICHOKA OCH VOLKOGONOV FOER ATT EFTERHOERA LAEGET, AVVAKTA EN TID MED FRAMSTAELLNINGAR OM NYA ARKIVGENOMGAANGAR.

- ATT AATERUPPTA INTERVJUARBETET MEN KONCENTRERA DETTA TILL ETT FAATAL NAMN -\KOPELANSKIJ,\SUDOPLATOV OCH MOEJLIGEN NAAGRA TILL. LYRVALL DISKUTERAR UPPLAEGGNINGEN MED ROGINSKIJ.

- ATT EN PRIORITERAD UPPGIFT INFOER NAESTA ARBETSGRUPPSMOETE MAASTE VARA EN PRELIMINAER ANALYS AV HITILLS INSAMLAT MATERIAL MED SPECIFICERING AV YTTERLIGARE FRAAGOR. MATERIALETS OMFATTNING OCH DEN OCKSAA I OEVRIGT PRESSADE ARBETSSITUATIONEN VAECKER EMELLERTID FRAAGAN OM ANSVARIG OCH TIDSRAM FOER UTFOERANDE AV ANALYSEN.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 17.10 AF

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
CH POL 1:1
POL 1:1

11-05

INKOM UD 1992-11-05

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-05

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1 (MAGNUSSON).

RE WALLENBERGAERENDET.

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET.

VID SAMTAL MED SVERIGECHEFEN KUGUJENKO IGAAR I ANNAT AERENDE
TOG NOREEN UPP FRAAGAN OM ORDFOERANDE PAA RYSK SIDA I
ARBETSGRUPPEN FOER WALLENBERGAERENDET OCH SADE ATT VI PAA
SVENSK SIDA VAR ANGELAEGNA FAA TILL STAAND ETT MOETE MED
ARBETSGRUPPEN FOERE UTGAANGEN AV 1993.

KUGUJENKO BEKRAEFTADE ATT FRAAGAN OM RYSK ORDFOERANDE VAR
UNDER OEVERVAEGANDE OCH LOVADE AATERKOMMA.

BERNER

[illegible]

SCHWEDISCHES GENERALKONSULAT
FRANKFURT AM MAIN

1992-11-06 Nr 46

UTRIKESDEPARTEMENTET

Handwritten notes:
1992-11-06
1992-11-06

Handwritten: Pal

INK. UTRIKES DEP.		
D. No		
1992 -11- 0 9		
AVG	GR.	MAK.
P	2	ten

Efterforskningar av Raoul Wallenberg

Överlämnar, för departementets kännedom, kopia av brev till Guy von Dardel med anledning av fortsatta efterforskningar i fallet Raoul Wallenberg.

Handwritten signature: Bertil Lund
Bertil Lund

SVERIGES GENERALKONSULAT

FRANKFURT AM MAIN

1992-11-06

Mr. Guy von Dardel
45, Route de Peney -Dessus
1242 Satigny
Schweiz

Jag återoppar Ert telefonsamtal med generalkonsulatet i slutet av september, varvid Ni bad om hjälp med att söka få fram adresser till personer, som kommit i kontakt med Raoul Wallenberg under fångenskapen i Sovjetunionen.

Glädjande nog kan jag idag ge Er aktuella adresser till två av de fyra personer Ni nämnde:

Gustav Georg Richter
Herzogstrasse 58
6730 Neustadt-Gimmeldingen

Josef Bannert
Karlsbader Strasse 30
6415 Petersburg.

Ernst Wallenstein avled i Frankfurt am Main redan 1972.

Beträffande den fjärde personen, Dieter Rödel, har generalkonsulatet ännu inte fått något svar från berörda myndigheter. Om vi får fram även hans adress kommer vi naturligtvis omedelbart att vidarebefordra den till Er.

Med vänlig hälsning

Bertil Lund
Generalkonsul

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1992-11-12

Avd

Grupp

Mål

P

2

Ku I

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Från Pol 1:1 (Magnusson). Re Raoul Wallenberg

Vi har följande kommentarer till den fortsatta hanteringen av RW-ärendet, mot bakgrund av de intressanta uppgifter som framkommit i samtal med Volkogonov och Roginskij.

1. Vi instämmer i bedömningen att förnyade möten med Pichoja och Volkogonov är av mycket stor betydelse.
2. Intervjuarbetet bör återupptas med det snaraste. Man kan därvid i första hand inrikta sig på Kopelanskij (enligt någon av de tidigare med Kozlov och Ziborov överenskomna strategierna). Man kan fråga Kopelanskij, liksom Solovov, vad de vet om Sudoplatovs verksamhet. Uppslaget kalla in statsåklagarämbetet bör övervägas.

När det gäller Sudoplatov själv, förstår vi dilemmat. Vi frågar oss dock om det inte finns tillräckligt med material om denne som publicerats, för att det skall motivera en intervju. Jag erinrar mig också en längre tidningsartikel på försommaren om Majranovskijs institut.

Finns det inte ytterligare någon fängelsepersonal som det vore intressant intervju?

3. Preliminär analys av det redan utförda arbetet är till stora delar redan utförd i somras och den bör slutföras. Detta kan vi försöka göra här, men det vore givetvis av värde om ambassaden kunde bidra och indikera vad ni anser kräver ytterligare arbete.

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärende	Datum		Dnr
	Avd		Mål
		Grupp	Sid 2(2)

Adress

Text

4. Det vore mycket angeläget få till stånd nytt arbetsgruppmöte före jul. Detta kräver då förmodligen ny ordförande på rysk sida. Om man inte kan finna sådan kanske man kan tänka sig ett möte av mer informell karaktär i en mindre krets. Ni kanske också erinrar er Carl Perssons önskemål.

5. Det vore av intresse erfara hur inrikesministeriets genomgång av olika lägerarkiv (t ex Verchneural'sk) fortskrider.

Möjigen kan man spara visst arkivarbete till en gemensam genomgång inom ramen för ett ev bredare arkivsamarbetsavtal som kan komma till stånd till följd av Neutralitetspolitikkommissionens överväganden.

CABINET

ARKIVEXEMPLAR

1992-11-16

Dnr	Avd	Grupp	Mål
324/023	P	2	En 1

(P. 1)

Torsten Hérnod
Norrlandsgatan 42 B
752 29 UPPSALA

Karl Magnusson
303/0261

Tack för Ert brev av den 29 oktober med bifogade artiklar. Som svar kan jag säga att något förhör med Kopelanskij ej finns tillgängligt i svensk version.

Med vänlig hälsning

Hans Magnusson
Departementsråd

mjn

Ifylles av postexp

Avsändt med				Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post	921117	[Signature]

ARKIVEXEMPLAR

1992-11-16

Dnr	Avd	Grupp	Mål
321/026	P	2	Eu 1

(P.O.)

Redaktör Harald Wigforss
Hamravägen 535
430 40 SÄRÖ

Broder,

Tack för Ditt brev av den 17 oktober. Vi har inom ramen för våra ansträngningar att få fram sanningen om Raoul Wallenbergs öde "avverkat" åtskilliga f d sovjetiska arkiv - försvarsministeriets, inrikesministeriets, centrala krigsfångearkivet, KGB:s, centralkommitténs och utrikesministeriets. Jag tror att vi har fått fram det mesta av det material som där finns om Raoul Wallenberg men man kan inte utesluta att ytterligare dokument döljer sig någonstans. Vårt intresse fokuseras nu mycket riktigt till det s k presidentarkivet, där man upptäckt ett antal ytterst hemliga handlingar från centralkommittén. Vi har därför nära kontakt med cheferna för ryska arkivkommitténs resp ryska parlamentets arkivkommission som nu personligen går igenom materialet. Om det någonsin fattades ett beslut på högsta nivå om Raoul Wallenbergs öde, så bör dokumentet finnas i detta arkiv. Det kan dock inte uteslutas att ev material förstörts.

Vad som ibland benämns "Stalins privata arkiv" utgör troligen en del av presidentarkivet resp f d centralkommittéarkivet.

Hans Magnusson

mjn

Ifylles av postexp

Avsändt med			
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post

Avsändn datum

Sign

921117

byr

SVERIGES AMBASSAD
RIGA

1992-11-13 Nr 130 ✓

1992-11-23

Dr H Magnusson/Pol 1:1/mjn

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ex t: Kabs

Pol 1:1

Magnusson

Carl Persson

Guy von Dardel

Wallenberg-föreningen

Amb Moskva

Amb Kiev

27211274

13

11-18

P

2

En

Översättning av lettisk artikel

Skr 75/U, 92-10-20

(1 bilaga)

Härmed översänds översättning av artikeln om Raoul Wallenberg ur "Neatkariga Cina".

[Signature]

Roland Nilsson

Hur Wallenberg talade lettiska med Rudzītis.

I fjol uppmanade EG:s särskilda kommitté i Strasborg föredetta sovjetimperiets medborgare och världssamhället att avslöja Raoul Wallenbergs väg till Golgata i de sovjetiska koncentrationslägren. Han är en person, som har räddat tusentals judar i Ungern från Adolf Eichmanns dödsquarn. Också lettiska politiska fångar har träffat denna politiska diplomat i gulaglägren. En av dem är Jānis Rudzītis.

- Jag ser, att tre män kommer gående på lägrets gångstig. Jag känner bara igen Pauls Rudzītis, som jag varit tillsammans med i detta läger. Men för ett år sedan hade man skickat honom någon annanstans. Jag ropar på honom: "Kom och titta på din gamla plats!" Men han suckade: "Vi har bara tre timmar på oss. Min vän vill titta på Norilsk. Vi har bråttom". Pauls vän räcker mig handen och säger på lettiska: "Rauls Vallenbergs".

Jag blev litet förvånad och svarade: "Ert efternamn är lettiskt, men men namnet Raul är främmande för letterna". Alla tre började skratta. Pauls säger: "Han är ju svensk". Då skrattade vi alla och snackade vidare på lettiska.

- På lettiska?

- Ja, på lettiska. Raoul sade: "Om jag lyckas, kommer mina släktingen att få veta, att jag är här. Om jag inte lyckas, stannar jag i tundran". Då sade han också: "Jag avundas dig".

- På vilket sätt?

- I början av samtalet skröt jag med, att jag bara hade några veckor kvar att lida tills de 15 åren var över. Därför Raoul avundades mig. Han tillade på lettiska: "Du kommer att bli en lycklig människa".

- Hur var han klädd då?

- Som alla andra i fångarnas uniform.

- Men han gick ju på en promenad i Norilsk?

- Ja, han hade fått en sådan möjlighet.

- I fånguniform?

- Ja. Nu är det en stad. Men då 1958 fanns där bara fångar och vi gick omkring sådana, som vi var bakom stängslet.

- Vilken frisyre hade han?

- Frisyre? Herre Gud! Ingenalls. Han var lika mycket fånge som jag.

- Ursäkta mig! Och ni pratade lettiska hela tiden?

- Nej. Pauls sade, att Raoul hade svårt för att prata lettiska. Men jag var mycket intresserad av hur en svensk hade kunnat hamna i det här helvetet. Då gick Raoul över till ryska.

- Alltså förstod han redan då ryska?

- Förstod och pratade. Men när tanken var förkomplicerad, pratade han tyska och Pauls tolkade.

- Pratade Pauls Rudzītis tyska?

- Ja, mycket bra. Han hade arbetat som tolk på någon tysk institution under tyska tiden. Båda pratade tyska som infödda tyskar.

- Ni sade, att ni hade frågat Wallenberg om hur han, en svensk diplomat, hade hamnat i detta helvete.

- Raoul förklarade, att ryska soldater stoppat hans bil i Budapest och att en solid, lång officer dragit ut honom ur mercedesen, själv satt sig vid ratten och fort kört i väg.

- En solid rövare?

- Han sade så. Men Raoul själv fördes bort i en annan bil och blev ordentligt förhörd.

- Om vad?

- Om spioneri.

- Hur såg han ut? Var han vid god hälsa?

- Han såg ut som en normal fånge. Klagade inte över någonting.

- Men med vilken fallskärm hade de tre männen kommit till lägret i Norilsk? Var befann ni er?...

- Utan fallskärm. Också jag frågade då direkt från vilken himmel de kommit ner. Pauls svarade: "Vi finns här i närheten, i läger Nr.6, som ligger bakom malmsmältningsfabriken, några sex kilometer herifrån.

Jānis Rudzītis berättar, att alla, som dömts till 25 år hade tagits ut ur hans läger. Han själv hade 15 år, därför fick han stanna kvar, men hans vän Pauls Rudzītis hade 25 och blev uttagen. Nu hade han fått veta, att Pauls fanns i närheten. Och Wallenberg var också i samma läger nr.6.

- **Kanske nämnde Raoul någonting om Vorkuta?**

- Ja. Han berättade om oroligheterna i Vorkuta varför han och ytterligare ca 30 människor skickades till Krasnojarsk. Där var han i fängelse under ett år. I nästa år, 1958, förde man honom till Dudinka i en grupp på 13 personer. Ganska snart, samma år, förflyttade man Raoul Wallenberg och ytterligare två fångar till Norilsk. Där jag hade lidit i många år.

- **Hur slutade ert möte med Wallenberg?**

- Som avsked sade han på lettiska: "Svoloči, de gömmer mina spår".

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1992-11-23

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ex t: Kabs

Wallenberg-föreningen

Guy von Dardel

Carl Persson

Hallqvist, Kiev

Magnusson, Pol 1:1

1992-11-16

Departementsrådet

Hans Magnusson

UTRIKESDEPARTEMENTET

Artikel om Raoul Wallenberg

(1 bil.)

Broder,

En helsida med rubriken "Raoul Wallenbergärendet - politiska aspekter" publicerades här om dagen i tidningen "Podmoskovje". Författare är journalisten Anatolij Waisman, som upprepade gånger under hösten kontaktat ambassaden i ärendet och bl a tidigare skrivit en hel del om Nürnbergprocessen.

Waismans opus tillför i sak inget nytt. Framför allt utgör artikeln ett angrepp på, vad författaren betecknar "antiwallenbergkrafterna", personifierade av journalisten Pesjtjerskij, som 1989 skrev en artikel i Novoje Vremja med rubriken "Raoul Wallenberg - sanning och legend". Denne gjorde gällande att RW avled i juli 1947, hyllade visserligen hans gärning, men ifrågasatte samtidigt, i Waismans tycke försåtligt, den svenske diplomatens moraliska kvaliteter med referens till dennes förbindelser med Eichmann mfl. Waisman utgår från att Pesjtjerskijs artikel utgjorde en

beställning uppifrån, och drar den föga originella slutsatsen att vissa krafter försökt sätta punkt för ärendet redan 1989. Referenser följer till Katyndokumenten och MR-paktens hemliga tilläggsprotokoll.

Waisman citerar också en artikelserie i Molodaja gvardija 1991 som exempel på "antiwallenberg tendenser". Författaren Kalabuchov gjorde visst där den hisnande kopplingen att 'Berija bakom Stalins rygg genomförde repressionen för att bereda vägen för kapitalismens restaurering och att Wallenberg var en västagent som sänts till Sovjetunionen för kontakter med denne imperialistiske agent...

Av störst intresse i Waismans långa genomgång är i mitt tycke citatet om Wallenberg familjen - hämtat ur Stora sovjetiska encyklopedin 1951:

"Wallenberg - en miljonärsfamilj, som leder Sveriges finansoligarki. Äger en av Sveriges största banker - 'Stockholms enskilda bank', vilken är dess huvudstab, och intar ledande poster i svensk industri. ... Wallenbergarna understödde aktivt den tyska fascismen och berikade sig under andra världskriget på militära leveranser till Tyskland. ... Wallenbergarna är de mest ondskefulla fienderna till arbetarklassen och demokratin, leder antifolkliga kretsar, vilka underordnar Sverige den amerikanska imperialismen samt understöder dess aggressiva politik."

Waisman menar att inte ens under Stalintiden kunde något sådant ha skrivits utan anvisningar från högre ort.

Björn Lyrvall
Björn Lyrvall

МЗВЕСТНО, что краевым угольным камнем идеологии и политики Гитлера был антисемитизм. Это стало причиной гибели миллионов евреев. Антисемитизм Сталина не носил столь ярко выраженный людоедский характер, но именно эта черта «отца народов» сыграла решающую роль в судьбе Валленберга. В отличие от Гитлера, Сталин очень много говорил о «пролетарском интернационализме» и «дружбе народов». Тем не менее о его антисемитизме писали такие разные авторы, как личный секретарь Бажанов, юрист ставки Гитлера Пикер, собственная дочь Светлана Аллилуева. А «дело врачей»?

Один из исследователей «дела» Валленберга писал, что «для кондовых антисемитов из советских «аверхов» было непостижимо, почему молодой швед так упорно занимается в Будапеште еврейской проблемой».

Для понимания всех обстоятельств «дела» Валленберга в историко-политическом плане большой интерес представляет соответствующая справка, данная в вышедшем в 1951 году издании БСЭ: «Валленберги — семья миллионеров, возглавляющая финансовую олигархию Швеции. Владеет одним из крупнейших шведских банков — «Стокгольмск эншилда Банк», являющимся их основным штабом, и занимающее в подставочное положение в шведской промышленности... Валленберги активно поддерживали германский фашизм и во время второй мировой войны нажились на военных поставках Германии... Валленберги являлись злейшими врагами рабочего класса и демократии, возглавляют антинародные круги, подчиняющие Швецию американскому империализму и поддерживающие

и общественности прибалтийских республик. Комиссия под руководством секретаря ЦК КПСС А. Яковлева очень быстро нашла все необходимые подтверждения существования этих протоколов. Необходимо подчеркнуть — все эти доказательства их подписания были даны уже в 1946 году на заседаниях Нюрнбергского процесса. Также были найдены доказательства того, что польские офицеры в Катыни были расстреляны не немцами, а НКВД. Этот вопрос также рассматривался на Нюрнбергском процессе.

Примечательно, что осенью и зимой 1941 года польскому

дежну, с откидным парусиновым верхом. Рауль, сам большой любитель автомашин и гонок, заметил интерес Эйхмана, однажды в шутливом тоне сказал ему: «Правится? Могу тебе устроить такую же. Да не одну — десятую! Но только услуга за услугу...»

Эйхман ждал, чего от него попросят. Выяснилось, что «услуга» (освобождение обреченных на гибель людей) требовала извещения о изворотливости. Но этого-то ему было не занимать. А Валленберг не скупился». Интересно, откуда у автора такие сведения?

Сразу возникает образ шведского «гуляки праздного», «с

Информация, которую дает Шелленберг, коренным образом отличается от той, которую дает Пешерский.

Он «скромно» умалчивает о том, что генерал Уйсази (у Пешерского дана транскрипция Уйхазы. — А.В.) был начальником венгерской разведки и контрразведки и в материалах Нюрнбергского процесса приводится его заявление, подписанное в Москве 8 января 1946 года. Полутно отметим, что в период послевоенных репрессий Ласло Райк был уничтожен.

Дальше — больше. Пешерский сообщает о том, что существуют «заслуживающие доверия документы», согласно ко-

ственной безопасности Аббакумову».

Насколько «советские компетентные органы тщательно изучили материалы», свидетельствует то, что через тридцать с лишком лет нашли документы, вещи и деньги, принадлежавшие Валленбергу. Скажем прямо: «советские компетентные органы тщательно» не «изучили», а скрывали соответствующие документы.

Пешерский категорично утверждает, что «документ МИД СССР от февраля 1957 года служит основой для непредвзятого истолкования конца жизненного пути Валленберга и, по существу, ставит точку в его деле».

Однако именно та настойчивость, с которой Пешерский хвастается на основании ноты МИДа от февраля 1957 года убедить нас в том, что «вопрос о его судьбе был окончательно прояснен...», а также поразительная безапелляционность высказываний показывают: «дело» Валленберга имеет совершенно четкую политическую основу и значимость, и даже в 1989 году у определенных кругов существовало желание «поставить точку» в этом разбирательстве.

В конце статьи Пешерский писал: «Такие чувства (скорби по Р. Валленбергу. — А.В.) можно понять. Но прошлого не вернуть».

Это верно. И для того, чтобы это страшное прошлое не вернулось, необходимо расказать всю правду о нем, в том числе и о судьбе Валленберга.

А вот другой пример проявления «антивалленберговских» тенденций в печати. В 1991 году журнал «Молодая гвардия» опубликовал три статьи Ю. Кабулова под интригующим заголовком: «Белые пятна» и мифы истории (гипотезы, факты, размышления). Скажем прямо — по части «фактов»

«ДЕЛО» Рауля Валленберга:

Жизнь и судьба шведского дипломата Рауля Валленберга десятилетия привлекают внимание исследователей, средств массовой информации. Почему? Потому что в них ярко отразились трагедии нашего века: тоталитарные режимы, вторая мировая и «холодная» войны, геноцид.

Парадокс Валленберга — человек, спасший жизнь большому числу евреев, обреченных на уничтожение нацистами и венгерскими фашистами, был арестован и исчез в тюрьмах той страны, которая сыграла главную роль в разгроме Гитлера и его союзников. То, что в отношении Валленберга не сделал Гитлер, совершил Сталин.

В соответствующих материалах о Валленберге много сказано о его главной деятельности. Высылались различные версии относительно судьбы дипломата после ареста в январе 1945 года. Но почти не затрагивается политическая сторона «дела» Валленберга.

ПОЛИТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

в них не нуждаются. Она ни в коей мере не могла быть индивидуальным творчеством автора и явно инспирирована «сверху». И ни слова о Рауле Валленберге — гуманисте, который, объективно, был врагом двух тоталитарных империй — гитлеровской и сталинской.

Сталин умер, но тоталитарный режим, хотя и с некоторыми модификациями, существовал десятилетия. И в том, что в «деле» Валленберга до сих пор не поставлена точка, виноват именно советский тоталитарный режим.

Информация о «деле» Валленберга не представлялась его родным и общественности отнюдь не случайно и вовсе не по небрежности какого-то чиновника. И даже «дозировка» выдачи этой информации отражает различные стадии политической жизни бывшего СССР.

Несколько аналогий. До 1989 года официальные советские власти, представители науки и средств массовой информации отвергали наличие секретных дополнительных протоколов к пакту Молотова — Риббентропа от 23 августа и к Договору о дружбе и границах между СССР и Германией от 28 сентября 1939 года.

Еще осенью 1988 года на «круглом столе» в редакции «Московских новостей» председатель правления АПН В. Фадеев (вскоре он стал заведующим международным отделом ЦК КПСС) активно подвергал сомнению наличие этих протоколов. На этом же заседании выступал, правда по другому вопросу, политический обозреватель журнала «Новое время» П. Безыменский.

Не прошло и года, как в «НВ» появились статьи Безыменского, посвященные событиям осени 1939 года, в которых в качестве иллюстраций были помещены фотографии секретных протоколов, существование которых десятилетиями отвергалось. Причина столь стремительной метаморфозы — «нашим» польских руководителей

легкостью необыкновенной» решающего сверхтрудную и опасную задачу — «освобождение обреченных на гибель людей».

А вот еще сцена из той же оперы: «В ту пору Р. Валленберг встречался с Каталином Карауль и Каталин попалась на глаза генералу. Генерал испугался, Р. Валленберг заверил

В достаточной степени голоса «антивалленберговских» сил

нашли свое отражение и на страницах отечественной прессы. В 1989 году, когда уже были «объявлены» перестройка и гласность, в журнале «Новое время» появилась статья В. Пешерского «Рауль Валленберг: был и легенда». Она явно носит характер выполнения социального заказа». Автор ее совершенно однозначно стремится внушить читателям мысль, что Валленберг умер в июле 1947 года, а все документы о нем уже опубликованы советскими компетентными органами. Поводом для публикации послужило то, что в начале 1984 года «средства массовой информации Швеции вновь выступили с комментариями о его деятельности во время второй мировой войны и кажущихся загадочными обстоятельствах его гибели».

Сразу обратим внимание на слова: «кажущихся загадочными обстоятельствах его гибели». Но разве «обстоятельства его гибели» и до настоящего момента не продолжают оставаться «загадочными»? Тем более до сих пор существует мнение, что Валленберг жив. В начале статьи с одобрением говорится о гуманной деятельности Валленберга по спасению венгерских евреев. Но вслед за этим реверансом — все по принципу «даже совсем наоборот»!

Вот как описывает автор взаимоотношения между Валленбергом и Эйхманом: «Валленберг и Эйхман, гуманист и палач... Внешне они были неразлучными друзьями». Встречались в офицерском казино, в кругу военной и светской молодежи, на шумных пирушках и кутежах. Эйхман часто поглядывал на автомашину Р. Валленберга — добротную, на-

торым Валленберг «был прав в Будапеште, что без помощи американских разведывательной службы. Операции по спасению еврейского населения оплачивали США, прежде всего американская еврейская община». Далее автор приводит мнение одного историка о том, что Валленберг был связан с американской разведкой. Приведа это мнение, он тут же констатирует, что оно, «однако, ничем не подтверждается». И пятно на имя Валленберга положено, и видимость объективности соблюдена.

Очень интересно такое замечание Пешерского: «Сегодня совершенно ясно, что тогдашний министр государственной безопасности Абакумов допустил противозаконные действия, держа Валленберга в тюрьме и по своему усмотрению решая его судьбу. Абакумов и его подручные, стремясь замести следы своих преступлений, сознательно вводили в заблуждение власти относительно положения Р. Валленберга, а затем уничтожили досье на него». Здесь мы видим почти незавуалированную попытку показать, что «дело» Валленберга возникло благодаря преступной деятельности Абакумова и «его подручных». Но если Абакумов расстрелян, то некоторые «его подручные» живы и по сию пору. Живы и могут многое рассказать. Более того. Если даже часть досье на Валленберга и уничтожена, то вне всякого сомнения, сохранились материалы, достаточные для того, чтобы сделать обоснованное заключение о его судьбе.

Только с грустной усмешкой можно читать следующие строки: «Затем (в 1957 г. — А.В.) советские компетентные органы тщательно изучили все материалы некоторых тюрем. В результате среди документов санитариальной службы Лубянской тюрьмы был найден рукописный рапорт начальника этой службы А. Смольцова тогдашнему министру государ-

ства — обвинение тоталитаризму, тем силам, которые все ярче и отчетливее проявляют себя в последнее время. Демократические силы должны объединиться и сделать все, чтобы не допустить возврата к старому, чтобы не повторились трагедии гуманизма, славное место среди которых занимает Рауль Валленберг. Анатолий ВАЙСМАН.

виза Хлестакова.

Предоставим слово автору: «По замыслу тех сил империализма, которые сделали в свое время ставку на Берия, должен был вступить в действие второй вариант уничтожения социализма в СССР — с дальнейшим укреплением власти Берия и его репрессивного аппарата в нашей стране, с продолжением массовых репрессий по отношению к советскому народу (прежде всего к военным и интеллигенции), уничтожением или отстранением от активной деятельности выживших Сталина на высших партийных и государственных постах, устранением Сталина и захватом Берией и его аппаратом высшей партийной и государственной власти. А дальше — постепенная реставрация капитализма в стране».

В своих статьях автор навязывает такую «концепцию»: до всех незаконных репрессий сталинской эпохи виноват «враг народа», «агент империализма» Берия. Автор создает совершенно фантастический образ «злого гения», а того, что Берия играл при Сталине, по большому счету, такую же роль, какую Гитлер играл при Гитлере, автор «не замечает».

Ну а при чем тут Валленберг? Невероятно, но факт: Ю. Калабухов отводит ему роль агента, которого «направил Запад на связь с Берией». Рассюдку вопреки Калабухов настойчиво проводит эту «тепозу», абсолютно не подтверждаяемую фактами. Если бы Берия был в действительности «наимитом империализма», то зачем же ему «для связи с Западом» такой безумный, совершенно ненадежный путь?

Трагическая судьба Валленберга — обвинение тоталитаризму, тем силам, которые все ярче и отчетливее проявляют себя в последнее время. Демократические силы должны объединиться и сделать все, чтобы не допустить возврата к старому, чтобы не повторились трагедии гуманизма, славное место среди которых занимает Рауль Валленберг.

Анатолий ВАЙСМАН.

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB
UITR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

aa/ur

Pal

11-19

p 2 En I

INKOM UD 1992-11-19

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-19

h

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON.

RE RW-AERENDET.

FORTS

RE RW-AERENDET.

✓ P R I M O. LYRVALL SAMMANTRAEFFADE IDAG MED ARZJANNIKOV OCH KOZLOV I HOEGSTA SOVJET FOER ATT AATERUPPTA INTERVJUARBETET. BAADA VAR BEREDDA ATT GAA VIDARE, OCH URSAEKTADE SIG FOER DE SENASTE MAANADERNAS PASSIVITET I AERENDET. ARZJANNIKOV VAR BL.A. INVOLVERAD I REGLERINGEN AV KONFLIKTEN I NORRA KAVKASUS OCH HADE JUST AATERKOMMIT FRAAN NORDOSSETIEN. KOZLOV HADE I VECKOR VARIT PAA RESANDE FOT I TADZJIKISTAN. MAN ANSAAG DET DOCK VARA ANGELAEGET ATT KOMMA TILL RESULTAT I RW-UTREDNINGEN.

S E C U N D O. ARKIVARBETET:

- LYRVALL INFORMERADE OM AMBASSADENS KONTAKTER MED PICHOUA OCH VOLKOGONOV. VARKEN ARZJANNIKOV ELLER KOZLOV VAR NAERMARE ORIENTERADE OM DET PAAGAAENDE ARBETET I PRESIDENTARKIVET.

- MED HAENVISNING TILL MOSCOW NEWS-ARTIKELN (HBR✓ LYRVALL-MAGNUSSON 920813), AKTUALISERADE VI OCKSAA BEHOVET AV GENOMGAANG AV ETTINGONS, SUDOPLATOV OCH MAJTRANOVSKIJ'S UTREDNINGSAKTER, VILKET KOZLOV LOVADE UNDERSOEKA.

- KOZLOV ANTYDDE ATT VINOGRADOV ARBETAT EN DEL I FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV OCH AATERFUNNIT VISST MATERIAL AV INTRESSE, VILKET KUNDE OEVERLAEMNAS VID NAESTA ARBETSGRUPPSMOETE.

T E R T I O. INTERVJUARBETET:

- ARZJANNIKOV ORIENTERADES VID ETT ENSKILT SAMTAL FOERE KOZLOVS ANKOMST OM HUVUDDRAGEN I ROGINSKIJS INFORMATION OM SUDOPLATOV OCH DENNES MANNAR. FOER A. VAR INFORMATIONEN NY OCH INTRESSANT: SJAELV HADE HAN UNDER HOESTEN I ANNAT AERENDE INTRESSERAT SIG FOER SUDOPLATOV, OCH DELADE UPPFATTNINGEN OM VIKTEN AV ETT SAMTAL MED DENNE. A. SKULLE DISKUTERA SAKEN NAERMARE MED ROGINSKIJ OCH AATOG SIG ATT INBJUDA SUDOPLATOV TILL ETT SAMTAL I OLIKA FRAAGOR I TUAENSTERUMMET I HOEGSTA SOVJET, HELST MED NOEDVAENDIGA DOKUMENT TILLGAENGLIGA.

KOZLOV GJORDE, NAER SAKEN FOERDES PAA TAL, GAELLANDE ATT HAN FOER C:A EN MAANAD SEDAN PAA NYTT TALAT MED SUDOPLATOV PAA TELEFON, VARVID DENNE SAGT SIG BEREDD TILL ETT ENSKILT SAMTAL MED KOZLOV, DOCK TOG S. KATEGORISKT AVSTAAND FRAAN KONTAKTER MED DEN SVENSKA SIDAN.

FORTS

DET OEVERENSKOMS ATT AMBASSADEN SNARAST SAMMANSTAELLER FRAAGOR ATT STAELLA TILL S. VID DENNES SAMTAL MED A. OCH K. FOERHOPPNINGSVIS KAN AATMINSTONE DELAR AV SAMTALET INSPELAS PAA BAND.

- L. TOG UPP FRAAGAN OM SAMTAL MED NAAGON MEDARBERAE TILL MAJРАНOVSKIJ, VILKET K. (MOTVILLIGT) ANTECKNADE.

- BETRAEFFANDE KOPELANSKIJ BESLUTADES ATT K. KONTAKTAR DENNE FOER ETT FOERNYAT SAMTAL MED DELTAGANDE AV HELA INTERVJUGRUPPEN. KOPELANSKIJ TORDE INTE MOTSAETTA SIG DETTA - HAN HADE ETT PAR GAANGER UNDER HOESTEN KONTAKTAT K. OCH BETT OM HJAELP ATT "FOERSVARA SIG", MOT JOURNALISTERNA SOM ANSATTE HONOM. BL.A. HADE ETT AMERIKANSKT TV-TEAM VID ETT TILLFAELLE KNACKAT PAA DOERREN. SAMTALET MED K. SKULLE DOCK HAALLAS EFTER SAMTLET MED SUDOPLATOV.

- OCKSAA IVASJUTIN (SOM TIDIGARE AVBOEJT INTERVJU) SKA KONTAKTAS AV ARZJANNIKOV INOM KORT.

- KOZLOV ORDNRAR SAMMANTRAEFFANDE FOER HELA GRUPPEN MED TUISJNEJSJILJ NAESTA VECKA.

- PAA ANMODAN LOVADE K. VIDARE ATT SE OEVER FOERTECKNINGEN OEVER LEFORTOVOMEDARBETARE. EN LISTA PAA 15 NAMN BEARBETADES F.N. PAA K:S UPPDRAG.

Q U A R T O. ARBETSGRUPPSMOETE:

L. NAEMNDE FOERSLAGET OM ARBETSGRUPPSMOETE I MOSKVA RUNT DEN 10 DECEMBER, VILKET FOEREFOLL PASSA A. OCH K. ARZJANNIKOV AVSAAG INTERNT TA UPP FRAAGAN OM RYSK MEDORDFOERANDE, OCH KUNDE, OM ZJURAVJLJOV SAMTYCKTE HAERTILL, TAENKA SIG ATT NAAGON AV DE YNGRE TJAENSTEMAENNEN PAA HOEGRE NIVAA I MID:S MR-AVDELNING KUNDE TA OEVER UPPDRAGET OCH SAETTA FART.

VID SAMTAL SOM NOREEN HADE MED KUGUJENKO IGAAR UPPGAV DENNE ATT ETT ALTERNATIV SOM OEVERVAEGDES VAR ATT LAATA MID:S BITRAEDANDE ARKIVCHEF SOKOLOV OEVERTA ORDFOERANDESKAPET PAA RYSK SIDA.

FOERSLAG PAA FRAAGOR TILL SUDOPLATOV MOTTAGES TACKSAMT.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

UR

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1992-11-23

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

Adress

Ambassaden Moskva

Text

För Lyrvall från Pol 1:1 (Magnusson).

Re R Wallenberg-ärendet

P R I M O. Tack för informationen i ovannämnda Det vore bra om vi kan sikta in oss på ett arbetsgruppsmöte vecka 51 (någon av dagarna 15-17 december). Kring den 10:e är det något svårare, bl a p g a förestående besök av Kozyrev. Förutsättningen för ett meningfullt möte är dock, som tidigare, att man får fram tillräckligt med nytt underlag. Kommande högnivåbesök kanske kan tjäna som extra sporre härvidlag på rysk sida. Vem som skall vara rysk ordförande är ju till syvende och sist ej vår sak, men vi har ju erfarenhet av Sokolov från junimötet.

S E C U N D O. Det vore angeläget få en underhandsrapport från inrikesministeriet, huruvida man där gjort några framsteg när det gäller relevanta läger- och fängelsearkiv. Om icke, får det övervägas hur denna genomgång skall ske.

T E R T I O. Det är angeläget samtalet med Kopelanskij genomförs före nästa arbetsgruppsmöte.

Vad gäller Sudoplatov kan följande frågor föreslås (ytterligare underlag finns väl i de artiklar som publicerats om honom):

1. I vilken utsträckning har han varit verksam i Lefortovo- och Ljubjanka-fängelserna?
2. Kände han fängelseläkaren Smoltsov?

Avsändningsort

Dr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1992-11-23

Dnr

Sid 2(2)

Avd

Grupp

Mål

Adress

3. Hur mottog han sina uppdrag?

Text

4. Relation till Stalin, Berija, Abakumov?

5. Uppdrag inom ramen för den antisjonistiska kampanjen?
(härvidlag håller Arkadij Vaksberg, som jag träffade här i veckan,
på att få fram en del material)

6. Fråga också om hans verksamhet i Suchanovskijfängelset.

7. Hur ställer han sig till många KGB-mäns uppgifter att RW skulle
ha avrättats?

8. Ogginsfallet.

CABINET

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

ÅTGÄRD:

INK. UTRIKES DEP		
D. N:o		
1992 -11- 24		
AVD	GR.	MÅL
P	2	En 4

pol

INKOM UD 1992-11-24

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-24

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1 MAGNUSSON.

RE RW-AERENDET.

FORTS

RE RW-AERENDET.

P R I M O. INTERVJUGRUPPEN (KOZLOV OCH LYRVALL) TRAEFFADE IDAG YTTERLIGARE EN PENSIONERAD MEDARBETARE FRAAN KRIGSAARENS SOVJETISKA MILITAERA KONTRASPIONAGE, SMERSJ. FAA NYA UPPGIFTER AV VAERDE FRAMKOM EMELLERTID.

UNDER SECUNDO ETT KORT SAMMANDRAG AV INTERVJUN OCH UNDER TERTIO NAAGRA REFLEKTIONER EFTER DET SENASTE I RADEN AV SAMTAL, SOM DET SENASTE AARET GENOMFOERTS MED F.D. KGB-MEDARBETERE.

S E C U N D O. STEPAN VLADIMIROVITJ TUISNEJSJIJ, FOEDD 1908, TOG EMOT I HEMMET I EN FOERORT TILL MOSKVA. UNDER KRIGSAAREN TJAENSTIGJORDE HAN FOER KONTRASPIONAGET I FAELT, C:A 1944 KALLADES HAN TILL MOSKVA DAER HAN UTSAAGS TILL ENHETSCHEF FOER SMERSJ, DIREKT UNDERSTAELLD AVDELNINGSCHEFEN KARTASJOV, MEN MED ANSVAR FOER ANDRA FRAAGOR AEN KOLLEGAN PAA SAMMA NIVAA, KUZMISJIN, SOM BL.A. HANDLADE FOERHOEREN AV DE TYSKA (OCH ANDRA UTLAENDSKA) KRIGSFAANGARNA OCH VARS GRUPP, SOM DET VISAT SIG I ARKIVEN, HOELL I RW-AERENDET. SJAELV FOERKLARADE HAN SIG ALDRIG HAFT NAAGOT MED KRIGSFAANGARNA ATT GOERA, ELLER HA GENOMFOERT NAAGRA FOERHEOR.

TUISNEJSJIJ VAR EN PIGG OCH MYCKET MINNESGOD PENSIONAER SOM DOCK BESTAEMT HAEVDADE ATT HAN ALDRIG, VARKEN UNDER SIN TJAENSTGOERINGSTID ELLER SENARE (TROTS ATT HAN NOGA FOELJDE MED I DAGSTIDNINGARNA), HOERT TALAS OM RW ELLER NAAGOT AERENDE MED ANKNYTNING TILL SVERIGE. TVAERT OM HADE MAN "I ORGANEN" ALLTID TALAT OM SVERIGE MED RESPEKT OCH SOM EN VAENLIGT SINNAD NATION.

HAN PAAMINDE SIG DOCK ATT DET FUNNITS "UNGA OCH MYCKET SKICKLIGA" OEVERSAETTARE OCH TOLKAR I KUZMISJINS ENHET, SOM "OCKSAA KUNDE HA UPPDRAGITS ATT GENOMFOERA FOERHOER AV KRIGSFAANGAR". DE TVAA SOM SAERSKILT UIMAERKTE SIG VAR KOPELANSKIJ OCH SOLOVOV. DEN FOERRE STOD KARTASJOV SAERSKILT NAERA, OCH AVDELNINGSCHEFEN FOEREDROG ATT OMGE SIG MED FOERTROGNA, AEVEN OM DET INNEBAR ATT ENHETSCHEFEN DAEREMELLAN, KUZMISJIN, BLEV OEVERSPELAD. TUISNEJSJIJ MINDES KUZMISJIN SOM EN "HEDERSMAN", SOM INTE ACCEPTERADE LAGOEVERTRAEDELSE, "OCH IBLAND DAERFOER SATTE SIG EMOT KARTASJOV". KOPELANSKIJ VAR EN INTELLIGENT OCH LISTIG PERSON, SOM T.O.M. VAR STRAAET VASSARE AEN SOLOVOV, OCH SOM, OM NAAGON, KUNDE KAENNA TILL RW-FALLET BLAND IDAG LEVANDE F.D. KGB-MEDARBETARE. DET VAR OFOERKLARLIGT VARFOER HAN TEG

FORTS

2
IDAG, OM HAN VISSTE NAAGOT. EN ANNAN AV KARTASJOVS NAERMASTE
FOERTROGNA VAR FOER OEVRIKT JEVSENIN (HOERDES AV
INTERVJUGRUPPEN I OKTOBER IFJOL).

KARTASJOV HADE INTE NAAGOT SAERSKILT GOTT RYKTE HOS
LEDNINGEN - HAN VAR ALLTID MISSNOEJD MED NAAGOT, OFTA SJUK
OCH MYCKET EGOFIXERAD, MEN DET FOEREKOM ATT ABAKUMOV VAENDE
SIG TILL HONOM DIREKT. ANNARS GICK KONTAKTERNA VIA ABAKUMOV
VICE, ISAK JAKOVLEVITJ BABITJ. NAER KARTASJOV FOR TILL
UNGERN NAAGON GAANG I SLUTET PAA 40-TALET ERSATTES HAN AV EN
BESTJASINOV.

T E R T I O. SAMTALET MED TUISNEJSJLJ (VILKET SOM SAGT
AATERGIVITS I SAMMANDRAG) AER GANSKA TYPISKT. DEN GAMLE
MANNEN HAR GOTT MINNE, OCH NAER DIKTAFFONEN STAENGTS AV,
BERAETTAR HAN ATT HAN INGET HAR ATT DOELJA OCH REDOGOER I
DETALJ HUR HAN 1937 MED EN HAARSMAN UNDGICK ATT BLI
AVRAETTAD FOER ATT HA VAEGRAT ATT BEFATTA SIG MED EN RAD
FABRICERADE AERENDEN. "MER AEN GAERNA" SAEGGER TUISNEJSJLJ
ATT HAN SKULLE BERAETTA OM RW-AERENDET "OM JAG NAAGOT
VISSTE". HAN FOEREFALLER MEDDELSAM, FOEREKOMMANDE OCH
VAENLIG OCH LOVAR HOERA AV SIG OM HAN NAAGOT MINNS.

AENDAA TIGER STEPAN TUISNEJSJLJ OM ETT OCH ANNAT. DET FINNS
DOKUMENTERAT ATT HAN VERKLIGEN GENOMFOERDE EN RAD FOERHOER
MED KRIGSFAANGAR, ATT HAN ERSATTE KARTASJOV NAER DENNE VAR
FRAANVARANDE, ATT HAN EFTER PENSIONERINGEN FRAAN KGB FICK EN
CHEFSPPOST I INTOURIST OCH BL.A. ANSTAELLDE GAMLE KOLLEGAN
KUZMISJIN. DE SATT I SAMMA KONTOR. PAALAEST OM
DAGSHAENDELSERNA FOEREFALLER DET NAESTAN OTROLIGT ATT
TUISNEJSJLJ, SOM HAN PASTAAR, ALDRIG STOETT PAA RW-AERENDET
ENS I PRESSEN.

EFTER SAMTALEN MED DESSA GAMLA TJEEKISTER SOM GAATT I
STALINTIDENS SKOLA MED ALLT VAD DET INNEBAR, INFINNER SIG
SOM REGEL MISSTANKEN ATT DE INTE TILNAERMELSEVIS BERAETTAT
ALLT DE HOERT OM RW-AERENDET - OFICIELLA HAENVAENDELSER
FRAAN DAGENS MAKTHAVARE (SOM T.EX. DET PERSONLIGA BREVET
FRAAN KGB-CHEFEN BAKATIN IFJOL) GOER LITEN SKILLNAD. DE SOM
INTE KLARADE GAARDAGENS KRAV OM ATT TIGA STILL, FINNS INTE
KVAR ATT INTERVJUA IDAG. DE GAMLA TJEEKISTERNA HAR INGET ATT
VINNA PAA ATT DRA TILL SIG UPPMAERKSAMHET, UTAN TAR - KANSKE
I OMTANKE OM SINA BARN OCH BARNBARN - HELLRE MED SIG SINA
HEMLIGHETER I GRAVEN. OCH JU LAENGRE MAN I SAMTALEN KOMMER
FRAAN DEN KONTROVERSIELLA FRAAGAN DESTO BAETTRE BLIR
TJEEKISTERNAS MINNE - DET GAELLER INTE BARA RW-AERENDET.
KOZLOV BERAETTAR HUR HAN BETT EN PENSIONERAD KOLLEGA
STAELLA UPP PAA SAMTAL I ETT ANNAT AEMNE. NAER DENNE
FOERVISSAT SIG OM ATT DET INTE ROERDE DE EGNA AERENDENA HADE
HAN SVARAT "JA, DAA KANSKE JAG MINNS NAAGOT".

TUISNEJSJLJ ANGER, SOM SAA MAANGA AV DE TIDIGARE HOERDA
TJEEKISTERNA, RIKNINGEN: TALA MED KOPELANSKIJ. DENNE KAENNER
SIG PRESSAD AV MEDIAUPPMAERKSAMHETEN OCH HAR VAENT SIG TILL
KOZLOV FOER ATT "FAA SKYDD". KANSKE KAN DET INNEBAERA ATT
HAN AER BEREDD TILL EFTERGIFTER, MEN LIKVAEL "KAN KNUTEN HA
DRAGITS AAT" AEN HAARDARE.

KOZLOV UNDERSOEKER HAERNAEST KOPELANSKIJS OCH JEVSENINS
DOSSIERER, OCH KONTROLLERAR DE NYA NAMNEN FRAAN DAGENS
SAMTAL. DE NAERMASTE DAGARNA ERHAALLER VI VIDARE EN LISTA
OEVER LEFORTIOVOMEDARBETARE, OCH BEARBETNINGEN AV OEVRIGA
NAMN FORTSAETTER ENLIGT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

AF

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1992-11-25

Avd

P

Grupp

2

mar

Eu I 2 0

Pal

Adress

W

Ambassaden Moskva

Text

För Lyrvall från Magnusson. Re Raoul Wallenberg

Tack för redovisningen av senaste intervjun och Dina kommentarer därtill, som jag kan instämma i. Det slår mig också att det hade varit en fördel om vi på ett tidigare stadium i intervjuarbetet hade tagit fram underlag från relevanta person- och undersökningsakter, så att man kunnat konfrontera intervjuoffren med dokument, som klart utvisade vilka av RW:s medfångar de en gång förhört. Därför bad jag i somras Vinogradov att också få kopior av förhørsjournalerna 1945-47, där det ju framgår att många av medfångarna förhörts just av de för oss bekanta förhørsledarna. Vinogradov har så vitt jag vet inte effektuerat beställningen, möjligen p g a missförstånd.

CABINET

W

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärendes

Datum

1992-11-26

Ava

Grupp

Mål

Adress

Generalkonsulatet Berlin

Text

Från Pol 1:1. Re Raoul Wallenberg

Beklagar först dröjsmålet besvara ovannämnda miso.

För att "inte lämna någon sten ovänd" föreslår vi att Lojda kontaktas i hemmet ang arkivsökning. Lojda intervjuades för övrigt i somras av Marvin Makinen.

Tacksam generalkonsulatet också skickar blankett för Carl Persson.

Persondata Otto Danielsson: född 19 september 1902 i Backaryds församling, Blekinge. Fullständigt namn: Otto Danielsson.

D'accord vi ej approcherar Svingel resp Vogel i detta ärende för närvarande.

CABINET

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

ÅTGÄRD:

INK UTRIKES DEP
D. 11-27

92 -11- 2 7

Boe

P 2 En I

INKOM UD 1992-11-27

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-26

Leaf

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON FRAAN LYRVALL.

RE RW-AERENDET.

FORTS

W

RE RW-AERENDET.

P R I M O. YTTERLIGARE TVAA INTERVJUER HAR IDAG GENOMFOERTS - DENNA GAANG MED F.D. LEFORTOVOMEDARBETARE, SOM EMELLERTID I SAK INTE KUNDE TILLFOERA NAAGOT NYTT TILL AERENDET. INTRESSANT NOG GAVS VÄL DOCK FOER FOERSTA GAANGEN EN MOEJLIGHET ATT MED DEN "SOVJETISKA" SIDAN AVSTAEMMA RIKTIGHETEN I DE VIITNESMAAL SOM GAVS AV DE AATERVAENDANDE KRIGSFAANGARNA PAA 50-TALET, VILKA BL.A. LAAG TILL GRUND FOER DE BESKRIVNINGAR AV LEFORTOV OFAENGELSET SOM AATERGAVS I VIITBOKEN 1957. SAMSTAEMMIGHETEN VAR STOR.

✓
S E C U N D O. IVAN I V A N O V, SOM 1947 INTRAEDDE I TUAENST SOM FAANGVAKTARE I LEFORTOVO, LAET SIG INTERVJUAS (UTAN INSPELNING) I SAEKERHETSMINISTERIETS MOTTAGNINGSRUM. HAN MINDES INGET OM RW ELLER NAAGON ANNAN KRIGSFAANGE (FOTOGRAFIER UPPVISADES).

SJAELV HADE HAN KOMMIT TILL FAENGELSET FOERST I JULI 1947, OCH FOERKLARADE ATT FAANGVAKTARNA VAR STRAENGT FOERBJUDNA ATT TALA MED FAANGARNA. ALLA FOERFRAAGNINGAR VIDAREBEFORDRADES TILL NAERMASTE CHEFEN ("STARSJLJ"). FAANGVAKTARNA FICK INTE ENS TA EMOT BREV O DYL. FVB UTAN VAENDE SIG DAA TILL CHEFEN, SOM I SIN TUR VARJE GAANG INHAEMTADE TILLSTAAND FRAAN VAKTHAVANDE OFFICER OM NAAGON FAANGE T.EX. EFTERFRAAGADE PAPPER OCH PENNA. OEVERHUVUD TAGET VAR REGLERNA MYCKET STRAENGA OCH FAANGARNA MAASTE "NIAS". DET HADE INTE FOEREKOMMIT, SAAVITT IVANOV KAENDE TILL, NAAGON MISSHANDEL AV KRIGSFAANGARNA, DOCK EN DEL SJAELVMORDSFOERSOEK. PAA FRAAGA MEDGAV HAN ATT DET FOEREKOMMIT ATT FAANGARNA "KNACKADE" TILL VARANDRA, MEN ATT HAN SJAELV INGET MAERKT AV DETTA.

IVANOV KUNDE INTE PAAMINNA SIG NAMNEN PAA NAAGRA OEVERORDNADE ("RAEKNA UPP DEM SAA KOMMER JAG KANSKE IHAAG"). VID KOZLOVS GENOMGAANG AV DEN UPPRAETTADE LISTAN (ETT TIOTAL NAMN) VAR DE FLESTA PLOETSLIGT VÄLBEKANTA. HAN KUNDE EFTER VISST FUNDERANDE OCKSAA NAMNGE NAAGRA REDAN DAA GAMLA OEVERORDNADE SOM INTE LAENGRE AER I LIVET. KVAR PAA LISTAN ATT NAERMARE EFTERSOEKA TORDE VARA TVAA "STARSJLJ" ✓
✓ MAKUSJENKO OCH BELOV, SAMT OFFICERARNA MALININ OCH JERMILOV. BARA PAA DENNA NIVAA KUNDE MAN KAENNA TILL NAAGOT OM FAANGARNA.

SJUKVAARDSPERSONALEN HADE ROERELSEFRIHET I FAENGELSET OCH KUNDE BESOEKA FAANGARNA I CELLERNA FOER ATT OEVERLAEMNA MEDECIN O DYL. VAD GAELDE INKALLANDE AV FAANGAR TILL.

FORTS

FOERHOER HAEMTADE SOM REGEL "STARSJILJ" FAANGEN I CELLEN OCH FOERDE HONOM TILL PUNKTEN "A" (IVANOV PEKADE PAA S.38 I VITBOKEN) DAER EN HAERFOER AVSEDD KONVOJ KVITTERADE OCH TOG FAANGEN MED SIG TILL FOERHOERSLEDAREN. CELLEN 203 VAR, SAAVITT IVANOV MINDES, BELAEGEN PAA TREDJE VAANINGEN, OCH SJUKSTUGAN PAA ANDRA.

VARJE DAG HADE FAANGARNA RAETT TILL 20-30 MINUTERS RAST (PLATSEN FOER RASTEN STAEMDE MED SKISSEN I VITBOKEN).

T E R T I O. ANNA JURLOVA, ARBETADE 1937-39 SAMT 1944-1983 SOM SJUKSKOETERSKA I LEFORTOVO, TOG EMOT I HEMMET OCH GAV ETT UPPRIKTIGT INTRYCK. HON MINDES INTE NAMNET PAA NAAGRA KRIGSFAANGAR ("HUR MAANGA SOM PASSERAT GENOM MINA HAENDER UNDER AAREN") MEN TYCKTE ATT RW:S ANSIKTE VAR BEKANT. HON VAR ANGELAEGEN OM ATT HON TILL SKILLNAD MOT EN DEL KOLLEGOR UNDER HELA SITT YRKESLIV SEIT PATIENTERNA SOM MAENNISKOR OCH INTE SOM FAANGAR. REGLERNA VAR DOCK STRAENGA - HON FICK BARA FRAAGA OM NAMN OCH HAELSOBESVAER. TOLK TILLAETS EJ UTAN MED KRIGSFAANGARNA BLEV DET TILL ATT FOERKLARA SIG MED GESTER.

DELS KUNDE FAANGARNA SJAEELVA BEGAERA SJUKVAARD ("FOEREKOM MYCKET SAELLAN FRAAN KRIGSFAANGARNA"), DELS INSPEKTERADES CELLERNA VARJE VECKA AV SJUKVAARDSPERSONALEN, SOM DELADE UPP VAANINGSPLANEN SINSEMELLAN. TVAA GAANGER PER DAG BAR SJUKSKOETERSKAN, I SAELLSKAP AV EN UNDEROFFICER, UT MEDICIN I DOERRLUCKORNA TILL FAANGAR SOM SKULLE HA SAADAN. KARTOTEK FOERDES OEVER ALLA FAANGAR SOM VAENT SIG TILL SJUKSTUGAN, OCH DETTA BORDE VAEEL FINNAS I KGB-ARKIVET, TRODDE JURLOVA.

DEN GAMLA SJUKSKOETERSKAN VITINADE GRIPANDE ("JAG AER INTE RAEDD LAENGRE - JAG HAR LEVT MITT LIV") OM HUR "FRUKTANSVAERDA TING FOERSIGAATT" I LEFORTOVO. DE MISSHANDLADES SKRIK FRAAN FOERHOERSLOKALERNA NAADDE FRAM TILL SJUKSTUGAN DAER FRU JORLOVA SATT MED SIN VAESKA OCH VAENTADE PAA ATT BLI KALLAD. MAANGA FAANGAR HADE AVLIDIT I HENNES ARMAR. DE VAERSTA MINNERNA HAERROERDE DOCK FRAEMST FRAAN AAREN FOERE KRIGET, DAA OCKSAA FULLSTAENDIGT GODTYCKLIGA ARRESTERINGAR HADE FOEREKOMMIT AV OEVERORDNADE LAEKARE OCH ANNAN FAENGELSEPERSONAL. VAD GAELIDE KRIGSFAANGARNA HADE ORDNINGEN VARIT EN ANNAN, OCH INGEN MISSHANDEL, SAAVITT BEKANT, FOEREKOMMIT. JURLOVA MINDES EMELLERTID ATT HON EN GAANG KALLATS TILL EN CELL, DAGTID, DAER EN DRYGT TRETITIO AAR GAMMAL KRIGSFAANGE AV MEDELLAENG AVLIDIT I HJAERTATTACK PAA TREDJE VAANINGEN. EXAKT NAER, OCH VEM DET ROERT SIG OM MINDES HON EJ.

SKISSEN I VITBOKEN STAEMDE, TYCKTE HON, MEN VILLE MINNAS ATT CELL 203 LEGAT PAA TREDJE VAANINGEN. KRIGSFAANGARNA BEHOELL DE KLAEDER DE BURIT VID ANKOMSTEN.

AV KOLLEGORNA SOM IDAG KUNDE VARA I LIVET MINDES JURLOVA TVAA YNGRE SJUKSKOETERSKOR, PROTASOVA OCH VORLOVA, SOM DOCK KNAPPAST SKULLE HA NAAGOT ATT SAEGA - DE HADE HAFT FOER VANA ATT BETRAKTA PATIENTERNA SOM SIMULANTER, OCH VARNADES RENT AV. OFFICERARNA VAR ALLA BORTA - MOEJLIGEN FANNS EN STEPANOV I LIVET.

Q U A R T O. VISSA YTTERLIGARE ANSTRAENGNINGAR GOERS BETRAEFFANDE "STARSJIE" OCH OFFICERARE I LEFORTOVOFAENGELSET, MEN SPAARET FOEREFALLER INTE INNEHAALLA GAATANS LOESNING.

✓
✓
ARZJANNIKOV HAR TALAT MED SUDOPLATOV, SOM P.G.A. SJUKDOM
INTE VILL TA EMOT NU. KOZLOV GAAR IGENOM ✓ KOPELANSKIJS
PERSONAKT INFOER ETT SAMTAL NAESTA VECKA. BETRAEFFANDE
PERSONAKTERNA FOER INTERVJUOBJEKTEN HAR FRAAGAN GIVETVIS
AKTUALISERATS TIDIGARE INOM INTERVJUGRUPPEN, MEN MAN HAR
INTE FRAAN SAEKERHETSMINISTERIETS SIDA FUNNIT DET MOEJLIGT
ATT DELGE OSS INNEHAALLET. OM NAAGON GENOMGAANG AV AKTERNA
VERKLIGEN GJORTS AER FOER OEVRIKT TVEKSAMT. KOZLOV TYCKS
INTE FOERAENN NU HA INTRESSERAT SIG FOER FRAAGAN.

✓
BETRAEFFANDE ARKIVARBETET KOMMER KOZLOV ATT GAA IGENOM
MAJSPANOVSKIJS AKT (FINNS PAA MB). VAD BETRAEFFAR
UTREDNINGSAKTERNA OM SUDOPLATOV OCH ✓ EITTINGON FOERVARAS DESSA
I STATSAKLAGARAEMBETET OCH EN HAENVAENDELSE PAA HOEGRE
NIVAA MAASTE GOERAS FOER ATT SAEKERHETSMINISTERIETS EXPERTER
SKA FAA TILLAGAANG TILL DEM. VI DISKUTERAR SAKEN MED
ARZJANNIKOV.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA AF

KOPIA TILL:

SB
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1
POL 1/ORDF.GR

ÅTGÄRD:

1992-12-08

Pol 1:1/Dr H, Magnusson/mjn

92-11-27

Pol

D

2

En T

INKOM UD 1992-11-27

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-27

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON.

RE OBEROENDE RW-UTREDNING.

FORTS

RE OBEROENDE RW-UTREDNING.

VAELKAENDE NEW TIMES-JOURNALISTEN LEV JELIN KONTAKTADE IDAG AMBASSADEN (LYRVALL) OCH BERAETTADE ATT HAN PAA SENARE TID BEDRIVIT EN SJAEUVSTAENDIG UTREDNING I RW-AERENDET OCH BL.A. INTERVJUAT EN DEL GAMLA KGB-MEDARBETARE SOM HAN SOEKT UPP PAA EGEN HAND.

✓ PAA RYSKA SIDAN I ARBETSGRUPPEN HADE HAN HAFT KONTAKT MED ARZJANNIKOV.

JELIN VILLE PAA INTET SAETT STAELLA SIG I MOTSATTS TILL DEN OFFICIELLA UTREDNINGEN OCH AVSAAG STAELLA SIT MATERIAL TILL ARBETSGRUPPENS FOERFOGANDE. SAMTIDIGT VAR HAN INIRESSERAD AV ATT SAETTA SIG NAERMARE IN I AEMNET OCH EFTERFRAAGADE TILL ENGELSKA ELLER ANNAT STOERRE SPRAAK OEVERSATTA DELAR AV DE SVENSKA VIITBOECKERNA, I SYNNERHET VAD GAELLDE INTERVJUERNA MED DE AATERVAENDANDE KRIGSFAANGARNA. TACKSAM KOPIA OM SAADANA FINNS TILLGAENGLIGA (RW-FOERENINGEN?).

JELIN SOM SKRIVER FLITIGT OM MR- OCH HISTORISKA FRAAGOR TORDE KUNNA VARA EN BRA SAMTALSPARTNER.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

AF

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB

UITR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

92-11-2

INKOM UD 1992-11-27

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-27

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1.

RE MOETE MED ARBETSGRUPPEN FOER WALLEMBERG.

FORTS

RE MOETE MED ARBETSGRUPPEN FOER WALLENBERG.

MID HAR IDAG MEDDELAT ATT MAN AER BEREDD ATT NAESTA MOETE
MED ARBETSGRUPPEN I WALLENBERGFRAAGAN DEN 17 DECEMBER.

ORDFOERANDE PAA RYSK SIDA BLIR SOKOLOV.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA AF

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

POL 1/ORDF.GR

ÅTGÄRD:

1992-12-08

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

INKOM UD 1992-11-27

AMBASSADEN MOSKVA

1992-11-27

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON.

RE OBEROENDE RW-UTREDNING.

FORTS

RE OBEROENDE RW-UTREDNING.

VÄLKÄENDE NEW TIMES-JOURNALISTEN LEV JELIN KONTAKTADE IDAG AMBASSADEN (LYRVALL) OCH BERÄTTADE ATT HAN PÅ SENARE TID BEDRIVIT EN SJÄLVSTAENDIG UTREDNING I RW-ÄRENDET OCH BL.A. INTERVJUAT EN DEL GAMLA KGB-MEDARBETARE SOM HAN SOEKT UPP PÅ EGEN HAND.

PÅ RYSKA SIDAN I ARBETSGRUPPEN HADE HAN HÅFT KONTAKT MED ARZJANNIKOV.

JELIN VILLE PÅ INTET SÄTT STÄLLA SIG I MOTSATS TILL DEN OFFICIELLA UTREDNINGEN OCH AVSÄG STÄLLA SITT MATERIAL TILL ARBETSGRUPPENS FÖRFÖGANDE. SAMTIDIGT VAR HAN INTRESSERAD AV ATT SÄTTA SIG NÄRMARE IN I ÄMNET OCH EFTERFRÅGADE TILL ENGELSKA ELLER ANNAT STÖRRE SPRÅK ÖVERSÄTTA DELAR AV DE SVENSKA VITBOECKERNA, I SYNNERHET VAD GÄLLDE INTERVJUERNA MED DE ÅTERVÄENDANDE KRIGSFÄNGARNA. TACKSAM KOPIA OM SÅDANA FINNS TILLGÄENGLIGA (RW-FÖRENINGEN?).

JELIN SOM SKRIVER FLITIGT OM MR- OCH HISTORISKA FRÅGOR TORDE KUNNA VARA EN BRA SAMTALSPARTNER.

BERNER

[REDACTED]

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1992-12-02

1992-11-24

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ex t:

Kabs

Polch

Ch Pol 1

Ch Pol 1:1

Hans Magnusson

Dag Hartelius

SB/Hafström

M Hallqvist, amb Kiev

Guy von Dardel

Carl Persson

Wallenberg-föreningen

Amb London

Amb Washington

Amb Tel Aviv

Departementsrådet

Hans Magnusson

Utrikesdepartementet

INKOM UD		
1992 -11- 27		
AVD	GR.	MÅL
P	2	

Vadim Bakatin om Wallenbergärendet
(1 bil.)

Broder,

Vadim Bakatin kom nyligen ut med sina memoarer om de 107 dagarna som Sovjetunionens sista säkerhetschef, då han bokstavligen tog itu med att stycka upp KGB i mindre och mer lättkontrollerade bitar. Alstret heter följdriktig "Räddning från KGB" ('Izbavlenije ot KGB') och innehåller bland annat sex sidor om Wallenbergärendet, samt en bild från överlämnandet av dokument till ambassadör Berner i september ifjol.

Det bör väl genast sägas att Bakatin inte kommer med några nya avslöjanden, och heller inte ger spridning åt information som alltjämt är arbetsgruppens interna (från intervjuerna mm). Det rör sig på det hela om en osentimental och korrekt avrapportering, där Bakatin framhåller att han redan som inrikesminister intresserat sig för ärendet. Behandlingen av "den svenske diplomaten, som räddat livet på hundratals judar i Ungern under fascisttiden" betecknas som "en skamfläck i vår historia". Skuggan av ett tvivel om den "egna" organisationens pålitlighet lyser igenom när Bakatin skriver att Wallenbergs personliga ägodelar 1989 "av allt att döma, faktiskt av en

tillfällighet" påträffades 1989 i KGB-arkivet.

Han beskriver som "en stor besvikelse" att man ingenstans påträffat det KGB-material som legat till grund för olika svarsnoter till den svenska sidan genom årens lopp. Också resultaten från intervjuerna är huvudsakligen "nedslående". Den förhørsledare som personligen två gånger förhört Wallenberg, kunde inget minnas om den svenska diplomaten. KGB-medarbetare som på 60-talet tjänstgjort på Sverigeavdelningen hade från äldre kollegor hört att Wallenberg avrättats 1947.

Själv säger sig författaren vara förvånad över att ärendet mellan 1952 och 1986 behandlats 16 gånger, men någon information om att Wallenberg skulle ha varit i livet efter 1947 har ingenstans påträffats.

Bakatin avslutar genomgången med konstaterandet att man trots allt det arbete som lagts ned på ärendet inte med säkerhet kan uttala sig om den svenske diplomatens öde. Hans egen version är emellertid att Wallenberg arresterades av Smersj i Budapest 1945, misstänkt för spioneri (oklart för vems räkning), fördes på uppdrag av Abakumov till Moskva utan sovjetiska utrikesministeriets vetskap (därom vittnar MID's dokument). När det internt blev känt att man arresterat en känd diplomat från ett neutralt land frestades den sovjetiska ledningen, som förnekat detta faktum för hela världen, att begrava hela ärendet. Sannolikt, tror Bakatin, innehåller Abakumovs brev till Molotov förslaget att oskadliggöra Wallenberg. Han förmodar att Stalin resonerat enligt principen "finns det en person, finns det ett problem men finns det ingen person, finns det inget problem" - och Wallenberg likviderades.

Order gavs därefter om att alla dokument skulle förstöras - någon dom föll aldrig officiellt, eftersom dödsstraffet på pappret inte existerade i Sovjetunionen i juli 1947. Kroppen kremerades

fr Cgins

förmodligen i Moskvas då enda fungerande krematorium - i Donskojklostret, och oftast registrerades inte de lik som sändes dit från Lubjanka (man skrev "mottag 50 kroppar för kremering").

Siste KGB-chefen avslutar med orden: "Jag är fullständigt övertygad om att Raoul Wallenberg inte längre finns i livet. Men för att hylla minnet till denna modiga människa och humanist måste vi ändå gräva oss fram till sanningen."

Utdraget ur boken bifogas.

Björn Lyrvall

Избавление от КГБ

Вадим
Бакатин

в Минск, где оно и оказалось к моменту моей отставки. Так что дело Освальда еще ждет своих исследователей.

Вопрос об американских военнопленных, захваченных в плен во Вьетнаме и якобы находившихся в Советском Союзе.

Откровенно говоря, мне трудно поверить сообщениям наших и американских аналитиков, что в советских лагерях и тюрьмах могли содержаться чуть ли не тысячи американских военнопленных. Даже при всем том, что мы узнали о преступлении режима, подобное не укладывалось у меня в голове. Тем не менее я сделал соответствующие запросы в службы разведки, контрразведки и военной контрразведки. Последние две вообще не располагали данными на этот счет. Центральная служба разведки после неоднократных проверок архивных материалов и действующих дел, опроса бывших руководителей резидентур, находившихся в 60—70-е годы во Вьетнаме, обнаружила только один факт поездки во Вьетнам О. Нечипоренко для беседы с находившимся в плену сотрудником советского отдела ЦРУ. И это — все, хотя и подозрительно мало. Но об этом теперь О. Нечипоренко намерен рассказать сам.

Что же касается заявлений Олега Калугина о том, что контакты, подобные названному, были более частыми, то я не располагаю никакими документами, чтобы их подтвердить или опровергнуть.

Дело Рауля Валленберга. Позорная страница в нашей истории. Шведский дипломат, спасший жизни сотням евреев в Венгрии в годы фашизма, был захвачен советскими военными властями в 1945 году, и о его дальнейшей судьбе мировой общественности долгие годы ничего не было известно. Почетный гражданин многих стран, чье пребывание на территории СССР до 1957 года официально отрицалось. В середине 50-х годов, когда на Запад стали возвращаться военнопленные, которые имели контакт с Валленбергом в Лубянской (Внутренней) и Лефортовской тюрьмах, и дальнейшее задержание стало бесмысленно, было сделано заявление Громыко о том, что Валленберг умер от инфаркта во Внутренней тюрь-

ме 17 июля 1947 года, а его тело было кремировано без вскрытия. В качестве подтверждения этого предствилась соответствующий рапорт начальника медицинской службы МГБ Смольцова министру государственности Абакумову. Долгие годы это был едва ли не единственный документ из архивов КГБ, фигурировавший в деле Валленберга. В последующем появилось множество свидетельств людей, якобы видевших его в различных лагерях и тюрьмах СССР. География самая широкая — назывались едва ли не все известные места заключения. Уже это само по себе не вызывает доверия этим «очевидцам». В 1969 году в архиве КГБ (судя по всему, действительно случайно) были найдены личные документы и некоторые принадлежавшие Валленбергу вещи. Недостатка в версиях о судьбе Валленберга, которые разрабатывали десятки международных комиссий и независимых исследователей, не было. Отсутствовала лишь ясность в отношении его судьбы.

С делом Валленберга я впервые столкнулся еще в МВД, когда ко мне обратились из Посольства Швеции в СССР с просьбой разрешить членам международной комиссии ознакомиться с карточкой заключенных во Владимирской тюрьме, где, по некоторым сведениям, мог содержаться Валленберг.

В КГБ я запросил из архива все материалы по этому делу. Доложили, что есть около десятка документов, из которых пять неизвестны общественности. 4 сентября эти пять документов были переданы шведскому послу г-ну Бернеру. Среди них была копия донесения начальника полотнодела 151-й стрелковой дивизии от 14 января 1945 года о том, что в Будапеште на улице Беншур, 16 задержаны секретарь шведского посольства Рауль Валленберг и шофер его автомашины. Секретарь с шофером «помещены и охраняются». В журнале регистрации заключенных Внутренней тюрьмы была обнаружена запись кладовщика о приеме его вещей 6 февраля 1945 года. В тюремном деле немецкого эфрейтора Яна Лойда найдено было упоминание о том, что в свое время он сидел с Валленбергом на Лубянке, а в следственном деле служащего посольства Швеции в Будапеште Г. Томсона Гросстейма-Крысько — протокол его допроса

о Валленберге. Наконец, было передано письмом зампреда КГБ Лунева в МИД от 1957 года, в котором согласовывался текст ответа на запрос МИД Венгрии относительно судьбы Вильяша Лантфельдера (шофера Валленберга). В письме говорилось, что все документы на Лантфельдера так же, как и на Валленберга, были уничтожены по распоряжению бывшего руководства МГБ.

Таковы были отправные точки дальнейшего поиска. Я дал указания о создании специальной выведомственной комиссии по расследованию этого дела, которая работала во взаимодействии с МИДом и МВД СССР, посольством Швеции в СССР, независимыми экспертами. До конца 1991 года были проведены три заседания советско-шведской комиссии, на которых согласовывался план поиска, шведской стороне передавались вновь найденные документы.

Работа проводилась по всем возможным направлениям. Проверялись все мыслимые фонды в архивах КГБ, в архиве военнопленных и интернированных Главархива СССР, в государственных и партийных архивах, в тюремных учетах, в списках пациентов психиатрических клиник, в книгах регистрации захоронений и кремирований. Был намечен список из более чем 20 лиц, которые могли в течение годы хоть как-то соприкасаться с делом Валленберга. Каждому из них я лично написал письмо с просьбой поделиться любой информацией о Валленберге, которая могла быть им известна, и с каждым из них беседовали члены советско-шведской комиссии в присутствии заместителя председателя Комитета по правам человека Верховного Совета РСФСР Николая Аджанникова. Проверались показания свидетелей, утверждавших, что видели Валленберга в различных местах. Были сделаны запросы во все республиканские и областные управления КГБ с просьбой заняться поисками данных о Валленберге. Обработывались и проверялись все возможные версии, ничего не отвергалось и ничего не принималось на веру.

В ходе четырех месяцев этой работы, которую я поручил возглавить моему помощнику В. Никонову, было найдено и обнародовано, пожалуй, больше до-

кументов, чем за прошедшие 45 лет. Но тем не менее я не могу сказать с полной уверенностью говорить о реальной судьбе Валленберга.

Что наиболее существенно из того, что удалось установить неопровержимо? Прежде всего то, что все документы о пребывании Валленберга на Лубянке тщательно и методично уничтожались, судя по всему, еще в 40—50-е годы. Его тюремного дела нет, а следственного дела на него не заводилось. То, что найдено, — результат какого-то недосмотра тех лет и плод труда наших кудесников-криминалистов. По какой-то случайности уцелели журналы регистрации заключенных и вызовов их на допрос во Внутренней и Лефортовской тюрьмах, сроки хранения которых давно истекли. В этих журналах внимание наших архивистов привлекло то, что некоторые записи густо замазаны тушью, чернилами или подчищены. Подключили экспертов-криминалистов, и они обнаружили там имена и Валленберга, и Лантфельдера. Сейчас мы точно знаем, что Валленберг был доставлен во Внутреннюю тюрьму 6 февраля 1945 года. Он вызывался на допросы 8 февраля, 28 апреля 1945 года. 29 мая 1945 года Валленберга перевели в Лефортовскую тюрьму, где он находился до 1 марта 1947 года. Там его допрашивали 17 июля и 30 августа 1946 года. 11 марта 1947 года его допрашивали на Лубянке, после чего никаких упоминаний о Валленберге в тюремных протоколах нет.

Надеялся узнать всю правду о его судьбе мелькнула в тот момент, когда в книге исходящих бумаг секретариата МГБ была обнаружена запись о том, что 17 июля 1947 года Молотову была направлена записка за подписью Абакумова «О деле шведского подданного Р. Валленберга». Найдя сам этот документ, мы могли бы явно приблизиться к истине. Но ни в архивах КГБ, ни в архивах ЦК КПСС, МИДа или Совмина СССР записки или ее копии не оказались.

Большим разочарованием было и то, что нигде не удалось найти тех материалов, которые готовились в КГБ в обоснование дипломатических нот, которые в разные годы направлялись от имени МИДа шведскому правительству.

В целом разочаровавшимися были результаты опросов свидетелей. Люди, работавшие после войны в 3-м Главном управлении или в тюрьмах МГБ, знали о существовании такого заключенного, как Валленберг, который относился к категории «особых заключенных». Но о его судьбе никто точно сказать не мог. Не вспомнил о Валленберге только один бывший следователь, который, как было точно установлено, лично дважды его допрашивал... Сотрудники, работавшие по «шведской линии» в 60-е годы, вспоминали, что их старшие коллеги исходили из того, что Валленберг был казнен в 1947 году.

Документы, полученные по запросам из архивов МИД СССР, ЦК КПСС, «кремлевского» архива, добили красок к известной картине политической возни в советском руководстве по поводу дела Валленберга. 16 решений Политбюро, по утверждению текстов дипломатических нот, о Валленберге с 1952 по 1986 год! Такого я не ожидал. До 1957 года утверждается одна стандартная нота («о Валленберге ничего не слышали»), после 1957 года — другая («умер в 1947 году, и добавить к этому нечего»).

Никаких документальных свидетельств того, что он был жив после 1947 года, нам найти не удалось. Свидетельства очевидцев, заявлявших, что видели его после этого времени, подтверждения не нашли.

Из того, что мне докучало о деле Валленберга, у меня сложилась своя версия, которая, однако, не претендует на то, чтобы быть окончательной.

Валленберг был захвачен органами СМЕРШ 2-го Украинского фронта в 1945 году скорее всего по подозрению в шпионаже (хотя не известно в чью пользу). Абакумов, руководивший СМЕРШем, а затем возглавивший МГБ, скрывал факт его доставки в Москву даже от Министерства иностранных дел (о чем свидетелиствуют документы МИДа). Когда факт ареста и содержания на Лубянской площади и в подвалах этой страны вышли наружу, у советского руководства, изначально отрицавшего этот факт перед всем миром, возникли сложности спрятать концы в воду. Вероятно, письмо Абакумова Молотову содержало предложение уничтожить Валленберга. Конечно,

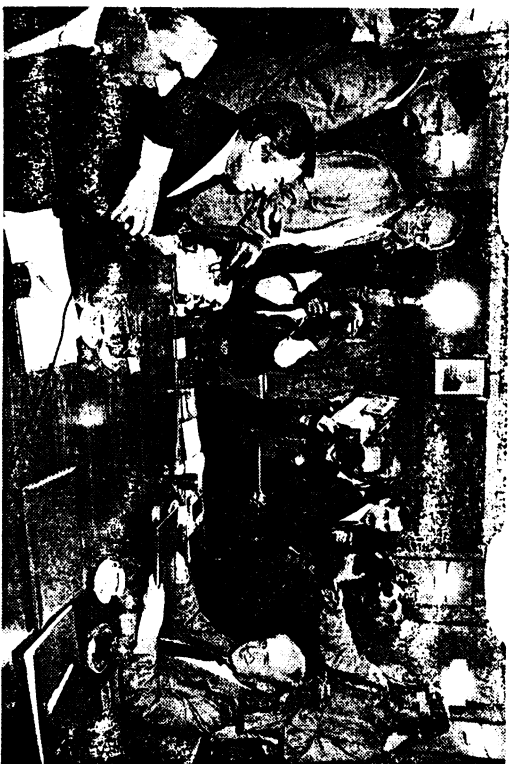
такой вопрос мог быть решен только на уровне Сталина. «Есть человек — есть проблема. Нет человека — нет проблемы». Вероятно, Валленберга «убрали». То есть, что все документы приказано было уничтожить. Никаких записей о «приведении приговора в исполнение» быть просто не может, потому что не было приговора, и в июле 1947 года в СССР официально не существовало смертной казни. Кремация могла состояться в единственном действовавшем тогда крематории в Москве — в Донском монастыре. Но тела, доставлявшиеся туда с Лубянки, чаще всего не регистрировались («примите 50 трупов для кремации»). Я абсолютно убежден, что Р. Валленберга уже нет на этой земле. Но ради памяти об этом мужественном человеке, гуманисте надо все-таки докопаться до истины.

Наконец, о покушении на Иоанна Павла II в мае 1981 года. Поручение о поиске новых данных, касающихся этого события, я получил от Президента СССР Горбачева. Были изучены материалы оперативных подразделений и архивы КГБ. Кое-что найти удалось. Но это «кое-что» вряд ли можно признать существенным. В основном это были записки руководства Комитета, в которых излагались политическая оценка событий, связанных с покушением и последующими судебными разбирательствами, предлагались меры пропагандистского противодействия «предпринятой на Западе шумихе» по поводу «бондарского следа». Каких-либо материалов, прямо или косвенно свидетельствующих о причастности КГБ к покушению, обнаружить не удалось. Сенсация не состоялась. Думаю, это соответствует истине.

Я открыл эту главу оптимистическим эпиграфом из Евангелия.

Закончить хотел бы более реалистической выдержкой из интервью, которое взял у меня в конце декабря 1991 года корреспондент «Известий»:

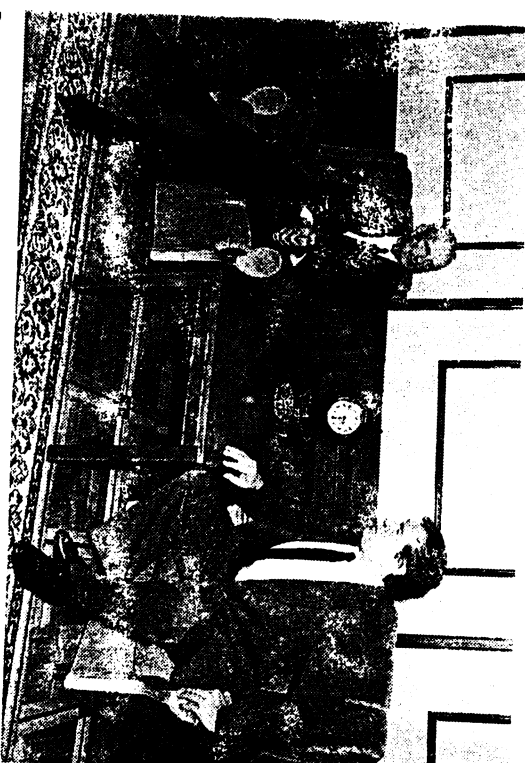
«Здоров. Насколько известно, Вы довольно много внимания уделяли архивам и досье, хранящимся в КГБ. Вероятно, это самое сокровенное, чем располагает эта организация. Будучи шефом КГБ, Вы действительно имели доступ абсолютно ко всей имеющейся

Представителите на Р. Ватенберг представяне на Посолствата в Москва, 1991 г.

Во време визита представител на Националното събрание Францис Т. Файнберг в Москва, май 1990 г.

Во време посеща с заместник на САЩ Джо. Бейкман в КГБ, септември 1991 г.

Встреча с министром юстиции ФРГ К. Кинкевич, октябрь 1991 г.

1992-12-01

Avg

Grupp

Mär

Ambassaden Moskva

Från Pol 1:1. Re Raoul Wallenberg.

P R I M O. Ni kan bekräfta den 17 december som datum för möte med arbetsgruppen. Vi återkommer betr svenska deltagare. Preliminärt kommer dock, förutom von Dardel och Carl Persson, Marvin Makinen. Ytterligare någon kan tillstöta. Tacksam ni via MID utverkar visum för deltagarna. Von Dardel och Makinen vill ha sina i Geneve den 9 december. (För Lyrvall: Observera Carl Perssons särskilda önskemål, kan lämpligen tillgodoses 16/12).

S E C U N D O. Av artiklar rörande KAL-dokumenten framgår att ryska sidan även frisläppt protokoll från politbyråmöten. Vi har ju tidigare inte lyckats få klart besked huruvida sådana existerar. Frågan om protokoll från politbyråns behandling av RW-ärendet bör tas upp med Volkogonov/Pichoja/Burbulis.

T E R T I O. Vad gäller förhørsledarna är det inte nödvändigt ta del av personakterna. Det räcker nog att få kopia (utdrag) ur den förhørsjournal för perioden 45-47 som finns i arkivet. Där anges bara förhørsledare, förhörd fånge, tid och plats för förhör.

CABINET

Ärendet

1992-12-04

Avd

Grupp

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Från Pol 1:1 för Lyrvall. Re Wallenbergmötet

Von Dardel och Makinen anländer Moskva söndagen den 13 december vid 16-tiden från Frankfurt. De stannar till på fredag. Carl Persson anländer troligen på måndagen med SAS. von Dardel och Makinen önskar före mötet (dvs på måndagen eller tisdagen) träffa Vinogradov och titta på följande persondossierer:

- Hans Hofstetter
- Gustav Richter
- Franz Langer
- Josef Bannert
- Abraham Kalinski
- (ev Jan Lojda)

samt Christian Ludwig von Mecklenburg (satt i Vladimir). Denne lär själv vara intresserad få kopior.

Tacksam Slavjanskaja bokas (för HM den 15-17 enligt telex 1992-12-02).

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB

UITR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

92-12-08

INKOM UD 1992-12-08

AMBASSADEN MOSKVA

1992-12-08

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1.

RE WALLENBERGMOETE.

FORTS

RE WALLENBERGMOETE.

P R I M O. VI ANMAELER MAGNUSSON, NOREEN, LYRVALL, DAHNBERG, VON DARDEL, PERSSON OCH MAKINEN TILL ARBETSGRUPPSMOETET DEN 17 DECEMBER, SAMT ANHAALLER OM VISUMSTOED ENLIGT ER INSTRUX.

S E C U N D O. INTERNT PLANERINGSMOETE HOS NOREEN KVAELLEN DEN 15 DECEMBER. MOETE MED ROGINSKLJ INBOKAS FOER MAGNUSSON DEN 16:E OCH VON DARDELS OENSKEMAAL OM MOETE MED KINOGRADOV ANMAELS.

T E R T I O. I ENLIGHET MED DE NYA BESTAEMMELSER SOM AMBASSADEN LAGT FAST FOER HAEMNING PAA FLYGPLATSEN IAKTAS NU STOR RESTRIKTIVITET. VI KAN DAERFOER INTE MOETA VON DARDEL OCH MAKINEN SOENDAG DEN 15 (VOUCHER FOER LIMOUSINE KAN BESTAELLAS VID BILJETTBOOKNING.

VI KAN INTE HELLER TA PAA OSS ATT MEDVERKA I UPPLAEGGNINGEN AV SEPARAT PROGRAM, TOLKNING O.S.V. FOER DEM. TACKSAM OCKSAA BESKED OM YTTERLIGARE NAAGON PERSON SKA MEDVERKA I ARBETSGRUPPEN (VON DARDEL LAER HA TALAT OM EN OESTENIKARE).

Q U A R T O. HOTELL SLAVJANSKAJA BOKAT 15-17/12 FOER MAGNUSSON. VI NOTERAR ATT INGA ANDRA OENSKEMAAL OM HOTELLBOOKNING INKOMMIT.

BERNER

AMBASADEN MOSKVA AF

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Arenae

1992-12-08

Avd

Grupp

Man

Adress

Ambassaden Moskva

Text

[Redacted] För ambassadören från Pol 1:1 (Magnusson).
Re Wallenbergärendet

I anslutning till brevväxlingen mellan kabs och Michael Sohlman och till vad Grinevskij säger till Sohlman vore det intressant få Din bedömning om nu Volkogonov är för upptagen att söka efter ev Wallenbergdossier i Generalsekreterarens arkiv.

Av Ditt samtal härförleden med Volkogonov fick jag intrycket att han hur som helst skulle gå igenom alla de drygt 2 000 förseglade kuverten.

Cabinet

Ex t: Kabs

H Magnusson

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändningsort

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1992-12-08

Avd

Grupp

Mär

En I

Adress

Ambassaden Moskva

Text

M Y C K E T B R Å D S K A N D E

Re Wallenbergmötet

Vi har också hemställt om hotellbokning för von Dardel, Carl Persson och Makinen (Slavjanskaja) i överensstämmelse med resplaner.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Sign

Den

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Adress

Datum

1992-12-08

Avd

Grupp

Mål

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Från Pol 1:1. Re oberoende RW-utredning

De viktigaste intervjuerna med de återvändande krigsfångarna överlämnades ju till Sovjet 1956 och finns i rysk översättning i MID:s arkiv.

Vi försöker få fram engelska översättningar till vitböckerna.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsant den

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

CH ORDF.GR

92 -12- 1 0

INKOM UD 1992-12-10

AMBASSADEN MOSKVA

1992-12-10

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1/MAGNUSSON.

RE WALLEBERGAERENDET.

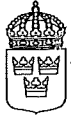
FORTS

RE WALLENBERGAERENDET.

VOLKOGONOV SKULLE KOMMIT PAA MIDDAG IGAAR KVAELL MEN
KONGRESSEN FORTSATTE PAA KVAELLEN OCH IDAG SKALL V. AAKA
TILL ENGLAND. FAAR TA KONTAKT EFTER HANS ATERKOMST. SAAVITT
JAG VET LIGGER KUVERTEN I TIDSFOELJD VARFOER JAG GISSAR DET
EJ BORDE VARA OMOEJLIGT TAEMLIGEN SNABBT FAA FRAM OM DAER
FINNS NAAGOT.

BERNER

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

se dnr UDLA8/20399/RS

1992-12-10

1992-12-14

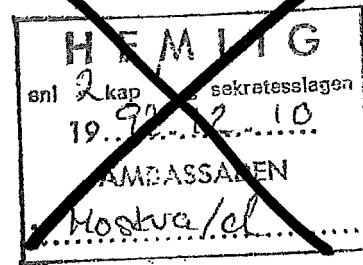
Pol 1:1/Dr Magnusson/mjn

Ex t Kabs

Departementsrådet
Hans Magnusson

Utrikesdepartementet

HEMLIG Sekr.2.1

Roginskij om Wallenbergärendet
(1 bil)

Broder,

Jag har just återvänt från ett besök hemma hos Arsenij Roginskij, där vi talade om Wallenbergutredningen samtidigt som den i de ryska hemmen ständigt påslagna TV:n lämnade olycksbådande rapporter från folkkongressen. President Jeltsin har just kastat handsken och den politiska konfrontationen förefaller total. Kongressens mörka krafter går till konterattack mot "den kriminella gruppen rådgivare i presidentens närhet" och hos Roginskij går telefonen varm med upprop till demonstrationer och oroliga kommentarer från den demokratiska intelligentsian.

Mot bakgrund av utvecklingen var vi tvungna att ifrågasätta om diskussionen om det historiska ärendet i nuläget var meningsfull. Men även vad Roginskij berättade i all enkelhet framstår som en pusselbit till den komplicerade politiska mosaiken i stort och vårt ärende i synnerhet.

I sak fanns inte mycket att tillägga till vad som redan inberättats. Inget nytt fanns att berätta om arbetet i **presidentarkivet**. Pichoja och Volkogonov

hade knappast haft tid att ägna sig åt genomgången av de slutna konvoluten inför kongressen och bara arkivets chef Korotkov arbetade på permanent basis med inventeringen. Det fanns dock inget skäl att misströsta ännu. Möjligen kunde en förnyad hänvändelse vara befogad.

Roginskij hade här om dagen träffat Galitskij, som fortsatt arbetet i **fond 451**, men uppenbarligen inte gjort några större fynd. Han hade varit allmänt frustrerad och besviken över att säkerhetsministeriet fört honom bakom ljuset vad gällde Katynfrågan, och han tyckte sig sakna verkligt uppdrag i Wallenbergärendet. Roginskij bekräftade att Galitskij utan tvekan gått igenom ett stort material ("oklart dock hur noga"), och att hans arbete pånytt aktualiserade frågan om en **detaljerad förteckning (med nummer) över vilka fonder som nu bearbetats i säkerhetsministeriets och andra arkiv.**

Arbetsgruppsmötet den 17 december borde, enligt Roginskijs förmenande, uppmärksamma denna fråga och fungera som en rutingenomgång inför det fortsatta arbetet.

Jag redogjorde för den anhängan som riktats till Vinogradov, om att ta del av **Sudoplatovs och Eitingons dossierer**, och Roginskij sade att bara en expert kunde tillgodogöra sig materialet, dessvärre fanns inte den nödvändiga kunskapen om organens arbete på 40-talet ens hos medarbetare som Kozlov och Ziborov. När jag kastade fram att Roginskij själv kanske kunde erhålla uppgiften förklarade denne att han den senaste månaden märkt en påtaglig förändring av inställningen till honom som person från säkerhetsministeriets arkiv. Kontakterna med Vinogradov var fortfarande mycket bra på det personliga planet, men vice arkivchefen undvek allt oftare att diskutera frågor som Wallenbergärendet med honom.

Främst satte Roginskij detta i samband med den ökande spänningen mellan parlament och verkställande makt. Han själv uppfattades (som expert i flera Högsta Sovjet-kommissioner) som parlamentets man. Men dessutom avslöjade Roginskij att han erhållit en anmärkning för att, som man sade, "en ur hans grupp" delgivit information från arkiven till en utländsk representant. Roginskij skyndade sig att säga att han inte trodde det rörde sig om vårt föregående samtal.

Vad gällde det fortsatta arbetet noterade vi ett par punkter som kan vara av intresse;

1. Med referens till en presidentukas av den 23 juni (såvitt bekant ej publicerad) rörande **avhemligande av allt material som rörde repressionen**, finns ingen juridisk grund för att inte uppvisa original- och tillåta en grundlig extern genomgång av fängelsejournalerna.

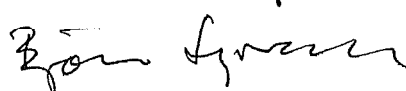
Det blir dock förmodligen svårt för den svenska sidan att genomdriva en sådan öppen kontroll, trodde Roginskij. Däremot har i dagarna ett nytt redskap blivit tillgängligt, nämligen;

2. **Presidentkommittén för rehabilitering av politiska offer**, vilken bildades genom en ukas den 2 december, och, som bekant, Aleksandr Jakovlev satts att leda. Jag fick ta del av den ännu inte publicerade förordningen för kommittén av vilken bl a framgår att landets säkerhets-, inrikes-, försvars- och utrikesministrar personligen ingår i kommittén, liksom arkivchefen. Därtill kan oberoende experter adjungeras till kommittén. Uttryckligen fastslås att kommittén ska ha tillgång till alla dokument som har med den politiska repressionen att göra och själv ska kunna avhemliga nödvändiga dokument.

Intressant nog, berättade Roginskij, har Jakovlev varit mycket angelägen om att snarast etablera

samarbete med MR-utskottets ordförande Sergej Kovaljov, som i praktiken leder motsvarande kommission i parlamentet. (Formellt utsågs Aleksandr Kopylev genom ett beslut i parlamentspresidiet till den nya kommissionens ordförande. Parlamentskommissionens mandat biläggs på originalspråket). Kovaljov är utan tvekan intresserad av ett nära samarbete med den fullmaktsdigra presidentkommissionen. Det var fullt möjligt att en uppvaktning hos Jakovlev skulle kunna leda till att denne utsåg en personlig representant att gå till botten med Wallenbergärendet, kanske Roginskij själv. Emellertid, betonade Roginskij, vore det ineffektivt att genom MID-byråkratin och arbetsgruppen vända sig till Jakovlev. Detta äss borde sparas i bakfickan till efter mötet den 17 december, ansåg han.

Bortsett från att Roginskij f.n. är en utomordentligt arbetsbelastad person (han redigerar f.n. åtta utgåvor av historiska dokument!), förefaller tanken intressant att just denne arkivexpert utrustas med särskild fullmakt av presidentkommittén.

Best. hälsningar,

Björn Lyrvall

3. Предложить Верховному Совету Российской Федерации включить в повестку седьмого Съезда народных депутатов Российской Федерации вопрос об утверждении статьи 1 Закона Российской Федерации «Об образовании Ингушской Республики в составе Российской Федерации».

Председатель Верховного Совета Российской Федерации Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, Дом Советов России.

26 октября 1992 года.

№ 3753—I

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

2582. Об утверждении Положения о Комиссии Верховного Совета Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий и утверждении председателя Комиссии

В соответствии с пунктом 5 постановления Верховного Совета РСФСР от 18 октября 1991 года «О порядке введения в действие Закона РСФСР «О реабилитации жертв политических репрессий» (Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР, 1991, № 44, ст. 1429) Президиум Верховного Совета Российской Федерации постановляет:

1. Утвердить Положение о Комиссии Верховного Совета Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий в новой редакции (прилагается).

2. Утвердить председателем Комиссии Верховного Совета Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий народного депутата Российской Федерации Копылова Александра Терентьевича.

3. Финансовое и материально-техническое обеспечение Комиссии осуществлять в порядке и на условиях, установленных для постоянных комиссий палат и комитетов Верховного Совета Российской Федерации.

4. Считать утратившим силу пункт 1 постановления Президиума Верховного Совета Российской Федерации от 16 декабря 1991 года № 2046—I «О комиссиях по реабилитации жертв политических репрессий».

Председатель Верховного Совета Российской Федерации Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, Дом Советов России.

26 октября 1992 года.

№ 3753/1—I

УТВЕРЖДЕНО

постановлением Президиума
Верховного Совета
Российской Федерации

от 26 октября 1992 года
№ 3753/1—I

ПОЛОЖЕНИЕ

о Комиссии Верховного Совета Российской Федерации
по реабилитации жертв политических репрессий

1. Общие положения

Комиссия Верховного Совета Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий (далее — Комиссия) создается в соответствии со статьей 19 Закона РСФСР «О реабилитации жертв политических репрессий» (Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР, 1991, № 44, ст. 1428) на период полной реализации указанного Закона в целях осуществления контроля за его исполнением, содействия реализации указанного Закона и изданных на его основе нормативных актов о порядке реабилитации жертв политических репрессий и восстановления прав реабилитированных лиц.

2. Порядок образования и состав Комиссии

2.1. Комиссия образуется Комитетом Верховного Совета Российской Федерации по правам человека в составе председателя и членов Комиссии.

Председатель Комиссии утверждается Президиумом Верховного Совета Российской Федерации.

2.2. В состав Комиссии входят народные депутаты Российской Федерации, работающие в ней как на постоянной основе, так и на общественных началах.

В состав Комиссии могут включаться представители общественных организаций и объединений граждан, пострадавших от политических репрессий.

В работе Комиссии вправе участвовать представители Генеральной прокуратуры Российской Федерации, Министерства безопасности Российской Федерации, Министерства внутренних дел Российской Федерации, Министерства юстиции Российской Федерации, Министерства социальной защиты населения Российской Федерации.

2.3. На постоянной основе в Комиссии работают председатель Комиссии и его заместитель.

2.4. При Комиссии создается Экспертный совет из представителей государственных органов и общественных организаций, научных и практических работников, занимающихся вопросами реабилитации жертв политических репрессий и восстановления прав реабилитированных лиц.

Экспертный совет обсуждает проекты законодательных актов, рекомендаций и предложений, разрабатываемых Комиссией, и дает по ним заключения, а также дает заключения в случаях, предусмотренных частью второй статьи 19 Закона РСФСР «О реабилитации жертв политических репрессий».

Комиссия привлекает для проведения экспертных исследований специалистов с оплатой их труда за счет средств Верховного Совета Российской Федерации.

2.5. Для обеспечения деятельности Комиссии образуется сектор, который осуществляет ее организационно-техническое обслуживание, рассматривает, анализирует, обобщает обращения граждан, государственных органов и общественных организаций, готовит предложения по совершенствованию законодательства о реабилитации жертв политических репрессий и деятельности органов государственной власти и управления, местного самоуправления по исполнению законодательства Российской Федерации о реабилитации жертв политических репрессий.

3. Основные направления деятельности Комиссии

3.1. Комиссия ведет законопроектную работу по правовому обеспечению процесса реабилитации и защиты прав реабилитированных лиц:

разрабатывает по поручению Съезда народных депутатов Российской Федерации, Верховного Совета Российской Федерации, а также по собственной инициативе проекты законов Российской Федерации, решений Съезда народных депутатов Российской Федерации, постановлений Верховного Совета Российской Федерации по вопросам реабилитации жертв политических репрессий;

вносит в установленном порядке предложения по совершенствованию законодательства о реабилитации жертв политических репрессий и защите прав реабилитированных лиц;

рассматривает относящиеся к ведению Комиссии проекты законодательных актов и готовит по ним заключения;

вносит в Верховный Совет Российской Федерации предложения о толковании Закона РСФСР «О реабилитации жертв политических репрессий» и других законодательных актов по вопросам реабилитации жертв политических репрессий и защите прав реабилитированных лиц.

3.2. Комиссия содействует реализации законодательства Российской Федерации о реабилитации жертв политических репрессий:

координирует работу комиссий по восстановлению прав реабилитированных жертв политических репрессий, созданных в республиках в составе Российской Федерации, автономной области, автономных округах, краях, областях, городах Москве и Санкт-Петербурге, оказывает этим комиссиям методическую и консультационную помощь;

вносит в Правительство Российской Федерации, министерства и ведомства предложения по совершенствованию нормативных актов и практики работы по исполнению законодательства о реабилитации жертв политических репрессий;

разрабатывает совместно с постоянными комиссиями палат и комитетами Верховного Совета Российской Федерации, а также с заинтересованными ведомствами рекомендации и разъяснения по применению нормативных актов о реабилитации жертв политических репрессий.

3.3. Комиссия осуществляет контроль за деятельностью органов государственной власти и управления, местного самоуправления по исполнению законодательства о реабилитации жертв политических репрессий:

изучает на местах вопросы, связанные с исполнением законодательства о реабилитации жертв политических репрессий, анализирует и обобщает практику этой работы и вносит предложения в соответствующие органы государственной власти и управления, местного самоуправления по ее совершенствованию;

проводит парламентские слушания по вопросам реабилитации жертв политических репрессий.

3.4. Комиссия осуществляет сотрудничество с соответствующими комиссиями парламентов государств — бывших союзных республик СССР в области реабилитации лиц, подвергшихся политическим репрессиям в бывшем Союзе ССР:

участвует в соответствии с соглашениями, заключенными государствами — участниками Содружества Независимых Государств, в разработке рекомендательных законодательных актов о реабилитации жертв политических репрессий, а также в разработке соглашений по этим вопросам с государствами, не входящими в Межпарламентскую ассамблею;

участвует в составе парламентской делегации Российской Федерации в работе Межпарламентской ассамблеи государств — участников Содружества Независимых Государств при обсуждении вопросов, относящихся к ведению Комиссии;

оказывает помощь гражданам Российской Федерации, необоснованно репрессированным за ее пределами, в защите и восстановлении их прав.

3.5. Комиссия участвует в работе по реабилитации иностранных граждан, необоснованно репрессированных советскими судебными и административными органами:

обсуждает в предварительном порядке с представителями заинтересованных государств вопросы, связанные с реабилитацией иностранных граждан;

вносит в установленном порядке предложения в Верховный Совет Российской Федерации о реабилитации необоснованно репрессированных иностранных граждан.

3.6. Принимает решения по материалам дополнительных проверок (расследований) и заключений Экспертного совета о распространении действия статей 12—16 Закона РСФСР «О реабилитации жертв политических репрессий» на лиц, реабилитированных в общем порядке, когда имеются основания рассматривать факт привлечения их к ответственности и осуждения как политическую репрессию.

4. Полномочия Комиссии

Комиссия для реализации своих функций имеет право:

свободного доступа к архивам судов, органов прокуратуры, органов внутренних дел, органов государственной безопасности и другим архивам, находящимся на территории Российской Федерации;

требовать от органов государственной власти и управления, местного самоуправления, от должностных лиц предоставления необходимых документов, письменных заключений и иных материалов по вопросам, связанным с реабилитацией жертв политических репрессий;

заслушивать руководителей министерств и ведомств, органов государственной власти и управления, местного самоуправления по вопросам, связанным с исполнением законодательства о реабилитации жертв политических репрессий.

25

СК
Рес
гос

ляе

дер
Рес
вов
ног

25

Фед
Дол
Фед
суд
лас
авт
дер
ветСою
«С
ябр
тем
сии
ны
ганРос
тан
пра
«Д
под
ны
пре
Сою
сре
фор

ARCHIVE COPY

MSG NO: 921211-115

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-12-11-11.02

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
POL 1:1	DISTRIBUTED	1992-12-11-10.30	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1992-12-11-10.30	

FROM: 11 12 26

POSTED TIME: 1992-12-11-10.29

MSG NO: 921211-115

=URGENT

UD/POL 1:1

+

AMBASSADEN MOSKVA 1992-12-11

UD STOCKHOLM

~~2004.~~ FOER POL 1:1/MAGNUSSON. FRAAN LYRVALL. RE HOTELLBOKNING, MM.
(TELEFONSAMTAL IDAG).

P R I M O. HOTELL SLAVJANSKAJA BOKAT ENLIGT FOELJANDE:

15-17/12 MAGNUSSON BOKNR 1775

15-17/12 PERSSON BOKNR 2674

13-18/12 VON DARDEL BOKNR 2791

13-18/12 MAKINEN BOKNR 2794

S E C U N D O. MID FOER ANDRA GAANGEN IDAG PAAMINT OM VON DARDELS
EFTER VAART TELSAMTAL. ALLT SKA VARA I SIN ORDNING, UPPGES DET.

T E R T I O. MOETE MED VINOGRADOV (INGAANG 1A, HUVUDBYGGNADEN) FOER
VON DARDEL OCH MAKINEN BEKRAEFTAT MAANDAG 14 DECEMBER KL 10:00.
VAENLIGEN MEDDELA DETTA OM DU NAAR KONTAKT MED HONOM (JAG HITILLS
SOEKT HONOM UTAN FRAMGAANG). JAG MEDFOELJER INLEDNINGSVIS.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 12:05/AF

ARCHIVE COPY

MSG NO 921214-64

DISTRIBUTION STATUS AT: 1992-12-14-10.06

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO:

MOSKVA

DISTRIBUTED

1992-12-14-10.06

0553

FROM: UD/POL 1

POSTED TIME: 1992-12-14-09.25

MSG NO: 921214-64

=LIST.URGENT

MOSKVA

UD STOCKHOLM 1992-12-14

AMBASSADEN MOSKVA

B R A A D S K A N D E

FOER LYRVALL FRAAN MAGNUSSON

VON DARDEL OCH MAKINEN ANLAENDER IDAG KL 1805 MED LUFTHANSA
FRAAN FRANKFURT. HOPPAS VISUMFRAAGAN DAA LOESER SIG.

CABINET

UD STOCKHOLM KL 0920

MAGNUSSON/MJN

- End of printout

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Arende

RW

Datum

1992-12-15

Avd

Grupp

M Y C K E T B R Å D S K A N D E

Text

Ambassaden Moskva

För Noreén och Lyrvall från Magnusson, Pol 1:1

P R I M O. Anländer, jämte Carl Persson, som planerat med SAS ikväll.

S E C U N D O. Vid samtal med Kopeljanskij kan det finnas skäl fråga om en koppling bör göras mellan dennes förhör med RW i juli 1946 och Stalins samtal med Söderblom jämte RW:s brev till Stalin en månad tidigare.

Det kan också noteras hur selektivt Kopeljanskijs minne är. Han kommer t ex ihåg att Gfrorener aldrig hördes om RW.

T E R T I O. Guy von Dardels fru har ringt och meddelat att det finns ett RW-vittne, en engelsk medborgare, Leonard Fort Wemyss, som brittiska ambassaden i Moskva visste besked om. Några ytterligare angivelser hade hon inte.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

SB
UIR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

(Bal)

92-12-16

p 2 kn F

INKOM UD 1992-12-16

AMBASSADEN MOSKVA

1992-12-15

aa/k

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1.

RE WALLEBERGAERENDET.

FORTS

ll

RE WALLENBERGAERENDET.

P R I M O. ETT TREDJE SAMTAL GENOMFOERDES DEN 14 DECEMBER MED KOPELANSKIJ I HEMMET UTAN ATT NAAGRA NYA UPPGIFTER I SAK FRAMKOM. TIDIGARE PAA DAGEN INTERVJUADES DESSUTOM YTTERLIGARE EN PENSIONERAD LEFORTOVOVAKT, SOM HELLER INTE FOERMAADDE TILLFOERA UTREDNINGEN NAAGRA NYA UPPGIFTER.

KORTFATTAD REDOVISNING AV SAMTALEN UNDER SECUNDO OCH TERTIO. EN SAMMANFATTANDE REFLEKTION AER ATT YTTERLIGARE SAMTAL MED DESSA PERSONER F.N. KNAPPAST AER AENDAMAALSENLIGA - VAD GAELLER KOPELANSKIJ DAERFOER ATT HAN, AEVEN OM HAN MYCKET VAEEL KAN FOERFOGA OEVER INFORMATION OM RW, FULLSTAENDIGT LAAST SIG I SIN URSPRUNGLIGA POSITION - I SYNNERHET EFTER MEDIAUPPMAERKSAMHETEN, VAD GAELLER FAENGELSEMEDARBETARNA (I LEFORTOVO OCH LUBJANKA) DAERFOER ATT DE SOM AENNU AER I LIVET, I SLUTET AV FYRTIOTALET INNEHADE RELATIVT OBETYDLIGA POSITIONER, SOM BARA UNDANTAGSVIS INNERAR ATT DE FOERFOGADE OEVER NAAGON KUNSKAP OM KRIGSFAANGARNA.

S E C U N D O. DANIL KOPELANSKIJ MOTTOG KOZLOV, ZIBOROV OCH LYRVALL I HEMMET OCH HADE FOERBERETT ETT SAERSKILT INLAEGG, SOM HAN FRAMFOERDE I AFFEKT. PUNKTERNA KAN SAMMANFATTAS ENLIGT FOELJANDE:

1) FULL BEKRAEFTELSE AV TIDIGARE EGNA INLAEGG. DET ENDA MISSTAGET VAR ATT FOERNEKANDE AV TUAENSTGOERING I LEFORTOV OFAENGELSET SAMMANBLANDATS MED SUCHANOVSKIJFAENGELSET, DAER K. VERKLIGEN ALDRIG SATT SIN FOT. HUVUDELEN AV ALLT ARBETE HADE DOCK UTFOERTS I LUBJANKA DAER DE VIKTIGASTE FAANGARNA VARIT INTERNERADE.

2) MAANGA TIOTALS STORA TYSKA KRIGSFAANGAR HADE PASSERAT K., INKLUSIVE FAELIMARSKALK SCHOERNER, MEN IDAG MINDES HAN BARA EN HANDFULL. UNDER DEN AKTUELLA PERIODEN SYSSLADE K. FOER OEVRIGT MED TVAA STORA PROCESSER - NURNBERGRAETTEGAANGEN OCH SACHSENHAUSEN RANNENBURG.

3) DET FANNS EN NUMMERFAANGE FRAAN UNGERN, SOM VOROSJILOV SAERSKILT INTRESSERAT SIG FOER - DET HADE K. HOERT, MEN ATT "EN TREDJEHANDSPERSON" SOM HAN SJAELV SKULLE HA FOERHOERT DENNE VAR INTE SANNOLIKT. DAEREMOT FOEREKOM ATT KARTASJOV KALLADE PAA EN FAANGE AAT KOPELANSKIJ SOM UPPDROGS BYTA NAAGRA ORD OCH BJUDA PAA CIGARETTER, INNAN FAANGEN OEVERTOGS AV KARTASJOV SOM ARBETADE MED EN ANNAN TOLK. SAADANA EPISODER FOEREKOM, MEN SAELLAN. DET KUNDE FOERKLARA ANTECKNINGARNA I FOERHOERSBOKEN.

FORTS

4) EFTER KOMMISSIONENS SVERIGEBESOEK HADE HEMLIGA UPPGIFTER SPRIDITS - DET FANNS SKAEL ATT FOERMODA ATT DET SKETT MOT BETALNING - OCH EN "ORGANISERAD FOERFOELJELSEKAMPANJ" HADE INLETTIS MOT K. SJAELV OCH HANS FAMILJ. HAN HADE HANDGRIPLIGEN TVINGATS KASTA UT ETT AMERIKANSKT TV-TEAM, OCH RASADE MOT OBSERVERARTIKELN. EFTER SKRIVERIERNA HADE HANS FYSISKA HAELSA ALLVARLIGT FOERSAEMRATS. DE SISTA ANKLAGELSERNA RIKTADE K. UTTRYCKLIGEN SPECIELLIT MOT DEN SVENSKA DELEN AV UTREDNINGEN, VARFOER LYRVALL MED VISS SKAERPA FICK GAA I SVARMAAL OCH PAAPEKA ATT KOPELANSKIJS IDENTITET FAKTIST INTE ROEJTS AV DEN SVENSKA SIDAN, UTAN SNARARE GENOM SOVJETISKA UTTALANDEN.

KOPELANSKIJ SLAPNADE AV BETYDLIGT EFTER SITT INLAEGG OCH BERAETTADE BLAND ANNAT OEPPENHJAERTILIGT OM HUR HAN MED BAKGRUND AV EN UTBILDAD MOSKVAFAMILJ (BL.A. MED TYSK PRIVATLAERARE) 1943 FRAAN ARKITEKTURINSTITUTET MOBILISERATS SOM KOMSOMOLMEDLEM TILL NKVD, TILL FOELJD AV SPRAAKKUNSKAPERNA. HAN VAR RIKLIGT ORDENSBELOENAD OCH HADE MYCKET GODA VITTSORD, MEN BEGAERDE AVSKED FRAAN NKVD EFTER KRIGET FOER ATT SLUTFOERA SINA STUDIER. (ALLT STAEMMER, ENLIGT KOZLOV, MED PERSONAKTEN BORTSETT FRAAN ATT K. FICK LAEMNA ORGANEN 1951 P.G.A. UTRENSNINGEN AV TJEEKISTER AV JUDISK BOERD).

UNDER DET PAAFOELJANDE SAMTALET VISADE K. PROV PAA MYCKET GOTT MINNE, OCH ERINRADE SIG BL.A. DETALJER FRAAN FOERHOEREN MED FRANS/GFRORNER. HAN ANSAAG ATT BEHANDLINGEN AV RW, EFTER VAD HAN LAEST I TIDNINGARNA, VARIT ETT "ILDAAD", MEN UNDRADE VARFOER INTE VAESTPRESSEN SKREV OM DET STOERRE ILDAADET - HUR "MILJONTALS RYSSAR" AVLIDIT I TYSKA LAEGER. HAN HAEVDADE VIDARE ATT SVERIGE VARIT "LAANGT IFRAAN NEUTRALIT" UNDER KRIGET OCH ATT MISSTANKAR DAERFOER RIKTATS MOT RW. LIKSOM TIDIGARE UTTALADE HAN SKEPSIS MOT SMOLTISOVRAPPORTEN, SOM ABSOLUT SKULLE HA SAENTS TILL FAENGELSECHEFEN MIRONOV OCH INTE TILL ABAKUMOV.

IDAG LEVDE K. OCH HUSTRUN PAA LITEN KRIGSVETERANPENSION. DAERTILL DRYGADES KASSAN UT MED OEVERSAETTNINGAR AV TYSK SKOENLITTERATUR (BL.A. TUCHOLSKY), OCH UNDERVISNING I TYSKA. KOZLOV NAEINDE FOEREKOMSTEN AV EN PREMIE TILL DEN SOM KOMMER MED AVGOERANDE UPPGIFTER FOER RW-AERENDETS LOESNING.

EN KOMMENTAR TILL KOPELANSKIJS FOERBEREDDA INLAEGG AER ATT VARKEN "FELSAEGNINGEN" ROERANDE LEFORTOVO/SUCHANOVSKIJ, ELLER UPPGIFTEN OM "FOERMEDLING" AV KRIGSFAANGAR FOER KARTASJOVS RAEKNING AER SAERSKILT TROVAERDIGA. KOPELANSKIJ VAR, SOM DET HAR FRAMKOMMIT UNDER EN RAD ANDRA INTERVJUER, DEN FRAEMSTE AV TOLKARNA I KARTASJOVS AVDELNING OCH DESSUTOM DEN SOM STOD CHEFEN NAERMAST. HAN UTFOERDE ALLA VIKTIGA UPPGIFTER (JFR TALET OM "TREDJEHANDSPERSON") OCH HAR I PERSONAKTEN VITTSORD FRAAN KUZMISJIN OCH TUISNEJSJIJ SOM "EN EXTRAORDINAER PERSON" O DYL.

✓
T E R T I O. VASILIJ MAKUSJENKO, F. 1913, ARBETADE 1937-64 SOM VAKT I LEFORTOVOFAENGELSET, OCH VAR CHEF FOER EN VAKTSTYRKA FRAAN 1947 ("STARSJIJ PO KORPUSU"). INGA NAMN FANNS KVAR I MINNET. M. BEKRAEFTADE DOCK ATT SKISSEN FRAAN VITBOKEN STAEMDE I STORT. CELL 203 LAAG PAA FJAERDE VAANINGEN, SJUKSTUGAN PAA ANDRA VAANINGEN. NAAGRA SJAELVMORD BLAND KRIGSFAANGARNA FOEREKOM INTE.

NOREEN

AMBASSADEN MOSKVA /AF

KOPIA TILL:

SB

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

ÅTGÄRD:

Pol 1:1/Ds Engelbrektsson/db

1992-12-23

Ex t:

Magnusson, pol 1:1

Hartelius, pol 1:1

SB/Säkpöl

exp 92/1223 DB

INKOM UD 1992-12-21

AMBASSADEN MOSKVA

1992-12-21

UD STOCKHOLM

FOER KABS, POL 1:1/MAGNUSSON.

RE WALLENBERGMOETE.

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o		
1992 -12- 2 1		
AVD <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MÄL. <i>ku</i>

FORTS

~~INFORMATION
sekretariat (1900:100)
1901-12-23
HÄLSÖDEPARTEMENTET~~

HAR...1992-12-21.....

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET,

Pol. 1:7

23 DEC. 1932

D. J. McElbreen

MOETET SOM INLEDNINGSVIS FRAAN SVENSK SIDA LEDDES AV NOREEN (EN MER OFFICIELL DEL) OCH DAEREFTER AV LYRVALL, PAAGICK UTAN AVBROTT FRAAN 9:00 TILL 15:30 OCH FAAR BETRAKTAS SOM KONSTRUKTIV OCH INTRESSANT. AV TIDSSKAEL KUNDE DOCK LAANGT IFRAAN ALLA FOERBEREDDA FRAAGOR VENTILERAS. DET OEVERENSKOMS PRELIMINAERT ATT ETT NYTT ARBETSGRUPPSMOETE GENOMFOERS DEN 21-22 JANUARI I MOSKVA.

FORTS

NEDAN I NAAGOT STOERRE DETALJ OM ARKIV- RESPEKTIVE INTERVJUARBETET. PROTOKOLL FOELJER EFTER JULHELGERNA. DOKUMENTEN KOMMER EFTER AVHEMLIGANDE ATT OEVERLAEMNAS TILL AMBASSADEN I NAESTA VECKA.

S E C U N D O. ARKIVARBETET:

1) NYA DOKUMENT (AENNU EJ OEVERLAEMNADE):

- C:A 5 DOKUMENT FRAAN FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV, BL.A. ARRESTERINGSORDER ROERANDE WALLENBERG FRAAN VICE FOERSVARSMINISTERN[✓] BULGANIN TILL CHEFEN FOER ANDRA UKRAINSKA FRONTEN (KOPIA TILL ABAKUMOV), DATERAD 17 JANUARI 1945. INGEN MOTIVERING TILL ARRESTERINGEN GES. DAERTILL EN RAPPORT TILL CHEFEN FOER 30:E SKYTTEDIVISIONEN OM ATT RW FRIVILLIGT SOEKT UPP DEN SOVJETISKA SIDAN DEN 13 JANUARI. PAA DOKUMENTET FINNS KORTFATTADE ANTECKNINGAR OM DET FOERSTA SAMTALET MED RW, ATT DENNE VAEGRAT DRA SIG TILLBAKA BAKOM FRONTEN DAERFOER ATT HAN SAGT SIG HA 7000 SVENSKA MEDBORGARE ATT FOERSVARA I STADENS OESTRA DEL MM. VIDARE YTTERLIGARE NKVD-RAPPORTER OM DEN SVENSKA MISSIONEN (UTAN ATT NAAGOT NYTT I SAK FRAMKOMMER) SAMT KOPIA AV EN NOTE FRAAN DANIELSSON, VILKEN DEMENTERADE PRESSUPPGIFTER ATT DE SVENSKA LEGATIONSLEDAMANNARNA BEHANDLATS ILLA AV DE SOVJETISKA TRUPPERNA.

- C:A 3 DOKUMENT FRAAN UTRIKESMINISTERIETS ARKIV[✓] (SOKOLOV BEKRAEFTADE MOTVILLIGT ATT DOKUMENTEN HAEMTATS DAERIFRAAN), BL.A. ETT BREV FRAAN VICE UM[✓] SEMJONOV TILL UM[✓] SJEPILOV DEN 19 OKTOBER 1956 MED UTKAST TILL CK-FOERORDNING SAMT UTKAST TILL PM TILL SVENSKA AMBASSADEN, VARI MEDDELAS (UTAN REF. TILL SMOLTISOVDOKUMENTET) ATT RW HASTIGT AVLED DEN 17 JULI 1947 OCH KREMERADES. SOKOLOV NOTERADE ATT DOKUMENTEN EJ VARIT AV PROPAGANDAKARAKTAER UTAN TOPPHEMLIG INTERN KORRESPONDENS.

2) GALITSKIJ:

MILITAERHISTORIKERN GALITSKIJ RAPPORTERADE ATT HAN DET SENASTE AARET I FONDEN 451-P I F.D. SAERSKILDA ARKIVET GAATT IGENOM 98.000 SIDOR DOKUMENT ROERANDE PERIODEN JAN 45-DEC 50 EFTER NAMNET WALLENBERG OCH LIKALYDANDE NAMN. SOEKANDET GAELLDE KRONOLOGISKT MATERIAL ROERANDE KRIGSFAANGAR SAMT SAERSKILDA FOERTECKNINGAR OEVER S.K. FRONTLAEGGER FOER POW. TYVAERR VAR RESULTATET NEGATIVT - INGA UPPGIFTER OM RW HADE FRAMKOMMIT.

3) PRESIDENTARKIVET:

VINOGRADOV PAAPEKADE ATT HAN OCKSAA INTRESSERAT SIG FOER HURUVIDA PRESIDENTARKIVET KUNDE INNEHAALLA NAAGOT I RW-AERENDET. AENNU HADE DOCK INGET MATERIAL PAATRAEFFATS. SOKOLOV VARNADE FOER OEVERDRIVEN OPTIMISM - ARKIVET VAR MYCKET LITET OCH INNEHOELL LEDARNAS PERSONLIGA BREVVAEXLING - AENNU FANNS INGET SOM TYDDE PAA ATT STALIN SAERSKILT INTRESSERAT SIG FOER RW.

4) SAEKERHETSMINISTERIETS ARKIV:

ARBETET VAR SAA GOTT SOM SOM AVSLUTAT, MEN DUBBELKONTROLLER GENOMFOERDES NAER SAERSKILDA NAMN KOM UPP. VINOGRADOV UNDERSTROEK ATT DEN LISTA SOM TIDIGARE OEVERLAEMNATS TILL SVENSKA SIDAN INNEHOELL DETALJERAD INFORMATION OM VILKA

FONDER SOM STUDERATS UNDERSOEKTS I SAEKERHETSMINISTERIETS ARKIV. NAAGRA DOKUMENT FRAAN KGB-CHEFENS KASSASKAAP HADE INTE KOMMIT TILL ARKIVET, SVARADE VINOGRADOV TVETYDIGT PAA VAAR FRAAGA.

KONTROLLER AV SMERSJAKTIVITETER I BUKAREST, BL.A. AVSEENDE FOERHOER AV DEN GENOMRESANDE SVENSKA BUDAPESTDELEGATIONEN, FORTSATTE.

5) FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV:

EN REPRESENTANT FOER FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV, FILIPPOV, BEKRAEFTADE ATT VISST ARBETE FORTSATTE ROERANDE MATERIAL (DOCK EJ SMERSJ-FINNS I MB) FRAAN ANDRA OCH TREDJE UKRAINSKA FRONTERNA PAA DIVISIONS- OCH REGEMENTESNIVAA. OCKSAA VID MOETET REDOVISADE NYA UPPGIFTER (BL.A. OM AFONIN) SKULLE FOELJAS UPP. DET FANNS FOERHOPPNINGAR ATT YTTERLIGARE MATERIAL SKULLE KUNNA PAATRAEFFAS.

6) INRIKESMINISTERIET:

NIKISJIN FRAAN REHABILITERINGSCENTRUMET SADE ATT HAN KONTROLLERAT DET ARBETE SOM GJORTS INNAN HAN FICK UPPDRAGET I MAJ I AAR, SAMT SAENT NYA FOERFRAAGNINGAR TILL LOKALA MVD-AVDELNINGAR ROERANDE NAMN SOM TIDIGARE FELTRANSKRIBERATS. ARBETET I VLADIMIRFAENGELSET FORTSATTE - F.N. BEFANN SIG EN MEDARBETARE DAER I ANNAT UPPDRAG OCH SKULE OCKSAA TALA MED FAENGELSECHEF, PENSIONERAD PERSONAL OCH MVD-CHEF OM RW-AERENDET. FEM NUMMERFRAAGOR AATERSTOD ATT IDENTIFIERA AV URSPRUNGLIGEN C:A 40. MVD:S FINGERTRYCKSEXPERTER HADE PAA DE TRE OEVERLAEMNADE FOTOGRAFIERNA IDENTIFIERAT 17 AVTRYCK. FYRA AV DESSA FRAAN FINGER SAMT ETT FRAAN HANDFLATA VAR ACCEPTABLA. AV DE FYRA VAR DOCK TVAA HOEGERTUMMAR - FRAAN OLIKA PERSONER. KVALITETEN VAR INTE TILLRAECKLIGT GOD FOER KONTROLL MOT DET DAKTOLOGISKA KARTOTEKET, MEN KUNDE ANVAENDAS I JAEMFOERELSE MED T.EX. NUMMERFAANGARNAS AVTRYCK. ETT BETYDANDE ARBETE HADE LAGTS NED PAA RUDOLF KLASSENS VITTNESMAAL - NIKISJIN LAEMNADE EN DETALJERAD REDOGOERELSE, SOM OCKSAA INNEFATTADE SVAR ROERANDE DEN VERKLIGA IDENTITETEN PAA DE FAANGAR NR A-206 SAMT K-317 SOM SUTTIT FAENGLADE I VORKUTA.

T E R T I O. INTERVJUARBETET:

EN LAENGRE DISKUSSION UTSPANN SIG OM KOPELANSKIJ, DAER KOZLOV, ARZJANNIKOV, LYRVALL, ZIBOROV, MAKINEN OCH GALITSKIJ VAR ENIGA OM ATT DENNES VITTNESMAAL KNAPPAST AER TROVAERDIGT OCH SANNOLIKT ENDAST FORTSATT AATERKOMMANDE BEARBETNING VID INFORMELLA SAMTAL, HAR NAAGON FOERUTSAETTNING ATT LYCKAS.

LYRVALL NAEMNDE ATT YTTERLIGARE SAMTAL MED SOLOVOV, SIOMONTJUK SAMT SOKOLOV KANSKE KUNDE GE NY INFORMATION OM KOPELANSKIJ. GALITSKIJ FOERELSOG ATT K. KONFRONTERADES MED NAAGON GAMMAL KOLLEGA.

ARZJANNIKOV AATOG SIG ATT SOEKA OEVERTALA IVASJUTIN TILL SAMTAL (DENNES NAMN FOEREKOMMER I DE NYA DOKUMENTEN) SAMT ATT AATER TALA MED SUDOPLATOV.

OCKSAA SEMJONOV'S NAMN AKTUALISERADES AV LYRVALL OCH SOKOLOV LOVADE ATT GOERA NYA EFTERFORSKNINGAR.

AA INTERVJUGRUPPENS VAEGNAR REDOVISADE KOZLOV DET SENASTE

FORTS

ARBETET OCH UPPFATTNINGEN ATT YTTERLIGARE SAMTAL MED
FAENGELSEPERSONAL I VLEFORTOVO SAMT LJUBJANKA INTE HAR NAAGRA
REALISTISKA FOERUTSAETTNINGAR ATT GE NYA UPPGIFTER.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

RK GR

**SVERIGES AMBASSAD
LONDON****T E L E F A X**

Telefon: (44) 71 724 21 01 Fax: (44) 71 7244174 Telex (51) 28249 svensk g

Adress: För Pol 1:1 och Pressbyrån		Datum: 1992-12-22		Dnr: 376	
Avsändare: Ragnar Ångeby		Avd:	Grupp:	Mål:	
Ärende: Raul Wallenbergs öde					
Totalt antal sidor: 2		Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändaren enligt ovan anges!			
		Avsant den	Klockan	Sign	

4 Härmed insändes en artikel ur The Observer den 20 december i vilken Daniel Kopyljanskij, den person som uppges ha förhört Raul Wallenberg i Lubljankafängelset, uppmärksammas. Tidningen har uppenbarligen kontaktat Kopyljanskij i Moskva men funnit honom föga samarbetsvillig. Man visar även kopia av prov på Wallenbergs namnteckning i liggaren då han fördes från sin fängelsecell till förhørsledaren.

Eckerberg

Ambassaden London kl. 11¹⁰ /cp

Wallenberg's

Nicholas Bethell

DANIEL KOPYLYANSKY, the retired Soviet interrogator who is a vital but elusive witness to events leading to the probable murder of Swedish diplomat Raoul Wallenberg 45 years ago, has been tracked down in Moscow by *The Observer*.

Wallenberg, who saved tens of thousands of Jews from the death camps while serving in Nazi-occupied Budapest in 1944, was arrested by Soviet forces in 1945 and taken to Moscow for interrogation by

the NKVD (predecessor of the KGB). He is believed to have died, or more likely to have been murdered, in the Lubyanka prison on 17 July 1947.

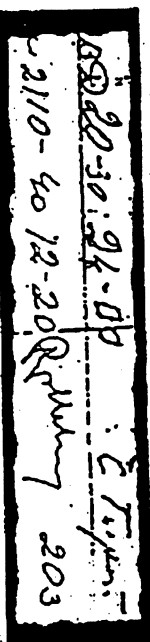
After decades of inquiries into the disappearance of the diplomat, the suggestion was first published in *The Observer* on 18 October this year that Kopylyansky, interrogator and personal translator to Stalin's most notorious secret police chiefs, took part in the questioning in Lefortovo prison in 1946 — a process leading up to

THE OBSERVER

SUNDAY 20 DECEMBER 1992

Last interrogator tracked to earth in Moscow

of the
to have
to have
the
+17 July

Proof: Wallenberg's signature from 30 August 1946.

inquiries of the on was Observer for that Stalin's police = ques- tion in g up to

Wallenberg's death in the Lubyanka the following year. Signed documents recently discovered in the NKVD archives clearly link Kopylyansky, now 74 and ailing, to the interrogations. But, in his first direct contact with a Western

anyone who interferes with the private life of a very old man, who has had serious brain spasms at various times of his life and is a semi-invalid, especially when everything written in your lousy article is made up.

One document in the archives, the Lefortovo prison journal, contains an entry for 16 July 1946, indicating that 'Wallenberg RG' — Raul, son of Gustav — was taken from cell No 203 at 10.30am to Interrogation Room No 19 by 'Kopylyansky', who is described as

'Operational Officer of the 3rd Chief Directorate', the NKVD department dealing with espionage cases. He was returned to his cell at 1pm.

A second entry, for 30 August 1946, shows Kopylyansky taking Wallenberg for interrogation again, this time at 10.40am and to Room No 21, and returning him to his cell at 12.20pm.

As was the rule, this entry in the journal was signed by the prisoner and the handwriting, compared with a signature taken from the diplomat's

Swedish identity document, is clearly the same. On the telephone from London last week Kopylyansky was again asked about the journal entries. He said: 'I absolutely do not confirm it. I have no memory of it. The men I questioned were military, Germans, and I cannot remember any diplomat.'

In February 1957, the Russians gave Sweden a paper apparently signed by the Lubyanka prison doctor, Dr A. L. Smol'sov, stating that Wallenberg died 'of a heart attack' on 17 July 1947.

Kopylyansky: No need to apologise.

ARKIVEXEMPLAR

Kabinettssekreteraren/cs

1992-12-29

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1992-12-29			
314 CCB	P	2	En 1

Ambassadör Per Ånger
Raoul Wallenberg-Föreningen
Riddargatan 10
114 35 STOCKHOLM

Käre Per,

Tack för Din vänlighet att sända mig särtrycket av Din artikel om Raoul Wallenberg för Svensk Tidskrift. Via Hans Magnusson och Guy von Dardel erhåller Du säkerligen information om den senaste omgången av bilaterala samtal i krendet i Moskva. Låt oss hoppas, att 1993 blir det år, då definitiv klarhet skapas om Raoul Wallenbergs öde.

Lars-Åke Nilsson

Ifylles av postexp

Avsändt med ☐ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☒ vanlig post				Avsändn datum 921229	Sign CS
---	--	--	--	-------------------------	------------

SVERIGES AMBASSAD

WARSZAWA

1992-12-21

1993-01-05

Pol 1:1/Dr H Magnusson/mjn

Ex t:

Kabs

R Wallenberg-föreningen

von Dardel

Carl Persson

amb Moskva

amb Kiev

Departementsråd Hans Magnusson

UTRIKESDEPARTEMENTET

exp 930105 bjz

STAMPED AND CANCELLED		
IN KOM UD		
1992-12-30		
AVD	GR.	MÅL
5	2	Eu I

Uppgifter om Raoul Wallenberg.
(1 bilaga)

Broder,

Av allt att döma tycks ärendet Raoul Wallenberg nu äntligen gå mot sin lösning. Om jag förstått saken rätt pekar väl allt mot att Wallenberg trots allt avled 1947, även om dödsorsaken knappast var den som angivits i "Smoltsovrappporten".

Mot denna bakgrund kan det förefalla onödigt att sända in ännu en i den långa raden av högst vaga redogörelser om att Wallenberg skulle ha siktats efter 1947. Jag anser mig dock inte ha rätt att undanhålla departementet den uppgift som återges i bifogade korta promemoria.

Som synes är de upplysningar som ges mycket fragmentariska. Den person jag talade med i telefon lät dock helt normal och var uppenbarligen inte ute efter någon materiell vinning. Min egen gissning är dock att någon sammanblandning skett. Vid den tidpunkt som anges för det påstådda sammanträffandet med Wallenberg - 1955 eller 1956 - släpptes ju en hel rad utländska fångar från sovjetiska fångläger.

*Härtlig hälsning
D. Staffansson*
Mats Staffansson

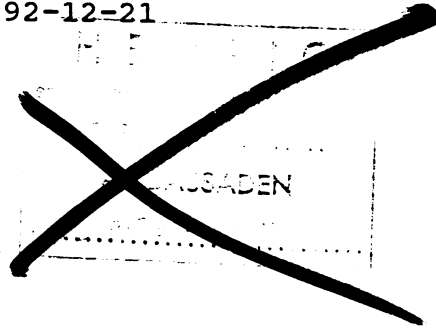

SVERIGES AMBASSAD
SVERIGES AMBASSAD
WARSAWA

Handläggare: Mats Staffansson

PROMEMORIA

1992-12-21

Uppgifter om Raoul Wallenberg.

Måndagen den 21 december 1992 ringde en rysktalande person till ambassaden i Warszawa och påstod sig ha vissa uppgifter om Raoul Wallenberg. Jag tog samtalet som fördes under ca 20 minuter på ryska.

Den person som ringde uppgav sitt namn till Aleksandr Jegorovitj FAUSTOV. Han sade sig vara bosatt i staden Tjernovtsy i Ukraina på adressen: ul. Gajdara 11, kv. 7. Telefon 726 38.

Faustov sade sig ha varit på besök i Polen och skulle samma dag resa tillbaka till Ukraina. Han kunde därför inte komma till ambassaden utan meddelade uppgifterna per telefon.

Han hade i ryskspråkiga tidningar för några år sedan (1990) läst om Raoul Wallenberg. Bland annat hade tidningen "Komsomolskaja Pravda" beskrivit fallet och bett allmänheten om information. Faustov hade då per telefon kontaktat tidningen och meddelat, att han hade en del uppgifter om Wallenberg. Intresset för Faustovs uppgifter hade dock varit svagt och tidningen hade aldrig återkommit.

Faustov sade under telefonsamtalet att han personligen hade träffat Raoul Wallenberg i Tjernovtsy i Ukraina 1955 eller 1956 (han var osäker på året). Faustov var vid denna tidpunkt bosatt på adressen: ul. Engelsa 14. En dag hade han utanför porten till sitt hus mött sin gode vän, Jurij-Samuil Ignatjevitch NEUBAUER. Denne var i sällskap med en välklädd men mycket mager person med "utländskt utseende". Neubauer hade presenterat

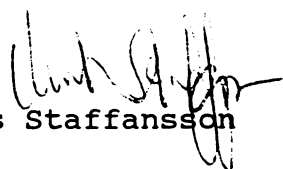
denne person för Faustov som "den svenske diplomaten Raoul Wallenberg". Det var uppenbart, att utlänningen som presenterades som Wallenberg just hade släppts från något fångläger. Neubauer hade för Faustov antytt, att frisläppandet av "Wallenberg" hade skett "tack vare det sovjetiska utrikesdepartementet" och hade även antytt, att personen i fråga på något sätt hade köpts fri från sin fångenskap.

Utlänningen som presenterades som Wallenberg skakade hand med Faustov och sade några ord på ryska, som han talade väl men med kraftig accent. Neubauer hade berättat för Faust, att han träffat denne person under kriget i Budapest.

Mötet med "Wallenberg" varade blott några minuter. Denne hade kommit till Tjernovtsy blott för någon dag och för att träffa sin gamle bekant från Budapesttiden, Neubauer. Samma dag som Faustov träffade "Wallenberg" skulle denne lämna Sovjetunionen. Han skulle avresa med tåg från Tjernovtsy (sannolikt, sade Faustov, med tåget Moskva-Sofia som stannade i Tjernovtsy).

Några ytterligare vittnen till "Wallenbergs" påstådda uppdykande i Tjernovtsy 1955 eller 1956 trodde Faustov inte att det fanns. Neubauer, som var född den 18 juli 1908, hade avlidit för flera år sedan och låg begravd på den judiska kyrkogården i Tjernovtsy. Neubauer hade aldrig ytterligare för Faustov berättat om Wallenberg eller om vad han själv hade gjort i Budapest under kriget.

Faustov gjorde inga antydningar om att han förväntade sig någon belöning för sina uppgifter. Han lät på rösten som en fullständigt normal person. På en fråga från mig sade Faustov, att han inte hade några invändningar mot att kontakt togs med honom för den händelse ytterligare upplysningar om hans kontakt med "Wallenberg" 1955 eller 1956 skulle behövas.

Mats Staffansson